

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ

ПРОГРАМИ

**для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних
закладів інтенсивної педагогічної корекції
(для дітей із затримкою психічного розвитку)**

Частина 1

Київ
Видавництво
«Неопалима купина»
2006

ББК 74.3

П78

П78 Програми для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку). – К.: Видавництво «Неопалима купина», – 2006 – Ч. 1. – 320 с. – ISBN 966-8093-42-9.

ББК 74.3

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист Міністерства освіти і науки України №1/11-1986
від 16.05.2006 р.)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

ISBN 966-8093-42-9

© Міністерство освіти і науки України, 2006

© Інститут інноваційних технологій
і змісту освіти, 2006

© Видавництво «Неопалима купина», 2006

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА

Пояснювальна записка	5
Програма	
2 клас	10
3 клас	23
4 клас	38

УКРАЇНСЬКА МОВА (ЧИТАННЯ)

Пояснювальна записка	58
Програма	
2 клас	66
3 клас	77
4 клас	90

МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка	103
Програма	
2 клас	112
3 клас	120
4 клас	130

Програми для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку) з російською мовою навчання

РУССКИЙ ЯЗЫК

Пояснительная записка	139
Программа	
Подготовительный класс	152

1 класс	166
2 класс	181
3 класс	196
4 класс	212

РУССКИЙ ЯЗЫК (ЧТЕНИЕ)

Пояснительная записка	235
Программа	
1 класс	245
2 класс	256
3 класс	268
4 класс	280

ІНОЗЕМНА МОВА (АНГЛІЙСЬКА)

Пояснювальна записка	291
Програма	
2 клас (1 рік навчання)	308
3 клас (2 рік навчання)	310
4 клас (3 рік навчання)	313

УКРАЇНЬСЬКА МОВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Українська мова» в початковій загальноосвітній школі є одним із провідних, глибина опанування засвоєння цього предмета значною мірою визначає рівень засвоєння основ наук у початковій ланці освіти.

Водночас, специфіку вивчення української мови учнями з затримкою психічного розвитку зумовлюють загальні психофізіологічні порушення, притаманні цим дітям:

- обмежений обсяг знань і уявлень про навколишній світ;
- порушення моторики;
- знижена пізнавальна активність;
- відставання у розвитку наочно-образного мислення;
- уповільнене сприймання і відтворення інформації;
- низька комунікабельність і недостатній розвиток мовлення.

Недорозвинення усного мовлення у більшості дітей з порушеннями психофізичного розвитку визначається у структурі основного дефекту і не є фатально обмежувальним фактором, який стримує їхній загальний розвиток. І тому розробка змісту курсу «Українська мова» здійснювалась на основі комунікативно-діяльнісного та корекційно-розвивального підходів, які відповідають основним принципам навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Загальнонавчальні завдання цього курсу полягають у:

- виробленні в учнів мотивації навчання рідної мови;
- формуванні комунікативних умінь;
- розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письма);
- інтенсифікації психічного розвитку.

Першочерговими корекційно-розвивальними завданнями є:

- подолання мовленнєвого недорозвитку у дітей з психофізичними порушеннями;
- розвиток у них мовленнєвої та дрібної моторики;
- вироблення навичок свідомого сприймання та розуміння зверненого мовлення;

- розвиток можливостей слухо-зорового сприймання мовлення; тренування у використанні мовних засобів висловлення думки.

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти навчальний предмет українська мова будується за такими основними змістовими лініями:

- комунікативною;
- лінгвістичною (мовно-теоретичною);
- лінгвоукраїнознавчою;
- діяльнісною;
- корекційно-розвивальною.

Комунікативна лінія є провідною в шкільній освіті і передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів із затримкою психічного розвитку, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування. Комунікативний підхід зумовлює розвиток й удосконалення у школярів усіх видів мовленнєвої діяльності, насамперед усних – слухання і розуміння почутого, діалогічного і монологічного мовлення.

Водночас, учні оволодівають писемним мовленням, користуються ним як засобом комунікації.

Лінгвістична (мовно-теоретична) змістова лінія забезпечує елементарний обсяг науково правильних знань про мову, про елементи її системи. На цій основі в учнів із затримкою психічного формуються розвитку фонетичні, лексичні і граматичні уміння, які використовуються в процесі говоріння, читання й письма.

Лінгвоукраїнознавча змістова лінія передбачає розширення уявлень школярів про сьогодення та духовну спадщину українського народу. В учнів формується усвідомлене ставлення до рідної мови як до першоджерела знань, скарбниці народної мудрості, до її значущості в європейській та світовій культурі.

Діяльнісна лінія є основоположною і пронизує всі три попередні змістові лінії, оскільки передбачає овопанування учнями з порушеннями психофізичного розвитку самостійної навчальної діяльності.

На фонетичному, графічному, лексичному, граматичному матеріалі в процесі засвоєння мови та мовлення удосконалюються розумові дії: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, групування, узагальнення.

Діяльнісно-мовленнєва спрямованість початкового навчання дає змогу визначати основними для контролю не теоретичні знання про мову, а мовні й мовленнєві вміння школярів.

Корекційно-розвивальна лінія шляхом застосування спеціальних методів і форм навчання, технічних засобів, спеціального обладнання тощо, забезпечує корекцію вторинних відхилень у сенсомоторній та емоційній сферах, розвиток мовлення, психічних процесів, інтелектуальних можливостей учнів із затримкою психічного розвитку, сприяє подоланню мовленнєвих порушень, усуненню мовленнєвого недорозвинення.

Навчання мови на початковому етапі проводиться за такими напрямками: «Навчання грамоти», «Мовленнєва діяльність», «Знання про мову, мовні уміння», «Правопис», «Графічні навички письма. Техніка письма».

Основною метою вивчення початкового курсу української мови є формування і розвиток навичок мовленнєвої діяльності: слухання-розуміння (аудіювання), говоріння, читання і письмо. В основі розвитку навичок мовленнєвої діяльності лежить вміння слухати і розуміти усне мовлення. Це зумовлює необхідність з самого початку достатню увагу приділити формуванню у школярів із ЗПР навичок аудіювання, що передбачає вміння зосереджувати увагу на мовленому слові, а, відповідно, і усвідомленому розумінню. Розвиток умінь уважно слухати, розуміти прослухане, повинен слугувати не тільки формуванню знань про мову, а й, що є важливим для школярів з певним недорозвиненням, розширенню уявлень про навколишній світ, розвитку образного та словесно-логічного мислення. Аудіювання в початкових класах для дітей із ЗПР передбачає виконання інструкції після одного чи кількох прослуховувань, в залежності від наявних умінь концентрувати свою увагу, зосереджуватись на головному. На початковому етапі в роботі з аудіювання використовують фронтальні види роботи, які передбачають виконання невербальних завдань (виконати запропоновану дію, підібрати відповідний малюнок або намалювати його, визначити правильний варіант відповіді тощо). Навички розуміння словесної інформації, усвідомлення та правильного виконання завдань та інструкцій

мають закріплюватися на корекційно-розвивальних заняттях, які проводяться дефектологом (логопедом).

Формування навичок мовленнєвої діяльності передбачає роботу над побудовою усного та письмового діалогічного і монологічного висловлювання. Зважаючи на недостатню комунікативну готовність учнів із ЗПР до шкільного навчання, розвитку діалогічного та монологічного усного мовлення необхідно приділити особливу увагу уже з перших днів перебування дитини у школі. На перших етапах в організації мовленнєвої діяльності важливо створювати такі ситуації, які б спонукали дітей до висловлювання, використовуючи при цьому різнопланові сюжетно-рольові ігри, визначивши місце дії, мету висловлювання, співрозмовника. Значущим у цій роботі є складання усних і письмових висловлювань з комунікативною метою (вітання, запрошення, оголошення).

Враховуючи різну готовність дітей із ЗПР до шкільного навчання, програма передбачає варіативність добору мовного матеріалу та термінів його засвоєння, однак обов'язковим при цьому має бути корекційно-розвивальна складова уроків рідної мови.

Корекційно-розвивальний напрям при вивченні рідної мови у школах інтенсивної педагогічної корекції є значущим, оскільки у дітей із затримкою психічного розвитку на тлі загального недорозвитку пізнавальних процесів у багатьох випадках визначається недорозвинення мовлення (вади звуковимови, порушення фонематичного сприймання, несформованість граматичного ладу та зв'язного мовлення тощо); досить часто вади усного мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку супроводжуються недорозвиненням дрібної моторики, оптико-просторового сприймання, гальмуванням кінестетичних відчуттів, нескоординованістю роботи ока та руки і т. ін.. Коригуванню цих порушень, запобіганню дисграфій, дисорфографій та дислексій вчитель має приділяти увагу на уроках рідної мови, проводячи фронтальні, групові та індивідуальні види роботи (певним чином узгоджуючи їх зі змістом корекційно-розвивальних занять).

Читанню і письму у розвитку мовленнєвої діяльності в початкових класах приділяється особлива увага, оскільки

саме на цій основі ґрунтується повноцінне писемне мовлення, а в подальшому і все навчання в цілому. Специфічним у роботі з читання на уроках мови є те, що увагу дітей перш за все варто привертати до правильного вимовляння слів, інтонування речень, розділових знаків у реченнях і текстах, правопису певних слів. Навчанню письму мають передувати вправи на розвиток дрібної моторики (пальчикова гімнастика), просторових орієнтувань (зверху, знизу, вперед, назад, ліворуч, праворуч, посередині тощо), рухового стереотипу, узгодженості роботи руки та ока.

Навчання мови у 1–4 класах спеціальних шкіл інтенсивної педагогічної корекції передбачає формування початкових знань про мову як знакову систему, однак головна увага має приділятися практичним умінням користуватися мовними засобами, умінню аналізувати, оцінювати, удосконалювати власне мовлення.

Правопис у програмі початкового навчання виділено в окремий розділ, однак формування умінь правильно писати слова, вживати розділові знаки проводиться на кожному уроці. Співвіднесення фонетичного і графічного образів слова, засвоєння алгоритму застосування граматичних правил, використання пунктуаційних знаків відбувається у процесі виконання школярами системи відповідних вправ, різних видів навчальних завдань, в тому числі і тестових, у роботі над виправленням помилок.

Формуванню орфографічних навичок у молодших школярів передують робота з розвитку графічних умінь. Графічна навичка письма перш за все передбачає автоматизовану скоординованість рухів, яка формуються у дітей із затримкою психічного розвитку на підготовчому етапі. Автоматизація графічних дій базується на основі розвитку мислительних операцій, і тому у цій роботі важливим є врахування індивідуальних можливостей та особливостей дітей, однак робота над технікою письма не обмежується певним періодом, а триває в наступних класах разом з формуванням охайності, розбірливості та прискоренням темпу письма.

ПРОГРАМА

2 клас

(136 год, 4 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
I		Розвиток навичок мовленнєвої діяльності (<i>протягом року</i>)		
I.1		Слухання-розуміння усного мовлення (<i>протягом року</i>) Сприймання на слух усного мовлення, мовного матеріалу (звуків, складів, слів, словосполучень), визначення серед них тих, які відповідають певним ознакам. Сприймання на слух, розуміння та запам'ятовування з 1–2	<i>Учень:</i> – слухає і розуміє усні висловлювання; – визначає на слух кількість речень, слів у реченні, звуків у слові; – виділяє на слух слова та звуки, які відповідають певним ознакам; – усвідомлює зміст прослуханого;	Розвиток слухового сприймання. Розвиток усвідомленого сприйняття мовних елементів (речень, слів, звуків) Розвиток фонематичного слуху.

		<p>прослуховувань невеликих текстів різних стилів (розмовного, художнього). Усвідомлення фактичного змісту тексту, запам'ятовування основних подій. Сприйняття на слух та виконня різнопланових інструкцій.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – уявляє, про що йдеться в тексті; – розуміє та виконує словесну інструкцію; – визначає на слух правильність промовляння слів і вимови звуків; – усвідомлює зміст тексту; – розуміє і правильно виконує інструкції. 	<p>Збагачення словникового запасу.</p> <p>Розвиток мовленнєвої уваги та пам'яті.</p>
I.2		<p>Говоріння (<i>протягом року</i>)</p> <p>Вироблення правильної звуковимови, умінь регулювати дихання, силу голосу, темп мовлення.</p> <p>Читання напам'ять віршів, загадування загадок, промовляння скоромовок.</p> <p>Участь у складанні, розігруванні діалогів після прослуховування казок, невеликих опо-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно вимовляє всі звуки, регулює силу голосу і темп мовлення; – читає напам'ять невеликі вірші, загадки, скоромовки тощо; – формулює запитання та відповіді – за прослуханням текстом; 	<p>Формування правильної звуковимови, адекватної регуляції сили голосу, відповідного темпу мовлення.</p> <p>Розвиток словесної пам'яті.</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p>

		<p>відань. Складання діалогу за допомогою вчителя.</p> <p>Дотримання правил мовленнєвого етикету.</p> <p>Переказування прослуханого тексту за запитаннями, поданим планом, опорними словами та словосполученнями.</p> <p>Побудова зв'язного висловлювання за поданим початком, малюнком, серією малюнків.</p> <p>Самостійне переказування епізоду переглянутого фільму, телепередачі тощо.</p>	<p>– складає невеликий діалог на задану тему з допомогою вчителя;</p> <p>– знає основні правила спілкування;</p> <p>– переказує сюжетний текст, орієнтуючись на запитання, запропонований план та опорні слова;</p> <p>– самостійно будує зв'язне висловлювання за поданим початком, малюнком, серією малюнків.</p> <p>– самостійно переказує невеличкі епізоди фільмів, телепередач.</p>	<p>Формування граматичного ладу мовлення.</p> <p>Стимулювання мовленнєвої активності.</p> <p>Формування умінь правильно будувати діалогічне мовлення.</p> <p>Розвиток культури спілкування.</p> <p>Формування словесної уваги та дотримання логічної послідовності висловлювання.</p> <p>Формування умінь будувати висловлювання з опорою на допоміжні матеріали</p> <p>Розвиток довільної уваги, спостережливості.</p> <p>Формування образного мислення на основі вербального та невербального матеріалу.</p>
I.3		<p>Читання і письмо (<i>протягом року</i>)</p> <p>Удосконалення навичок чи-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– читає цілими словами;</p> <p>– читає, усвідомлює прочита-</p>	<p>Формування свідомого ставлення до процесу навчання.</p>

	<p>тання. Розвиток навичок читання цілими словами.</p> <p>Формування навичок миттєво розпізнавати малі слова, власні назви, орієнтування на заголовки та абзаци.</p> <p>Розуміння прочитаних інструкцій до виконання завдань.</p> <p>Записування назв предметів під відповідними малюнками.</p> <p>Записування речень, що передають зміст малюнка (2–3 речення).</p> <p>Складання та записування запитань до однокласників, товаришів, батьків.</p> <p>Запис їхніх відповідей.</p> <p>Складання записок із використанням слів ввічливості.</p> <p>Робота з реченнями та текстами з деформованим порядком слів і речень.</p>	<p>не, правильно інтонуює речення;</p> <p>– розпізнає малі слова, власні назви;</p> <p>– правильно виділяє заголовки та абзаци;</p> <p>– розуміє прочитані інструкції;</p> <p>– самостійно підписує малюнок;</p> <p>– записує речення, що передають зміст малюнка;</p> <p>– складає та записує запитання та відповіді;</p> <p>– складає інформаційні записки до друзів, учителів із використанням слів ввічливості;</p> <p>– відновлює деформовані речення і тексти.</p>	<p>Розвиток допитливості та інтересу до знань.</p> <p>Удосконалення навичок читання.</p> <p>Розвиток осмисленого розуміння прочитаного.</p> <p>Формування свідомого ставлення до процесу навчання.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення.</p> <p>Формування комунікативних навичок.</p> <p>Формування писемного мовлення.</p> <p>Розвиток логічного мислення, писемних мовленнєвих навичок.</p> <p>Розвиток допитливості та інтересу до знань.</p>
--	---	--	---

				Виховання комунікабельності, потреби у спілкуванні. Розвиток умінь складати та записувати речення, визначати його початок і кінець.
II	II.1	<p>Знання про мову. Мовні уміння <i>(протягом року)</i></p> <p>Закріплення знань і вмінь, здобутих у 1 класі Звуки і букви української мови. Голосні та приголосні звуки, тверді та м'які приголосні. Алфавіт. Алфавітні назви літер. Літери малі і великі, друковані і рукописні.</p> <p>Спостереження за смислорозрізнявальною роллю звуків.</p> <p>Склад.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає і правильно називає алфавітні назви букв і звуки, які вони позначають; – розрізняє великі і малі, друковані і рукописні літери; <p>– розрізняє значення слів, у яких змінено один голосний або приголосний;</p> <p>– співвідносить кількість скла-</p>	<p>Удосконалення умінь узагальнювати та порівнювати мовні явища. Розвиток умінь усвідомлено аналізувати звуки мовлення, співвідносити їх з буквами, виконувати звуковий та звукобуквений аналіз.</p>

	<p>Складотворча роль голосних звуків.</p> <p>Визначення наголосу у словах. Правила переносу слів з рядка в рядок по складах. Правила переносу слів зі збігом приголосних, з літерами <i>й</i> та <i>ь</i> у середині слів.</p> <p>Закріплення знань про слово, речення.</p> <p>Окреме написання слів у реченні.</p> <p>Велика буква на початку речення, крапка, знак оклику, знак питання в кінці речення.</p>	<p>дів у слові з кількістю голосних звуків;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє визначати наголос у словах; – не розриває злиття приголосного з голосним при переносі частин слова з рядка в рядок, не відриває при переносі літери <i>ь</i> та <i>й</i> від попередньої букви; – пише з великої букви; – правильно використовує розділові знаки. 	<p>Розрізнення понять <i>склад</i> та <i>слово</i>.</p> <p>Формування умінь поділу слова на склади, визначення наголосу.</p> <p>Формування усвідомленого засвоєння правил переносу, використання розділових знаків і великої букви на початку речення.</p>
II.2	<p>Мова і мовлення</p> <p>Мова як засіб людського спілкування. Рідна мова і споріднені мови. Звучання, написання та значення слів у споріднених мовах. Слово як основна одиниця мови.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає звучання рідної мови серед інших мов; – розрізняє на слух звучання іншомовних слів; 	<p>Розвиток слухового сприймання.</p> <p>Формування правильної звуковимови.</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p>

		Речення як основна одиниця мовлення. Практичне розрізнення усного і писемного мовлення. Культура мовлення та спілкування. Форми звертання, слова ввічливості. Сила голосу і темп мовлення в процесі читання, говоріння.	<ul style="list-style-type: none"> – усвідомлює мовленнєву відмінність слова та речення; – практично розрізняє усне і писемне мовлення; – користується у своєму мовленні і спілкуванні словами ввічливості та звертаннями; – узгоджує силу голосу і темп мовлення в процесі говоріння і читання. 	<p>Розвиток комунікативних навичок та мовленнєвої активності.</p> <p>Автоматизація правильної звуковимови</p> <p>Розвиток умінь адекватного використання сили голосу та темпу мовлення.</p>
II.3	<p>Текст</p> <p>Текст. Розрізнення окремих речень і тексту.</p> <p>Заголовок, його відповідність змістові тексту.</p> <p>Практичні спостереження за будовою тексту: речення – зачин, у якому повідомляється, про що йтиметься у тексті; основна частина, в якій викладено основний зміст; заключна частина – речення, що завершує розповідь.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє відрізняти окремі речення від тексту; – вибирає з-поміж запропонованих відповідний заголовок до тексту; – правильно добирає заголовки до тексту; – уміє визначати в тексті зачин, основну частину, кінцівку; 	<p>Розвиток умінь відрізняти окремі речення від тексту, визначати, про що йдеться в тексті, правильно добирати заголовок до тексту та сюжетних малюнків.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення. Коригування звуковимови у процесі роботи з текстами.</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p> <p>Розвиток логічного мислення. Встановлення логічних зв'язків між реченнями.</p>	

		<p>Роль абзаців у тексті, дотримання абзаців відповідно до трьох його основних частин. Практичні спостереження за використанням слів (<i>він, вона, вони, цей, ця, це, ці, тоді, після того</i>) для зв'язку речень у тексті.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – пояснює поділ тексту на абзаци; – дотримується абзаців під час запису; – упорядковує деформований текст за наданим зразком; – будує власні усні тексти за опорними словами, ілюстраціями, відеоматеріалами тощо. 	<p>Розвиток умінь аналізувати і порівнювати мовний матеріал.</p>
II.4	<p>Речення</p> <p>Зміст та інтонаційне оформлення речення.</p> <p>Речення, які вимовляються з підвищеною інтонацією. Знак оклику наприкінці таких речень.</p> <p>Речення, у яких є запитання. Спостереження за інтонацією та логічним наголосом таких речень.</p> <p>Речення, які спонукають до дії (<i>прохання, наказ, заклик</i>).</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає початок та кінець речення; – правильно інтонує окличне речення, ставить на письмі відповідний розділовий знак; – правильно інтонує питальне речення. – усвідомлює усні та письмові ознаки питального речення; – визначає кількість речень у тексті; – дотримується розстановки розділових знаків; 	<p>Розвиток умінь визначати висловлену закінчену думку.</p> <p>Формування уявлень про окличні речення, інтонування цих речень, позначення їх на письмі.</p> <p>Формування уявлень про питальні речення, умінь правильно їх інтонувати та використовувати логічний наголос.</p> <p>Формування уявлень про спонукальні речення, визначення різних форм спонукування.</p> <p>Розвиток умінь визначати ре-</p>	

	<p>Розділові знаки у кінці речень (. ! ?)</p> <p>Велика літера у першому слові речення.</p> <p>Звертання у спонукальних реченнях, розділові знаки при них.</p> <p>Поширення речень за питаннями, утворення складного речення з двох простих за допомогою вчителя, за зразком.</p>	<p>– пише речення з великої букви;</p> <p>– будує речення зі звертанням, виділяє інтонаційно та розділовим знаком;</p> <p>– поширює речення за запитами, утворює складне речення з двох простих;</p> <p>– усвідомлює усні та письмові ознаки питального речення.</p>	<p>чення, висловлені з особливим почуттям, позначати їх знаком оклику на письмі.</p> <p>Розвиток лексики-граматичного ладу мовлення.</p>
II.5	<p>Слово</p> <p>Лексичне значення слова.</p> <p>Тематичні групи слів. Розподіл і підбір слів за певними ознаками (видовими або родовими).</p> <p>Слова, близькі за значенням.</p> <p>Слова, протилежні за значенням.</p> <p>Поділ слів в залежності від того, на яке питання вони відповідають.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– визначає в усному мовленні слово як одиницю мови;</p> <p>– розпізнає на слух слова, усвідомлює їх значення;</p> <p>– розподіляє та підбирає слова за певними ознаками;</p> <p>– розрізняє слова, близькі за значенням і протилежні за значенням;</p>	<p>Розвиток уявлень про слово як одиницю мови, умінь визначати в усному мовленні різні слова за структурою та звучанням.</p> <p>Розвиток умінь аналізувати слова за значенням.</p> <p>Формування умінь логічного словесного аналізу.</p>

	<p>Слова, що відповідають на питання <i>хто? що?</i> (слова з предметним та абстрактним значенням).</p> <p>Підбір слів, які подібні чи протилежні за значенням.</p> <p>Зміна слів, які відповідають на питання <i>хто? що?</i> за числами.</p> <p>Велика буква в іменах, по батькові та прізвищах людей, у кличках тварин, назвах країн, міст, сіл.</p> <p>Слова, які відповідають на питання <i>який? яка? яке? які?</i>, їх зв'язок зі словами, що відповідають на питання <i>хто? що?</i></p> <p>Визначення серед слів тих, які подібні чи протилежні за значенням.</p> <p>Утворення словосполучень, які відповідають на питання <i>хто? що? який? яка?</i></p>	<p>– має уявлення про розподіл слів за значенням та питаннями;</p> <p>– розрізняє слова, що відповідають на питання <i>хто? що?</i></p> <p>– підбирає слова, подібні чи протилежні за значенням;</p> <p>– правильно вживає велику букву на письмі;</p> <p>– уміє правильно визначати слова, що означають ознаки предметів, змінювати їх за числами, визначати зв'язок з іншими словами;</p> <p>– підбирає подібні чи протилежні за значенням;</p> <p>– утворює словосполучення, які відповідають на питання <i>хто? що? який? яка?</i></p>	<p>Збагачення словникового запасу словами, що відповідають на питання <i>хто? що?</i></p> <p>Розвиток умінь аналізувати ці слова за значенням, визначати подібне і відмінне.</p> <p>Засвоєння основних правописних умінь.</p> <p>Збагачення словникового запасу словами-ознаками.</p> <p>Формування практичних умінь граматичної узгодженості слів.</p>
--	--	--	---

	<p>Слова, які відповідають на питання <i>що робити? що зробити? що робить? що зробив? що робитиме?</i></p> <p>Групування слів з певним лексичним значенням дії: пересування, говоріння, навчальні дії тощо.</p> <p>Визначення слів з подібним і протилежним значенням.</p> <p>Практичне ознайомлення зі словами, необхідними для побудови речень (<i>на, в, до, над, під, але, і тому що</i>).</p> <p>Корінь слова. Спільнокореневі слова.</p> <p>Спостереження за значенням спільнокореневих слів, виділення в них кореня.</p> <p>Добір спільнокореневих слів з найбільш уживаними коренями.</p> <p>Розрізнення слів, що звучать</p>	<p>– впізнає слова – назви дій;</p> <p>– уміє групувати слова з певним лексичним значенням;</p> <p>– визначає слова-дії з подібним і протилежним значенням;</p> <p>– впізнає і використовує слова, необхідні для побудови речень;</p> <p>– усвідомлює значення спільнокореневих слів;</p> <p>– визначає спільнокореневі слова;</p> <p>– уміє добирати спільнокореневі слова з найбільш уживаними коренями;</p> <p>– добирає до омонімічних слів спільнокореневі;</p>	<p>Збагачення словникового запасу словами-діями.</p> <p>Конкретизація та уточнення лексичних значень слів.</p> <p>Формування узагальнення, порівняння та аналізу на словесному матеріалі.</p> <p>Встановлення словесних логічних зв'язків.</p> <p>Розвиток усвідомленого сприймання словесного матеріалу.</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p> <p>Розвиток словесної пам'яті.</p>
--	---	--	---

		однаково, але означають різні предмети, добір до кожного з них спільнокореневих. Складання речень із спільнокореневими словами.	– складає речення зі спільнокореневими словами.	
III		<p>Правопис (<i>протягом року</i>)</p> <p>Позначення звуків буквами. Використання м'якого знака наприкінці слова та букв <i>я, ю, є, і</i> для позначення м'якості приголосних звуків. Перенос слів з рядка в рядок. Промовляння і написання слів з ненаголошеними голосними, з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i>. Вживання прописної букви на початку речення, в іменах людей, кличках тварин, назвах міст і сіл. Вживання розділових знаків (<i>крапка, знак питання, знак оклику</i>) наприкінці речень.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– правильно записує слова, написання яких збігається з вимовою;</p> <p>– позначає на письмі м'якість приголосних звуків;</p> <p>– правильно переносить слова із рядка в рядок;</p> <p>– правильно записує слова під орфографічне промовляння;</p> <p>– дотримується правил вживання великої букви;</p> <p>– дотримується правил вживання розділових знаків наприкінці речень.</p>	<p>Удосконалення звуковимови. Розвиток слухового сприймання та фонематичного слуху. Удосконалення навичок звуко-буквеного аналізу. Формування орфографічної пильності, словесної уваги та пам'яті.</p>

IV	<p>Графічні навички письма, техніка письма, культура оформлення письмових робіт</p> <p>Закріплення гігієнічних навичок письма. Виконання вправ щодо попередження оптичної дисграфії і розвитку дрібної моторики. Формування усвідомленої графічної навички. Письмо великих і рядкових букв, буквосполучень. Поступове прискорення письма та написання безвідривних поєднань (<i>ви, ум, ем, ля</i> та ін.)</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується гігієнічних правил письма; – має достатньо розвинену дрібну моторику; – визначає розташування елементів букви у просторі; – уміє каліграфічно писати великі і малі літери алфавіту; – дотримується відповідної швидкості письма. 	<p>Удосконалення навичок письма. Коригування розвитку дрібної моторики. Розвиток оптико-просторової орієнтації. Удосконалення графічних навичок. Формування активності мисленево-мовної діяльності, часових та просторових орієнтувань.</p>
V	<p>Повторення й узагальнення вивченого за рік</p> <p>Список слів вимову і правопис яких учні повинні запам'ятати: <i>Батьківщина, ведмідь, вересень, вулиця, диктант, диван,</i></p>		

		дитина, завдання, заєць, календар, килим, неділя, олівець, ознака, помилка, понеділок, предмет, робітник, середа, учитель, учителька, цибуля, читання, черговий, черевики, чотири, шофер, ясен.		
--	--	---	--	--

3 клас

(136 год, 4 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
I I.1		Мова і мовлення Слухання і розуміння усного мовлення (протягом року) Сприймання на слух усного мовлення (слів, словосполучень)	<i>Учень:</i> – слухає і розуміє усне мовлення; – визначає на слух слова, словосполучення, речення;	Формування усвідомленого сприйняття усного мовлення. Розвиток слухового сприймання. Удосконалення процесів пізнання.

	<p>чень, речень, нескладних зв'язних висловлювань)</p> <p>Розрізнення на слух різних текстів (казки, оповідання, вірша), визначення типу мовлення (розповідь, опис, міркування).</p> <p>Усвідомлення елементів фактичного змісту (тема, мета, дійові особи, місце і час дії).</p>	<p>– розуміє прослуханий текст, за певними ознаками визначає тип мовлення;</p> <p>– запам'ятовує послідовність подій, персонажів.</p>	<p>навальної діяльності (аналізу, синтезу, узагальнення).</p> <p>Розвиток логічного та словесного мислення.</p>
I.2	<p>Говоріння (<i>протягом року</i>)</p> <p>Розвиток уміння регулювати дихання, силу голосу, темп мовлення.</p> <p>Розвиток уміння читати напам'ять вірші, прозові тексти.</p> <p>Складання діалогів з опорою на допоміжні матеріали і без них.</p> <p>Знання та дотримання правил мовленнєвого етикету, культури спілкування.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– володіє силою голосу і темпом мовлення;</p> <p>– читає напам'ять вірші, прозові тексти;</p> <p>– складає діалоги з опорою на допоміжні матеріали і без них;</p> <p>– знає і дотримується правил мовленнєвого етикету, культури спілкування;</p>	<p>Розвиток умінь узгоджувати роботу дихального та артикуляційного апаратів у процесі мовлення.</p> <p>Регуляція мовленнєвого дихання.</p> <p>Розвиток словесної пам'яті.</p> <p>Формування комунікативних навичок.</p> <p>Виховання мовленнєвої активності.</p>

		<p>Переказування текстів з опорою на план або опорні слова. Складання зв'язних висловлювань (розповіді, опису, міркування) з допомогою допоміжних матеріалів і самостійно.</p>	<p>– переказує тексти з опорою на план або опорні слова; – висловлює свою думку про предмет висловлювання; – складає розповідь, опис, міркування за малюнком, ситуацією, за поданим початком, опорними словосполученнями, за планом.</p>	<p>Розвиток логічного мислення, поповнення словникового запасу. Автоматизація правильної звуковимови у процесі зв'язного висловлювання.</p>
I.3	<p>Читання (<i>протягом року</i>)</p> <p>Читання вголос та мовчки, миттєве пізнавання добре відомих слів та словосполучень. Читання, правильне інтонсування речень, що містять звертання, однорідні члени. Читання слів, написання яких не збігається з вимовою. Читання текстів, які мають різне комунікативне навантаження (<i>інструкції, листи, повідомлення, оголошення і т.ін.</i>)</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– правильно інтонує речення відповідно до розділових знаків; – читає, миттєво впізнаючи добре відомі слова та словосполучення; – читає відповідно до орфоепічних норм слова, написання яких не збігається з вимовою; – читає й адекватно розуміє тексти-інструкції, подані в підручниках, листи, оголошення, запрошення і т. ін;</p>	<p>Розвиток фонематичного слуху. Формування слухового сприймання. Розвиток навичок регуляції сили голосу, адекватної інтонації та темпу. Формування правильної звуковимови. Практичне засвоєння вимови дзвінких приголосних наприкінці слова і в кінці складів перед наступними голосними, африкат (<i>дж, дз, дз</i>) та <i>г</i>.</p>	

		Читання і запам'ятовування правил, дотримання правил в усному і писемному мовленні.	– усвідомлює та запам'ятовує правила усного і писемного мовлення.	Удосконалення сприймання мовного матеріалу. Розвиток словесної пам'яті та автоматизація правопису.
I.4	<p>Письмо. Писемна мовленнєва діяльність (протягом року)</p> <p>Складання і записування підписів під малюнками. Складання і записування речень, зв'язаних між собою, що передають зміст малюнків.</p> <p>Складання і записування діалогів (2–3 репліки) Робота з деформованими реченнями та текстом.</p> <p>Писемний переказ за колек-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– добирає назву і підписує малюнок; – добирає і записує речення, зв'язані між собою, що передають зміст малюнків;</p> <p>– складає і записує запитання і відповіді; – упорядковує деформоване речення та текст (доповнює речення, упорядковує порядок слів, виділяє відсутні абзаци, переставляє частини тексту, додає відсутнє прикінцеве речення і т.ін.);</p> <p>– складає переказ за поданим</p>	<p>Розвиток образного і логічного мислення. Розвиток уяви та словесної пам'яті.</p> <p>Формування комунікативних навичок та умінь співвідносити запитання та відповіді. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на матеріалі друкованого та рукописного текстів.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення.</p>	

		<p>тивно складеним планом, з опорою на допоміжні матеріали.</p> <p>Складання інформаційного повідомлення та пояснення (<i>записки, привітання, запрошення та ін.</i>).</p>	<p>планом, з опорою на допоміжні матеріали (дано зачин або кінцівку, опорні слова та словосполучення), дотримуючись тричастинної структури висловлювання;</p> <p>– складає переказ, висловлюючись про якусь подію, прочитаний твір, епізод фільму тощо;</p> <p>– самостійно складає та правильно записує інформаційні повідомлення та пояснення (<i>записки, привітання, запрошення</i>).</p>	<p>Розвиток логічного мовлення і навички писемного викладення думок.</p> <p>Формування навичок ділового комунікативного мовлення.</p>
<p>II</p> <p>II.1</p>	<p>Знання про мову.</p> <p>Мовні вміння</p> <p>Мова і мовлення</p> <p>Мова як засіб людського спілкування.</p> <p>Рідна мова і споріднені мови.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– визначає звучання рідної мови серед інших мов;</p> <p>– розрізняє на слух звучання іншомовних слів;</p>	<p>Розвиток слухового сприймання.</p> <p>Формування правильної звуковимови.</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p>	

		<p>Розрізнення усного і писемного мовлення.</p> <p>Культура мовлення та спілкування.</p> <p>Діалог. Форми звертання, слова ввічливості.</p> <p>Сила голосу і темп мовлення в процесі читання, говоріння.</p>	<p>– практично розрізняє усне і писемне мовлення;</p> <p>– бере участь у діалозі;</p> <p>– користується у своєму мовленні і спілкуванні словами ввічливості та звертаннями;</p> <p>узгоджує силу голосу і темп мовлення в процесі говоріння і читання.</p>	<p>Розвиток комунікативних навичок та мовленнєвої активності.</p> <p>Автоматизація правильної звуковимови.</p> <p>Розвиток умінь адекватного використання сили голосу та темпу мовлення.</p>
II.2		<p>Текст</p> <p>Зіставлення тексту з групою речень, тематично близьких за змістом.</p> <p>Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Заголовки.</p> <p>Тема і мета у текстах-розповідях, описах, міркуваннях.</p> <p>План тексту. Поділ тексту на логічно завершені частини.</p> <p>Спостереження за роллю абзаців, дотримувannya абзаців.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– розрізняє групу речень і текст;</p> <p>– визначає в тексті зачин, основну частину, кінцівку;</p> <p>– добирає з допомогою вчителя заголовки;</p> <p>– визначає за допомогою вчителя тему і мету у текстах-розповідях, описах, міркуваннях;</p> <p>– ділить текст на логічно завершені частини;</p>	<p>Розвиток умінь визначати логіко-словесні зв'язки.</p> <p>Формування писемного мовлення на матеріалі текстів.</p> <p>Розвиток пізнавальної діяльності, визначення причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Формування словесної уваги та пильності.</p> <p>Формування стилістичних умінь.</p> <p>Розвиток розумових операцій:</p>

	<p>Засоби змістового зв'язку між реченнями в тексті (слова <i>він, вона, воно, цей, ця, це, той, та, те</i>).</p> <p>Переказ (усний та письмовий) текстів-розповідей та текстів-описів за поданим та колективно складеним планом.</p> <p>Довільний та вибірковий переказ (усно).</p> <p>Побудова розповідей (усно), складання художніх та науково-популярних описів (без уживання термінів).</p> <p>Побудова текстів-міркувань, складання текстів-інструкцій.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – складає план прочитаного тексту з допомогою вчителя; – використовує займенники, прислівники для зв'язку речень у тексті; – уміє працювати з текстовими завданнями. – переказує тексти-розповіді та тексти-описи за планом; – уміє довільно та вибірково переказувати; – уміє розповідати на задану тему за початком, основною частиною та кінцівкою, враховуючи ситуацію мовлення; – складає найпростіші художні та науково-популярні описи за поданим зразком, опорними словами, малюнками тощо; – уміє будувати тексти-міркування за зразком, за даним початком; 	<p>узагальнення, визначення головного, уникнення зайвого.</p> <p>Розвиток сприймання та розуміння писемних завдань.</p> <p>Розвиток словесно-логічної пам'яті, зв'язного мовлення.</p> <p>Формування умінь дотримуватися послідовності та логічного викладу при переказах.</p> <p>Формування умінь описувати предмети, явища за допомогою слів-ознак, термінів тощо.</p> <p>Розвиток логічного мислення, запам'ятовування словесного матеріалу.</p> <p>Розвиток спостережливості, допитливості, цікавості до навколишньої дійсності.</p> <p>Формування умінь висловлювати свої думки та почуття у писемній формі.</p> <p>Розвиток навичок мовного писемного етикету.</p>
--	--	---	--

		<p>Написання листа, складання привітань і запрошень на свято.</p> <p>Розширення уявлень про культуру мовлення і культуру спілкування.</p>	<p>– складає тексти-інструкції (про догляд за домашніми тваринами, приготування їжі тощо);</p> <p>– складає листи, привітання та запрошення на свято;</p> <p>– використовує у власному мовленні слова ввічливості та звертання.</p>	
II.3	<p>Речення</p> <p>Зміст та інтонаційне оформлення речення. Розповідні, питальні та спонукальні речення.</p> <p>Розрізнення на слух окличних і неокличних речень.</p> <p>Розділові знаки наприкінці речень.</p> <p>Звертання, розділові знаки при них.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– визначає основні ознаки речення;</p> <p>– правильно відтворює інтонацію розповідних, питальних та спонукальних речень;</p> <p>– розрізняє на слух окличні та неокличні речення;</p> <p>– дотримується розстановки розділових знаків наприкінці речень;</p> <p>– знає, як виділяється звертання у вимові та на письмі;</p>	<p>Удосконалення ритміко-інтонаційних умінь та слухового сприймання.</p> <p>Розвиток умінь адекватно користуватися інтонацією.</p> <p>Формування орфографічних навичок.</p> <p>Формування внутрішнього мовлення через встановлення зв'язку у реченнях.</p> <p>Розвиток умінь зв'язного мовлення з використанням абстрактних позначень.</p>	

		<p>Зв'язок слів у реченні. Встановлення смислового й граматичного зв'язку між словами в реченні за допомогою питань від головного слова до залежного: <i>вітає (кого ? з чим?) маму зі святом</i>.</p> <p>Головні члени речення (підмет і присудок).</p> <p>Побудова та поширення речень за зразком, питаннями, схемами.</p>	<p>– встановлює смисловий та граматичний зв'язок між словами за допомогою питань;</p> <p>– визначає, про кого або про що саме говориться у реченні;</p> <p>– уміє будувати та поширювати речення за зразком, питаннями, схемами.</p>	<p>Розвиток логічного мислення та асоціативної пам'яті.</p>
II.4		<p>Слово. Значення слова</p> <p>Спостереження за прямим і переносним значенням слів, багатозначністю, омонімією (без уживання термінів).</p> <p>Уявлення про синоніми та антоніми. Спостереження за їх роллю в тексті.</p> <p>Ознайомлення з найпоширенішими фразеологізмами, новими словами (неологізмами),</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– уміє визначати пряме та переносне значення слів;</p> <p>– має уявлення про багатозначні слова та слова-омоніми;</p> <p>– використовує синоніми та антоніми з метою уникнення повторів та увиразнення висловленої думки;</p> <p>– доречно використовує у мовленні фразеологізми;</p>	<p>Поповнення словникового запасу.</p> <p>Розвиток умінь визначати та запам'ятовувати слова з подібним і протилежним значенням.</p> <p>Формування розуміння та влучного використання фразеологізмів.</p> <p>Виховання шани до рідної мо-</p>

		<p>словами, які вийшли з ужитку.</p> <p>Практичне розрізнювання українських та російських слів, лексичної норми та ненормативної лексики.</p>	<p>– має уявлення про те, як розвивається мова;</p> <p>– відрізняє літературну українську мову від ненормативної лексики;</p> <p>– виконує текстові завдання.</p>	<p>ви та поваги до чистоти української мови.</p> <p>Формування словесної пильності.</p>
II.5		<p>Будова слова</p> <p>Поняття про закінчення й основу слова. Закінчення як засіб зв'язку слів у реченні.</p> <p>Частини основи: корінь, префікс, суфікс.</p> <p>Корінь. Розрізнення спільнокореневих слів і слів, що однаково звучать, але різних за значенням. Слова з ненаголошеними (е), (и) в корені слова, які перевіряються наголосом. Слова з ненаголошеними (е), (и) в корені слова, що не перевіряються наголосом.</p> <p>Дзвінки приголосні в кінці слів та перед глухими.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– визначає основу та закінчення у слові;</p> <p>– добирає спільнокореневі слова, визначає в них корінь;</p> <p>– розрізняє слова, що однаково звучать, але не є спільнокореневими;</p> <p>– виділяє ненаголошені голосні в корені слова;</p> <p>– перевіряє наголосом написання ненаголошених е, и в корені слова;</p> <p>– правильно визначає дзвінки</p>	<p>Розвиток слухової уваги та слухової пам'яті.</p> <p>Розвиток уявлень про граматичні поняття.</p> <p>Розвиток логічно-словесних узагальнень.</p> <p>Формування «чуття мови».</p> <p>Розвиток фонематичного слуху.</p> <p>Розвиток мовленнєвого спостереження та узагальнення.</p> <p>Формування орфографічної пильності.</p> <p>Формування правописних умінь.</p> <p>Поповнення словникового запасу.</p>

		<p>Префікс. Спостереження за словотворчою роллю префіксів. З'ясування значення слів з різними префіксами. Розрізнення префіксів і прийменників. Апостроф після префіксів перед <i>я, ю є, ї</i>. Перенос слів з префіксами.</p> <p>Суфікс. Спостереження за роллю суфікса у спільнокореневих словах. Творення слів з найуживанішими суфіксами. Спостереження за збігом однакових приголосних на межі кореня і суфікса (<i>денний, осінній</i>). Поділ таких слів для переносу.</p>	<p>та глухі приголосні в корені слова;</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає префікс у слові; – утворює нові слова за допомогою префіксів – розрізняє написання префіксів і прийменників; – правильно вживає апостроф після префіксів; – визначає суфікс у спільнокореневих словах; – правильно записує слова зі збігом однакових приголосних; – знає і використовує правила переносу слів зі збігом приголосних; – виконує текстові завдання. 	<p>Упередження та коригування дисграфічних проявів.</p>
II.6		<p>Частини мови</p> <p>Загальне поняття про самостійні частини мови.</p> <p>Спостереження за словами, що відповідають на питання</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – добирає слова, що відповідають на питання <i>хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять?</i> 	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Формування мовленнєвої компетентності.</p>

	<p><i>хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять?</i> Порівняння слів за значенням, запитанням, роллю в реченні.</p> <p>Іменник Загальне поняття (питання, значення, роль та зв'язок з іншими словами). Іменники, що означають назви істот та неістот. Власні і загальні іменники. Велика буква у власних іменниках. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Змінювання іменників за числами (однина, множина) Іменники-синоніми, іменники-антоніми.</p> <p>Прикметник Загальне поняття про прик-</p>	<p>– усвідомлює їх значення та роль в реченні; – виконує тестові завдання.</p> <p><i>Учень:</i> – ставить запитання до іменників, усвідомлює їх роль в реченні; – визначає іменники – назви істот, неістот; – усвідомлює значення власних та загальних іменників, правильно їх записує; – визначає рід іменників; – змінює за числами та родами; – добирає синоніми та антоніми.</p> <p><i>Учень:</i> – ставить питання та визначає</p>	<p>Унормування граматичного ладу мовлення.</p> <p>Формування усвідомленого засвоєння граматичних ознак слів. Групування слів за певними ознаками. Збагачення словникового запасу іменниками.</p> <p>Розвиток уявлень про граматичні поняття.</p>
--	---	---	--

	<p>метник (питання, значення, роль у реченні). Пряме і переносне значення прикметників. Прикметники-синоніми, прикметники-антоніми. Уживання прикметників у тексті. Змінювання прикметників за родами та числами у сполученні з іменниками.</p> <p><i>Дієслово</i> Загальне поняття (питання, роль у реченні). Зв'язок дієслова з іменником Дієслова-синоніми, дієслова-антоніми. Час дієслова. Змінювання дієслова за часами, розпізнавання часових форм у тексті. <i>Не</i> з дієсловами.</p>	<p>прикметник у реченні; – визначає пряме та переносне значення прикметників, доречно використовує у мовленні прикметники-синоніми та антоніми, змінює прикметники за родами та числами.</p> <p><i>Учень:</i> – визначає слова-дії у тексті; – усвідомлює їхню роль у реченні, ставить питання; – добирає дієслова-синоніми, дієслова-антоніми; – утворює словосполучення дієслова з іменником; – розпізнає часові форми дієслів за допомогою запитань; – пише окремо <i>не</i> з дієсловами.</p>	<p>Усвідомлення прямого і переносного значення прикметників. Поповнення словникового запасу прикметниками-синонімами, прикметниками-антонімами.</p> <p>Формування уявлень про граматичні категорії слів. Розвиток умінь встановлювати логічно-сміслові зв'язки. Збагачення словникового запасу словами, які позначають дію. Розвиток правописних умінь. Формування орфографічної пильності.</p>
--	---	--	--

III	<p>Графічні навички письма. Техніка письма. Культура оформлення письмових робіт</p> <p>Закріплення графічних навичок письма. Виконання пальчикової гімнастики для розвитку дрібної моторики та вправ для упередження оптичної дисграфії. Виконання графічних вправ-розчерків. Закріплення вміння правильно писати малі і великі букви за такими групами: 1) і, ї, ш, и, п, т, р, ь, й; 2) у, ц, щ, Ц, Щ, Й, Ч, ч; 3) л, м, Л, М, я, А, г, Г; 4) с, С, о, О, є, а, д, б, ф, Е; 5) І, І, Г, П, Т, У; 6) З, з, ж, Ж, х, Х; 7) Н, н, К, к, Ю, ю, Б, Ф, в, е, Д, В, Р, Ї, ї. Удосконалення навички без-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується гігієнічних правил письма; – має достатньо розвинену дрібну моторику; – визначає правильне та неправильне розташування елементів букви у просторі; – правильно виконує графічні вправи; – уміє каліграфічно писати великі і малі літери алфавіту, дотримуючись поєднання складових елементів літер; – пише з належною швидкістю й дотриманням належної висоти, ширини, нахилу букв; – уміє правильно, охайно оформляти письмову роботу у сітці зошита в одну лінійку. 	<p>Розвиток навички охайності при виконанні письмових робіт. Формування узгодженості рухових дій в процесі письма. Розвиток оптико-просторових уявлень. Розвиток навичок каліграфічного письма.</p>
-----	---	---	---

		<p>відривного з'єднання букв з наростаючою кількістю відповідно до індивідуальних можливостей (<i>ши, сі, вес, осл, Сем, Неро</i> та ін).</p> <p>Перехід на письмо в сітці в одну лінійку з дотриманням належної висоти, ширини, нахилу букв.</p> <p>Дотримання охайності при оформленні письмової роботи у зошиті.</p>		
IV		<p>Повторення вивченого за рік</p> <p>Слова, вимову й правопис яких слід запам'ятати: <i>адреса, айстра, бібліотека, гриміти, грім, директор, каструля, квартира, кипіти, кишеня, колектив, коридор, кукурудза, минулий, ознака, пиріг, п'ятниця, радіо, секунда, хвилина, черевики.</i></p>		

4 клас

(136 год, 4 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
I I.1		<p>Мовленнєва діяльність</p> <p>Слухання і розуміння усного мовлення (<i>протягом року</i>)</p> <p>Сприймання на слух рядів звуків, слів, словосполучень, речень (кількість і складність матеріалу перевищує той, що пропонувався у 3 класі).</p> <p>Співвіднесення прослуханих слів, сполучень, слів, речень з відповідними малюнками.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє і визначає на слух звуки, слова, словосполучення; – визначає кількість мовних одиниць; – виділяє слова та словосполучення з порушеною вимовою (з відхиленнями від норми); – вибирає серед прослуханих слів, сполучень, слів, речень ті, що відповідають певному малюнку; – визначає серед поданих слів подібні або протилежні за значенням; 	<p>Розвиток слухової уваги та сприйняття.</p> <p>Формування логічного мислення на мовному матеріалі.</p> <p>Розвиток пізнавальної активності.</p> <p>Розвиток фонематичного слуху.</p> <p>Активізація словесно-мисленневих процесів.</p>

		<p>Запам'ятовування та розуміння інструкції з виконання навчальних дій або ігрових завдань.</p> <p>Прослуховування різножанрових текстів.</p> <p>Сприйняття голосового забарвлення усного мовлення.</p>	<p>– ділить слова на групи за певною ознакою;</p> <p>– запам'ятовує та розуміє інструкцію з виконання навчальних дій або ігрових завдань;</p> <p>– розуміє прослухані різножанрові тексти, усвідомлює відмінність між ними;</p> <p>– усвідомлює значення загального тону, тембру, сили голосу для емоційного забарвлення тону;</p> <p>– уявляє описуване, помічає та оцінює влучне обране слово.</p>	<p>Формування усвідомленого сприйняття словесної інструкції.</p> <p>Розвиток ритміко-інтонаційного сприйняття мовлення.</p> <p>Розвиток образного мислення та мовлення.</p>
I.2		<p>Говоріння (протягом року)</p> <p>Регулювання мовного дихання, сили голосу, темпу мовлення.</p> <p>Читання напам'ять віршованих та прозових текстів.</p> <p>Складання діалогу за малюнком, описаною ситуацією, з</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– регулює мовне дихання, адекватно використовує силу та темп мовлення;</p> <p>– читає напам'ять віршовані та прозові тексти;</p> <p>– складає діалог за малюнком, описаною ситуацією, дотриму-</p>	<p>Розвиток умінь узгоджувати роботу дихального та артикуляційного апарату у процесі мовлення.</p> <p>Розвиток пам'яті та звукомовних навичок.</p> <p>Розвиток зв'язного діалогіч-</p>

	<p>дотриманням правил мовленнєвого етикету, культури спілкування.</p> <p>Переказування:</p> <ul style="list-style-type: none"> – тексту (детальне, вибіркове) з опорою на даний або складений план, опорні словосполучення, допоміжні матеріали з внесенням змін, доповнень до тексту; – епізоду прочитаного тексту, побаченого фільму, почутої розповіді; – на основі особистого життєвого досвіду (з використанням опису, міркування). <p>Повторення зв'язного висловлювання із внесенням доповнень та змін.</p> <p>Складання зв'язного висловлювання (розповіді, опису, міркування) за малюнком, описа-</p>	<p>ючись правил мовленнєвого етикету;</p> <ul style="list-style-type: none"> – переказує текст за планом з дотриманням логічної послідовності, використовуючи опорні слова та допоміжні матеріали; – переказує, змінюючи та доповнюючи текст; – переказує на основі власних вражень; – повторює зв'язне висловлювання, дотримуючись логіко-семантичних зв'язків між реченнями, вносячи відповідні доповнення; – складає зв'язне висловлювання (розповідь, опис, міркування з допомогою вчителя); 	<p>ного мовлення, формування культури спілкування.</p> <p>Розвиток запам'ятовування словесного матеріалу. Коригування процесів пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвиток умінь дотримуватися логіко-семантичного зв'язку між реченнями у зв'язному усному висловлюванні.</p> <p>Формування різножанрового зв'язного мовлення.</p>
--	---	---	--

		<p>ною ситуацією з даним початком, опорними словосполученнями, планом.</p> <p>Самостійне складання зв'язного висловлювання на задану або вибрану тему.</p> <p>Оцінювання складних діалогів та зв'язних висловлювань.</p> <p>Удосконалення текстів.</p>	<p>– самостійно складає зв'язне висловлювання;</p> <p>– оцінює складені діалоги та зв'язне висловлювання та удосконалює їх.</p>	<p>Формування умінь оцінювати та удосконалювати зв'язні висловлювання.</p>
I.3	<p>Читання</p> <p>Читання вголос та мовчки.</p> <p>Читання, правильне інтонсування складних речень.</p> <p>Читання і запам'ятовування граматичних правил.</p> <p>Читання і розуміння навчальних завдань.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– миттєво розпізнає найбільш уживані слова;</p> <p>– розпізнає діалоги;</p> <p>– швидко визначає кількість слів у невеликому реченні;</p> <p>– знаходить певні елементи змісту (<i>абзац, опис, власні імена</i> тощо);</p> <p>– правильно читає речення, дотримуючись орфографічних норм, інтонаційно виділяючи звертання, однорідні члени речення, узагальнюючі слова;</p>	<p>Розвиток навичок розпізнавання графем, графічних знаків.</p> <p>Розвиток зорового сприймання тексту, розрізнювання елементів змісту: абзацу, опису, власних імен.</p> <p>Розвиток навичок інтонаційної виразності мовлення.</p>	

			– читає і розуміє навчальні завдання; – читає, розуміє і запам'ятовує правила.	
I.4	Писемне мовлення <i>(протягом року)</i> Запис речень, які описують зміст малюнка; фрагмент побаченого, почутого на уроці. Запис запитань і відповідей на них (самостійно складених, поданих у підручнику). Робота з деформованим текстом: виділення абзаців, представлення частин тексту, вилучення зайвих речень, дописування заключних речень у тексті, заміна недоречних слів. Письмовий переказ (розповідний текст з елементами опису або міркування) за планом з опорою на допоміжні матеріали.	<i>Учень:</i> – записує речення, які передають зміст малюнка; письмово описує побачене або почуте на уроці; – записує запитання і відповіді на них; – ділить текст на логічно завершені частини, виділяючи їх абзацами; – упорядковує текст; – пише детальний (вибірковий) переказ за колективно (самостійно) складеним планом, дотримуючись трьохчастинної структури висловлювання;	Розвиток писемного мовлення. Удосконалення графічних навичок. Коригування дисграфічних проявів, які проявляються в сплутуванні графом, що позначають фонетично подібні звуки, сплутуванні графічних знаків тощо. Удосконалення умінь правильного запису словесного матеріалу. Активізація пізнавальних процесів. Збагачення словникового запасу. Виховання допитливості.	

		<p>Письмове висловлювання. Складання письмового висловлювання на різні теми.</p> <p>Складання записок, привітань, запрошень, загадок і казок.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – записує висловлювання про якийсь факт, подію; – складає і записує письмове висловлювання про прочитаний твір, про улюблений фільм, про уподобання у своїй сім'ї тощо (свої захоплення); – складає і правильно письмово оформлює записки, привітання, запрошення; – складає і записує загадки та невеличкі казки. 	<p>Розвиток навичок ділового комунікативного мовлення. Розвиток словесно-логічної пам'яті.</p>
<p>II</p> <p>II.1</p>		<p>Знання про мову</p> <p>Мовні вміння</p> <p>Повторення і систематизація вивченого.</p> <p>Мова як найважливіший засіб людського спілкування й мовлення.</p> <p>Усне та писемне мовлення.</p> <p>Культура мовлення та спілкування.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – усвідомлює значення мови для спілкування; – має уявлення про невербальну комунікацію; – дотримується етичних норм у власному мовленні. 	<p>Розвиток мовленнєвої активності. Розвиток просодичних умінь. Формування правильних звуковимовних навичок.</p>

II.2	<p>Текст Закріплення поняття про будову текстів різних типів.</p> <p>Тема і мета висловлювання. Заголовок.</p> <p>Поділ тексту на частини. Складання плану. Роль абзаців у тексті.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає відмінність тексту від групи речень; – встановлює змістовий зв'язок між частинами тексту; – визначає тип тексту (розповідь, опис, міркування); – визначає тему висловлювання у текстах-розповідях, описах, міркуваннях; – добирає заголовки до текстів різних типів; – формулює з допомогою вчителя головну думку; – доречно використовує слова для зв'язку речень у тексті (<i>він, вона, воно, вони; цей, ця, це; той, та, те; спочатку, наприкінці</i> та ін.). – визначає у тексті логічно завершені частини; – складає план тексту з допомогою вчителя та самостійно; – усвідомлює роль абзаців; 	<p>Формування пізнавальної діяльності. Розвиток умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Формування словесної уваги та пильності. Формування умінь узагальнювати та визначати головне. Розвиток сприймання та розуміння письмових завдань.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення. Формування стилістичних умінь.</p> <p>Формування вмінь складати розповідь за допомогою допоміжних матеріалів.</p>
------	---	--	--

	<p>Складання тексту-розповіді.</p> <p>Побудова тексту-міркування (<i>твердження, докази та висновки</i>).</p> <p>Текст-опис. Складання інструкції з елементами опису. Написання розповіді з елементами опису про приємні спогади. Удосконалення змісту та форми власних текстів під керівництвом учителя:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – складає текст-розповідь за поданим планом та опорними словами; – складає текст розповідь за спостереженнями, аналогією з прочитаним, картиною, з орієнтацією на слухача, тему і мету висловлювання; – усвідомлює особливості змісту та побудови тексту-міркування; – визначає в текстах-міркуваннях твердження, докази та висновки; – будує найпростіші міркування з доказами та висновками; – складає інструкції з елементами опису; – самостійно складає та записує розповідь з елементами опису; – удосконалює власні тексти під керівництвом учителя. 	<p>Розвиток умінь встановлення логіко-сміслових зв'язків у тексті.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення. Поповнення словникового запасу. Розвиток розумових операцій: узагальнення, класифікації, диференціації на словесному матеріалі.</p>
--	---	--	--

		відповідність заданій темі, наявність у тексті складових частин, дотримання логіки викладу; усунення одноманітних конструкцій речень, повторень тощо.		Формування елементарних стилістичних умінь.
II.3	<p>Речення Правопис</p> <p>Повторення й узагальнення вивченого про види речень за метою висловлювання, про головні і другорядні члени речення.</p> <p>Складання речень за зразком, за схемою.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає речення за метою висловлювання; – встановлює зв'язок слів у реченні; – виділяє головні і другорядні члени речення; – визначає, за допомогою чого зв'язуються слова (за допомогою закінчень і прийменників, тільки закінчень); – поширює речення словами і словосполученнями; – складає речення за зразком за схемою; – відновлює зміст деформованих речень і текстів; 	<p>Удосконалення ритміко-інтонаційних навичок.</p> <p>Формування внутрішнього мовлення через встановлення зв'язку у реченнях.</p> <p>Розвиток умінь активізувати словниковий запас, складаючи речення за зразком, за схемою.</p>	

	<p>Поняття про однорідні члени речення. Головні і другорядні однорідні члени речення.</p> <p>Поєднання однорідних членів речення за допомогою інтонації, сполучників <i>і, та, а, але</i> (без повторення).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – визначає в реченні однорідні члени; – усвідомлює їх роль у реченні; – виділяє однорідні члени речення в усному мовленні інтонацією, на письмі – комами; – визначає речення з однорідними членами в тексті; – складає речення з ними, поширює їх залежними словами; – поєднує однорідні члени речення за допомогою інтонації та сполучників (<i>і, та, а, але</i>); – використовує інтонацію перелічування або протиставлення в реченнях з однорідними членами; – правильно вживає розділові знаки при однорідних членах речення. 	<p>Розвиток розумових операцій, узагальнення та класифікація.</p> <p>Формування правописних умінь.</p> <p>Активізація словникового запасу.</p> <p>Розвиток умінь правильно інтонувати речення, використовуючи службові слова.</p> <p>Розвиток орфографічних навичок.</p>
II.4	<p>Слово. Частини мови. Правопис.</p> <p>Слова, що відповідають на пи-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає в реченнях і тек- 	<p>Формування мовленнєвої компетентності.</p>

	<p>тання <i>хто?</i>, <i>що?</i>, <i>який?</i>, <i>яка?</i>, <i>яке?</i>, <i>які?</i>, <i>що робить?</i>, <i>що роблять?</i>, <i>котрий?</i>, <i>котра?</i>, <i>коти?</i>, <i>де?</i>, <i>коли?</i>, <i>як?</i></p> <p>Слова, до яких не можна поставити питання (<i>і, та, на, від, але</i> тощо).</p> <p>Іменник</p> <p>Розширення уявлень про лексичне значення іменника (слова з абстрактним значенням: <i>радість, сум, сміливість</i>).</p> <p>Іменники-синоніми, антоніми. Багатозначність окремих іменників.</p> <p>Вживання окремих іменників у прямому і переносному значеннях.</p> <p>Рід іменників</p> <p>Змінювання іменників за числами та відмінками.</p>	<p>стах слова, що відповідають на питання;</p> <p>– виділяє в реченнях і текстах слова, до яких не можна поставити питання.</p> <p>Учень:</p> <p>– усвідомлює лексичне значення іменника, зокрема слів з абстрактним значенням;</p> <p>– використовує у мовленні синоніми, антоніми, багатозначні іменники;</p> <p>– правильно вживає іменники у прямому і переносному значенні;</p> <p>– уміє добирати найбільш влучні синоніми;</p> <p>– визначає рід іменників;</p> <p>– правильно змінює іменники за числами та відмінками;</p>	<p>Розрізнювання слів за певними ознаками.</p> <p>Поповнення словникового запасу словами з абстрактним значенням.</p> <p>Уточнення лексичного значення абстрактних слів.</p> <p>Розвиток образного мислення.</p> <p>Формування граматичних уявлень.</p>
--	--	--	---

	<p>Початкова форма іменника (називний відмінок однини).</p> <p>Зміни приголосних (<i>г, к, х</i> на <i>з, ц, с</i>) перед закінченням <i>-і</i> в іменниках жіночого роду (<i>нога – нозі, рука – руці, муха – мусі</i>), чоловічого та середнього (<i>луг – у лузі, яблуко – у яблуці, горіх – у горісі</i>).</p> <p>Чергування кореневих <i>і</i> з <i>е, о</i> в окремих іменниках жіночого роду на приголосний (<i>ніч – печі, печей, ніч – ночі, ночей</i>).</p> <p>Закінчення <i>-і</i> в іменниках жіночого роду на приголосний у</p>	<p>– уміє ставити іменники в початкову форму;</p> <p>– порівнює закінчення іменників, що належать до різних відмін у тому самому відмінку;</p> <p>– користується орфографічних словником для перевірки закінчення іменників у родовому відмінку;</p> <p>– усвідомлює зміну приголосних <i>г, к, х</i> на <i>з, ц, с</i> в іменниках, правильно їх вживає у мовленні та на письмі;</p> <p>– усвідомлює чергування кореневих голосних в окремих іменниках</p> <p>– засвоїв правопис закінчень іменників жіночого роду у ро-</p>	<p>Розвиток умінь порівнювати та класифікувати слова за певними граматичними ознаками.</p> <p>Розвиток усвідомлених правописних навичок.</p> <p>Формування орфографічної пильності.</p> <p>Подолання дисорфографічних проявів.</p> <p>Формування умінь встановлювати логічно-граматичні зв'язки у мовленні.</p>
--	--	---	---

	<p>родовому, давальному та місцевому відмінках однини. Розрізнення відмінків у реченнях за питаннями та прийменниками. Закінчення іменників у множині (таблиця відмінювання). Паралельні закінчення іменників чоловічого роду – назв істот у давальному відмінку однини (<i>братові і брату, на батькові і на батьку</i>). Літературні форми іменників у місцевому відмінку множини з прийменниками <i>по</i> (<i>по віках, по полях, по дорогах</i>).</p> <p>Прикметник</p> <p>Розпізнавання прикметників у тексті, їх роль у мовленні. Прикметники-синоніми та прикметники-антоніми. Пряме та переносне значення прикметників.</p>	<p>довому, давальному та місцевому відмінках однини; – розрізняє відмінки у реченнях за питаннями та прийменниками; – засвоїв правопис відмінкових форм іменників у множині; – правильно вживає відмінкові форми іменників.</p> <p>Учень:</p> <p>– розпізнає прикметники у тексті; – визначає їх роль у мовленні; – добирає до слів прикметники-синоніми та антоніми; – правильно вживає прикмет-</p>	<p>Удосконалення усного мовлення згідно з літературною нормою.</p> <p>Збагачення словникового запасу прикметниками-синоні-</p>
--	---	--	--

	<p>Змінювання прикметників за числами та родами. Родові закінчення прикметників.</p> <p>Відмінювання прикметників у сполученні з іменниками в однині та множині (таблиця відмінювання).</p> <p>Закінчення прикметників з основою на твердий та м'який приголосний в однині і множині.</p> <p>Визначення відмінків прикметників за відмінками іменників.</p>	<p>ники в прямому та переносно-му значенні;</p> <ul style="list-style-type: none"> – змінює прикметники за числами та родами; – розрізняє рід і число прикметників у сполученні з іменниками; – відмінює прикметники у сполученні з іменниками в однині та множині; – уміє ставити питання до сполучення прикметника з іменником; – усвідомлює відмінність закінчень прикметників з основою на твердий та м'який приголосний в однині і множині та правильно їх записує; – правильно встановлює зв'язок слів у реченні, визначає відмінок прикметника за відмінком іменника; – складає речення з однорідними членами за зразком з пода- 	<p>мами, прикметниками-антонімами.</p> <p>Формування образного мислення.</p> <p>Формування умінь встановлювати граматичні зв'язки між словами.</p> <p>Розвиток орфографічної пильності та правопису.</p> <p>Формування умінь вживати</p>
--	---	--	--

		<p><i>Вимова і правопис:</i></p> <p>прикметників на <i>-ський, -цький, -зький</i>;</p> <p>прикметників у родовому, давальному, орудному та місцевому відмінках однини (<i>синьої, давнього, літньому</i>);</p> <p>закінчень прикметників жіночого роду у давальному і місцевому відмінках однини (<i>зимовій, холодній, хорошій</i>);</p> <p>закінчень <i>-і</i> у називному відмінку множини.</p>	<p>ними сполучниками, вводить їх у тексти;</p> <p>– правильно і точно вживає прикметники у мовленні;</p> <p>– засвоїв правильну вимову та правопис прикметників на <i>-ський, -цький, -зький</i>;</p> <p>– вживає <i>ь</i> перед закінченнями прикметників у родовому, давальному, орудному та місцевому відмінках однини;</p> <p>– правильно записує прикметники жіночого роду у давальному і місцевому відмінках однини;</p> <p>– правильно вимовляє і записує прикметники у називному відмінку множини.</p>	<p>речення, ускладнені однорідними членами.</p> <p>Удосконалення звуковимовних і правописних умінь.</p>
		<p>Числівник</p> <p>Загальне уявлення про числівник як частину мови.</p> <p>Вимова і правопис найужива-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– визначає числівники в реченні та тексті, ставлячи до них запитання;</p>	<p>Розвиток уявлень про граматичні категорії слів.</p> <p>Правильне вживання та написання числівників.</p>

	<p>ніших числівників (11, 14, 16, 50, 80, 1000)</p> <p>Займенник</p> <p>Розпізнання займенників та їх роль у мовленні.</p> <p>Особові займенники. Займенники 1–3-ї особи однини та множини. Їх значення, синтаксична роль.</p> <p>Роздільне написання займенників з прикметниками. Удосконалення текстів шляхом використання займенників на місці лексичних повторів.</p> <p>Дієслово</p> <p>Повторення вивченого про дієслово (запитання, значення, роль у реченні, зв'язок з іменниками).</p> <p>Узагальнення і розширення уявлень про лексичне значення дієслів.</p>	<p>– правильно вимовляє та записує найуживаніші числівники.</p> <p>Учень:</p> <p>– розпізнає займенники та визначає їх роль у мовленні;</p> <p>– правильно називає особові займенники однини і множини;</p> <p>– усвідомлює їх значення та синтаксичну роль;</p> <p>– пише роздільно займенники з прийменниками;</p> <p>– доречно використовує займенники в реченнях;</p> <p>Учень:</p> <p>– визначає в реченні дієслово, ставлячи запитання;</p> <p>– усвідомлює його значення та роль;</p>	<p>Формування умінь визначати займенники у реченні, доречно їх використовувати.</p> <p>Формування правописних навичок.</p> <p>Формування граматичних понять.</p>
--	---	--	--

	Дієслова різних семантичних груп (<i>мовлення, руху, природних явищ</i> тощо). Дієслова-синоніми, дієслова-антоніми. Пряме і переносне значення дієслів.	– доречно вживає дієслова різних семантичних груп; – добирає до дієслів синоніми та антоніми; – використовує в усному та писемному мовленні дієслова в прямому та переносному значенні; – утворює сполучення слів зі спільнокореновими дієсловами різних семантичних груп; – будує речення з однорідними членами-присудками з урахуванням ситуації мовлення; – добирає з ряду дієслів те дієслово, яке є найбільш доречним; – удосконалює речення та тексти, використовуючи дієслова однієї семантичної групи (зі значенням мовлення, руху тощо); – має уявлення про неозначену форму та часи дієслова;	Розвиток словесно-логічного мислення. Формування образного мислення, поповнення словникового запасу.
	Неозначена форма дієслова. Часи дієслова.		Розвиток умінь визначення часових форм дієслова, доречно-

		<p>Правопис <i>не</i> з дієсловами.</p> <p>Змінювання дієслів за особами та числами в теперішньому та майбутньому часах.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – уміє визначати час дієслова, ставити питання; – доречно використовує неозначену та часові форми дієслова в усному та писемному мовленні; – пише роздільно <i>не</i> з дієсловами; – знає приказки та прислів'я, в яких використовується неозначена форма дієслова; – придумує поради та інструкції з вживанням дієслів неозначеної форми; – добирає часові форми дієслова залежно від змісту тексту; – змінює дієслова за особами та часами в теперішньому та майбутньому часах; – будує речення за схемами з дієсловами різних особових форм теперішнього та майбутнього часів; 	<p>го вживання у мовленні дієслівних форм.</p> <p>Формування умінь будувати речення за схематичним зображенням.</p> <p>Розвиток правописних умінь. Формування усного словесного мовлення.</p> <p>Формування умінь удосконалювати тексти, замінивши дієслова.</p>
--	--	--	---	--

		Вимова і правопис дієслів на -ся.	<ul style="list-style-type: none"> – змінює текст, замінивши неозначену форму на особову і навпаки; – визначає особову форму дієслова залежно від змісту тексту; – правильно вимовляє та записує дієслова на -ся; – усвідомлює значення дієслів на -ся; – утворює за зразком різні форми дієслів на -ся, вживає їх в усному мовленні та на письмі. 	Розвиток звуковимовних і правописних умінь.
III		<p>Графічні навички письма. Техніка письма. Культура оформлення письмових робіт</p> <p>Удосконалення графічних навичок письма. Письмо окремих букв і словосполучень, які викликають труднощі написання.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується технічних і гігієнічних правил письма; – автоматизує написання окремих букв і словосполучень; – виконує вправи на допису- 	Розвиток графічної навички. Удосконалення письма, букв, словосполучень, слів.

		Виконання вправ для попередження дисграфії, дизорфографії. Правила оформлення письмових робіт.	вання елементів букв, правильного розташування їх у просторі, визначення неправильного зображення графеми тощо.	Запобігання дисграфії і дисорфографії. Дотримання правил оформлення письмових робіт.
IV		Повторення й узагальнення вивченого в 1–4 класах		

УКРАЇНЬСЬКА МОВА (ЧИТАННЯ)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У 2 класі продовжується формування навичок усвідомленого, правильного, плавного читання вголос цілими словами. Допускається поскладове читання слів складної складової структури.

Белике значення для вдосконалення техніки читання учнів із ЗПР та уникнення ними різноманітних помилок мають спеціальні тренувальні вправи, які знайдуть своє місце у фронтальній та індивідуальній роботі. Вправи добираються вчителем таким чином, щоб вони були упереджувальними і включали слова тих складових структур, які для дітей є найважчими.

Продовжується формування умінь дотримуватися пауз, зумовлених розділовими знаками і змістом тексту.

Діти з допомогою вчителя відповідають на запитання «про кого і про що йдеться в творі?». Викладають послідовність подій, визначають героя (персонажа) твору, коротко характеризують його вчинки. Ознайомлюються з найпростішими жанровими особливостями дитячого ігрового фольклору, загадки, казки, вірша, оповідання. Опредмечують зміст ліпленням, ілюструванням, інсценізацією тощо.

У цей період у дітей формуються уміння порівнювати предмети, явища, загадки і відгадки, знаходити в них спільне. Діти вчаться визначати прикмети казки: зачин, кінцівку, повтори, звертання, постійні епітети, розуміти графічну форму тексту вірша (риму), ритм, настрій у вірші, автора твору. Дотримуються інтонації, мовленнєвих та позамовленнєвих засобів виразності (сила голосу, темпоритм, тон, міміка, жести).

Користуються найпростішими прийомами заучування віршів напам'ять (за опорними малюнками, опорними словами).

Розуміють, що оповідання – це невеликий розповідний художній твір про якийсь випадок, епізод із життя героя, реалістичність подій у творі; а вчинки, поведінка героїв умовлені. Вчаться визначати тему та основну думку твору.

У 2 класі формуються вміння знаходити й пояснювати смислові зв'язки між реченнями і частинами тексту, знаходити абзац, усвідомлювати роль абзаців у тексті.

Діти вчаться складати картинний і простий словесний плани до невеликих творів, розуміти запитання вчителя і змістовно відповідати на нього, знаходити в тексті речення, які б підтверджували висловлену думку.

Під керівництвом учителя ставлять запитання до тексту, усвідомлюють зв'язок заголовка твору зі змістом, основною думкою, добирають варіанти заголовків до тексту, називають найбільш вдалих.

Поступово навчаються прогнозувати орієнтовний зміст тексту на основі заголовка, ілюстрацій.

Продовжується формування умінь передавати свої враження, почуття від прочитаного з урахуванням специфіки мови твору, використовувати яскраві, образні вислови, вжиті в тексті твору.

З допомогою вчителя діти визначають загальний емоційний настрій твору, вчаться адекватно емоційно реагувати на його зміст, відчувати радість, задоволення від повторного слухання та перечитування твору.

У дітей формуються початкові вміння висловлювати найпростіші оцінні судження про вчинок персонажа, його ставлення до природи, людей, рідної землі, уміння обґрунтовувати свої судження.

Діти беруть участь в ігрових ситуаціях, в яких виступають у ролі авторів, персонажів творів тощо. Колективно складають варіанти кінцівок до відомих казок, а також твори-мініатюри про казкових героїв, заповнюють пропуски у художньому описі предмета.

Коло читання – різножанрові твори, досяжні за обсягом і цікаві за змістом для школярів із ЗІР.

Усна народна творчість: дитячі пісеньки, загадки, швидкомовки, прислів'я, казки.

Літературні казки: В. Струтинського, Н.Хоменко, Ю.Набоки, Олени Пчілки, М.Слабошпицького, В.Сухомлинського та ін.

Оповідання для дітей: О.Буценка, В.Сухомлинського, В.Карасьової, Д.Чередниченка, В.Чухліба, Ю.Ярмиша,

Г.Храпач, А.Морозова, М.Стельмаха, Ю.Старостенка, П.Утевської, В.Семеняки та ін.

Вірші українських поетів: Л.Глібова, Т.Шевченка, Лесі Українки, В.Моруги, О.Сенатович, Г.Бойка, Марійки Підгірянки, А.М'ястківського, А.Костецького, А.Малишка, Олени Пчілки, Д.Павличка, Т.Коломієць, Д.Чередниченка, Л.Костенко, Н.Кир'ян, І.Гнатюка та ін.

Гумористичні твори: Г.Бойка, Д.Білоуса, А.Григорюка, Т.Коломієць, П.Воронька, В.Нестайка, І.Січовика, із шкільного гумору.

Казки народів світу.

Сторінками дитячих журналів: «Малятко», «Соняшник» та ін.

У 3 класі вдосконалюються всі характеристики читацьких навичок учнів, продовжується їхній мовленнєвий, інтелектуальний та літературний розвиток.

Зважаючи на те, що школярі із ЗПР мають значні труднощі в оволодіння навичками читання, особлива увага приділяється вихованню інтересу до самостійного читання, бажання й уміння спілкуватися з книгами.

Програма з читання для 3 класу передбачає розвиток в учнів умінь:

- з допомогою вчителя визначати тему й основну думку твору;
- розуміти поняття: пейзаж, портрет, діалоги (без визначення термінів);
- знаходити найпростіші елементи композиції твору: початок, основна частина, кінцівка та їхні взаємозв'язки;
- визначати позитивних і негативних персонажів твору;
- усвідомлювати взаємозв'язок між автором та твором;
- виділяти в тексті епітети, порівняння (без уживання термінів), з'ясовувати їхню роль у творі;
- визначати ставлення письменника до зображуваних подій і персонажів.

Коло читання розширюється за жанрами і персоналіями, охоплюючи доступні й цікаві для школярів цього віку твори.

Системотворчим компонентом читацької діяльності учнів є зміст твору.

Навчальна програма з читання для 3 класу спирається не на тематико-сезонний принцип, як це спостерігається у попередніх програмах, а на тематико-жанровий, художньо-естетичний та літературознавчий принципи. Тому в ній відсутня жорстка відповідність тематики текстів сезонним явищам. Різноманітні твори, які засобами художнього слова відображають явища природи в різні пори року, розміщені в одному розділі.

Забезпечити засвоєння програми з читання учнями 3 класу із ЗПР допоможе використання педагогами методичного апарату, який виконує мотиваційну, інформаційно-пізнавальну та розвивально-навчальну функції.

Мотиваційна функція методики навчання читати – це стимулювання учнів до активної творчої діяльності, розвиток їхніх пізнавальних інтересів. Цьому сприяють різноманітні завдання, пов'язані з читанням тексту, а саме: добір текстів, які містять пізнавальну новизну, особистісну значущість для школяра; спілкування з учнями, поєднання індивідуальних та колективних завдань; завдання, які сприяють активізації особистісного досвіду, виявлення власної думки, формулювання оцінних суджень тощо.

Інформаційно-пізнавальна функція полягає в збагаченні уявлень про навколишній світ, засвоєнні понять про жанрові особливості казок, віршів, різних видів усної народної творчості, засвоєнні нових слів тощо

Розвивально-навчальна функція полягає в забезпеченні правильності читання, дотриманні наголосу в складних для вимови словах, у виконанні вправ на знаходження в тексті певних висловів, перевірку розуміння описаного явища, знаходженні опису подій, виявленні емоційності сприймання, почуттів, встановленні зв'язку прочитаного з ілюстраціями, поділі тексту на частини, озаглавлення кожної частини, складанні плану, спостереженні за мовою дійових осіб, виявленні характерних ознак їхніх вчинків тощо.

У 3 класі удосконалюється плавне, виразне, безпомилкове читання цілими словами. Значне місце займає мовчазне читання без зовнішніх мовленнєвих рухів. Йому передують доступні, цікаві завдання, які слід перевіряти. Ва-

ріантів завдань для читання мовчки дуже багато, адже їхній зміст зумовлений різними обставинами: чи вперше учні читають текст, чи перечитують його, який жанр твору, наскільки твір є складним для дітей тощо. Так, педагог може запитати: «Про що ти прочитав? Що з прочитаного зрозумів, а що ні?» Можна запропонувати учневі підготувати запитання або висловлення головної думки про прочитане; відповісти: де і коли відбувалася подія? що в творі вигадано, а що ні? яким ти уявляєш собі героя твору? тощо.

Нааявність під час читання шепоту і ворухіння губами свідчить про перехідну форму від читання вголос до читання мовчки. У 3 класі педагог використовує окрім мовчазного – читання в особах, ланцюжком, комбіноване, вибіркове; читання з метою переказу, розповіді, скорочення тексту тощо.

Коло читання

У 3 класі коло читання розширюється за жанрами, охоплюючи доступні, цікаві для цього віку твори, які мають художню цінність.

Усна народна творчість. Малі фольклорні форми: дитячі пісеньки, ігри, лічилки, загадки, скоромовки, прислів'я, приказки; народні усмішки, героїко-фантастичні (чарівні) казки, легенди.

Літературні казки: К.Ушинський, І.Франко, Леся Українка, О.Іваненко, В.Сухомлинський, Л.Письменна, Ю.Ярмиш та казки інших вже відомих дітям письменників.

Пр'єси: Н.Куфко, О.Олесь.

Байки: Л.Глібов, П.Глазовий.

Поезія: вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні. Т.Шевченко, ЛесяУкраїнка, П.Тичина, М.Рильський, О.Олесь, І.Каменець, М.Вінграновський, П.Воронько, Н.Забіла, Л.Костенко, А.Костецький, А.М'ястківський, В.Лучук, С.Жупанин, В.Скомаровський, В.Сосюра, М.Стельмах, І.Січовик, О.Сенатович, Г.Бойко, Д.Білоус, Д.Чередниченко, Д.Павличко, І.Жиленко, М.Сингаївський та ін.

Авторські акровірші, вірші-загадки, вірші-скормовки.

Проза.

Оповідання та уривки з повістей: О.Буцень, Є.Гуцало, А.Григорук, В.Сухомлинського, В.Кави, В.Нестайко, Д.Чередниченка, Ю.Ярмиша, С.Плачинди, Г.Тютюнника, В.Чухліба та оповідання вже відомих дітям авторів.

Науково-художні твори: Г.Демченко, О.Копиленко, Ю.Старостенко, А.Коваль.

Сходинки до монографічного вивчення творчості поетів: Марійки Підгірянки, Н.Забіли, М.Стельмаха, П.Воронько, Д.Павличко.

Сторінками дитячих журналів: «Малятко», «Соняшник» та ін.

Зарубіжна література:

літературні казки: П.Єршов, О.Пушкін, Г.-Х. Андерсон, брати Грим, А.Ліндгрен, М.Носов, Божена Нємцова, З. Топеліус.

Вірші: С.Маршак, А.Барто, Янка Купала.

У 4 класі продовжується розвиток умінь та навичок у дітей із ЗПР:

- читати мовчки, очима без зовнішніх мовленнєвих рухів у темпі 80–90 слів за хвилину; допускається читання багатоскладових та важких для розуміння слів мовчки із мовленнєвими рухами, а також читання пошепки;

- читати вголос цілими словами та групами слів у темпі 60–75 слів за хвилину; допускається користування способом плавного складового читання з цілісним прочитуванням окремих слів;

- відповідно до змісту твору дотримуватися логіко-граматичних та психологічних пауз, логічних наголосів;

- під час читання віршів дотримуватися ритмічних пауз;

- вибирати відповідний темп читання та інтонацію;

- мати цілісне уявлення про фактичний зміст твору; відповідати на запитання, пов'язані з розумінням фактичного змісту; допускається розуміння фактичного змісту, а основний смисл залишається неосвоєним та повне розуміння змісту та основного смислу творів з неточностями щодо розуміння підтексту;

- правильно називати прізвища, імена відомих дитя-

чих письменників та їхні твори; усвідомлювати взаємозв'язки: автор – твір – тема;

- практично володіти літературними поняттями: сюжет, композиція, персонаж, тема, основна думка твору;

- виділяти в творі головних і другорядних персонажів, усвідомлювати стосунки між ними та мотиви їхніх вчинків, обґрунтовувати власне ставлення до них;

- усвідомлено сприймати засоби художньої виразності в творі, спостерігати за мовою автора під час діалогів, описів природи, зовнішності персонажа тощо;

- самостійно визначати жанрові ознаки творів: казку, для якої притаманні вигадка, вимисел, фантазія, повтори, епітети; легенду – як твір-переказ про якісь факти, про людей, фантастичність, казковість легенди, її відмінність від казки;

- розширювати та систематизувати знання про жанрові особливості віршів, їхню тематику, емоційну тональність;

- визначати художні описи в оповіданнях (природи, зовнішності людини, місця події тощо);

- володіти поняттями: пейзаж, портрет, діалоги (без визначення понять);

- з'ясовувати значення слів і висловів у тексті;

- читати в особах;

- здійснювати структурний аналіз тексту, складати план твору, використовувати його при переказі;

- виявляти й оцінювати стан героїв твору шляхом формування власних оцінних суджень (моральних, етичних), виявляти авторську позицію щодо зображеного;

- словесно малювати та ілюструвати за змістом тексту;

- читати за ролями, брати участь в інсценізації, доповнювати та змінювати тексти;

- складати з допомогою вчителя казки, небилиці, лічилки тощо.

Коло читання

Провідними принципами добору змісту творів у 4 класі залишається жанрова й авторська їх різноманітність.

З метою забезпечення перспективності у підготовці учнів до вивчення літератури у п'ятому класі упорядковуються раніше відомі жанри творів та імен.

Поезія: твори Б.Лепкого, В.Симоненка, І.Драча, П.Усенка, Л.Полтави, Б.Чалого, Г.Черінь, І.Гнатюка, Д.Чередниченка, а також ряду авторів, які вже відомі дітям.

Байки Л.Глібова, Г.Бойка, П.Глазового.

Притчі Г.Сковороди, О.Паламарчука.

Сходинки до монографічного вивчення творчості поетів: Т.Шевченка, І.Франка, Лесі Українки, М.Коцюбинського, П.Тичини, М.Рильського.

Проза: уривки повістей, оповідання, легенди – М.Гоголь, М.Коцюбинський, Марко Вовчок, Остап Вишня, О.Довженко, О.Гончар, Дніпрова Чайка, В.Близнець, О.Донченко, А.Григорук, С.Плачинда, К.Пасічна, І.Сенченко, В.Сухомлинський, Г.Тютюнник, В.Чухліб, Г.Храпач, Леся Храплива, Є.Гуцало та твори вже відомих дітям авторів.

П'єси: Я.Стельмах, В.Лучук.

Науково-художні твори: В.Скуратівський, А.Григорук, Б.Лепкий, Є.Шморгун, А.Коваль.

Сторінками дитячих журналів.

Зарубіжна література. Казки, оповідання, уривки повістей: А.Чехов, В.Гюго, М.Твен, Р.Кіплінг, А.Волкова, М.Пришвін, В.Солоухін.

ПРОГРАМА

2 клас

(102 год, 3 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
I	12	Відкриває двері школа У дружному школярському колі. Про добрі і не дуже добрі справи школярів.	<i>Учень уміє:</i> – уважно слухати читання вчителя; – чітко вимовляти всі звуки й склади рідної мови при читанні; – правильно вголос читати речення цілими словами; – розрізняти лексичне значення слів під час читання; – виділяти в тексті незрозумілі слова; – відповідати на запитання за змістом прочитаного.	<i>Мовленнєвий розвиток.</i> Удосконалення техніки читання, дотримання відповідного темпу, уникнення заміन і пропусків окремих частин слів; самостійне визначення помилок та виправлення їх під час читання слів. <i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i> Розуміння конкретного змісту прочитаних текстів, усвідомлене читання; встановлення предметних та просторових зв'язків між фактами й подіями, описаними в тексті.

				<p><i>Формування позитивних якостей особистості учня.</i></p> <p>Усвідомлення на практичному рівні понять: чесність, порядність (у взаєминах між школярами, між учнем та вчителем; уміння відрізнати позитивні дії дітей від негативних та адекватно їх оцінювати.</p>
II	12	<p>Нема без кореня рослини, а нас, людей, без Батьківщини</p> <p>Нема на світі краю, милішого за нашу Україну. Батьківщина починається з рідного порога. Люби і примножуй краю рідного краю.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно, усвідомлено цілими словами читає текст уголос; – розуміє пряме значення слів у тексті; – усвідомлює, про кого і про що прочитав у творі; – має початкове уявлення про те, як пов'язані автор і його твір; – виділяє (за запитаннями вчителя) героїв творів та характеризує деякі їхні риси зовнішності й поведінки; – вміє відповісти простим речен- 	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Розвиток чіткої дикції на основі тренування артикуляційного апарату; правильна вимова слів та їх наголошування під час читання. Дотримання пауз між реченнями при читанні.</p> <p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Розвиток смислової здогадки на основі прочитаного тексту; засвоєння знань про державні символи (гімн, прапор, Тризуб),</p>

			<p>ням на запитання вчителя що, вимагають розкриття причиново-наслідкових зв'язків;</p> <p>– знає, у якій країні живе, називає столицю України, своє місто (село);</p> <p>– уміє розповісти (за запитаннями вчителя) про свій край, свою родину.</p>	<p>знання своєї адреси, своєї родини.</p> <p><i>Формування позитивних якостей особистості учня та розвиток емоційно-вольової сфери.</i></p> <p>Усвідомлення того, що наша Батьківщина – чудовий край, що вона рідна для кожного з нас; усвідомлення того, що для кожного найрідніші батько, мати, брати, сестри, дідусь, бабуся – сім'я, родина, місце, де народився; країна, в якій живеш; уміння емоційно висловлювати свої почуття до родини, до Батьківщини.</p>
III	12	<p>Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мово</p> <p>Віршовані твори українських авторів для дітей.</p> <p>Віршована усна народна творчість для дітей: пі-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– розрізняє різновиди віршованих творів: пісня, загадка, лічилка, прислів'я;</p> <p>– розрізняє авторський і народний віршований твір;</p>	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Формування вмінь читати віршований твір не за рядками, а за смисловими одиницями, які розрізняються розділовими знаками, римуванням.</p>

		сеньки, загадки, лічилки, швидкомовки, прислів'я.	<ul style="list-style-type: none"> – за допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова й вирази, які охарактеризують рідну мову; – будує речення з влучними словами й словосполученнями про рідну мову ; – декламує по пам'яті один-два вірші, загадки, лічилки, пісні, прислів'я на згадані теми. 	<p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Аналітичне читання з установкою: «Чи все мені зрозуміло? Чи я так розумію?», намагання у випадках нерозуміння звертатися із запитаннями до вчителя; уміння бачити цінність народних творів, складених рідною мовою.</p> <p><i>Формування позитивних якостей особистості учня та емоційний розвиток особистості.</i></p> <p>Прищеплення патріотичних почуттів, любові до рідної мови; емоційне реагування на прослухане, прочитане, захоплення тим, що сподобалося; уміння добирати мовленнєві засоби для висловлення своїх почуттів.</p>
IV	14	Українські народні казки Казки українських письменників	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – поскладово читає багатоскладові слова в тексті, а також не- 	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Удосконалення техніки читання;</p>

		<p>знайомі слова та слова з подвійними приголосними;</p> <p>– усвідомлює окремо прочитані речення;</p> <p>– розрізняє народні та авторські казки;</p> <p>– виділяє дійових осіб казки;</p> <p>– характеризує за допомогою запитань учителя зовнішній вигляд персонажів, їхній емоційний стан;</p> <p>– розуміє, що казка, як художній твір, має вимисел, фантазію;</p> <p>– розкриває просторові та часові зв'язки між фактами, подіями, зображеними в казці.</p>	<p>диференціація конкретних значень слів;</p> <p>засвоєння значень слів та словосполучень, що характеризують явища, віддалені від життєвого досвіду дітей.</p> <p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Різнобічний аналіз змісту казки, детальний розбір його за запитаннями;</p> <p>встановлення різноманітних зв'язків між предметами, подіями, які описані в казці;</p> <p>розрізнення народної й літературної казки.</p> <p><i>Формування позитивних якостей особистості учня та емоційний розвиток особистості.</i></p> <p>Уміння розрізняти вчинки персонажів казки, відділяти позитивне від негативного, співчутливо ставитися до персонажів, які потребують допомоги.</p>
--	--	---	--

V	24	<p>Взимку, влітку і завжди Вабить барвами і плодом світ осінньої природи.</p> <p>Ходить, ходить зима гаєм білосніжним, килимочки простеляє по доріжках...</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє вголос плавно, виразно, у помірному темпі читати речення; – дотримується пауз у кінці речення; – розуміє значення більшої частини слів у тексті; – усвідомлює значення слів-ознак предметів, що характеризують красу осінньої пори; – розповідає про свої спостереження за природою восени та взимку у зв'язку з прочитаним текстом; – розрізняє жанри творів – оповідання, вірш, казка, загадка; – визначає з допомогою вчителя основну думку твору: про кого і про що йдеться у творі? Що основне хотів сказати письменник? 	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i> Пунктуаційне оформлення текстів: дотримання правильної інтонації в кінці питальних та окличних речень; виділення голосом важливих за смислом слів (вживання логічного наголосу). <i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i> Знаходження істотних ознак у змісті тексту, диференціація істотного від неістотного; розуміння художніх засобів, вживаних у творах; відтворення учнями зображених письменником картин природи у різні пори року і передача їх словами. <i>Формування позитивних якостей особистості учня та емоційний розвиток особистості.</i> Спостережливість, захоплення природою рідного краю, дбайли-</p>
---	----	--	---	---

				ве ставлення до всього, що оточує учня; емоційне висловлення свого ставлення до краси рідного краю в різні пори року.
		В саду цілує бджілка знову весняну усмішку квіткову.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє емоційне забарвлення змісту прочитаного твору (бадьорість, веселість, сум); – називає емоційний стан дійових осіб твору; – відтворює по пам'яті прочитані фрагменти речень та цілі речення; – знаходить у тексті за допомогою вчителя слова й вислови, які характеризують весняний пейзаж, дії героїв творів; – доповнює зміст тексту за запитаннями типу: Де...? Коли...? Чому...? Які...? Як...? – знаходить у тексті речення, які підтверджують висловлену думку; 	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Дотримання інтонаційних мовних та позамовних засобів (сили голосу, тону, жестів) при декламуванні віршів та читанні прозових творів.</p> <p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Розуміння всіх речень, з яких складається текст, сприймання їх як частини абзацу і частини оповідання;</p> <p><i>Формування позитивних якостей особистості учня та емоційний розвиток особистості.</i></p> <p>Уміння висловити, що здивувало в творі; коли дитина найбільше хвилювалася при читанні твору.</p>

			– формулює запитання до виділеної вчителем частини тексту.	
		Виглянь, виглянь, сонечко, усміхнись, наливайся, житечко, колосись.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає текст цілими словами; – адекватно сприймає емоційний настрій дійових осіб твору; – визначає, з допомогою вчителя, про що йде мова в тексті; – знаходить у тексті (з допомогою вчителя) слова й вирази, які характеризують картини природи влітку; – виділяє у змісті прочитаних творів характерні риси природи весною та влітку; – знаходить спільне й відмінне у змісті творів, що характеризують явища природи, дії людей у різні пори року; – користується опорними малюнками при заучуванні вірша на тему літа; 	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i> Знаходження в тексті ключових слів, а також слів і речень для характеристики героя (опис зовнішності, мова), подій; використання відповідної лексики твору.</p> <p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i> Адекватне сприймання, називання емоційного стану дійових осіб твору, мотивування їхніх вчинків; прогнозування за назвою і початком твору його змісту; добір заголовків до тексту, вибір серед них найвдалішого; відтворення уявних образів на основі зіставлення реалістичного і образного опису предмета.</p>

			<p>– добирає, з допомогою вчителя, заголовки до частин тексту.</p>	<p><i>Формування позитивних якостей особистості</i></p> <p>Адекватне ставлення до літньої природи, намагання її зберегти, працьовитість, доброта.</p>
IV	14	<p>Чарівний світ навколо нас</p> <p>У світі рослин</p> <p>Про друзів наших менших</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – здійснює вибіркове читання тексту за завданням учителя; – ділить текст на частини за запитаннями вчителя; – бере участь у складанні заголовку до кожної частини; – передає повний зміст прочитаного тексту за запитаннями вчителя; – здійснює ілюстрування художніх образів твору (картин природи, рослинний і тваринний світ); – бере участь в ігрових ситуаціях, у яких учні виступають у ролі авторів, акторів і глядачів; – заповнює пропуски у художньому описі предмета; 	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Уміння читати напівголосно; складання речень із засвоєними словами;</p> <p>добір синонімів для пояснення значень слів;</p> <p>використання у мовленні яскравих образних висловів, вживаних у тексті.</p> <p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Порівняння прочитаного про рослинний і тваринний світ із власним досвідом, спостереженнями; уміння висловлювати свої судження за змістом прочитаних творів та обґрунтовувати їх.</p>

			<p>– розрізняє у тексті мову автора та мову дійових осіб.</p>	<p><i>Розвиток емоційної сфери.</i> Визначення загального емоційного настрою твору; адекватне емоційне реагування на його зміст; здатність відчувати радість, задоволення від повторного слухання і переречити твору.</p>
VII	14	Казки народів світу	<p><i>Учень:</i> – виразно, плавно читає текст казки голосно, напівголосно, мовчки; – визначає жанр твору, виділяє персонажів казок; – висловлює своє ставлення до персонажів: хто сподобався, хто не сподобався? – обґрунтовує своє рішення, відповідаючи на запитання: чому...? – сприймає й розуміє зміст прочитаного вчителем та самостійно; – визначає основну думку казки (з допомогою вчителя);</p>	<p><i>Мовленнєвий розвиток.</i> Розвиток чіткої дикції на основі вправ для розминки; початкові уміння читати впівголоса та мовчки; уміння уповільнювати та пришвидшувати темп читання. <i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i> Розуміння художніх засобів, смислів, шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків, оцінних суджень; усвідомлення смислових зв'язків між реченнями і частинами тексту;</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – здійснює вибіркове читання казки за запитаннями вчителя; – співставляє ілюстрації із певною частиною змісту казки; – бере участь в інсценізації казки. 	<p>усвідомлення казкових прикмет: зачин, кінцівка.</p> <p><i>Розвиток емоційної сфери.</i></p> <p>Виявлення сили й динаміки почуттів автора, сприймання засобів художньої виразності, з допомогою яких він створює художній образ природи, персонажу.</p>
<p style="text-align: center;">Основні навчальні результати.</p> <p><i>Учні повинні знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – прізвиська, імена письменників, з творами яких неодноразово зустрічалися під час навчання; – назви найвідоміших народних казок, прочитаних у класі; – напам'ять 4–5 віршів*, 2–3 скоромовки, 1–2 загадки. <p><i>Учні повинні вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уважно слухати читання вчителем літературного твору, розуміти його фактичний зміст, відповідати на запитання за прослуханим; – правильно, плавно, свідомо читати вголос цілими словами у темпі 30–40 слів за хвилину наприкінці навчального року (допускається поскладове читання складних для дітей цієї вікової групи слів); – користуватися найпростішими інтонаційними засобами виразності: дотримуватись пауз, зумовлених розділовими знаками в тексті; регулювати темп читання, силу голосу (за завданням учителя); – практично розрізняти казку, вірш, оповідання, загадку; <hr/> <p>* Учитель самостійно визначає невеличкі поетичні твори для заучування напам'ять</p>				

- визначати послідовність подій у творі (що було спочатку, потім, чим закінчився твір?) з допомогою вчителя;
- знаходити в тексті слова, вислови, які характеризують героїв твору, їхні дії, поведінку (з допомогою вчителя);
- розрізняти у тексті мову автора та мову дійових осіб;
- складати з допомогою вчителя картинний та словесний плани до нескладного за будовою тексту;
- називати персонажів твору та давати найпростіші оцінні судження їхньої поведінки;
- з допомогою вчителя визначати загальний емоційний настрій твору;
- помічати й пізнавати в тексті яскраві, образні слова, вирази (порівняння, епітети – без вживання термінів);
- користуватися запитаннями і завданнями до тексту;
- брати участь у найпростіших формах інсценізації (читання за ролями, передача голосом, жестами, ходом, мімікою вдачі, рис характеру персонажів оповідань, казок тощо).

3 клас

(124 год, I семестр – 3 год на тиждень, II семестр – 4 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
I	10	Твори про рідну мову Вірші, оповідання, прислів'я, загадки про лю-	<i>Учень:</i> – правильно, виразно читає вголос цілими словами та групами слів;	– Уміння добирати мовленнєві засоби виразності: тон, темп, гнучкість при читанні;

		<p>бов до рідної мови, проте, чому важливо вміти володіти нею.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дотримується логічних пауз при читанні; – читає мовчки; – з допомогою вчителя визначає основну думку прочитаного та послідовність подій у творі; – самостійно визначає незрозумілі слова і намагається дізнатися про їхнє значення; – бере участь у колективному складанні плану до прочитаного твору; – практично розрізняє жанри творів – оповідання та вірш; – збагачує свій словник, активно користується новими словами в мовленні. 	<ul style="list-style-type: none"> – використання продуктивних способів читання мовчки (очима, без зовнішніх мовленнєвих рухів); – уміння ставити наголоси у складних для вимови словах; – уміння здійснювати смислову здогадку, зв'язувати прочитане в єдине ціле; – розуміння значень образних висловів; – переказ прочитаного з дотриманням конкретного предметного плану; – різнобічний аналіз прочитаного тексту за запитаннями вчителя; – емоційне сприймання прочитаних текстів про рідну мову; – розуміння важливості знань про рідну мову; – виділення в розділі творів, які виконують пізнавально-проблемні завдання, наприклад, «Поміркуйте разом!» і т. ін.
--	--	--	--	--

II	10	<p>Похвала книгам</p> <p>Оповідання, вірші, казки про книги, їхню користь для людини, про книгарні для дітей.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя користується засобами виразності (темп, гучність), читаючи вголос; – здійснює «мовчазне» читання тексту; – визначає темп твору (з допомогою вчителя); – знаходить початок твору (з допомогою вчителя); – усвідомлює взаємозв'язок: автор – твір; – відповідає на запитання вчителя за змістом твору; – знаходить (з допомогою вчителя) образні вислови для характеристики персонажів; – усвідомлює жанрові особливості віршів (мову, настрій, мелодику) (з допомогою вчителя); – за завданням учителя знаходить опис подій; – бере участь у поділі твору на частини та озаглавлення кожної з них; 	<ul style="list-style-type: none"> – Аналіз відповідей однокласників на запитання вчителя за змістом тексту; – повні відповіді на запитання вчителя за змістом прочитаного; – різноваріантна відповідь на одні і ті ж запитання вчителя за змістом прочитаного; – повні відповіді на запитання за змістом тексту, оперуючи не одним, а кількома фактами, описами; – формулювання запитань та відповідей учнів за змістом прочитаного; – емоційне сприймання прочитаного про книги; – встановлення зв'язку між змістом тексту та малюнком; – виявлення результатів описаних у тексті фактів, подій шляхом відповідей на запитання: «Що відбулося внаслідок того, що...?» або «Які зробив ... в результаті ...?»;
----	----	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки і відповідає на запитання вчителя про зміст прочитаного; – самостійно і з допомогою вчителя визначає наголос у складних словах; – з допомогою вчителя визначає основну частину твору та його кінцівку; – користується планом для переказу змісту прочитаного; – ставить найпростіші запитання до змісту тексту, уміє відповісти на них; – з допомогою вчителя знаходить у творі слова, які є ключовими для розуміння тексту; – усвідомлює поняття <i>бібліотека</i>, <i>бібліотекар</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – включення в активну форму мовлення термінів <i>причина</i>, <i>наслідок</i>, <i>результат</i> для самостійного виявлення дітьми причиново-наслідкових зв'язків у прочитаних текстах; – усвідомлення смислу прислів'їв, поданих у кінці текстів; – самостійне складання прислів'їв про книги; – знаходження взаємозв'язків між початком, основною частиною твору та його кінцівкою; – розуміння поняття <i>діалог</i> (без визначення терміна); – виділення в тексті порівнянь та усвідомлення їхньої ролі в творі; – визначення ставлення поетів та письменників до зображуваних фактів (з допомогою вчителя); – засвоєння понять про жанрові особливості віршів про рідну мову; – усвідомлення ролі книги, творів у житті дітей;
--	--	---	---

				<ul style="list-style-type: none"> – добір із текстів фактів, які становлять пізнавальну новизну для дітей; – формулювання оцінних суджень за змістом прочитаного; – емоційне сприймання прочитаних оповідань та віршів про рідну мову, про книги.
III	22	Усна народна творчість Народні героїко-фантастичні (чарівні) казки, прислів'я, приказки, загадки, скоромовки, лічилки, смішинки.	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – читає плавно, виразно, у помірному темпі; – самостійно орієнтується у структурі тексту; – читає мовчки; – виділяє зачин (початок), основну частину та кінцівку тексту (з допомогою вчителя); – користується планом для переказу прочитаного; – ставить найпростіші запитання до тексту; – розрізняє за жанровими ознаками казку та байку; 	<ul style="list-style-type: none"> – Усвідомлення понять про усну народну творчість як своєрідну форму народної культури; – правильне, свідоме, виразне читання вголос цілими словами та групами слів прозових і віршованих творів усної народної творчості; – добір (з допомогою вчителя) та застосування під час читання казки мовленнєвих засобів виразності (тон, логічний наголос, логічні паузи); – уміння визначати й усвідомлювати тему та основну думку казки;

		<ul style="list-style-type: none"> – самостійно визначає за жанровими особливостями прислів'я, акровірш, загадку; – визначає головних та другорядних персонажів твору; – знаходить у тексті яскраві образні вислови для характеристики персонажів казок. 	<ul style="list-style-type: none"> – володіння поняттями <i>діалог</i>, <i>портрет</i> як найпростішими елементами композиції казки; – визначення позитивного й негативного героїв казки (з допомогою вчителя); усвідомлення найпростіших жанрових ознак героїко-фантастичних (чарівних) казок; – усвідомлення мотивів поведінки героїв героїко-фантастичних казок (з допомогою вчителя); – уміння відрізнити добро від зла у змісті казки; – усвідомлення того, що прислів'я – це короткий образний вислів повчального змісту; – уміння добирати до твору прислів'я, яке відображує основну його думку; – уміння користуватися прислів'ями у власному мовленні; – уміння складати загадки, лічилки за аналогією.
--	--	---	---

IV	20	Літературна казка Авторські героїко-фантастичні (чарівні) казки про таємничі, зачаровані, незвичні місця, предмети, істоти	<i>Учень:</i> – чітко, плавно й виразно читає вголос, читає мовчки; – виділяє основну думку казки з допомогою вчителя; – з допомогою вчителя характеризує вчинки персонажів казки; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, що мають переносне значення; – визначає настрій, загальну тональність твору (за запитаннями вчителя); – у співпраці з учителем сприймає художній твір через аналіз зображення словом кольорів, звуків природи; – бере участь у колективному складанні варіантів кінцівок до літературних казок; – з допомогою вчителя складає план до тексту казки.	– Усвідомлення різниці між літературною та народною казкою (з допомогою вчителя); – уміння знайти в тексті літературної казки порівняння та визначити його роль у змісті; – уміння аналізувати зміст казки з метою встановлення причиново-наслідкових зв'язків між фактами, подіями, описаними в ній; – уміння висловити власне ставлення до дій персонажів казок та обґрунтувати його; – визначення емоційного стану героїв твору; – виділення голосом при читанні казки важливих слів та словосполучень; усвідомлення того, яку думку хоче донести читач до слухачів своїм читанням.
V	8	П'єса—казка	<i>Учень:</i> – чітко і виразно у помірному	– Усвідомлення того, що термін «п'єса» означає частина, шматок;

		<p>темпі читає текст п'єси-казки;</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає текст мовчки; – дотримується правил читання римованих рядків п'єси-казки; – виділяє з допомогою вчителя діючих осіб п'єси-казки, запам'ятовує їхні незвичні імена; – визначає початок, основну частину та кінцівку п'єси-казки за запитаннями вчителя; – бере участь в аналізі тексту з метою знаходження ознак описуваних предметів, явищ, подій; – відповідає на запитання вчителя за змістом казки, що вимагають встановлення причиново-наслідкових зв'язків; – співставляє за допомогою вчителя героїв казки з персонажами раніше прочитаних казок; – бере участь у інсценізації п'єси-казки. 	<p>що текст п'єси-казки можна розігрувати;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміння виділити в п'єсі діалог та монолог (без визначення термінів); – виділення в тексті рядків, що характеризують зовнішність діючих осіб та їхню поведінку; – уміння знаходити слова автора в тексті; – володіння умінням дотримуватися необхідного темпу, ритму, логічного наголосу та сили голосу при читанні п'єси-казки; – уміння граматично й стилістично правильно висловити свою думку на основі прочитаного, а також самому виправляти свої помилки при оформленні речень; – уміння уявляти те, про що було прочитано в п'єсі-казці і змалювати словами описаний предмет чи ситуацію;
--	--	--	--

				– володіння умінням визначити емоційний стан персонажів казки та його зміну залежно від ситуації.
VI	10	Байка	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – пригадує, які байки вивчав у 2 класі, та прізвища їхніх авторів; – чітко, виразно цілими словами та групами слів читає байку; – самостійно виправляє допущені під час читання помилки; – читає байку мовчки; – виділяє дійових осіб байки; – бере участь у читанні байки за особами; – відповідає на запитання вчителя за змістом байки; – ділить текст байки на частини: початок, основна частина, кінцівка; – з допомогою вчителя знаходить ту частину байки, в якій закладені повчання, мораль, висновок; 	<ul style="list-style-type: none"> – Усвідомлення того, що байка – це невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, в якому у гумористичній формі зображуються людські вчинки та характерні недоліки; – уміння знайти подібне й відмінне у байці та казці, вірші; – усвідомлення того, що байку написала людина, яку називають «байкар»; – емоційне сприймання прочитаного тексту байки, уміння передати свої почуття; – спостереження за мовою дійових осіб байки та її відтворення; – уміння знаходити у тексті авторську підказку тону читання, сили голосу;

			<ul style="list-style-type: none"> – виділяє в тексті незрозумілі слова та намагається дізнатися про їхнє значення; – знаходить у тексті абзаци або речення, у яких є певні вислови; – встановлює часові й причиново-наслідкові зв'язки між фактами, подіями, описаними в байці. 	<ul style="list-style-type: none"> – виявлення в тексті речень, які характеризують героїв байки, їхні переживання; – уміння висловити своє ставлення до прочитаної байки, до її персонажів, відрізнити негативне від позитивного.
VII	24	Поетична світлиця Про життя і творчість українських поетів: Марійки Підгорянки, Наталі Забіли, Михайла Стельмаха, Платона Воронька, Дмитра Павличка	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – засвоює короткі відомості про життя і творчість поетів; – з допомогою вчителя аналізує побудову структури віршів а) за довжиною строфи; б) чи є повторення рядків; – читає вірш не за ролями, а за смисловими одиницями; – виділяє речення, в яких передаються найважливіші думки; – з допомогою вчителя впізнає характерні особливості віршів, у яких змальовано пейзаж, жартівливих віршів, віршів-діалогів тощо; 	<ul style="list-style-type: none"> – Знання прізвищ та імен поетів і назв кількох віршів кожного з них; – коротка характеристика тематики віршованих творів (з допомогою вчителя) кожного з названих поетів; – зіставлення схожих за змістом віршованих творів різних поетів, знаходження в них спільного й різного; – усвідомлення вихованого значення віршів (чого нас вчать вірші); – усвідомлення особливостей вір-

			<ul style="list-style-type: none"> – самостійно замальовує найяскравіші частини змісту віршів; – вивчає вірші напам'ять за малюнками, опорними словами тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> ша-діалогу, пейзажного і сюжетного віршів; – уміння ділити вірш за смисловими одиницями враховуючи розділові знаки, мелодію, римування, ритм; – чітке відчуття настрою вірша (сумний, веселий, смішний, дивний); – уміння визначити психологічні паузи у передачі зміни настроїв героїв; – знаходження слів з найбільшим смисловим навантаженням; – виділення слів, що передають протилежні почуття, тобто мають підтекст; – уміння висловити своє ставлення до віршованого твору (чи сподобався, чим сподобався, чому?..).
VIII	20	Світ у мені і в світі я Оповідання, вірші, каз-	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – чітко, усвідомлено, цілими сло- 	– Уміння застосовувати під час читання мовленнєві засоби вираз-

		<p>ки про справи дітей та про їхній зв'язок з навколишнім світом</p>	<p>вами та групами слів читає текст уголос;</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки для відпрацювання необхідного темпу; – з допомогою вчителя визначає початок та основну частину змісту твору; – формулює (з допомогою вчителя) запитання про незрозуміле в змісті твору; – здійснює вибіркове читання за завданням учителя; – усвідомлює необхідність емоційності сприймання певної частини твору; – самостійно та з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – складає заголовки до частин твору; – встановлює часові зв'язки між описаними фактами, подіями (запитання: коли, що було спочатку? та ін.). 	<p>ності (логічний наголос, логічні паузи);</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосування різних видів вправ, спрямованих на розвиток мовленевого апарату; – визначення теми твору та закладеної в ньому основної думки; – усвідомлення найпростіших елементів композиції твору: пейзаж, діалог; – визначення персонажів твору; – поглиблення знань про жанрові особливості віршів: рима, ритм; – розвиток умінь розрізняти структурні особливості оповідань про життя дітей, їхні справи, стосунки між ними; – усвідомлення умовності подій у літературному творі, їх відмінності від реальних життєвих умов; – уміння знаходити й пояснювати зв'язки між реченнями тексту; – формулювання запитань до тек-
--	--	--	--	---

				<p>сту та уміння на них відповісти; – аналіз тексту з метою знаходження ознак описуваних предметів, явищ, подій; знаходження в тексті слів, що мають переносне значення, пояснення їхніх значень на прикладах.</p>
<p style="text-align: center;">Основні навчальні досягнення на кінець року.</p> <p><i>Учні повинні знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – прізвища, імена письменників–класиків та їхні твори, які вивчали протягом року; – напам'ять 5–6 віршів, прізвища та імена їхніх авторів; 4–5 прислів'їв та загадок. <p><i>Учні повинні вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – чітко, виразно, плавно читати вголос цілими словами та групами слів у темпі, не нижчому 45–55 слів за хвилину (допускається плавне складове читання з цілісним прочитуванням окремих слів); – володіти продуктивними способами читання «мовчки» (60–70 слів за хвилину); – сприймати й розуміти фактичний зміст того, що читає вчитель чи однокласники; – готуватися до виразного читання (самостійно та з допомогою вчителя), визначати загальний емоційний настрій твору, окремих його частин; емоційний стан героїв; добирати при читанні необхідний темп, силу голосу, тон; робити паузи, зумовлені розділовими знаками в середині та в кінці речень; виділяти голосом важливі слова, словосполучення; – розрізняти вивчені твори за жанровими ознаками; 				

- визначати тему та основну думку твору (з допомогою вчителя);
- з допомогою вчителя й самостійно складати простий план твору;
- послідовно переказувати зміст твору за планом;
- знаходити в тексті образні вирази (порівняння, епітети) без уживання термінів, з допомогою вчителя;
- висловлювати власне ставлення до подій, вчинків персонажів, спираючись на зміст твору;
- розуміти й формулювати (з допомогою вчителя) запитання, відповіді на які дає текст.

Учитель самостійно визначає для заучування напам'ять невеличкі за обсягом поетичні твори.

4 клас

(124 год, I семестр – 3 год на тиждень, II семестр – 4 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
I	17	У країні дитинства Оповідання, вірші про знання, книги, школу; про стосунки між дітьми і про ставлення дітей до батьків, до старших	<i>Учень:</i> – в основному володіє навичками зв'язного читання оповідання вголос, добирає усні мовленнєві засоби виразності, має окремі орфоепічні помилки, іноді використовує позамовленнєві засоби; – читає оповідання мовчки без	– Уміння робити узагальнення за змістом прочитаного твору; – висловлювання власного емоційно-естетичного ставлення до змісту твору, вчинків персонажів тощо; – намагання функціонально використовувати під час переказу

		<p>зайвих мовленнєвих рухів у темпі, в 1,5 разів вищому ніж читання вголос;</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявляє самостійне розуміння змісту і основного смислу твору; – правильно відповідає на запитання за змістом тексту; – орієнтується в структурі побудови вірша; уміє визначити, який вірш за довжиною строфи, чи є в ньому повторення рядків; – орієнтується в різновидах вірша: вірш-опис, вірш з елементами сюжетності, вірш-діалог (за допомогою вчителя); – читає вірш не за рядками, а за смисловими одиницями (за допомогою вчителя); – користується паузами в кінці та в середині речень з опорою на розділові знаки; – веде спостереження за паузами різної тривалості в кінці абзацу, в кінці віршованого рядка; 	<p>оповідання засобів художньої виразності;</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміння мотивів, вчинків персонажів; – усвідомлення взаємозв'язків: вчинок персонажа – розвиток подій у творі; – уміння спостерігати за авторським вибором слова в оповіданні під час діалогів, описів природи; – орієнтація в структурі вірша (за довжиною строфи, повторенням рядків); – розрізнення різновидів вірша: вірш-опис, вірш-діалог, вірш з елементами сюжетності; – уміння дотримуватися логічних пауз в середині і в кінці віршованого рядка; – дотримання смислових пауз при читанні віршів; – формування образного мислення через емоційно-чуттєве сприймання поетичних творів;
--	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – чує логічні наголоси у читанні вірша вчителем; – бере участь у визначенні змісту вірша та його головної думки (під керівництвом учителя); – вивчає вірші напам'ять. 	<ul style="list-style-type: none"> – розрізнення різновидів творів за їхнім змістом; – орієнтація в сюжеті вірша, виділення його головної думки; – ставлення до змісту вірша, зіставлення змісту із заголовком; – формування позитивних якостей особистості на основі прочитаних віршованих творів.
II	17	Буду я природі другом Оповідання, вірші, казки про природу, про любов дітей до природи	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – чітко й виразно читає текст мовчки та вголос; – намагається встановити значення нових слів за контекстом; – знаходить зв'язки між реченнями в тексті; – читає текст мовчки; – орієнтується в структурі тексту – визначає зачин, основну частину та кінцівку; – самостійно формулює запитання і відповідає на них за текстом; 	<ul style="list-style-type: none"> – Уміння знаходити і пояснювати зв'язки між реченнями, абзацами і частинами тексту; – уміння аналізувати текст з метою знаходження ознак опису предметів, явищ; – уміння визначити нове, невідоме про тварин, їхнє життя, поведнки; – встановлення часових та причинно-наслідкових зв'язків між фактами, описаними в творі; – формування образного мислення через емоційно-чуттєве сприй-

			<ul style="list-style-type: none"> – вступає в діалог на основі змісту прочитаного; – описує зовнішність та поведінку персонажів твору (з допомогою вчителя); – добирає загадки, що відповідають змісту тексту; – намагається пояснити переносне значення слів. 	<p>мання прочитаних творів про тварин, рослини;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміння розрізняти в прочитаному творі елементи розповіді й опису; – визначення загального емоційного настрою твору, окремих його частин; – зіставлення описаних у творі фактів про життя тварин з власними спостереженнями та знаннями.
III	12	У країні пригод Оповідання, вірші, легенди, байки про незвичне, про пригоди людей, тварин	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки та вголос, дотримуючись відповідних норм темпу; – з допомогою вчителя і самостійно вибирає й застосовує під час читання мовленнєві засоби виразності (тон, гучність, логічний наголос); – з допомогою вчителя веде спостереження за структурними особливостями байки, легенди; – усвідомлює, що байка, легенда 	<ul style="list-style-type: none"> – Визначення основної думки творів (байка, легенда, вірш, оповідання про пригоди); – визначення композиції творів (зачин, основна частина, кінцівка); – розрізнення жанрів творів на визначену тему: вірш, оповідання, байка, легенда; – розуміння підтексту прочитаного твору; – володіння поняттями <i>тема</i> та <i>основна думка твору</i>;

		<ul style="list-style-type: none"> – невеликі за обсягом віршовані чи прозові твори; – розрізняє байку та легенду (з допомогою вчителя); – розрізняє різножанрові твори визначеної теми; – усвідомлює, що людські вчинки у байці зображені в гумористичній, алегоричній формі (з допомогою вчителя); – пригадує байки, які вивчав у попередньому класі, прізвища й імена їхніх авторів; – намагається з'ясувати значення слів і висловів у тексті творів різних жанрів на задану тему; – з допомогою вчителя визначає, які різновиди віршів є у цьому розділі; – під керівництвом учителя бере участь у зміні тексту оповідання, байки; – бере участь у читанні байки в особах. 	<ul style="list-style-type: none"> – проникнення в емоційний настрій твору; читання з відповідною інтонацією; – знаходження причиново-наслідкових зв'язків між фактами, подіями, описаними в творах; – користування новими словами й висловами, запозиченими з текстів творів про пригоди; – усвідомлення того, що байка в переносному (алегоричному) значенні розповідає про життя людей.
--	--	--	--

IV	12	<p>У країні фантазії</p> <p>Літературна казка</p> <p>Повість-казка</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає вголос, дотримуючись відповідної інтонації, темпу, логічних наголосів; – адекватно сприймає прочитане вчителем, співпереживає прочитаному; – з'ясовує основні образи, картини твору, виявляє, якими художніми рисами наділені окремі образи та якими мовними засобами зображені герої твору; – сприймає казку як реальну розповідь; – розуміє, що в казці фантастичне, вигадане, а що дійсне; – з'ясовує, що в казках відображені погляди людей у далекому минулому, коли ще люди розглядали явища природи як надприродні істоти; – бере участь у читанні казки в особах; – ставить запитання до частин казки; 	<ul style="list-style-type: none"> – Розуміння основи казкового сюжету: боротьба добра зі злом; – розуміння того, що в багатьох казках мрії людей знайшли втілення у фантастичних образах, чарівних предметах; – усвідомлення своєрідності мови та композиції казки: в ній звернення до слухача закладені в зачині та кінцівці; – розуміння своєрідності мови казок: у ній часто зустрічаються стійкі вислови, тавтологічні повторення (жили-були), влучні епітети тощо; – уміння читати казку, дотримуючись особливих казкових інтонацій; – усвідомлення і словесний аналіз вчинків персонажів казки, мотивів їхньої поведінки; – зіставлення головної думки казки з відповідним прислів'ям; – користування засобами худож-
----	----	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – відповідає на поставлені вчителем запитання; – бере участь у складанні плану до тексту казки; – намагається знайти пояснення до нових слів та висловів; – бере участь у продовженні, поширенні сюжету казки. 	<p>ньої виразності (порівняння, епітети, метафори) при переказі змісту казки.</p>
V	27	<p>Поетичні сторінки Сторінки із життя і творчості українських поетів: Тараса Шевченка Івана Франка Лесі Українки Павла Тичини Максима Рильського</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – засвоює короткі відомості про життєвий шлях і творчість українських поетів; – уважно слухає читання вірша учителем; – емоційно сприймає і переживає перші враження від прочитаного учителем вірша; – звертає увагу на структуру побудови вірша: який він за довжиною строфи, чи є повторення рядків; – з допомогою вчителя читає вірш за смисловими одиницями, звертає увагу на розділові знаки, римування; 	<ul style="list-style-type: none"> – Коротке ознайомлення із життям і творчістю класиків української поезії; – емоційне сприймання змісту вірша, прочитаного вчителем; – уміння емоційно прочитати текст вірша з дотриманням логічних наголосів, пауз, необхідного ритму; – уміння визначити структуру вірша: довжину строфи, повтори, риму; – розуміння змісту вірша та його головної думки; – розрізнення різновидів віршів за тематикою;

		<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою запитань учителя визначає зміст вірша та його головну думку; – вивчає вірші напам'ять; – розуміє неоднорідність за характером віршів: розрізняє вірш-опис пейзажу, вірш-діалог, вірш з елементом сюжетності, вірш соціально-історичного змісту та вірш з елементами роздумів; – усвідомлює особливість віршованого мовлення, його емоцій; – з допомогою вчителя аналізує, якими засобами користується поет для створення вірша; – намагається за змістом вірша визначити настрій поета, зрозуміти його думки і виявити, якими засобами поет виражає свій настрій; – при читанні ліричних віршів з елементами роздумів з допомогою вчителя залучає свої знання і власний досвід для розуміння їхнього змісту; 	<ul style="list-style-type: none"> – користування набутим власним досвідом при розкритті змісту ліричних віршів з елементами роздумів; – уміння словесно передати уявлення, які виникають при читанні вірша; – уміння за змістом вірша визначити думки і настрої поета; – порівняння однакових за темою віршів різних поетів, знаходження в них спільних і відмінних рис; – розуміння настрою класиків української поезії при читанні їхніх описово-пейзажних віршів.
--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – відповідає на запитання вчителя: Що сподобалось тобі у вірші?; – з допомогою вчителя намагається уявити і розповісти, які малюнки намалював би до вірша, і якими кольорами; – з допомогою вчителя знаходить спільні ознаки у змісті віршів-описів пейзажу названих українських поетів; – знаходить у текстах віршів слова і вислови, які особливо яскраво виражають настрій чи будь-яку картину; – у віршах з розвитком сюжету визначає, скільки малюнків до нього можна намалювати; – бере участь у складанні плану та в доборі заголовків до сюжетного вірша. 	
VI	22	Сторінки з історії Оповідання, вірші, каз-	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає текст мовчки; 	– Розуміння змісту вірша, оповідання, казки, легенди про життя

		<p>ки, легенди про минуле нашого народу</p>	<ul style="list-style-type: none"> – розповідає, що сподобалося в прочитаному, які дійові особи тексту справили на нього враження; – відповідає на запитання за змістом тексту; – самостійно формулює запитання за змістом і виявленням поведінки дійових осіб; – намагається самостійно пояснити значення нових слів; – бере участь у поділі тексту на частини та в складанні плану; – передає зміст прочитаного тексту за планом; – бере участь у складанні характеристики дійових осіб; – чітко, виразно читає вірш історичного змісту; – з допомогою вчителя аналізує, якими засобами користується поет для створення вірша; – намагається уявити і розповісти, які малюнки можна намалювати за змістом вірша. 	<ul style="list-style-type: none"> колись, про історичне минуле нашого народу; – усвідомлення і словесний аналіз вчинків персонажів тексту і мотивів їхньої поведінки; – розрізнення творів про історичне минуле за жанрами: оповідання, казка, легенда; – визначення композиції оповідань, казок, легенд про історичне минуле; – розвиток образного мислення через емоційне сприймання прочитаних творів про історичне минуле; – встановлення часових та причинно-наслідкових зв'язків між фактами, подіями, описаними в творах; – уміння розрізняти у прочитаному творі елементи роздумів, розповіді, опису; – визначення загального емоційного настрою твору про історичне минуле.
--	--	---	--	---

VII	17	<p>Твори зарубіжних письменників</p> <p>Казки, оповідання, уривки з повістей.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки у темпі 70–80 слів за хвилину; уповільнено читає складні слова; – читає вголос, дотримуючись наголосу, інтонації, усвідомлює роль розділових знаків при голосному читанні; – самостійно визначає композицію оповідання (зачин, основну частину, кінцівку); – з допомогою вчителя після читання тексту намагається уявити і переказати, які почуття переживають герої твору; – за завданням учителя при читанні знаходять слова, які слід вимовляти з різною силою голосу (тихо, голосно, лагідно, захоплено, з обуренням), виділяє речення, після яких має бути найдовша пауза; – виділяє речення, у яких передаються найважливіші думки; 	<ul style="list-style-type: none"> – Усвідомлене сприймання засобів художньої виразності в творі; – уміння спостерігати за мовою автора під час описів природи, зовнішності персонажа; – розуміння стосунків між персонажами в творі; – визначення жанрових ознак творів (казки, оповідання); – висловлення власних оцінних (моральних, етичних) суджень щодо поведінки персонажів творів; – визначення психологічних пауз у передачі зміни настроїв героїв; – доповнення та зміна змісту текстів (з допомогою вчителя).
-----	----	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> – визначає головну дійову особу твору; – бере участь у складанні плану тексту; – розрізняє жанри творів (казка, оповідання, уривки з повісті); – з допомогою вчителя з'ясовує роль пейзажу для розуміння художніх образів твору. 	
<p style="text-align: center;">Основні навчальні досягнення на кінець року.</p> <p><i>Учні 4 класу повинні знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – прізвища, імена письменників-класиків та їхні твори (Т.Шевченко, Леся Українка, І.Франко, Л.Глібов, М.Коцюбинський, П.Тичина, М.Рильський, Л.Костенко), а також тих письменників, твори яких читали під час навчання; – назви, сюжети 3–4 фольклорних казок, а також літературних творів, прізвища, імена їхніх авторів; – напам'ять 6–8 віршів; 5–7 прислів'їв та загадок; розуміти їхній зміст і знати, в якій ситуації доцільно їх вживати. <p><i>Учні повинні вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – усвідомлено, правильно, виразно читати у темпі не менше 60–75 слів за хвилину; – достатньо вільно читати мовчки у темпі 70–80 слів за хвилину; – самостійно підготуватися до виразного читання, користуватися під час читання, декламації, інсценізації мовленнєвими та позамовленнєвими засобами художньої виразності; 				

- усвідомлено і повно розуміти фактичний зміст, основний смисл того, що читає, розповідає учитель або однокласники;
- самостійно розрізняти доступні твори за жанровими ознаками;
- розрізняти види народних казок (про тварин, фантастичні, побутові);
- розрізняти фольклорні та авторські твори;
- з допомогою вчителя визначати тему та основну думку твору;
- самостійно відтворювати зміст тексту (з урахуванням виду переказу), використовувати елементи опису (природи, зовнішності персонажа);
- свідомо використовувати у мові засоби художньої виразності твору під час опису подій, природи, характеристик персонажів;
- з допомогою вчителя висловлювати власне ставлення до подій, вчинків персонажів;
- самостійно ставити запитання до змісту прочитаного;
- давати повні і короткі відповіді на запитання вчителя за змістом твору;
- самостійно визначати композицію твору (початок, основна частина, кінцівка).

МАТЕМАТИКА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Цілі навчання математики. Курс математики початкової школи є складовою частиною курсу математики спеціальної загальноосвітньої школи інтенсивної педагогічної корекції. Навчання математики в початковій школі спрямовано на досягнення таких цілей:

- формування учнями математичних знань як важливої невід’ємної складової загальної культури людини, необхідної умови її повноцінного життя в сучасному суспільстві, ознайомлення школярів з ідеями і методами математики як універсальної мови техніки, ефективного засобу моделювання і дослідження процесів і явищ навколишньої дійсності;

- інтелектуального розвитку учнів, розвитку їх логічного мислення, пам’яті, уваги, інтуїції, умінь аналізувати, класифікувати, узагальнювати, робити умовиводи за аналогією;

- опанування учнями системи математичних знань і вмінь, що є базою для реалізації зазначених цілей, та необхідних у повсякденному житті і достатніх для оволодіння іншими шкільними предметами та продовження навчання.

Вивчення математики у початковій школі збагачує і систематизує у дітей із ЗПР елементарні уявлення про властивості предметів навколишнього середовища, сприяє накопиченню досвіду практичних дій з множинами, забезпечує оволодіння учнів системою математичних знань, умінь та навичок, необхідних у повсякденному житті, сприяє формуванню уявлень про кількість, число, форму та розмір предметів, формує первинні вміння вимірювати і обчислювати довжину відрізків, периметр геометричних фігур, площу прямокутників тощо, графічні вміння.

Вивчення математики створює широкі можливості для розвитку пам’яті, логічного і критичного мислення, інтуїції, уваги, наполегливості, навичок контролю і самоконтролю, уміння планувати свою роботу, аналізувати навчальну задачу (розчленовувати її на частини, виділяти

істотне, з'ясовувати взаємозв'язок частин, продумувати і складати план рішення).

У процесі навчання в учнів формується вміння знаходити різні способи виконання завдання, порівнювати їх між собою і вибирати з них найраціональніший, створюються сприятливі умови для розвитку умінь чітко висловлювати свої думки і грамотно вести записи під час розв'язування різноманітних задач і вправ, користуватися вимірювальними та креслярськими інструментами (олівцем, лінійкою, циркулем, косинцем).

Важливе значення під час навчання дітей із ЗПР надається предметно-практичній діяльності дітей, яка забезпечує наочну основу для формування математичних понять і створення передумов для застосування математичних знань під час розв'язування практичних задач. На уроках математики у дітей формується науковий світогляд, відбувається розвиток пізнавальних здібностей, здійснюється підготовка до праці, виховання багатьох цінних рис і якостей особистості.

Корекційно-розвивальні завдання курсу полягають у розвитку мовлення і мислення та виправленні їх недоліків.

Важливим корекційно-розвивальним завданням навчання математики учнів із ЗПР є формування понять про натуральне число; оволодіння арифметичними діями з натуральними числами; розвиток умінь розв'язувати арифметичні задачі, вибирати та пояснювати способи їх розв'язування; формування умінь переносити набуті знання при розв'язанні завдань незнайомої структури; засвоєння знань про геометричні фігури та їх властивості; формування навичок їх побудови і вимірювання; вміння застосовувати знання у власній життєдіяльності.

Передбачається, що внаслідок корекційно-розвивального впливу у дитини із ЗПР формуються вміння:

- спостерігати за об'єктом або явищем, яке вивчається;
- здійснювати послідовний аналіз конкретного об'єкта;
- порівнювати два предмети за певним планом, виділяючи спільні та відмінні ознаки;
- ділити предмети (їх зображення) на групи на основі родової ознаки;
- називати групи однорідних предметів (їх зображень) узагальнюючими словами;

- здійснювати логічну класифікацію конкретних предметів (їх зображень);
- встановлювати найпростіші причинно-наслідкові зв'язки.

Структура програми. Програма представлена в табличній формі, що містить три частини: зміст навчання, вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів і корекційно-розвивальна спрямованість та очікувані результати.

У змісті навчання математики вказано той навчальний матеріал, який підлягає вивченню у відповідному класі. Вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів орієнтують на результати навчання, які є об'єктом контролю й оцінювання.

Зміст навчання математики структуровано за темами. Визначено кількість, годин передбачених на вивчення кожної з них, подається перелік вимог до знань і умінь учнів підготовчого, 1-го, 2-го, 3-го років навчання, а також вимоги до знань та вмінь учнів, які закінчують початкову школу.

Наведений розподіл годин з окремих тем є орієнтовним. Залежно від рівня знань учнів класу, від труднощів, що виникають в учнів із ЗПП під час вивчення математики, вчитель може дещо збільшити або зменшити час на опрацювання окремих тем, забезпечить свідоме і міцне засвоєння учнями всього матеріалу, передбаченого для кожного року навчання.

Характеристика навчального змісту і особливостей його реалізації. Органічне поєднання навчання і виховання; засвоєння знань і розвиток пізнавальних здібностей учнів; практична спрямованість викладання, що вимагає формування умінь застосовувати знання на практиці, вироблення необхідних для цього навичок – основні принципи у навчанні математики в початкових класах спеціальної школи.

Вимоги до математичної підготовки учнів

Під час вивчення курсу учні повинні:

1. Навчитись виконувати дії з натуральними числами. В ході навчання мають бути вироблені міцні навички усного виконання нескладних обчислень (знання напам'ять таблиць додавання і множення одноцифрових чисел та відповідних випадків віднімання та ділення, виконання найпростіших випадків додавання і віднімання двоцифро-

вих чисел). Учні повинні навчитися письмово виконувати арифметичні дії з багатоцифровими числами (додавання і віднімання чисел в межах мільйона, множення дво-, трицифрового числа на одно- і двоцифрове). На основі правил порядку виконання дій і властивостей арифметичних дій учні повинні навчитися знаходити значення числового виразу (в тому числі з дужками), що містять три-чотири арифметичні дії.

2. Ознайомитися з величинами та їх одиницями вимірювання, навчитися використовувати їх при розв'язуванні арифметичних задач. Основну увагу при цьому слід зосередити на оволодінні найпоширенішими в практиці одиницями величин, засвоєнні найпростіших залежностей між величинами та використанні цих залежностей при розв'язуванні задач.

3. Навчитися розв'язувати прості і складені текстові арифметичні задачі. При цьому мають бути сформовані вміння розв'язувати прості задачі, які розкривають зміст арифметичних дій та відношень «менше на», «більше на», «менше у», «більше у». Учні повинні набути досвіду розв'язування складених задач на три-чотири дії (знаходження суми, остачі, збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць, різницеve порівняння чисел тощо), в тому числі задач, для розв'язування яких необхідно використати прості залежності між величинами.

4. Навчитися розпізнавати і креслити геометричні фігури. На основі наочного ознайомлення з моделями і малюнками учні повинні навчитися розпізнавати геометричні фігури на оточуючих предметах, моделях, малюнках і оволодіти уміннями побудови й вимірювання (вимірювання довжини відрізка, ламаної, побудова відрізка заданої довжини, обчислення периметра многокутника та площі прямокутника).

Зміст навчання

Читання і запис натуральних чисел в межах мільйона. Число 0. Порівняння чисел. Знаки «=», «<», «>».

Арифметичні дії з натуральними числами. Знаки арифметичних дій.

Числовий вираз. Дужки. Порядок виконання дій у числовому виразі.

Величини: довжина, площа, маса, час, швидкість, вартість. Одиниці вимірювання цих величин. Залежності між величинами (між ціною, кількістю і вартістю; швидкістю, часом і відстанню; площею і довжиною сторін прямокутника).

Геометричні фігури (точка, відрізок, ламана, трикутник, чотирикутник, прямокутник, квадрат, багатокутник, коло, круг). Зображення фігур на папері.

Вимірювання довжини відрізків. Побудова відрізків заданої довжини. Обчислення периметра багатокутника і площі прямокутника.

Текстові арифметичні задачі.

Основні питання курсу

У програмі з математики для підготовчого і 1–4 класів розкрито зміст усіх змістових ліній, визначених Державним освітнім стандартом школи інтенсивної педагогічної корекції:

- властивості та відношення предметів, лічба;
- числа і дії над ними;
- числові та буквені вирази;
- рівняння і нерівності;
- геометричні фігури та їх властивості, геометричні тіла;
- вимірювання геометричних величин та обчислення їх значень;
- величини та одиниці вимірювання величин.

Оскільки діти із ЗПР до початку навчання в школі не набули багатьох елементарних математичних знань, у програмі підготовчого класу передбачено введення пропедевтичного періоду. Крім того, систематично здійснюється спеціальна підготовка до вивчення найбільш важких розділів курсу шляхом введення практичних вправ, спрямованих на формування корекційних навичок і узагальнення набутого досвіду.

Мета пропедевтичного періоду – на основі предметно-практичних дій учнів уточнити їх уявлення про розмір предметів, кількість, просторові і часові уявлення. Учні вчаться об'єднувати предмети у групи за будь-якою ознакою (кольором, розміром, формою), класифікувати предмети, порівнювати і урівнювати кількість предметів двох груп. Практичні дії учнів повинні супроводжуватись про-

говорюванням, оскільки при цьому відбувається засвоєння необхідної математичної термінології.

У підготовчому класі вивчення чисел обмежується формуванням умінь називати числа по порядку від 1 до 10, читати і записувати ці числа. В 1 класі вивчаються числа до 20, в 2-му – до 100, в 3-му – до 1000, в 4 класі учні засвоюють читання і запис чисел в межах 1000000. Поряд з розширенням області розглянутих чисел поглиблюються, систематизуються і узагальнюються знання дітей про натуральний ряд.

Під час вивчення натурального ряду чисел учні повинні зрозуміти, що кожне наступне число може бути утворене шляхом додавання одиниці. В такий спосіб у них формується знання про числовий ряд (правильної послідовності чисел, їх запису), уміння порівнювати числа і встановлювати, на скільки одне число більше чи менше за друге. Способи порівняння чисел засвоюються на основі порівняння відповідних груп предметів шляхом встановлення взаємно однозначної відповідності між елементами множин (прикладанням або накладанням). У процесі цієї діяльності використовується різноманітний роздатковий матеріал.

Ознайомлення з таблицями додавання розпочинається в підготовчому класі (розглядаються випадки додавання одноцифрових чисел в межах 10) і завершується в 1 класі вивченням напам'ять таблиці додавання одноцифрових чисел.

Таблиці множення і ділення вивчаються у 2 класі. В ході підготовки до їх вивчення використовуються вправи на лічбу групами, знаходження суми однакових доданків і розкладання числа на однакові доданки (дії з предметами, геометричними фігурами, виконання малюнків, складання і розв'язування прикладів і задач). Учні ознайомлюються з математичними термінами, спочатку сприймаючи їх у мовленні вчителя, а поступово й самі вчать використовувати математичну термінологію у власному мовленні (наприклад: взяти декілька разів, розділити на рівні частини, розкласти порівну і т. ін). Тільки завдяки багаторазовому виконанню різноманітних підготовчих вправ досягається свідоме засвоєння учнями нових арифметичних дій.

На першому етапі навчання в підготовчому класі учні користуються доступним для них формулюванням власти-

востей додавання: додавати числа можна в будь-якому порядку (аналогічно для множення у другому класі: множити числа можна в будь-якому порядку). До 4 класу (підготовчий – 3 клас) ці властивості використовуються без введення їх назв і формулювань. Під час вивчення таблиці додавання в підготовчому і 1 класах відпрацьовуються прийоми додавання чисел частинами ($7+3=7+1+2=10$). В 4 класі знання учнів про властивості дій систематизуються і узагальнюються.

Ознайомлення з письмовим додаванням і відніманням двоцифрових чисел розпочинається в 2 класі.

У 3 класі учні ознайомлюються з письмовим додаванням і відніманням трицифрових чисел, а в 4-му – багатоцифрових чисел у межах 1000000.

Введення письмових прийомів множення передбачено програмою 3 класу. При цьому кількість усних прийомів дещо обмежується, що дозволяє уникати надмірного навантаження на пам'ять учнів.

Паралельно з вивченням чисел учні ознайомлюються з величинами та їх одиницями: Довжина. Відстань. Одиниці довжини – сантиметр, дециметр. Маса. Одиниця маси – кілограм. Об'єм. Одиниця об'єму – літр.

Протягом навчання в початковій школі учні повинні оволодіти знаннями про одиниці вимірювання величин (довжини: міліметр, сантиметр, дециметр, метр; маси: грам, кілограм, центнер, тонна; об'єму: літр); засвоїти залежності між величинами (швидкістю, часом і відстанню; ціною, кількістю й вартістю; площею і довжинами сторін прямокутника); вміти скорочено їх записувати; вміти розв'язувати прості арифметичні задачі на визначення швидкості, часу, відстані, ціни, кількості та вартості.

Формування початкових уявлень про площу фігури розпочинається у 2 класі. Ця робота проводиться паралельно з вивченням таблиці множення. В результаті виконання різноманітних практичних вправ учні набувають необхідних наочних уявлень про знаходження площі фігур (підрахунок клітинок). Завершенням роботи є введення правила знаходження площі прямокутника.

У підготовчому і 1 класах розглядаються лише прості арифметичні задачі та ведеться підготовча робота до на-

вчання розв'язування нескладних складених задач. Складені задачі вводяться у 2 класі: задачі, які містять відношення «більше на», «менше на», задачі на знаходження суми і різниці, на знаходження третього доданка за сумою і двома відомими доданками, складання задач за малюнками, схемами, таблицями. В 3 і 4 класах складність таких задач поступово зростає. Робота над розв'язуванням задач забезпечує найсприятливіші умови для їх зіставлення, порівняння, протиставлення, що має важливе корекційне значення в розвитку логічного мислення учнів із ЗПР. Здійснення дидактичних функцій задач можливе за умови, коли учні набудуть певних уявлень про сутність задач, оволодіють уміннями їх розв'язувати. Для цього учнів із ЗПР важливо навчати обґрунтовувати кожний крок в аналізі задачі та її розв'язуванні, аналізувати умову задачі (що відомо в задачі, а що невідомо, за допомогою яких арифметичних дій і в якій послідовності можна знайти відповідь на запитання задачі). Вчити учнів обґрунтовувати вибір кожної дії і пояснювати отримані результати, давати усну повну відповідь на запитання задачі і перевіряти правильність її розв'язання. Велике значення має уміння розв'язувати задачі різними способами; ознайомлення з різними формами запису їх розв'язування; формування уявлень про способи перевірки правильності розв'язування задач. Поряд із розв'язуванням готових задач корисно навчати дітей самостійно складати задачі за малюнком, короткою умовою, схемою тощо. Числовий і сюжетний матеріал для складання задач учні повинні брати з навколишньої дійсності. Складання і розв'язування таких задач сприяє усвідомленню особливостей структури і ходу розв'язування задач різних видів, розвитку творчої уяви дітей, розширенню їхнього кругозору, зміцненню зв'язків навчання з життям, що містить значний корекційно-розвивальний потенціал.

У курсі математики початкової школи уточнюються, поглиблюються і розвиваються сенсорні уміння молодших школярів із ЗПР, завдяки яким вони можуть краще орієнтуватися у навколишньому світі. Учні повинні розуміти властивості предметів (колір, розмір, форма), уміти визначати місцезнаходження предметів у просторі, знати спосо-

би порівняння груп предметів за кількістю і вміти їх використовувати, знати правила лічби і вміти лічити предмети, які по-різному розташовані на площині, вживати кількісні і порядкові числівники.

Програмою передбачено формування важливих узагальнень. Цьому сприяє введення елементів буквеної символіки. Учнів поступово готують до розв'язування найпростіших рівнянь (підготовка починається з розв'язування прикладів виду $\square + 4 = 7$ способом добору). Надалі спосіб добору широко застосовується для розв'язування нерівностей. У 2 класі учні вчатьс я знаходити значення буквених виразів виду $x + 3$, $8 - a$, $p \cdot 2$, $b : 4$ за даними значеннями букв, які до них входять. Складність виразів поступово зростає.

ПРОГРАМА

2 клас

(4 год на тиждень, у I семестрі – 64 год, у II – семестрі – 72 год, всього 136 год)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального плану	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	5	<p>Повторення вивченого у 1 класі</p> <p>Лічба предметів.</p> <p>Назви цифр, співвіднесення числа і кількості.</p> <p>Нумерація чисел в межах 20.</p> <p>Таблиці додавання і віднімання.</p> <p>Порівняння чисел.</p> <p>Розв'язування простих задач.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Розпізнає</i> натуральні числа у межах 20.</p> <p><i>Читає і записує</i> натуральні числа в межах 20.</p> <p><i>Називає</i> числівники у межах 20, в тому числі й на заданому числовому відрізку.</p> <p><i>Знає напам'ять</i> таблиці додавання і віднімання одноцифрових чисел.</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають:</p> <p>– порівняння одно- і двоцифрових чисел у межах 20;</p>	<p><i>Пізнавальний розвиток:</i></p> <p><i>використовує</i> набуті знання для розв'язування навчальних завдань та завдань пізнавального характеру.</p>

			<p>– виконання додавання і віднімання у межах 20 (вивчені випадки);</p> <p>– порівняння чисел у межах 20.</p> <p>Розв'язує прості арифметичні задачі вивчених видів.</p>	
2	25	<p>Додавання і віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток в межах 20 (24 год).</p> <p>Додавання і віднімання чисел 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 з переходом через десяток.</p> <p>Таблиці додавання і віднімання.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Знає напам'ять</i> таблиці додавання і віднімання</p> <p>Розв'язує завдання, що передбачають додавання і віднімання чисел 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 з переходом через десяток.</p>	<p><i>Сенсомоторний розвиток:</i></p> <p><i>орієнтується</i> на робочому місці, в зошиті, підручнику тощо; <i>користується</i> математичними приладдями при побудові геометричних фігур.</p> <p><i>Пізнавальна діяльність:</i></p> <p><i>уважно слухає і розуміє</i> тематичний матеріал; <i>утримує в пам'яті</i> та <i>діє за зразком</i> при виконанні завдань на додавання і віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток в межах 20; <i>використовує</i> різноманітні математичні навички і уміння під час розв'я-</p>

				<p>зування математичних завдань; під час самостійного виконання завдань <i>виявляє</i> елементи самоконтролю; <i>використовує</i> взаємоконтроль при перевірці результату завдання.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> називає розряди двоцифрових чисел; <i>відтворює</i> напам'ять таблиці додавання і віднімання; <i>висловлює</i> свою думку; <i>відповідає</i> на запитання вчителя.</p>
3	20	<p>Усна і письмова нумерація чисел в межах 100 (20 год).</p> <p>Усна і письмова нумерація чисел 21–100. Десятковий склад цих чисел.</p> <p>Поняття «сотня».</p> <p>Найбільші і найменші двоцифрові числа.</p> <p>Випадки додавання і віднімання чисел, пов'язані з нуме-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Розпізнає</i> одноцифрові та двоцифрові числа.</p> <p><i>Називає</i> компоненти і результати дій додавання та віднімання.</p> <p><i>Наводить приклади</i> одноцифрових і двоцифрових чисел.</p> <p><i>Дотримується вивчених правил</i> додавання і віднімання</p>	<p><i>Пізнавальна діяльність:</i></p> <p>виявляє пізнавальний інтерес до опанування нових знань; виконує завдання, які стосуються усної і письмової нумерації чисел в межах 100; виявляє елементи самоконтролю при виконанні цих завдань; <i>порівнює</i> числа у межах 100; <i>використовує</i> набуті зна-</p>

		<p>рацією (30–1, 30+1, 45–5, 45–40).</p> <p>Розряд. Одиниці першого і другого розряду.</p> <p>Додавання і віднімання чисел другого розряду (20+30, 60–40).</p> <p>Порівняння чисел у межах 100.</p> <p>Взаємозв'язок між компонентами і результатами дій при додаванні і відніманні (знаходження невідомого компонента).</p>	<p>двоцифрових чисел, порівняння двоцифрових чисел.</p> <p><i>Називає</i> розряди двоцифрових чисел.</p> <p><i>Описує</i> поняття «сотня».</p> <p><i>Формулює</i> правила про взаємозв'язок між компонентами і результатами дій при додаванні і відніманні чисел.</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають :</p> <ul style="list-style-type: none"> – порівняння одно- і двоцифрових чисел; – виконання додавання і віднімання двоцифрових чисел. 	<p>ння у власній життєдіяльності; <i>обмірковує</i> дані завдання та пояснює їх виконання.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> володіє математичними термінами; <i>описує</i> математичні поняття; <i>формулює</i> напам'ять правила про взаємозв'язок між компонентами і результатами дій при додаванні і відніманні чисел.</p>
4	55	<p>Додавання і віднімання двоцифрових чисел (53 год).</p> <p>Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток (34+52, 54+30, 54+3, 20+47, 2+47, 75–34, 89–40, 59–4).</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Дотримується</i> правил додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток;</p> <p>письмового додавання і віднімання двоцифрових чисел; порядку виконання арифме-</p>	<p><i>Пізнавальна діяльність:</i> виявляє пізнавальний інтерес до нової теми; <i>вміє</i> усно та письмово додавати і віднімати двоцифрові числа; <i>знає</i> одиниці довжини: сантиметр, дециметр, метр, співвідношення між ними; <i>розв'язує</i> задачі на</p>

	<p>Знаходження суми кількох однакових доданків.</p> <p>Усне додавання двоцифрових чисел з переходом через десяток виду: $36+7$, $36+4$, $45+28$, $48+12$.</p> <p>Усне віднімання двоцифрових чисел виду: $30-8$, $42-7$, $30-24$.</p> <p>Письмове додавання і віднімання двоцифрових чисел.</p> <p>Числові вирази. Порядок виконання дій у виразах, які містять дві дії.</p> <p>Дужки, їх використання.</p> <p>Одиниці довжини: сантиметр, дециметр, метр, співвідношення між ними.</p> <p>Розв'язування задач на дві дії. Складені задачі, які містять відношення «більше на», «менше на».</p>	<p>тичних дій у виразах на дві дії, зокрема у тих, що містять дужки.</p> <p><i>Користується</i> позначеннями: м, см, дм, сек, год.</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> – усне додавання двоцифрових чисел з переходом через десяток виду: $36+7$, $36+4$, $45+28$, $48+12$; – усне віднімання двоцифрових чисел виду: $30-8$, $42-7$, $30-24$; – знаходження суми кількох однакових доданків. <p><i>Розв'язує</i> текстові арифметичні задачі на дві дії, які містять відношення «менше на», «більше на», «менше у», «більше у»;</p> <p>задачі на знаходження третього доданка за сумою і двома відомими доданками.</p>	<p>дві дії; зокрема, складені задачі, які містять відношення «більше на», «менше на»; задачі на знаходження суми і різниці; задачі на знаходження третього доданка за сумою і двома відомими доданками; <i>володіє</i> елементами плануючого, операційного та кінцевого самоконтролю; <i>складає</i> задачі за малюнками, схемами, таблицями.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> <i>аналізує та систематизує</i> дані в умові задачі; <i>виявляє</i> елементи плануючого самоконтролю; пояснює обраний спосіб дії для розв'язування задачі, володіє математичними термінами.</p>
--	--	---	---

		<p>Задачі на знаходження суми і різниці.</p> <p>Задачі на знаходження третього доданка за сумою і двома відомими доданками.</p> <p>Складання задач за малюнками, схемами, таблицями.</p>	<p><i>Записує</i> розв'язок задачі арифметичними діями або виразом.</p>	
5	30	<p>Таблиці множення чисел 2, 3 і ділення на 2, 3 (29 год).</p> <p>Сутність поняття множення (множення – сума однакових доданків).</p> <p>Дія множення (ознайомлення).</p> <p>Знак множення. Назви чисел при множенні (множник, добуток). Властивості множення. Таблиці множення.</p> <p>Переставна властивість добутку і її використання в обчисленнях.</p> <p>Множення на одиницю.</p> <p>Множення десяти.</p> <p>Множення на 0.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Розуміє</i> сутність дій множення й ділення.</p> <p><i>Розпізнає</i> вказані у змісті геометричні фігури (на моделях та малюнках, у навколишньому просторі).</p> <p><i>Знає напам'ять</i> таблиці множення чисел 2, 3 і відповідні випадки ділення.</p> <p><i>Називає</i> компоненти і результати дій множення та ділення; одиниці вимірювання часу та співвідношення між ними; вказані у змісті геометричні фігури та їх основні елементи.</p>	<p><i>Сенсомоторний розвиток:</i></p> <p><i>будує</i> у зошиті в клітинку прямокутник, квадрат, многокутник; <i>визначає</i> прямий кут, непряий кут; <i>вміє знаходити</i> периметр многокутника; <i>будувати</i> коло і центр кола; круг; <i>позначає</i> геометричні фігури буквами латинського алфавіту; <i>орієнтується</i> в зошиті, підручнику.</p> <p><i>Пізнавальна діяльність:</i></p> <p><i>розпізнає та виділяє</i> характерні риси геометричних фігур на моделях, малюнках, та у навколишньому просторі;</p>

	<p>Прості задачі на множення.</p> <p>Дія ділення (ознайомлення).</p> <p>Знак ділення.</p> <p>Назви чисел при діленні (ділене, дільник, частка).</p> <p>Властивості ділення.</p> <p>Взаємозв'язок дій множення і ділення.</p> <p>Таблиці ділення.</p> <p>Ділення на 1. Ділення на 10.</p> <p>Неможливість ділення на 0.</p> <p>Перевірка множення і ділення.</p> <p>Задачі на ділення.</p> <p>Прості й складені задачі (на дві–три дії) на додавання, віднімання, множення і ділення (в тому числі з відношеннями «менше у», «більше у»).</p> <p>Порядок виконання дій у виразах, що містять дві–три дії (з дужками і без них).</p>	<p>Формулює властивості дій множення та ділення. Дотримується правил позначення геометричних фігур буквами латинського алфавіту. Зображує прямокутник на папері в клітинку.</p> <p>Розв'язує завдання, що передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> – використання взаємозв'язку дій множення і ділення; – виконання ділення на 1, 10; – перевірку множення і ділення; – знаходження значень виразів на дві–три дії (з дужками і без них); – знаходження периметру многокутника. <p>Розв'язує арифметичні задачі (на дві–три дії) на додавання, віднімання, множення і ділення.</p>	<p><i>використовує</i> взаємозв'язок дій множення і ділення; <i>робить</i> перевірку множення і ділення; <i>знаходить</i> значення виразів на дві–три дії (з дужками і без них), периметра многокутника; <i>розв'язувати</i> арифметичні задачі (на дві–три дії) на додавання, віднімання, множення і ділення; <i>виявляє</i> елементи самоконтролю при розв'язуванні завдань.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> <i>утримує</i> в пам'яті нову навчальну інформацію; <i>називає</i> числа при множенні (множник, добуток) та числа при діленні (ділене, дільник, частка); <i>утримує</i> в пам'яті властивості множення і ділення, <i>запам'ятовує і відтворює</i> таблиці множення і ділення; <i>використовує</i> засвоєні терміни у власному мовленні; <i>переказує</i></p>
--	--	---	---

		<p>Час: тиждень, доба, місяць, рік.</p> <p>Прямокутник, квадрат, багатокутник.</p> <p>Прямий кут, непряий кут.</p> <p>Периметр многокутника.</p> <p>Коло і центр кола. Круг.</p> <p>Позначення геометричних фігур буквами латинського алфавіту.</p>		<p>вивчений матеріал;<i>відповідає</i> на запитання вчителя та <i>висловлює</i> своє ставлення до прослуханого.</p> <p><i>Особистий розвиток:</i> <i>доводить</i> до кінця розпочату справу в знайомих ситуаціях; <i>зміцнює та доповнює</i> знання про навколишній світ; набуває позитивних емоцій та почуття задоволеності від добре виконаної справи; <i>розвиває</i> емоційно-вольові якості, завдяки яким може виконати над собою зусилля при виконанні навчальних завдань; <i>виявляє</i> здатність до довільної діяльності.</p>
6		Повторення (5 год).		
<p>Очікувані навчальні досягнення корекційно-розвивальної роботи на кінець навчального року</p> <p><i>Учень знає:</i> послідовність натуральних чисел від 1 до 100, місце 0 в розширеному ряді; десятковий склад чисел; переставну властивість додавання; таблиці множення чисел 2, 3 і відповідні випадки ділення (на рівні навичок); <i>називає:</i> компоненти дій множення і ділення; одиниці вимірювання довжини та часу,</p>				

співвідношення між ними; вміє читати, записувати і порівнювати числа від 1 до 100; *читає і записує* найпростіші вирази (сума, різниця, добуток, частка); *виконує* усно і письмово дії додавання і віднімання в межах 100, множення одноцифрового числа на одноцифрове і відповідні випадки ділення; *знаходить* значення виразу з однією змінною при заданих значеннях змінної; *розв'язує* прості і складені задачі на дві дії, які містять відношення «менше на», «більше на», «менше у», «більше у»; *записує* розв'язок задачі арифметичними діями або виразами; *користується* знаками і позначеннями: <, >, :, ?, м, см, дм, сек., год.; *знаходить* геометричні фігури на моделях та малюнках, у навколишніх предметах; *вимірює* відрізки; *креслить* відрізки заданої довжини; *знаходить* периметр многокутника; *будує* прямокутник на папері в клітинку; *доводить* до кінця розпочату справу в знайомих ситуаціях; *зміцнює* та *доповнює* знання про навколишній світ; *набуває* позитивних емоцій та почуття задоволеності від добре виконаної справи; *виявляє* здатність до довільної діяльності.

3 клас

(4 год на тиждень, у I семестрі - 64 год, у II - семестрі - 72 год, всього 136 год)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального плану	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	10	Повторення вивченого у 2 класі (6 год). Усна і письмова нумерація чисел в межах 100. Додавання і віднімання чисел в межах 100.	<i>Учень:</i> <i>Розпізнає</i> натуральні числа у межах 100. <i>Наводить приклади</i> натуральних чисел у межах 100.	<i>Сенсомоторний розвиток:</i> <i>будує</i> геометричні фігури за допомогою математичних приладів у зошиті в клітинку та позначає їх буквами.

	<p>Назви компонентів і результати дій додавання, віднімання, множення і ділення. Способи перевірки обчислень.</p> <p>Таблиці множення чисел 2, 3 та ділення на 2, 3.</p> <p>Ознайомлення з деякими буквами латинського алфавіту. Знаходження значення виразу зі змінною, зокрема, коли змінна міститься у виразі двічі.</p> <p>Місяці пір року. Дні тижня. Рік і місяць. Число днів у місяці. Календар.</p> <p>Буквене позначення геометричних фігур.</p> <p>Розв'язування складених задач на дії різного ступеня.</p>	<p><i>Називає</i> числівники у межах 100, в тому числі й на заданому відрізку (у прямому або зворотному порядку); компоненти й результати дій додавання, віднімання, множення і ділення; місяці пір року, дні тижня, число днів у місяці. <i>Пояснює</i> способи перевірки обчислень. <i>Знає напам'ять</i> таблиці множення чисел 2, 3 та ділення на 2, 3 <i>Дотримується правил</i> знаходження значення виразу зі змінною, зокрема, коли змінна міститься у виразі двічі; позначення геометричних фігур буквами латинського алфавіту. <i>Описує</i> поняття: рік, місяць, календар. <i>Розв'язує</i> складені задачі на дії різного ступеня.</p>	<p><i>Пізнавальна діяльність:</i> користується набутими попередньо знаннями для виконання математичних завдань; <i>орієнтується</i> в межах теми; <i>відтворює</i> прийоми додавання і віднімання чисел в межах 100 у власній діяльності; <i>називає</i> компоненти і результати дій додавання, віднімання, множення і ділення; <i>самостійно виконує</i> обчислення та розв'язує задачі знайомої структури.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> <i>називає</i> числівники у межах 100, в тому числі й на заданому відрізку (у прямому або зворотному порядку); <i>знає</i> місяці пір року, дні тижня, число днів у місяці; <i>розкриває</i> зміст математичних термінів; <i>пояснює</i> виконання завдання, <i>дає</i> повну відповідь на запитання вчителя; <i>використовує</i></p>
--	--	---	--

				засвоєний словник математичних термінів у власному мовленні та повсякденному житті.
2	42	<p>Множення чисел 4, 5, 6, 7, 8, 9 та ділення на 4, 5, 6, 7, 8, 9 (42 год).</p> <p>Взаємозв'язок дій множення і ділення. Перевірка дій множення і ділення. Ділення рівних чисел.</p> <p>Відношення «більше в», «менше в». Кратне порівняння чисел. Розуміння понять «половина», «третина», «чверть», «частина числа». Знаходження частини числа. Знаходження числа за його частиною. Таблиці множення чисел 4, 5, 6, 7, 8, 9 і відповідних випадків ділення на 4, 5, 6, 7, 8, 9.</p> <p>Ділення з остачею.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Розуміє</i> відношення «більше в», «менше в»; сутність понять «половина», «третина», «чверть», «частина числа».</p> <p><i>Знає напам'ять</i> таблиці множення чисел 4, 5, 6, 7, 8, 9 і відповідних випадків ділення на 4, 5, 6, 7, 8, 9.</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> – використання взаємозв'язку дій множення і ділення; – перевірку множення і ділення; – знаходження частини числа; – знаходження числа за його частиною; – виконання ділення з остачею. 	<p><i>Сенсомоторний розвиток:</i> будує кут, прямокутник, квадрат, коло, радіус за допомогою математичних приладів (циркуль, косинець, лінійка, олівець тощо); <i>виконує</i> всі рухові дії, які потрібні для виконання завдання.</p> <p><i>Пізнавальна діяльність:</i> орієнтується в межах теми; <i>знаходить</i> частину числа та число за його частиною; <i>виконувати</i> ділення з остачею; <i>розв'язує</i> текстові арифметичні задачі, які містять відношення «більше в», «менше в» та <i>виявляє</i> пізнавальний інтерес до виконання нових завдань; <i>виявляє</i> компоненти самоконтролю під час розв'язу-</p>

			<p><i>Розв'язує</i> текстові арифметичні задачі, які містять відношення «більше в», «менше в».</p>	<p>вання математичних завдань; <i>використовує</i> набуті знання в житті.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> <i>орієнтується</i> в змісті розповіді; <i>пояснює</i> окремі вирази; <i>удосконалює та збагачує</i> кількість знань про різні предмети та явища; <i>розвиває</i> вміння виявляти спільне та відмінне між ними; <i>об'єднує</i> предмети в групи за спільними ознаками, <i>називає</i> їх певним узагальнюючим словом.</p>
3	15	<p>Усна і письмова нумерація чисел в межах 1000 (15 год). Лічба сотнями. Позиційне значення цифр у позначенні трицифрового числа. Поняття «трицифрове число» і «одиниця третього розряду». Представлення трицифрового числа у вигляді суми розрядних</p>	<p><i>Учень:</i> <i>Розпізнає</i> натуральні числа у межах 1000. <i>Наводить приклади</i> натуральних чисел у межах 1000, зокрема, трицифрових чисел. <i>Називає</i> числівники у межах 1000, в тому числі й на заданому відрізку (у прямому або</p>	<p><i>Сенсомоторний розвиток:</i> <i>знає</i> одиниці вимірювання довжини: міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр; за допомогою лінійки <i>виконує</i> завдання на вимірювання.</p> <p><i>Пізнавальна діяльність:</i> <i>утримує в пам'яті</i> новий матеріал; <i>порівнює</i> трицифрові чис-</p>

	<p>доданків. Називання чисел у прямому і зворотному порядку в межах 1000. Запис трицифрових чисел. Значення нуля у записі чисел. Порівняння трицифрових чисел. Обчислення, які виконуються на основі знання нумерації (200 + 60, 450 – 50, 350 – 300, 500 + 1).</p> <p>Одиниці вимірювання довжини – міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр. Позначення мм, см, дм, м, км. Співвідношення між одиницями вимірювання довжини: 1 км = 1000 м, 1 м = 100 см, 1 см = 10 мм.</p>	<p>зворотному порядку); розряди трицифрового числа; одиниці вимірювання довжини (міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр) <i>Читає і записує на слух</i> числа у межах 1000. <i>Пояснює</i> значення нуля у записі трицифрових чисел. <i>Розв’язує завдання</i>, що передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> – порівняння трицифрових чисел; – додавання і віднімання чисел у межах 1000 на основі знання нумерації (200+60, 450–50, 350–300, 500+1); – використання співвідношення між одиницями довжини: 1 км=1000 м, 1 м=100 см, 1 см=10 мм. <p>Використовує позначення одиниць вимірювання довжини (мм, см, м, дм, км).</p>	<p>ла; <i>робить</i> обчислення, які виконуються на основі знання нумерації (200+60, 450–50, 350–300, 500+1); <i>виконує самостійно</i> математичні завдання, <i>пояснює</i> способи його виконання; <i>використовує</i> набуті знання під час виконання завдань знайомої та незнайомої структури; <i>користується</i> набутими знаннями у власній життєдіяльності.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> <i>називає</i> числівники у межах 1000, в тому числі й на заданому відрізку (у прямому або зворотному порядку) та <i>використовує</i> засвоєний словник у своєму мовленні; <i>відповідає</i> на поставлене запитання; <i>дає</i> правильні відповіді на запитання вчителя; <i>детально</i> розкриває зміст запропонованого завдання.</p>
--	--	---	--

4	28	<p>Додавання і віднімання в межах 1000 (15 год).</p> <p>Усне додавання і віднімання чисел без переходу через розрядну одиницю ($300 + 500$, $660 + 300$, $550 + 30$, $405 + 2$, $230 + 140$, $700 - 200$, $350 - 20$, $608 - 4$, $740 - 130$).</p> <p>Письмове додавання і віднімання трицифрових чисел.</p> <p>Числові вирази з дужками і без дужок. Знаходження значень буквених виразів, які містять одну–дві змінні ($a + 25$, $a - 55$, $a + b$, $a - b$).</p> <p>Розв'язування рівнянь на основі взаємозв'язків між компонентами дій. Розв'язування нерівностей з одним невідомим.</p> <p>Одиниці маси (кілограм, грам, центнер). Співвідношення між</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Дотримується правил усного й письмового додавання і віднімання трицифрових чисел.</i></p> <p><i>Називає</i> одиниці вимірювання маси (кілограм, грам, центнер); грошові величини.</p> <p><i>Аналізує</i> залежності між грошовими величинами (ціною, кількістю, вартістю).</p> <p><i>Використовує</i> позначення одиниць вимірювання маси (г, кг, ц); грошових величин.</p> <p><i>Розв'язує завдання, що передбачають:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – усне додавання і віднімання чисел без переходу через розрядну одиницю ($30 + 500$, $660 + 300$, $550 + 30$, $405 + 2$, $230 + 140$, $700 - 200$, $350 - 20$, $608 - 4$, $740 - 130$); – письмове додавання і віднімання трицифрових чисел; 	<p><i>Пізнавальна діяльність:</i></p> <p><i>використовує</i> прийоми усного додавання і віднімання у власній життєдіяльності; <i>вміє</i> письмово додавати і віднімати трицифрові числа; <i>знає</i> співвідношення між одиницями маси: $1 \text{ кг} = 1000 \text{ г}$, $1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$; грошовими величинами; <i>користується</i> набутими знаннями у власній життєдіяльності; <i>знає</i> залежність між ціною, кількістю, вартістю; позначення одиниць вимірювання маси (г, кг, ц); грошових величин; <i>запам'ятовує і відтворює</i> розв'язування рівнянь на основі взаємозв'язків між компонентами і результатами дій, нерівності з одним невідомим, складені задачі на визначення ціни, кількості і вартості товару; <i>виявляє допитливість та самостійність</i> під</p>
---	----	--	--	---

		<p>одинацями маси: $1 \text{ кг} = 1000 \text{ г}$, $1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$.</p> <p>Грошові розрахунки. Залежність між ціною, кількістю, вартістю.</p> <p>Перетворення одиниць вимірювання величин, їх порівняння.</p> <p>Розв'язування арифметичних задач на 2–3 дії.</p>	<p>– знаходження значень буквених виразів, які містять одну–дві змінні ($a + 25$, $a - 55$, $a + b$, $a - b$);</p> <p>– порівняння величин;</p> <p>– використання співвідношення між одиницями маси: $1 \text{ кг} = 1000 \text{ г}$, $1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$.</p> <p><i>Розв'язує</i> рівняння на основі взаємозв'язків між компонентами і результатами дій; нерівності з одним невідомим; складені задачі на визначення ціни, кількості і вартості товару.</p>	<p>час розв'язування пізнавальних завдань знайомої і незнайомої структури.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> переказує та пояснює прослуханний чи прочитаний тематичний матеріал; <i>використовує</i> засвоєні поняття у власному мовленні; <i>аналізує</i> залежності між грошовими величинами (ціною, кількістю, вартістю); <i>відповідає</i> на запитання.</p>
5	40	<p>Множення і ділення в межах 1000 (28 год).</p> <p>Множення суми на число.</p> <p>Множення на 10 і на 100.</p> <p>Множення двоцифрового числа на одноцифрове.</p> <p>Ділення числа на добуток.</p> <p>Ділення двоцифрового числа на добуток.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Дотримується правил</i> множення суми на число; множення на 10 і на 100; множення двоцифрового числа на одноцифрове; ділення числа на добуток; ділення двоцифрового числа на добуток; ділення і множення трицифрового чис-</p>	<p><i>Сенсомоторний розвиток:</i> <i>будує</i> прямокутник і квадрат на папері в клітинку за даними довжинами сторін; <i>орієнтується</i> на робочому місці, в зошиті, підручнику.</p> <p><i>Пізнавальна діяльність:</i> <i>використовує</i> знання про множення і ділення в межах 1000</p>

	<p>Ділення і множення трицифрового числа на одноцифрове. Множення суми на число і числа на суму.</p> <p>Ділення суми на число.</p> <p>Перевірка множення і ділення.</p> <p>Ділення з остачею.</p> <p>Знаходження значень виразів зі змінною вигляду $a : 6$, $b : 3$, $a : b$ при даних значеннях змінних.</p> <p>Час. Одиниці вимірювання часу (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, рік, століття). Позначення одиниць вимірювання часу: с, хв, год. Співвідношення між годиною, хвилиною, секундою. Визначення часу за годинником.</p> <p>Кут. Види кутів.</p> <p>Прямокутник, квадрат.</p>	<p>ла на одноцифрове; множення суми на число і числа на суму;</p> <p>ділення суми на число; перевірки множення і ділення; ділення з остачею.</p> <p><i>Називає</i> одиниці вимірювання часу (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, рік, століття).</p> <p><i>Використовує</i> позначення одиниць вимірювання часу: с, хв, год.</p> <p><i>Знає напам'ять</i> співвідношення між одиницями вимірювання часу.</p> <p><i>Описує</i> поняття «кут», «прямокутник», «квадрат», «коло», «радіус», «периметр» (трикутника, прямокутника, квадрата, многокутника).</p> <p><i>Визначає</i> види кутів.</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають:</p>	<p>під час виконання пізнавальних завдань та завдань знайомої структури; <i>користується</i> одиницями вимірювання часу (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, рік, століття) та співвідношеннями між ними під час виконання навчальних та пізнавальних завдань;</p> <p><i>визначає</i> час за годинником.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> <i>знає</i> напам'ять та <i>відтворює</i> одиниці вимірювання часу (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, рік, століття) і співвідношення між ними; <i>користується</i> засвоєним термінологічним словником у повсякденному житті та під час розв'язування математичних завдань.</p> <p><i>Особистісний розвиток:</i> <i>спілкується</i> з товаришами та <i>допомагає</i> їм у виконанні зав-</p>
--	---	--	--

	<p>Периметр трикутника, прямокутника, квадрата, багатокутника.</p> <p>Знаходження довжини сторін квадрата за його периметром. Побудова прямокутників і квадратів на папері в клітинку за даними довжинами сторін. Коло. Радіус.</p> <p>Текстові задачі на 2–3 дії (додавання, віднімання, множення і ділення), які включають знаходження невідомого компонента.</p> <p>Складені задачі, які включають збільшення (зменшення) числа у кілька разів.</p> <p>Задачі на знаходження суми двох добутків та обернені до них.</p>	<p>– знаходження значень виразів зі змінною вигляду $a : 6$, $b : 3$, $a : b$ при даних значеннях змінних;</p> <p>– використання співвідношення між одиницями часу (годиною, хвилиною, секундою);</p> <p>– визначення часу за годинником;</p> <p>– визначення периметру трикутника, прямокутника, квадрата, багатокутника;</p> <p>– визначення довжини сторін квадрата за його периметром;</p> <p>– побудову прямокутників і квадратів на папері в клітинку за даними довжинами сторін.</p> <p><i>Розв’язує</i> текстові задачі на 2–3 дії (додавання, віднімання, множення і ділення), які вміщують знаходження невідомого компонента; складені задачі, які містять збільшення</p>	<p>дань; <i>дослухається</i> до думки товариша, враховує його інтереси; <i>позитивно</i> оцінює використання малюнків, схем під час виконання завдання; <i>збагачує та систематизує</i> знання про навколишню дійсність; <i>доводить</i> до логічного завершення розпочату справу; <i>актуалізується</i> інтерес до певних занять; <i>поглиблюються</i> більш стійкі інтереси та уподобання.</p>
--	--	--	--

			(зменшення) числа у кілька разів. Задачі на знаходження суми двох добутків та обернені до них.	
6	5	Повторення		

Очікувані навчальні досягнення корекційно-розвивальної роботи на кінець навчального року.

Учень знає: напам'ять таблиці множення і ділення; послідовність чисел від 0 до 1000; порядок виконання дій у виразах; *називає і позначає* одиниці вимірювання величин: довжини (мм, см, м, дм, км), маси (г, кг, ц), часу (с, хв, год), грошові одиниці (коп., грн.); співвідношення між одиницями вимірювання довжини, маси, часу; *читає, записує і порівнює* числа у межах 1000; *робить* перевірку обчислень; *виконує* ділення з остачею; *дізнається*, на скільки разів одне число більше за друге, у скільки разів одне число більше за друге; *розв'язує* рівняння на основі взаємозв'язків між компонентами і результатами дій; *розв'язує* складені текстові арифметичні задачі на визначення ціни, кількості і вартості товару; *розв'язує* текстові арифметичні задачі, які містять відношення «більше в», «менше в»; *знаходить* периметр прямокутника; *позначає* точки, кути і відрізки многокутників буквами; *визначає* час за годинником; *спілкується* з товаришами та *допомагає* їм у виконанні завдання; *дослухається* до думки товариша, враховує його інтереси; *збагачує та систематизує* знання про навколишню дійсність; *доводить* до логічного завершення розпочату справу.

4 клас

(4 год на тиждень, у I семестрі – 64 год, у II семестрі – 72 год, всього 136 год)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального плану	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	30	<p>Усна і письмова нумерація багатоцифрових чисел. Дроби. Величини. Геометричні фігури (29 год).</p> <p>Утворення, назва, читання, запис трицифрових, чотирицифрових, п'ятицифрових, шестицифрових чисел. Мільйон.</p> <p>Клас одиниць і клас тисяч. I, II, III розряди в класі одиниць і в класі тисяч. Представлення багатоцифрових чисел у вигляді розрядних доданків. Порівняння багатоцифрових чисел.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Розпізнає</i> натуральні числа у межах 1 000 000.</p> <p><i>Наводить приклади</i> натуральних чисел у межах 1 000 000.</p> <p><i>Називає</i> числівники у межах 1 000 000, в тому числі й на заданому відрізку (у прямому або зворотному порядку); класи і розряди багатоцифрового числа; одиниці вимірювання маси (тонна, центнер, кілограм, грам).</p> <p><i>Читає і записує на слух</i> числа у межах 1 000 000; дробі.</p> <p><i>Описує</i> поняття дріб, чисельник, знаменник.</p>	<p><i>Пізнавальна діяльність:</i></p> <p><i>використовує</i> знання про усну і письмову нумерацію багатоцифрових чисел, знаходження дробу числа під час розв'язування тематичних завдань, математичних завдань незнайомої структури та пізнавальних завдань.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i></p> <p><i>запам'ятовує і відтворює</i> поняття «дріб», «чисельник», «знаменник»; <i>називає</i> одиниці вимірювання маси, площі; <i>знає напам'ять</i> таблиці співвідношень між одиницями вимірювання величин (маси, площі);</p>

	<p>Поняття дробу. Чисельник і знаменник дробу. Запис, читання дробу. Знаходження дробу чи знаходження дробу числа.</p> <p>Знаходження частини числа і числа за його частиною.</p> <p>Рівняння з однією змінною виду: $15 - x = 20 - 10$, $(16 + x) - 34 = 10$.</p> <p>Нерівності з однією змінною.</p> <p>Розв'язування задач різних видів на дві-три дії.</p> <p>Одиниці вимірювання маси (тонна, центнер, кілограм, грам), співвідношення між ними.</p> <p>Таблиця одиниць вимірювання маси.</p> <p>Многокутники. Площа фігури.</p>	<p><i>Називає</i> одиниці вимірювання маси, площі.</p> <p><i>Знає напам'ять</i> таблиці співвідношень між одиницями вимірювання величин (маси, площі).</p> <p><i>Використовує</i> позначення одиниць вимірювання маси (т, ц, кг, г), одиниць вимірювання площі (см², дм², м², га, км²)</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> – порівняння чисел у межах 1 000 000; – знаходження дробу числа; – знаходження частини числа; – знаходження числа за його частиною; – використання співвідношення між одиницями вимірювання маси; – визначення площі прямокутника, квадрата. 	<p><i>використовує</i> засвоєні терміни у власному мовленні; <i>переказує</i> новий матеріал та <i>відповідає</i> на запитання вчителя.</p>
--	---	---	---

		<p>Одиниці вимірювання площі: квадратний сантиметр (см²), квадратний дециметр (дм²), квадратний метр (м²), ар, гектар (га), квадратний кілометр (км²).</p> <p>Задачі на визначення площі прямокутника, квадрата.</p>	<p><i>Розв'язує</i> задачі на дві– три дії різних видів; задачі на визначення площі прямокутника, квадрата.</p> <p><i>Розв'язує</i> рівняння з однією змінною виду:</p> $15 - x = 20 - 10,$ $(16 + x) - 34 = 10;$ <p>нерівності з однією змінною.</p>	
2	33	<p>Додавання і віднімання багатоцифрових чисел (32 год).</p> <p>Переставна і сполучна властивість додавання.</p> <p>Властивість 0 при додаванні.</p> <p>Письмове додавання і віднімання багатоцифрових чисел.</p> <p>Додавання у випадку кількох доданків.</p> <p>Залежності між компонентами та результатом арифметичних дій додавання і віднімання.</p> <p>Числові вирази, що містять</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>Дотримується правил</i> усного й письмового додавання і віднімання багатоцифрових чисел.</p> <p><i>Формулює</i> залежності між компонентами та результатом арифметичних дій додавання і віднімання;</p> <p>правило про порядок виконання дій у числових виразах.</p> <p><i>Називає</i> одиниці вимірювання часу.</p> <p><i>Знає напам'ять</i> таблиці спів-</p>	<p><i>Пізнавальна діяльність:</i></p> <p><i>уважно</i> слухає і <i>розуміє</i> тематичний матеріал; <i>утримує</i> в пам'яті та <i>діє</i> за інструкцією при розв'язуванні завдань на додавання і віднімання багатоцифрових чисел; <i>дотримується</i> правил усного й письмового додавання і віднімання багатоцифрових чисел; <i>міркує</i> під час розв'язування самостійних завдань, пояснює свої дії.</p>

	<p>три–чотири дії (додавання, віднімання) з дужками і без них. Обчислення їх значень. Рівняння виду:</p> $x + 312 = 654,$ $792 - x = 217,$ $x - 152 = 500.$ <p>Час. Одиниці вимірювання часу. Співвідношення між ними. Задачі на обчислення часу. Розв'язання простих задач та складених (на дві– три дії).</p>	<p>відношень між одиницями вимірювання часу.</p> <p><i>Використовує</i> позначення одиниць вимірювання часу.</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> – додавання у випадку кількох доданків; – письмове додавання і віднімання багатоцифрових чисел; – використання переставної і сполучної властивостей додавання; – знаходження значень числових виразів, що містять три–чотири дії (додавання, віднімання) з дужками і без них; – використання співвідношень між одиницями вимірювання часу. <p><i>Розв'язує</i> прості задачі та складені (на дві–три дії); задачі на обчислення часу.</p>	<p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> формулює залежності між компонентами та результатом арифметичних дій додавання і віднімання; <i>відтворює</i> напам'ять правило про порядок виконання дій у числових виразах; <i>утримує</i> в пам'яті одиниці вимірювання часу та співвідношення між ними; <i>користується</i> засвоєними тематичними термінами у навчальній і власній діяльності.</p>
--	---	---	---

			<p><i>Розв'язує рівняння виду:</i> $x + 312 = 654$, $792 - x = 217$, $x - 152 = 500$.</p>	
3	72	<p>Множення і ділення багатоцифрових чисел (70 год).</p> <p>Властивості 0 і одиниці при множенні.</p> <p>Письмове множення багатоцифрових чисел на одноцифрові та двоцифрові числа.</p> <p>Переставний, сполучний та розподільний закони множення.</p> <p>Множення на 10, 100, 1000.</p> <p>Зв'язок дій множення і ділення.</p> <p>Ділення суми на число.</p> <p>Властивості 0 і одиниці при діленні.</p> <p>Ділення багатоцифрових чисел на одноцифрові та двоцифрові числа.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>Формулює властивості 0 і одиниці при множенні; властивості 0 і одиниці при діленні; переставний, сполучний та розподільний закони множення.</p> <p><i>Дотримується правил</i> письмового множення багатоцифрових чисел на одноцифрові та двоцифрові числа; множення на 10, 100, 1000; ділення суми на число; ділення багатоцифрових чисел на одноцифрові та двоцифрові числа; ділення на 10, 100, 1000; ділення багатоцифрових чисел з остачею; множення та ділення багатоцифрових чисел на трицифрові</p>	<p><i>Пізнавальна діяльність:</i></p> <p>виявляє пізнавальний інтерес до вивчення нової теми; <i>утримує</i> в пам'яті новий матеріал; <i>виконує</i> самостійно множення і ділення багатоцифрових чисел; <i>діє</i> за інструкцією вчителя під час виконання нових завдань; <i>виявляє самостійність</i> та зацікавленість у виконанні пізнавальних завдань.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i></p> <p><i>знає</i> напам'ять та <i>формулює</i> властивості 0 і одиниці при множенні; властивості 0 і одиниці при діленні; переставний, сполучний та розподільний закони множення; <i>називає</i> одиниці вимірювання дов-</p>

	<p>Ділення на 10, 100, 1000. Ділення з остачею. Множення та ділення багатоцифрових чисел на трицифрові. Перевірка дій множення та ділення.</p> <p>Розв'язування рівнянь виду: $6 \cdot x = 426$, $x : 18 = 270$, $364 : x = 2$.</p> <p>Числові вирази, що містять три–чотири дії додавання, віднімання, множення, ділення (з дужками і без них). Обчислення їх значень.</p> <p>Складені задачі на три–чотири дії, що містять додавання, віднімання, множення, ділення.</p> <p>Систематизація знань про одиниці вимірювання довжини, маси, площі, часу.</p> <p>Поняття «швидкість». Позначення швидкості – км/год, м/с.</p>	<p>ві; перевірки дій множення та ділення.</p> <p><i>Називає</i> одиниці вимірювання довжини, маси, площі, часу.</p> <p><i>Знає напам'ять</i> таблиці співвідношень між величинами (довжини, маси, площі, часу).</p> <p><i>Описує</i> поняття «швидкість».</p> <p><i>Використовує</i> позначення одиниць вимірювання швидкості.</p> <p><i>Аналізує</i> залежності між грошовими величинами (ціною, кількістю, вартістю).</p> <p><i>Розв'язує завдання</i>, що передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> – множення багатоцифрових чисел на одноцифрове, двоцифрове та трицифрове числа; – множення на 10, 100, 1000; – ділення багатоцифрових чисел на одноцифрові, двоцифрові та трицифрові числа; – ділення на 10, 100, 1000; 	<p>жини, маси, площі, часу; <i>використовує</i> набуті знання у власному мовленні.</p> <p><i>Особистісний розвиток:</i> <i>поглиблює, аналізує, систематизує</i> знання про навколишній світ; <i>розвиває</i> гнучкість мислення (розвиває уміння бачити між предметами різні зв'язки і пояснює їх, групує предмети за функціональними зв'язками, добирає функціональні пари); <i>встановлює</i> часові, причинно-наслідкові зв'язки; <i>співпереживає; розрізняє</i> добро і зло; <i>дає</i> моральні оцінки; <i>спілкується</i> з товаришами тощо.</p>
--	---	---	--

		<p>Взаємозв'язок між ціною, кількістю, вартістю. Перетворення одиниць вимірювання величин.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ділення суми на число; – ділення з остачею; – виконання перевірки дій множення та ділення; – знаходження значень числових виразів, що містять тричотири арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення (з дужками і без них); – перетворення величин. <p><i>Розв'язує</i> рівняння виду:</p> $6 \cdot x = 426,$ $x : 18 = 270,$ $364 : x = 2;$ <p><i>Розв'язує</i> прості текстові задачі, які розкривають зміст арифметичних дій і зміст значень виразів «більше (менше) на», «більше (менше) у»; задачі на різницеве (кратне) порівняння чисел та складені задачі на 2–3 дії; складені задачі, в яких використовується зале-</p>	
--	--	--	--	--

			жності між величинами (швидкістю, часом і відстанню при рівномірному прямолінійному русі; ціною, кількістю і вартістю товару; площею прямокутника і довжинами суміжних сторін).	
4	5	Повторення (5 год).		
<p>Очікувані навчальні досягнення корекційно-розвивальної роботи на кінець навчального року.</p> <p><i>Учень знає:</i> назви і послідовність натуральних чисел від 1 до 1 000 000, місце нуля в розширеному ряді, десятковий склад чисел; таблиці додавання і множення одноцифрових чисел та відповідні випадки віднімання і ділення; порядок виконання дій у виразах; таблиці співвідношення між одиницями величин (довжини, маси, площі, часу); залежність результату арифметичної дії від зміни компонентів; <i>читає, записує і порівнює</i> числа в межах 1 000 000; <i>називає</i> компоненти арифметичних дій і <i>читає</i> найпростіші числові вирази (сума, різниця, добуток, частка); <i>виконує</i> усно і письмово всі арифметичні дії (нескладні випадки) в межах 100; <i>виконує</i> письмово додавання і віднімання багатоцифрових чисел, множення і ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове, двоцифрове число, перевірку правильності обчислень; <i>знаходить</i> значення числового виразу на 3–4 арифметичні дії; <i>розв’язує</i> прості текстові задачі, які розкривають зміст арифметичних дій і зміст значень виразів «більше (менше) на», «більше (менше) у», задачі на різницеве (кратне) порівняння чисел та складені задачі на 2–3 дії; <i>розв’язує</i> складені задачі, в</p>				

яких використовується залежність між величинами (швидкістю, часом і відстанню при рівномірному прямолінійному русі; ціною, кількістю і вартістю товару; площею прямокутника і довжинами суміжних сторін); *обчислює* значення числового виразу (з дужками і без них), що містить 3–4 арифметичні дії, на основі знання правил порядку виконання арифметичних дій і їх властивостей; *розпізнає і зображує* на папері в клітинку за допомогою циркуля і лінійки геометричні фігури — точку, відрізок, промінь, пряму, ламану, кут, коло, круг, трикутник, прямокутник, квадрат; *знає* одиниці вимірювання швидкості; їх позначення (км/год, м/с); *обчислює* периметр многокутників, площу прямокутника і квадрата; *розвиває* гнучкість мислення (розвиває вміння бачити між предметами різні зв'язки і пояснює їх, групує предмети за функціональними зв'язками, добирає функціональні пари); *встановлює* часові, причинно-наслідкові зв'язки; *співпереживає*; *розрізняє* добро і зло; *дає* моральні оцінки вчинкам.

ПРОГРАММЫ
для специальных общеобразовательных
учебных заведений интенсивной
педагогической коррекции (для детей
с задержкой психического развития)
с русским языком обучения

РУССКИЙ ЯЗЫК

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Начальный курс русского языка – важнейший курс школьной программы, одновременно является учебным предметом и языком обучения другим предметам.

Целью обучения русскому языку в начальной школе для детей с ЗПР является обеспечение начального уровня коммуникативных умений, элементарных знаний о языке и правописных умений, интеллектуальное и общее развитие школьников с ЗПР.

Основными задачами начального курса обучения русскому языку являются:

- развитие всех видов речевой деятельности (слушание, говорение, чтение, письмо);
- выработка у учащихся орфоэпических, орфографических и пунктуационных умений по русскому языку;
- формирование коммуникативных умений в устной и письменной форме;
- расширение представлений учащихся с ЗПР об окружающем мире;
- приобщение детей к миру художественной литературы, к работе с книгой.

Статус основного принципа обучения русскому языку учеников с ЗПР в начальных классах имеет развитие речи, поскольку коммуникативно-действенный и коррекционно-развивающий подходы являются ведущими в обучении школьников.

Специальными задачами обучения русскому языку является коррекция недостатков мыслительной и речевой деятельности, образного и логического мышления, повы-

шение познавательной активности учащихся, воспитание их нравственных качеств.

Коррекционная направленность обучения русскому языку детей с ЗПР реализуется в практической направленности обучения, разделение каждой темы на доступные ученикам порции знаний, детальном объяснении материала, используя разные виды наглядных пособий, последовательном и поэтапном формировании понятий, использовании подготовительных упражнений с целью предупреждения ошибок и трудностей при их выполнении, индивидуальный подход к ученикам с учетом уровня их подготовленности к восприятию нового материала, личностных качеств, познавательных возможностей, работоспособности. Значительное внимание уделяется практической деятельности учащихся: работе с разрезной азбукой, таблицами, схемами, выполнению системы упражнений, самостоятельных работ.

Крайне необходимо систематически повторять изученный материал для обобщения и полноценного усвоения нового.

В начальном курсе обучения русскому языку выделены такие аспекты работы: «Обучение грамоте», «Развитие речевой деятельности», «Знание о языке, языковые умения», «Правописание», «Графические навыки письма. Техника письма».

Начальный курс русского языка для детей с ЗПР строится за такими линиями содержания: коммуникативной, лингвистической, деятельностной, лингвонародоведческой, коррекционно-развивающей.

Коммуникативная линия содержания обучения предусматривает развитие устной и письменной речи учащихся, их умения пользоваться языком как средством общения и познания. С этой целью развиваются устные (слушание-понимание, говорение, диалогическая и монологическая речь) и письменные виды речевой деятельности (чтение и письмо).

Деятельностная линия предполагает формирование у учащихся с ЗПР самостоятельной учебной деятельности, осуществление речевой деятельности в ее основных видах – слушании, понимании, говорении, чтении, письме.

Лингвистическая линия целенаправлена на усвоение учащимися знаний о языке, развитие языковых умений: орфоэпических, лексических, грамматических, правописных.

Лингвонародоведческая линия знакомит детей с ЗПР с культурой русского народа живущего на Украине, взаимодействием русской и украинской культур. С этой целью подбираются тексты упражнений о духовной культуре народа, национальном характере, толковании значений и особенностей употребления слов, фразеологизмов; пословицы и поговорки; используется работа над текстами.

Коррекционно-развивающая линия предполагает коррекцию вторичных отклонений в сенсомоторной и эмоциональной сфере; речевых недостатков, развитие психических процессов, речевое развитие, грамотное оформление своих мыслей, обогащение словаря, овладение диалогической и монологической речью.

I. Обучение грамоте

Период обучения грамоте делится на три периода: добукварный (подготовительный), букварный и послебукварный. Определить количество часов на эти периоды учитель может самостоятельно, ориентируясь на объективные возможности учеников своего класса и уровень их готовности к овладению грамотой.

Основные задачи добукварного (подготовительного) периода: выявить знания и умения, с которыми дети пришли в школу; научить правильно сидеть за партой во время письма, держать ручку, тетрадь, ориентироваться на странице тетради; графически изображать фигуры, рисунки, линии которых похожи на элементы букв в определенной последовательности (прямая длинная и короткая, наклонная, прямая с закруглением внизу и вверх, прямая с петлей вверх и внизу. овал, полуовал); заштриховка простых геометрических фигур (квадрат, прямоугольник, треугольник, полукруг, круг) прямыми линиями (сверху вниз, слева направо и наоборот, наклонной), составлять орнаменты.

Основные задачи букварного периода: научить детей с ЗПР выполнять звуковой, звуко-буквенный, слоговой анализ слов; обозначать звуки буквами, различать графичес-

кие образы рукописных и печатных букв; четко ориентироваться в страницах букваря, тетради.

Основные задачи послебукварного периода: закрепить письмо изученных букв, научить учеников писать буквы сложной конфигурации, писать под диктовку слоги, слова, словосочетания, небольшие предложения, списывать с печатного и рукописного текста, познакомить с письмом слов с ударением, мягким и твердым знаком, с разными видами соединения букв в слове, дать представление о переносе слов по слогам (на доске и в тетради).

Основным методом обучения грамоте учащихся с задержкой психического развития является звуковой аналитико-синтетический метод, который предусматривает принцип «от звука к букве». Он предполагает, что учащиеся должны вначале научиться выполнять различные аналитико-синтетические действия со звуками речи, что является базовым умением для формирования навыка чтения и письма.

Одновременно с аналитико-синтетическим методом могут использоваться и другие методы, в частности – метод целых слов. Целесообразность применения этого метода объясняется необходимостью учить школьников (после чтения по слогам) целостно воспринимать графические образы, узнавать их на основе предыдущего опыта. Необходимо обеспечить учебную нагрузку с учетом того, что некоторые дети умеют читать и писать, и оказывать индивидуальную помощь менее подготовленным ученикам.

Решающее значение для изучения курса русского языка в школе имеет осознание ребенком языковой действительности. В период обучения грамоте от детей требуется тонкий и осознанный анализ звуковой речи.

Звуковой анализ предполагает умение дифференцировать звуки на слух и в произношении, выделять в многообразии звуков речи фонемы, характерные для данного языка. Звуковой анализ включает умение устанавливать точное место каждого звука в слове, вычленять звуки в той последовательности, в которой они следуют в слове.

Обучению письму и чтению должна предшествовать коррекционно-подготовительная работа по развитию фонематического слуха. Необходимы специальные занятия, на которых учитель должен привлекать внимание школьников к

звуковой стороне языка, развивать быстроту восприятия звукового состава слова и точность его воспроизведения, пополнение словарного запаса и практическое использование лексики и грамматического строя языка. В подготовительном периоде делается упор на развитие, расширение, обогащение сенсорного опыта учащихся; способы вычленения отдельных звуков, умение сопоставлять и сравнивать звуки речи, опираясь на свой чувственный опыт. Изучение любого раздела программы по русскому языку необходимо связывать с уточнением значений слов и расширением словарного запаса.

Подготовка детей к обучению грамоте осуществляется в два этапа.

На первом этапе предметом осознания становятся звуки речи. Основное содержание работы на этом этапе – развитие умения вслушиваться в звучание слова, узнавать, различать и выделять из него отдельные звуки, выработка четкой артикуляции всех звуков, уточнение их звучания. Особое значение придается формированию у детей способа вычленения звука из слова – утрированное произнесение ребенком в слове отдельного звука. Опираясь на звуковые и речедвигательные характеристики звуков, учащиеся знакомятся с двумя основными группами звуков русского языка (гласными и согласными), овладевают соответствующей терминологией.

Знакомство с отдельными звуками продолжается и *на втором этапе* обучения грамоте. При этом не сокращается отводимое для их изучения количество заданий. Это связано со значительным недоразвитием фонематического слуха.

На уроках по формированию звукового анализа предусматривается постепенное увеличение объема сообщаемого материала и усложнение заданий, а также увеличение самостоятельности их выполнения.

Развитие фонематического слуха целесообразно сочетать с развитием умения выделять из речи слова, словосочетания и предложения. Формируется умение последовательно выделять звуки из слова. В этот период обучения учащиеся закрепляют знания о двух основных группах звуков русского языка – гласных и согласных, с которыми они познакомились ранее, и, опираясь на слуховое восприятие, знакомятся с твердыми и мягкими согласными.

Формирование полноценного звукового анализа предусматривает определенную последовательность действий ребенка. Сначала учащиеся последовательно выделяют звуки в слове на основе громкого проговаривания; при этом соотносят количество выделенных звуков с графической схемой звукового состава слова и заполняют ее условными знаками-фишками. Далее последовательное выделение звуков в слове происходит так же, но без использования готовой схемы звукового состава слова. Дети самостоятельно выкладывают эти схемы из фишек, вычерчивают их карандашами, т.е. записывают слова без букв, сами создают графическую схему, что помогает им глубже проникнуть в звуковую структуру слова. Затем анализируется звуковой состав слов на основе проговаривания вслух. Наконец, звуковой анализ осуществляется без проговаривания вслух.

Полноценное формирование звукового анализа происходит в условиях постепенного увеличения и усложнения предлагаемого детям языкового материала. Кроме того, необходимо предусматривать всё возрастающую самостоятельность детей при выполнении заданий.

Развитие речи рассматривается как основополагающий принцип, который пронизывает все виды речевой деятельности учащихся.

Источниками речевого развития детей с ЗПР являются общение со сверстниками и взрослыми в повседневной жизни, наблюдение окружающей действительности, чтение художественной литературы, периодической прессы для детей, знакомство с устным народным творчеством, слушание детских программ по радио и телевидению, игровая деятельность.

Развитие речи учащихся с ЗПР включает: усовершенствование звукопроизношения и культуры речи, обогащение, уточнение и активизацию словарного запаса, формирование грамматического строя речи, заучивание наизусть с голоса учителя небольших стихотворений, скороговорок, загадок, поговорок, детских песен; развитие диалогической и монологической речи, коррекцию произношения и соблюдение правильного ударения, интонации, выразительности речи. Учащиеся знакомятся со словами вежливости и их употреблением.

Работа по обогащению, уточнению и активизации словаря, совершенствование грамматического строя речи детей с ЗПР предусматривает включение в их речь слов – названий предметов, их действий, признаков, составление простых предложений.

В основе развития навыков речевой деятельности лежит умение слушать и понимать устную речь. Для этого полезно создавать такие ситуации, которые побуждали бы детей выражать свои мысли, говорить. С этой целью используются сюжетно-ролевые игры. Дети знакомятся с многозначностью слов, словами противоположного значения, родовыми и видовыми понятиями, называют характерные признаки хорошо известных им предметов, используют художественные средства текстов в самостоятельной речи.

Работа над развитием связной речи способствует развитию у детей ЗПР умений логически, грамматически правильно выражать свои мысли, составлять предложения и целые высказывания о своих наблюдениях, отвечать на вопросы и задавать их учителю, одноклассникам, используя при этом соответствующую интонацию голоса, паузы, мимику, жесты, декламировать стихи, пересказывать прочитанные тексты, составлять диалоги, устные описания предметов, что способствует развитию описательно-разговорной речи.

Обучение письму детей с ЗПР проходит методом анализа и синтеза, путем показа элементов букв, а потом и целых букв. Письмо букв чередуется с письмом слогов, слов, словосочетаний, небольших предложений. Писать буквы, соединять их между собой, записывать на слух буквы, слоги, слова, небольшие предложения после анализа, списывать с рукописного текста, употреблять знаки препинания. В этот период не должен стоять вопрос о безотрывном написании букв.

В школах для детей с ЗПР письмо заглавных букв изучается постепенно. Сначала дети учатся писать большие буквы несложной конфигурации, которые на письме не отличаются от маленьких (строчных).

Внеклассная работа с книгой систематически проводится ежедневно и решает следующие задачи:

– научить детей слушать и понимать чтение учителя;

– последовательно знакомить детей с разными жанрами детской литературы (сказки, рассказы, стихотворения, загадки), сериями «книг для маленьких», книжек-картинок, журналами для детей;

– сформировать интерес к содержанию книги: состоит из одного произведения или нескольких, на какую тему (их названия). Для работы с детской книгой отводится 15 минут на уроке чтения каждую неделю. Начатую на уроке работу продолжает воспитатель в группе. Для учеников с ЗПР начальный период обучения чтению является основным предметом и эффективным средством обучения, воспитания и развития. Главная цель этого периода – научить детей сливать слоги в слова, правильно их произносить. Основной учебник по чтению – букварь.

II. Развитие речевой деятельности

У учащихся с ЗПР на всех этапах обучения формируются элементарные знания об устной и письменной, диалогической и монологической речи. Основное внимание должно уделяться развитию умений осуществлять все виды речевой деятельности: слушание-понимание (аудирование), говорение, чтение, письмо.

Непрерывно увеличивается лексический запас, усложняется грамматический строй речи, расширяется тематика высказываний. Школьников необходимо учить следить за развитием мысли, находить в текстах слова, наиболее важные для понимания высказывания, осознавать значение тона, тембра, силы голоса. Развитие умений внимательно слушать, понимать прослушанное, выполнять после одного прослушивания определенные задания.

Слушание, распознавание в речевом потоке звуков, слогов, словосочетаний, предложений должно служить не только для формирования знаний о языке, языковых умений, но и для развития внимания, умения понять задание, сосредоточиться на его выполнении. В работе по аудированию используются фронтальные виды работы: знакомство с описанием в прослушанном тексте, словесное рисование, выбор правильных ответов на вопросы и др.

Формирование навыков речевой деятельности предполагает построение учащимися диалогов и монологических

высказываний, самостоятельных высказываний на основе прочитанного.

Вместе с развитием у детей с ЗПР основных видов речевой деятельности (чтение, письмо, говорение) начальный курс русского языка предусматривает решение общедидактических и коррекционных задач, среди которых наиболее важными являются:

- развитие образного и словесно-логического мышления;
- повышение познавательной активности учащихся;
- расширение и уточнение представлений об окружающем мире;
- эстетическое, морально-этическое, экологическое и трудовое воспитание.

Особое внимание в курсе русского языка уделяется формированию у детей коммуникативных умений, умений планировать свою речь, использовать соответствующие языковые средства, исправлять допущенные ошибки, усовершенствовать собственные высказывания.

Значительное место в развитии навыков речевой деятельности детей с ЗПР занимает построение учащимися диалогических и монологических высказываний (с помощью учителя) устно и письменно.

Важно, чтобы в организации речевой деятельности создавались такие ситуации, которые побуждали бы детей к высказываниям. С этой целью используются сюжетно-ролевые игры, в которых четко определяется место и последовательность действия (в классе, магазине, парке, автобусе), собеседник (товарищ, младший брат, гости), цель высказывания (о чем-то рассказать, сообщить, обсудить, извиниться, оправдаться и др.).

Работу можно проводить группами, парами, чтобы большее количество детей имело возможность высказаться. При этом необходимо прививать школьникам культуру общения: умение слушать собеседника, делать уместные замечания, инициировать реплики.

Развивая письменную речь младших школьников, необходимо приучать детей записывать свои мысли, впечатления, писать о том, что их волнует, интересует, что они пережили, с чем познакомились и проч.

В целом развитие речевых навыков во всех видах речевой деятельности является основной целью начального обучения и должно занимать не менее половины учебного времени на уроках языка.

В обучении русскому языку широко используются тексты, любые задания, работа над которыми должна начинаться с чтения (вслух или молча), проверки понимания, более или менее подробного обсуждения. Спецификой работы по чтению на уроках языка является то, что внимание детей привлекается к правильному произношению, значению слов, интонации предложений, смысловому членению предложений с помощью пауз. Эти аспекты остаются в поле зрения учителя и в последующие годы.

Одним из важнейших видов речевой деятельности является **чтение**. На уроках русского языка этому виду речевой деятельности необходимо уделять достаточное внимание. Чтение должно проводиться вслух и про себя с надлежащей проверкой понимания прочитанного.

III. Знания о языке. Языковые умения

Начальное обучение русскому языку предполагает знакомство учащихся с текстом, предложением, словом в его лексическом и грамматическом значении, звуками и буквами. Эта работа осуществляется в основном практически. Практическая направленность обучения русскому языку заключается в том, что дети в процессе практических грамматических упражнений должны получить определенные знания о языке, научиться самостоятельно пользоваться этими знаниями во время составления предложений разных видов и типов (простые нераспространенные, распространенные с обращением, различные по цели высказывания и интонации), строить словосочетания и высказывания (тексты) устанавливать связь между словами с помощью вопросов, между частями текста.

Систематическая *работа над текстом* является основой для формирований у учащихся речевых умений и навыков, дает возможность анализировать и обобщать различные лексические и грамматические явления, способствует развитию логически последовательной связной речи.

Немаловажно во время слушания или чтения приучать

учеников следить за развитием мысли, находить в тексте и выделять слова, важные для осознания его содержания, для обогащения словарного запаса.

В младших классах учащиеся знакомятся с различными *видами предложений* – повествовательными, вопросительными и побудительными, с интонационными особенностями таких предложений. При этом овладевают умениями устанавливать связь между членами предложения, ставить вопросы от одного слова к другому, выделять главные члены предложения, самостоятельно составлять предложения.

Начиная с 3 класса, ученики практически знакомятся с обращением в предложении, усваивают интонацию такого типа предложений и знаки препинания при них.

В 4 классе предусматривается знакомство учеников с однородными членами предложения, главными и второстепенными членами, связанными между собой с помощью интонации, со сложными предложениями и их связью с помощью союзов (и, а, но), практически усваивают пунктуационные знаки в предложении с однородными членами. Дети практически знакомятся с составлением сложных конструкции.

В *работе над словом* предусматривается двоякий подход: ученики знакомятся с лексическими и грамматическими сведениями в рамках каждой части речи. Много внимания уделяется обогащению словарного запаса учеников, формированию умений видеть точное, образное, правильное и целесообразное употребление слов в речи. Ученики знакомятся с наиболее употребляемыми синонимами, антонимами, многозначностью слов, словами прямого и переносного значения (с 4 класса с использованием терминов).

В начальных классах ученики начинают изучать состав слова (основа, окончание, корень, приставка, суффикс). При этом рассматривается изменение формы слова и подбор однокоренных слов.

С грамматическими признаками слов ученики знакомятся в процессе *изучения частей речи*.

В 3 классе изучают такие части речи, как имя существительное, имя прилагательное, глагол, предлог (практически). В 4 классе практически знакомятся с числительным, личными местоимениями, наречием, практически учатся

пользоваться предлогами, союзами «и», «или», «но» и частицей «не» (без использования терминов).

Во 2–4 классах закрепляются и расширяются сведения о звуках и буквах, полученные в период обучения грамоте. Ученики получают знания о гласных и согласных, безударных гласных, твёрдых и мягких глухих и звонких согласных, средствах обозначения мягкости согласных на письме.

В ходе работы над разделом изучают основные орфоэпические нормы русского языка и орфографические правила.

Во 2–4 классах также усваивают определенное количество слов (дается в конце программы для каждого класса), произношение и правописание которых нужно запомнить.

Составной частью обучения русскому языку является формирование и усовершенствование у учащихся графических навыков. С этой целью вводятся минутки каллиграфии на каждом уроке письма, развиваются глазомер, координация движений мелких мышц кисти руки, усовершенствуются графические умения, отрабатывается написание больших и малых букв, их соединения, безотрывное письмо.

Со второго полугодия 2 класса учитель постепенно переводит детей на письмо в одну линию. На конец первого полугодия 3 класса все должны писать в тетрадах в одну линейку. Графические навыки в 4 классе предусматривают усовершенствование списывания с печатного текста, письма под диктовку. Необходимо учитывать индивидуальные особенности овладения письмом. Некоторым ученикам учитель может давать образцы в тетрадах. Систематически ведется работа над исправлением графических ошибок (нарушение размеров букв, их элементов, правильных соединений).

При обучении учащихся с ЗПР языку происходит знакомство с существованием других языков, с государственным языком Украины.

IV. Правописание

Одной из важных задач начального обучения языку является формирование элементарных правописных умений.

Основой орфографической грамотности является умение соотносить фонетический и графический образы сло-

ва, обозначать звуки слова соответствующими буквами без пропусков, замены, перестановок, вставок лишних букв. В диктанты необходимо включать слова со знакомыми орфограммами.

Важной частью работы по орфографии в начальных классах является усвоение списка слов, произношение и написание которых ученики должны запомнить. Усвоение этих слов учениками проверяется как за текущий, так и за предыдущие годы.

Работа по правописанию включает усвоение правил об употреблении пунктуационных знаков. За время обучения в начальных классах ученики с ЗПР должны овладеть умениями проверять свою работу самостоятельно, находить и исправлять допущенные ошибки. Эти умения формируются в ходе выполнения системы практических упражнений на списывание, при написании обучающих диктантов, работе над ошибками. Следует учить смотреть и видеть собственные ошибки, вырабатывать у учащихся орфографическую зоркость.

V. Графические навыки письма.

Техника письма

При формировании графических навыков и техники письма необходимо следить за правильным, аккуратным, разборчивым письмом. Работа над каллиграфией и техникой письма продолжается на всех годах обучения. При этом необходимо учить каллиграфически правильно писать не только при выполнении специальных заданий, а и при выполнении различных видов письменных работ (списывание, диктанты, изложения).

Немаловажную роль играет формирование культуры оформления письменных работ (отступление от предыдущей работы, от верхнего края страницы, расположение на строке, соблюдение абзацев, аккуратное подчеркивание, уместное расположение материала на странице). Важным моментом является обучение детей письму на доске, соблюдая строку и правильно располагая на ней буквы.

ПРОГРАММА

Подготовительный класс

(3/3 часа в неделю)

Пор. №	К-сть час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1		<p>Развитие речевой деятельности <i>(на протяжении года)</i></p> <p>1.1 Слушание и понимание устной речи Восприятие на слух простейших обращений, просьб и поручений, адресованных одному или всем учащимся, слов или фраз, необходимых в учебной и бытовой деятельности. Восприятие на слух отдельных звуков, слогов, слов, словосочетаний, предложений.</p>	<p>Ученик: – слушает и понимает обращенную речь (просьбы, поручения, инструкции); – внимательно слушает и понимает прослушанное; – выделяет на слух в речевом потоке звуки, слова, предложения; – определяет на слух границы предложения, текста;</p>	<p>Развитие слухового восприятия и понимания чужой речи. Развитие фонематического слуха. Обогащение словарного запаса. Формирование умений концентрировать произвольное внимание. Развитие памяти и внимания.</p>

		Восприятие на слух прочитанного учителем небольшого текста (сказка, рассказ, стихотворение) после 1–2 прослушиваний.	– воспроизводит наизусть выученные с голоса учителя небольшие тексты.	
1.2		<p>Говорение</p> <p>Заучивание наизусть с голоса учителя небольших стихотворений, скороговорок, рифмованных загадок, потешек, детских песен.</p> <p>Регулировка дыхания, силы голоса, темпа речи.</p> <p>Правильная и отчетливая артикуляция всех звуков русской речи.</p> <p>Воспроизведение содержания сказок, рассказов в лицах, по ролям с яркой эмоциональной окраской (о детях, животных, растениях, о приключениях и волшебствах) с помощью вопросов учителя,</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– регулирует силу голоса, темп речи в процессе говорения;</p> <p>– правильно произносит звуки в слогах, словах, предложениях;</p> <p>– знает и употребляет слова вежливости;</p> <p>– выразительно пересказывает содержание сказки, рассказа (с помощью учителя);</p>	<p>Развитие навыков диалогической и монологической речи, культуры речевого поведения.</p> <p>Развитие образной памяти и логического мышления.</p> <p>Развитие речевого слуха, правильного произношения, грамматического строя речи.</p> <p>Развитие связной речи.</p> <p>Накопление и обогащение словарного запаса русской речи.</p> <p>Активизация речевой деятельности, познавательной активности.</p> <p>Развитие у детей интереса к самостоятельному речевому творчеству (составление устного рассказа с помощью учителя).</p>

	<p>определенных слов и словосочетаний.</p> <p>Построение учащимися вопросов и ответов на основе прослушанного текста.</p> <p>Разыгрывание диалогов на основе прослушанного текста, личных наблюдений, сюжетных картинок, ситуаций бытового содержания с использованием однозначных ответов и реплик (с помощью учителя).</p> <p>Пересказывание небольших прослушанных 2–3 раза произведений с опорой на слова из текста, вопросы учителя.</p> <p>Повторение образца краткого связного высказывания.</p> <p>Построение небольшого связного текста по данному началу, картинке, серии картинок.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дает правильные ответы по содержанию прослушанного текста; – правильно отвечает на вопросы учителя и товарищей в диалоге; – понимает и выполняет словесную инструкцию; – пересказывает основное содержание текста (с помощью учителя); – описывает предметы с помощью учителя; – выразительно повторяет образец небольшого связного высказывания; – самостоятельно составляет связный текст по данному на- 	<p>Развитие самостоятельности и уверенности в правильном выполнении задания, веры в свои силы.</p>
--	---	--	--

			чалу, картинке, серии картинок.	
2	2.1	<p>Обучение грамоте</p> <p>Подготовительный период Роль письма в жизни человека, в обучении учащихся. Выделение из устной речи предложений, из предложений – отдельных слов (по заданию учителя). Деление двухсложных слов (<i>о-са, ро-са</i>) на слоги. Выделение из слогов, позднее – из слов отдельных звуков.</p> <p>Формирование фонетических представлений.</p> <p>Звуки речи. Различение звуков в слове на слух, правильная и четкая артикуляция звуков. Звуковой анализ двухсложных и односложных слов (типа <i>мак, рак</i>).</p>	<p><i>Ученик:</i> – понимает роль письма в жизни человека и для своего обучения; – выделяет из устной речи под руководством учителя предложения, из предложений – заданные слова; – делит простые слова на слоги; – выделяет из слогов и слов нужный звук;</p> <p>– различает звуки на слух, четко их произносит; – слышит в слове отдельные звуки и может выделить их из любых слоговых структур;</p>	<p>Формирование сознательного отношения к овладению письмом. Развитие аналитических умений. Развитие фонематического слуха. Развитие слуховой памяти.</p> <p>Развитие фонематического слуха. Развитие навыков анализа и синтеза звукового состава слова.</p>

	<p>Звуки речевые и неречевые. Особенности строения и подвижности речевого аппарата (на уровне ознакомления). Способы образования звуков (практическое наблюдение). Звуки в начале и в конце слова. Определение места звука в слове, последовательности звуков в слове.</p> <p>Звуковой анализ слов различной структуры: выделение звуков в односложных словах, состоящих из обратных слогов, или двусложных словах, состоящих из двух гласных (типа <i>ау</i>, <i>ус</i>), в односложных сло-</p>	<ul style="list-style-type: none"> – различает речевые и неречевые звуки; – правильно произносит звуки в словах несложной слоговой структуры; – последовательно выделяет звуки в односложных словах; – может утрированно правильно произносить отдельные звуки; – выделяет звуки в начале и в конце слова; – определяет последовательность звуков в словах; – осознает роль органов речевого аппарата в образовании звуков; – выделяет звук из слогов, слов по заданию учителя; – делит слова на слоги; – понимает слогообразующую роль гласного звука в слове; – устанавливает порядок звуков в слове; 	<p>Развитие речевой моторики, активизация артикуляционного аппарата.</p> <p>Коррекция недостатков произношения звуков.</p> <p>Формирование полноценного звукового анализа.</p> <p>Формирование умения делить слова на слоги.</p> <p>Практическое различение гласных и согласных звуков на основе акустических и артикуляционных признаков.</p> <p>Развитие моторики мелкой мускулатуры рук.</p>
--	---	--	---

	<p>вах с закрытым слогом, без стечения согласных (типа <i>сом</i>), в двусложных словах, первый слог которых состоит из одного гласного (типа <i>оса</i>), в двусложных словах без стечения согласных (типа <i>липа</i>), двух- и многосложных словах с закрытыми и открытыми слогами (типа <i>ли-мон</i>, <i>ут-ка</i>), в односложных словах со стечением согласных в слове (типа <i>слон</i>).</p> <p>Гласные и согласные звуки. Слогообразующая роль гласных.</p> <p>Твёрдые и мягкие, звонкие и глухие согласные.</p> <p>Правильное произношение всех звуков русского языка.</p> <p>Деление слов на слоги, составление слоговой схемы одно-</p>	<p>– соединяет звуки и слоги в слова;</p> <p>– выполняет звуковой анализ слов;</p> <p>– различает на слух гласные и согласные звуки, опираясь на особенности звучания и артикуляцию;</p> <p>– правильно произносит в словах твёрдые и мягкие, звонкие и глухие согласные звуки;</p> <p>– делит слово разной структуры на слоги;</p> <p>– правильно ставит в слове ударение;</p>	<p>Усовершенствование звукопроизношения.</p> <p>Развитие навыков аналитико-синтетической деятельности. Усовершенствование звукопроизношения и культуры речи.</p> <p>Дифференциация звуков на основе артикуляционно-акустического признака.</p>
--	--	---	--

	<p>сложного, двусложного, трехсложного слова.</p> <p>Ударение в словах. Ударный слог. Практические упражнения в выделении ударного слога.</p> <p>Практическое знакомство с предложением. Предложение нераспространенное и распространенное.</p> <p>Распространение предложений по сюжетным и предметным картинкам, построение их графических моделей.</p> <p>Понижение голоса, пауза в конце предложения.</p> <p>Выделение из рассказа, сказки предложений, состоящих из двух–четырех слов.</p> <p>Членение предложений на слова, последовательное выделение слов в предложении, определение их количества.</p> <p>Уточнение значения слов. Со-</p>	<p>– умеет выделять в слове сло-гообразующий гласный звук;</p> <p>– определяет с помощью учителя нераспространенные и распространенные предложения;</p> <p>– делит предложения на слова;</p> <p>– определяет количество слов в предложении;</p> <p>– правильно понимает значение отдельных слов, соотносит их с объектами окружающего мира;</p> <p>– распространяет предложение данными словами, по графической модели;</p>	<p>Развитие зрительного восприятия.</p> <p>Формирование умений воспроизводить твёрдость-мягкость звуков в устной речи.</p> <p>Формирование понятий о предложениях.</p> <p>Развитие лексико-грамматической стороны речи.</p> <p>Развитие способности учащихся к словообразованию и словоизменению.</p> <p>Обогащение словарного запаса слов.</p> <p>Формирование чувства ответственности за выполняемое задание, готовности работать самостоятельно.</p> <p>Формирование сознательного отношения к учебе.</p>
--	---	---	--

	<p>ставлении предложений по предложенным учителем графическим моделям.</p> <p>Подготовка к письму</p> <p>Правила гигиены письма.</p> <p>Правильная посадка во время письма.</p> <p>Положение тетради на парте во время письма.</p> <p>Ориентировка на странице тетради, в сетке для письма.</p> <p>Обводка контуров букв, предметных рисунков.</p> <p>Раскрашивание и заштриховка фигур, рисунков, рисование узоров, их составление из разных элементов графических фигур.</p> <p>Проведение прямых, ломаных, волнистых линий, овалов, полуovalов.</p> <p>Письмо элементов строчных букв.</p>	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно сидит за партой во время письма; – правильно держит ручку, карандаш, находит главную строку, верхнюю и нижнюю линии; – обводит контуры букв, предметных рисунков; – раскрашивает и заштриховует рисунки, рисует узоры; – непрерывно проводит различные линии («не отрывая руки»); – правильно пишет линии, подобные элементам букв; 	<p>Развитие мелкой моторики пальцев рук, коррекция осанки.</p> <p>Развитие зрительной памяти.</p> <p>Усвоение гигиенических правил письма.</p> <p>Развитие пространственной ориентировки.</p> <p>Развитие графических навыков в системе «рука-глаз».</p>
--	--	--	--

2.2	<p>Букварный период Обучение чтению Обозначение звуков буквами. Последовательное ознакомление с буквами, обозначающими гласные и согласные звуки.</p> <p>Основной прием чтения прямого слога с ориентацией на букву, обозначающую гласный звук.</p> <p>Буква <i>и</i> как смягчающая согласный звук в прямом слоге. Буква <i>ь</i> как знак мягкости согласного звука.</p> <p>Буквы <i>е, ё, я, ю</i>, обозначающие мягкость согласных.</p> <p>Чтение слов с этими буквами. Практическое знакомство с буквой <i>ѣ</i> как знаком твердости</p>	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> – обозначает звуки буквами; – различает гласные и согласные звуки; – составляет из букв слова простых слоговых структур, самостоятельно их читает; – слитно читает прямые слоги с изученными гласными; – умеет пользоваться книгой; <p>– обозначает на письме мягкость согласных звуков буквами <i>и, я, ю, е, ь</i> и произносит их мягко при чтении;</p> <ul style="list-style-type: none"> – понимает роль <i>ѣ</i> на письме и при чтении; – правильно произносит изолировано и во время чтения усвоенные буквосочетания; 	<p>Формирование зрительного анализатора для восприятия графического образа буквы.</p> <p>Развитие речевого слуха и произношения.</p> <p>Развитие моторики артикуляционного аппарата.</p> <p>Развитие фонематического восприятия в процессе дифференциации звуков.</p> <p>Формирование навыков слитного чтения прямых слогов.</p> <p>Формирование умения работать с книгой.</p> <p>Формирование умений воспроизводить смягчённые звуки в процессе устной речи и чтения.</p> <p>Развитие образного мышления.</p> <p>Обогащение словарного запаса.</p> <p>Формирование звуко-буквенного анализа слов.</p>
-----	--	---	--

	<p>произношения и разделительным знаком.</p> <p>Сочетания <i>жи, ши, ча, ща, чу, шу</i>.</p> <p>Чтение слов с постепенным усложнением их звуко-слоговой структуры.</p> <p>Развитие навыка послогового чтения с постепенным переходом к чтению целыми словами часто употребляющихся слов.</p> <p>Алфавит, алфавитные названия букв.</p> <p>Обучение письму</p> <p>Правила гигиены письма.</p>	<p>– правильно ставит в словах ударение;</p> <p>– читает по слогам с переходом на чтение целыми словами;</p> <p>– находит в букварном тексте предложения нужного содержания;</p> <p>– выразительно декламирует наизусть стихотворения;</p> <p>– читает алфавит, правильно называя буквы (наизусть или по записи);</p> <p>– выполняет звуко-буквенный анализ слов;</p> <p>Ученик:</p> <p>– соблюдает при письме гигиенические правила письма;</p>	<p>Постепенное совершенствование навыка слитного чтения.</p> <p>Формирования у учащихся общеучебных умений и навыков.</p> <p>Развитие запоминания графических образов букв, их названий.</p> <p>Развитие слухового восприятия и аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Развитие правильной осанки, гигиенических навыков пись-</p>
--	---	---	--

	<p>Печатные и рукописные буквы (строчные и заглавные), пунктуационные знаки.</p> <p>Правила письма строчных и заглавных букв, соединения элементов.</p> <p>Сопоставление графической формы рукописных заглавных и строчных букв.</p> <p>Естественные типы соединения букв при письме (верхние, нижние, средние).</p> <p>Сохранение правильной формы, ширины, высоты букв, соединение букв при письме словосочетаний и предложений.</p> <p>Письмо и употребление знаков препинания: точка, запятая, вопросительный знак.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – различает печатные и рукописные буквы; – правильно пишет строчные и заглавные буквы; – понимает роль и значение пунктуационных знаков; – правильно соединяет элементы букв; – связно, правильно, ритмично пишет строчные, заглавные буквы; – правильно употребляет знаковые знаки препинания; – осуществляет звуковой и звуко-буквенный анализ слов; 	<p>ма, пространственной ориентировки.</p> <p>Развитие приемов сравнения, сопоставления на основе сопоставления графических образов букв.</p> <p>Развитие слухового внимания.</p> <p>Развитие движений мелкой моторики пальцев и кисти рук.</p> <p>Выработка точной координации движений речевого аппарата при образовании согласных звуков.</p> <p>Коррекция неправильно произносимых звуков.</p> <p>Преодоление затруднений, связанных с написанием слов сложной слоговой структуры.</p> <p>Развитие орфографической наблюдательности.</p> <p>Активизация речевой деятельности.</p>
--	--	--	--

		<p>Звуковой, слоговой, звуко-буквенный анализ слов.</p> <p>Запись по слуху букв, слогов, слов, написание которых не расходится с произношением. Списывание с печатного и рукописного текста, приемы списывания, контроля и самоконтроля написанного.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – записывает на слух буквы, слоги, слова, правописание которых не расходится с произношением (после звуко-буквенного анализа) ; – списывает и проверяет рукописный и печатный текст, проговаривая и сличая слова по слогам; – пишет под диктовку слоги, слова и небольшие предложения (из 2–3 слов); – устно составляет предложения по картинкам; 	<p>Развитие слухового внимания. Обогащение словарного запаса.</p> <p>Развитие самостоятельности при выполнении простых действий, умений контролировать свои действия.</p> <p>Развитие произвольной памяти и внимания.</p> <p>Воспитание настойчивости в выполнении заданий учителя, самостоятельности, критичности.</p>
2.3		<p>Послебукварный период</p> <p>Повторение, закрепление и использование приобретенных умений и навыков чтения, письма и правописания.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно списывает рукописный и печатный текст; – сопоставляет написанное с образцом (на доске, в тетради). – пишет под диктовку слова и небольшие предложения; 	<p>Развитие зрительного самоконтроля.</p> <p>Формирование орфографической зоркости.</p> <p>Развитие лексико-грамматического строя речи.</p>

			– записывает самостоятельно придуманные предложения.	Усовершенствование произношения слов разной звуковой структуры.
3		<p>Знания о языке. Языковые умения <i>(в течение года)</i></p> <p>Текст. Предложение. Слово Ознакомление учащихся с элементарными сведениями о возникновении речи, звуковой природе языка, существовании разных языков. Устные и письменные высказывания. Понятие о тексте. Содержание и заголовок текста. Деление связного высказывания (текста) на предложения, установление границ предложений. Практическое различение предложений по интонации: повествовательные, вопросы-</p>	<p>Ученик: – имеет представление об устном и письменном высказывании, о тексте; – соотносит заголовок с содержанием текста; – выделяет в тексте отдельные предложения; – определяет начало и конец предложения; – умеет определять количество предложений в тексте; – выразительно с интонацией произносит предложения;</p>	<p>Формирование элементарных лингвистических понятий (высказывание, текст, содержание, заголовок). Формирование понятия о построении связного текста. Развитие лексико-грамматического анализа. Формирование интонационно выразительной устной речи. Формирование умения контролировать свои действия.</p> <p>Развитие интонационной выразительности устной речи и чтения.</p>

	<p>тельные, побудительные, восклицательные предложения.</p> <p>Деление предложений на слова.</p> <p>Практическое распознавание в устной речи и на письме предлогов, союзов, частиц (без употребления терминов).</p> <p>Построение графических моделей предложений по сюжетным и предметным картинкам. Составление предложений, отвечающих предложенным графическим моделям.</p> <p>Ознакомление с тематическими группами слов (школьные принадлежности, игрушки, одежда и т.д.), со словами – названиями предметов, действий и признаков.</p> <p>Лексическое значение слова.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – делит предложение на слова; – графически изображает предложение; – составляет предложение по определенной схеме; – составляет устно краткие распространенные и распространенные предложения; – правильно соотносит слова с соответствующей тематической группой; – называет слова определенных тематических групп; – объясняет значение знакомых слов. 	<p>Развитие умения соотносить предложения с их графическими моделями.</p> <p>Развитие связной устной речи.</p> <p>Уточнение лексического значения знакомых и новых слов.</p> <p>Уточнение значения известных слов, умение выбрать для точного выражения своей мысли наиболее подходящее по смыслу слово.</p> <p>Обогащение словарного запаса, его активизация.</p> <p>Развитие запоминания.</p> <p>Формирование прочных орфографических и пунктуационных навыков.</p> <p>Воспитание интереса к изучению русского языка.</p> <p>Усвоение понятия «обобщающие слова».</p>
--	--	--	---

1 класс

(5 час в неделю, в I семестре – 2 час, во II семестре – 3 час)

Пор. №	К-во час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1 1.1		<p>Развитие речевой деятельности (на протяжении года)</p> <p>Слушание и понимание устной речи</p> <p>Слушание устной речи, речевого материала (слов, словосочетаний, предложений) с последующим выделением в звуковом потоке отдельных элементов (к-во произнесенных слов, их замена, выделение «лишнего» слова и др.).</p> <p>Соотнесение ряда прослушанных слов с изображениями предметов.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – внимательно слушает учителя; – выделяет после 1–2 прослушиваний необходимый звук, слог, слово; – выбирает из ряда слов «лишнее»; – правильно соотносит слова с конкретными предметами, их изображениями; 	<p>Развитие быстроты и точности восприятия устной речи.</p> <p>Развитие слухового восприятия, слуховой памяти, внимания.</p> <p>Развитие запоминания и адекватного воспроизведения информации.</p> <p>Обогащение словарного запаса учащихся.</p> <p>Уточнение и конкретизация в слове представлений учащихся о предметах окружающего мира.</p>

		<p>Деление прослушанных слов на две группы по указанному учителем признаку.</p> <p>Слушание-понимание после 1–2 повторов прослушанного текста (устного, в грамзаписи), осознание элементов фактического содержания (кто, что, где, когда), запоминание последовательности событий.</p> <p>Восприятие на слух и выполнение заданий, указаний и инструкций учителя.</p>	<p>– делит по заданию учителя слова на две группы по указанному признаку;</p> <p>– отвечает на вопросы учителя по фактическому содержанию прослушанного текста;</p> <p>– воспроизводит с некоторой помощью учителя последовательность событий в прослушанном тексте;</p> <p>– повторяет и выполняет все задания и инструкции учителя.</p>	<p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Упорядочение грамматического строя речи.</p> <p>Развитие содержательной и логично связной речи учащихся.</p> <p>Воспитание старательного и ответственного отношения к выполнению заданий и поручений учителя.</p>
1.2		<p>Говорение</p> <p>Правильное звукопроизношение и ударение слов во время говорения, регулирование дыхания.</p> <p>Средства выразительности устной речи: сила голоса, темп речи, интонация.</p> <p>Чтение наизусть небольших стихотворений, рифмованных</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– говорит в умеренном темпе, четко, выразительно, с нужной силой голоса, в темпе разговорной речи;</p> <p>– правильно произносит все звуки, регулирует дыхание;</p> <p>– выразительно читает наизусть заученные тексты, пра-</p>	<p>Воспитание звуковой и лексической культуры речи.</p> <p>Коррекция интонационной выразительности речи.</p> <p>Развитие запоминания и выразительного воспроизведения текстов.</p>

		<p>загадок, скороговорок и числовых оборотов.</p> <p>Участие в диалогах на основе прослушанных текстов, учебных и бытовых ситуаций, формулировка вопросов и инициативных реплик.</p> <p>Этикетные правила общения. Связные высказывания на основе прослушанных текстов, случаев из собственного опыта, жизни в школе и семье, по серии картин, по данному началу, опорным словам и словосочетаниям.</p>	<p>верно интонирует предложения;</p> <ul style="list-style-type: none"> – внимательно слушает и понимает собеседника во время общения с ним; – употребляет во время общения инициативные реплики; – знает и придерживается этикетных правил общения; – пересказывает прослушанное с опорой на вспомогательные материалы; – самостоятельно или с некоторой помощью учителя логично и связно высказывается на доступные и близкие опыту темы. 	<p>Развитие диалогической речи, культуры общения.</p> <p>Развитие культуры устной речи.</p> <p>Формирование логической последовательности, связности и выразительности устных высказываний.</p> <p>Воспитание уважения и терпимости к высказываниям других.</p>
1.3		<p>Чтение и письмо</p> <p>Роль чтения и письма в жизни учащихся и взрослых людей. Письмо как распространенное средство передачи информации.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – понимает роль чтения и письма в обучении и жизни; – понимает значение письма для получения информации; – объясняет преимущества 	<p>Формирование мотивов овладения грамотой, желания учиться.</p> <p>Развитие любознательности и интереса к знаниям.</p>

		<p>Преимущества грамотного человека перед неграмотным.</p> <p>Различные виды шрифтов для письма (печатный, рукописный).</p> <p>Списывание слов и предложений с рукописного и печатного текстов.</p> <p>Чтение букварных и учебных текстов.</p>	<p>грамотного человека перед неграмотным;</p> <ul style="list-style-type: none"> – различает печатный и рукописный шрифт; – правильно списывает слова и небольшие предложения с рукописного и печатного текста; – правильно, выразительно и осознанно читает букварные и учебные тексты. 	<p>Усовершенствование навыков письма и чтения.</p> <p>Обогащение словарного запаса учащихся.</p> <p>Развитие устной связной речи.</p> <p>Воспитание старательного, ответственного отношения к выполняемой работе.</p>
2	2.1	<p>Знания о языке.</p> <p>Языковые умения</p> <p>Повторение изученного в период обучения грамоте</p> <p>Звуки и буквы. Звуки гласные и согласные, обозначение их соответствующими буквами.</p> <p>Алфавит. Алфавитные названия букв.</p> <p>Слог, слогообразующая роль гласных. Деление слов на слоги.</p> <p>Звуко-буквенный анализ про-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – различает звук и букву; – называет гласные звуки и показывает обозначающие их буквы; – делит слова на слоги; 	<p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Различение понятий «звук», «буква», «слог», «слово».</p> <p>Усовершенствование звуковой культуры речи.</p> <p>Формирование внимания, памяти, мышления.</p>

	<p>стных по структуре слов, их графическая схема.</p> <p>Послебукварный период</p> <p>Дальнейшее совершенствование послогового чтения с переходом на чтение знакомых часто употребляемых слов целыми словами, отработка умений правильно, сознательно читать букварные тексты.</p> <p>Понимание содержания прочитанного: ответы на вопросы по содержанию, нахождение в тексте предложений для ответов на вопросы, выражение своего отношения к прочитанному, пересказ содержания прочитанного.</p> <p>Устные высказывания на основе сюжетных картинок, серии картин, собственных наблюде-</p>	<p>– выполняет звуко-буквенный анализ простых слов;</p> <p>– составляет слова по графической схеме;</p> <p><i>Ученик:</i></p> <p>– читает по слогам с переходом на чтение целыми словами;</p> <p>– отвечает на вопросы по содержанию прочитанного;</p> <p>– пересказывает содержание прочитанного;</p> <p>– связно высказывается по заданию и с некоторой помощью учителя;</p>	<p>Формирование учебной деятельности.</p> <p>Развитие зрительного и слухового восприятия.</p> <p>Развитие умений полно отвечать на вопросы по содержанию прочитанного.</p> <p>Развитие связной речи.</p> <p>Усовершенствование техники написания букв.</p> <p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Коррекция знаний, произношения, неверных представлений о предметах и явлениях окружающей действительности.</p> <p>Развитие движений пальцев и кисти руки во время письма.</p>
--	--	--	---

	<p>ний, фрагментов из просмотренных диафильмов, мультфильмов.</p> <p>Заучивание наизусть небольших стихотворений со слов учителя.</p> <p>Усовершенствование навыков письма строчных и заглавных букв, изученных в букварный период. Письмо заглавных букв сложной конфигурации.</p> <p>Списывание слов и предложений с печатного текста.</p> <p>Письмо под диктовку слогов, слов, предложений из трех-четырех слов, написание которых соответствует произношению, после звуко-буквенного анализа.</p> <p>Составление слов по графической модели. Деление слов на слоги на основе их проговаривания. Ударение и ударный слог в простых словах.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – декламирует наизусть небольшие стихотворения, выученные со слов учителя; – правильно пишет строчные и заглавные буквы; – анализирует слова по звуковому и звуко-буквенному составу; – списывает с печатного и рукописного текста, пишет под диктовку; – составляет слова с помощью учителя по графической модели; – делит слова на слоги, проводит звуко-буквенный анализ слов; – определяет в простых словах ударение и ударный слог; 	<p>Усовершенствование звукового и звуко-буквенного анализа.</p> <p>Формирование навыков самоконтроля во время списывания.</p> <p>Развитие аналитической деятельности.</p> <p>Развитие абстрактного мышления.</p> <p>Усовершенствование звукопроизношения в словах гласных и согласных, твёрдых и мягких согласных.</p> <p>Усовершенствование внимания, памяти.</p> <p>Развитие умения применять знания при выполнении практических упражнений.</p> <p>Коррекция недостатков произношения звуков и написания букв.</p> <p>Развитие орфографической зоркости.</p>
--	---	--	---

	<p>Гласные и согласные, согласные твёрдые и мягкие.</p> <p>Обозначение на письме мягкости согласных буквами <i>е, я, и, ё, ю</i>.</p> <p>Практическое различие «<i>и</i>» и «<i>й</i>».</p> <p>Написание слов с <i>ь</i> и <i>ъ</i>.</p> <p>Правила переноса слов по слогам.</p> <p>Большая буква в начале слова.</p> <p>Запятая, точка, знак вопроса в конце предложения (практическое знакомство).</p> <p>Понятие о русском языке. Общность русского языка с украинским. Разграничение в собственной речи русских и украинских слов. Обозначение одних и тех же предметов в разных языках.</p>	<p>– различает гласные и согласные, твёрдые и мягкие согласные;</p> <p>правильно обозначает на письме мягкость и твёрдость согласных, различает <i>и–й</i>;</p> <p>– правильно переносит слова со строки на строку;</p> <p>– во время списывания и записи на слух применяет знакомые пунктуационные знаки;</p> <p>– имеет представление об общности русского языка с украинским;</p> <p>– обращает внимание на различия в произношении слов и обозначении бытовых и учебных понятий в русском и украинском языках.</p>	<p>Концентрация внимания на общности русского и украинского языков, доступных различий в лексике и произношении.</p> <p>Обогащение словарного запаса, уточнение и активизация словаря.</p>
--	--	--	--

2.2		<p style="text-align: center;">Текст</p> <p>Различие группы отдельных предложений и текста. Общее представление о связанном высказывании в устной и письменной форме (тексте).</p> <p>Тема высказывания. Определение с помощью учителя темы текста (<i>о чем? или о ком? в нем рассказывается</i>).</p> <p>Заглавие, его соотношение с темой текста.</p> <p>Подбор заглавий к текстам и сюжетным картинкам.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – отличает группу предложений от текста; – пересказывает небольшой связный текст (по вопросам учителя и самостоятельно); – имеет представление о тексте устном и письменном; – определяет с помощью учителя тему текста, устного высказывания; – составляет собственные связные высказывания по опорным словам, иллюстрациям, видеоматериалам; – правильно подбирает заглавия к текстам и сюжетным картинкам. 	<p>Формирование лингвистического понятия «текст».</p> <p>Развитие целостного восприятия текста как связанного высказывания и конкретизация его содержания в заголовке.</p> <p>Развитие лексико-стилистического анализа.</p> <p>Стимулирование учащихся к самостоятельным высказываниям.</p> <p>Формирование творческого опыта в составлении текстов различных жанров.</p> <p>Формирование внешней организованности в учебной деятельности; точного выполнения указаний учителя.</p>
2.3		<p style="text-align: center;">Предложение</p> <p>Деление связанного текста на предложения. Умение уста-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – делит связный текст на отдельные предложения; 	<p>Практическое усвоение понятия о предложении.</p>

	<p>навливать границы предложений на слух и по графическим признакам (большая буква в первом слове предложения, знаки препинания в конце предложения).</p> <p>Понятие о предложении.</p> <p>Структура предложения.</p> <p>Связь слов в предложении по вопросам. Установление границ предложения (в устной и письменной речи).</p> <p>Повествовательные предложения. Большая буква в начале предложения, точка в конце.</p> <p>Вопросительные предложения. Логическое ударение (без употребления термина) в вопросительном предложении.</p> <p>Знак вопроса в конце предложения.</p> <p>Побудительное предложение, разные формы побуждения</p>	<ul style="list-style-type: none"> – знает средства определения границ предложения, практически их определяет; – выделяет, о ком или о чем говорится в предложении, что именно говорится; – определяет по интонации виды предложений; – интонационно правильно произносит предложения изученных типов; – ставит точку, вопросительный знак в конце предложений при списывании, письме под диктовку; 	<p>Развитие наблюдательности, аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Формирование лексико-грамматических качеств речи.</p> <p>Развитие смысловой стороны речи.</p> <p>Воспитание выразительности речи.</p> <p>Развитие логичности и связности речи.</p> <p>Формирование представлений о разнообразии предложений по цели высказывания.</p> <p>Развитие лексико-грамматического строя речи.</p> <p>Формирование умений применять усвоенные знания и умения в новых ситуациях.</p> <p>Развитие произвольного и непроизвольного внимания.</p>
--	--	--	--

		<p>(просьба, приглашение, распоряжение, призыв, приказ), интонация. Точка и восклицательный знак в конце таких предложений.</p> <p>Распространение предложений по вопросам. Построение предложений по образцу, графической модели.</p> <p>Восстановление деформированных предложений (слова даются в нужной грамматической форме).</p>	<p>– строит предложения по опорным словам, по образцу;</p> <p>– самостоятельно ставит вопросы для распространения предложений;</p> <p>– восстанавливает порядок слов в предложении.</p>	
2.4		<p>Слово</p> <p>Понятие о слове как единице речи. Значение слова. Тематические группы слов (названия предметов ближайшего окружения, их признаков). Слова, обозначающие названия предметов (с предметным и абстрактным значением). Умение</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– понимает, что речь состоит из слов, которые имеют определенное значение;</p> <p>– соотносит слово с определенным предметом, признаком, действием;</p> <p>– выделяет среди 2–3 слов то, которому соответствует дан-</p>	<p>Развитие понятия о слове как единице речи, о разнообразии его лексического значения.</p> <p>Развитие обозначающей и обобщающей функции слова.</p> <p>Расширение словарного запаса учащихся.</p> <p>Формирование умений соотно-</p>

	<p>ставить вопросы к словам-названиям предметов <i>кто? что?</i> Практическое употребление форм единственного и множественного числа (без употребления терминов).</p> <p>Слова, обозначающие признаки предметов и отвечающие на вопросы <i>какой?, какая?, какое?, какие?</i> Их связь со словами-названиями предметов. Изменения по числам (<i>красный карандаш – красные карандаши</i>). Практическое ознакомление с предлогами.</p>	<p>ное учителем толкование;</p> <ul style="list-style-type: none"> – находит среди данных слов похожие и противоположные по лексическому значению; – группирует слова на определенные виды по тематическим признакам; – составляет ряд слов по содержанию признаку; – образует множественное число предметов (практически); – правильно употребляет число в речи; – определяет слова-признаки предметов, ставит к ним вопросы; – различает разные признаки одного и многих предметов; – правильно употребляет такие слова в предложениях; 	<p>сить слова с изображенными предметами.</p> <p>Развитие памяти и речевой деятельности</p> <p>Воспитание произвольного внимания, уверенности в своих силах.</p> <p>Развитие слухового внимания.</p> <p>Обогащение словарного запаса словами, обозначающими свойства, качества, признаки предметов.</p> <p>Развитие познавательной активности.</p> <p>Конкретизация представлений об окружающем мире.</p> <p>Формирование желания учиться.</p> <p>Совершенствование грамматического строя речи.</p>
--	--	---	---

	<p>Слова, к которым не ставят вопросов, но без которых невозможно конструировать предложения: <i>на, от, в, к, по, с, у, под; и, или</i>.</p> <p>Слова русского и украинского языков, совпадающие по значению и форме (<i>парта</i>), совпадающие по значению, но различающиеся по форме (<i>карандаш – олівець, лес – ліс</i>).</p> <p>Группировка слов – признаков предметов по их лексическому значению (<i>цвет, времена года, материал</i> и т.д.). Слова этой категории с похожим или противоположным значением.</p> <p>Слова, обозначающие действия предметов и отвечающие на вопросы <i>что делает?, что сделал (сделала, сделало)?, что делают?</i></p> <p>Связь глаголов с именем существительным. Изменения по</p>	<p>– различает слова русского и украинского языков, не смешивает их в речи;</p> <p>– группирует предметы по лексическому значению;</p> <p>– находит среди слов этой категории слова с подобным или противоположным значением;</p> <p>– выделяет слова, обозначающие действие предметов, ставит к ним вопросы;</p> <p>– составляет группу слов этой категории с тем или иным лексическим значением (говорение, учение и др.);</p>	<p>Совершенствование произношения русских и украинских слов.</p> <p>Развитие понимания общности двух близкородственных языков.</p> <p>Формирование навыков сопоставления и обобщения.</p> <p>Расширение и конкретизация представлений о словах – названиях предметов, их действиях и признаках.</p> <p>Развитие логического мышления.</p> <p>Применение изученных знаний и умений на практике.</p>
--	---	--	--

		<p>образцу «один – много» (<i>ученик читает – ученики читают</i>). Слова данной категории с подобным и противоположным значением.</p> <p>Списывание и письмо под диктовку предложений и небольших текстов, включающих изученные части речи (слова – названия предметов, действий, признаков).</p>	<p>– различает действия одного и многих предметов;</p> <p>– находит слова-названия действий с подобным и противоположным значением;</p> <p>– списывает и пишет под диктовку по правилам правописания предложения, небольшие тексты, включающие изученные части речи.</p>	
2.5	<p>Звуки и буквы. Слог. Ударение</p> <p>Звуки речи, их роль в различении смысла слов. Звуки и буквы, гласные и согласные звуки. Согласные глухие и звонкие, твёрдые и мягкие.</p> <p>Алфавит. Расположение слов в алфавитном порядке с ориентацией на первую букву.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– знает звуки и буквы;</p> <p>– различает гласные и согласные звуки, правильно обозначает их буквами;</p> <p>– различает твёрдые и мягкие согласные;</p> <p>– знает алфавитные названия букв;</p> <p>– правильно располагает ряд слов в алфавитном порядке;</p>	<p>Развитие навыков дифференцирования звуков и букв.</p> <p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Развитие запоминания и воспроизведения алфавита.</p>	

	<p>Слог. Деление слов на слоги. Роль гласных в образовании слога. Перенос слов по слогам. Ударение. Роль ударения в словах. Ударные и безударные слоги.</p> <p>Большая буква в начале предложения, точка, вопросительный знак в конце предложения.</p> <p>Письмо под диктовку букв, слов, предложений после звуко-буквенного анализа.</p>	<p>– переносит слова по слогам;</p> <p>– правильно ставит ударение в словах;</p> <p>– пишет предложения с большой буквы, в конце ставит нужный пунктуационный знак;</p> <p>– пишет на слух диктуемый текст (после звуко-буквенного анализа).</p>	<p>Формирование опыта правильного переноса слов.</p> <p>Совершенствование правописных навыков.</p> <p>Совершенствование техники написания букв, их соединений в слове, слов – в предложении.</p> <p>Развитие слухового восприятия.</p>
2.6	<p>Правописание (в течение года)</p> <p>Обозначение звуков буквами в случаях соответствия написания произношению.</p> <p>Употребление <i>ь</i> знака в конце слов для обозначения мягкости согласного.</p> <p>Большая буква в именах лю-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– правильно обозначает в словах буквы в указанном случае;</p> <p>– правильно обозначает мягкость согласного в конце слова (<i>конь, соль, медведь, мебель, тетрадь</i> и др.);</p> <p>– пишет большую букву в име-</p>	<p>Развитие орфографической зоркости.</p> <p>Развитие скорости и прочности запоминания учебного материала.</p> <p>Развитие различных способов</p>

		<p>дей, кличках животных, названиях городов, сёл.</p> <p>Точка, вопросительный знак в конце предложения.</p>	<p>нах, фамилиях людей, кличках животных, названиях городов, сёл;</p> <p>– ставит точку и вопросительный знак в конце предложения;</p>	<p>восприятия (слухового, зрительного) и запоминания материала.</p> <p>Усовершенствование правильного звукопроизношения.</p>
2.7		<p>Повторение изученного за год</p> <p><i>Слова, произношение и написание которых необходимо запомнить:</i> воробей, ворона, город, деревня, завод, заяц, Киев, карандаш, коньки, корова, лисица, лопата, мебель, медведь, молоко, мороз, одежда, пальто, пенал, работа, ребята, русский, сапоги, собака, сорока, стакан, тетрадь, украинский, ученик, учитель, язык.</p> <p><i>Каллиграфическое письмо (5-8 минут на каждом уроке письма).</i></p> <p>Письмо строчных букв и их соединений:</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– в течение года запоминает написание указанных слов;</p> <p>– употребляет эти слова в речи.</p>	<p>Развитие произвольного внимания.</p> <p>Воспитание культуры речи и грамотности письма.</p> <p>Развитие способов запоминания правописания указанных слов.</p> <p>Формирование умений использовать заученные слова в собственной речи.</p> <p>Формирование каллиграфического письма.</p>

	<p>1. и, ш, г, п, й, н, р, у, т; 2. л, м, ц, щ, ь, ы; 3. о, а, ю, ф, б, д, я; 4. с, е, ё, ч, ь, в; 5. э, х, ж, з, к. Письмо прописных букв: 1. И, Ш, Ц, Щ, Ч, Н, А; 2. О, С, З, Х, Е, Э, Я; 3. Ж, У, М, К, Ю, Р, В, Ф; 4. Г, П, Т, Б, Д. Постепенное увеличение скорости письма. Связное ритмичное написание букв, слов и предложений.</p>		
--	---	--	--

2 класс

(3 часа в неделю)

Пор. №	К-во-час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1		<p>Развитие речевой деятельности <i>(в течение года)</i></p>		

1.1	<p>Слушание и понимание устной речи</p> <p>Восприятие на слух звуковых рядов, состоящих из нескольких звуков, слогов, слов, сочетаний слов. Распознавание в звуковом потоке отдельных элементов после 1–2 прослушиваний.</p> <p>Соотношение прослушанных слов с рисунками, на которых изображен один из названных предметов.</p> <p>Выбор из данного ряда слов того, которое подобно по значению первому слову.</p> <p>Группировка прослушанных слов по указанному учителем признаку.</p> <p>Восприятие на слух и понима-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – слушает и понимает устное высказывание (текст) после 1–2 минут звучания; – выделяет на слух прослушанные звуки; – определяет на слух количество произнесенных единиц; – замечает слово, сочетание слов, произнесенных дважды; – замечает среди ряда русских слов украинские; – соотносит прослушанные слова с предметами, изображенными на рисунках; – подбирает слова, подобные по значению; – делит прослушанные слова на две группы по заданию учителя; – воспринимает на слух и понимает содержание прослушанного текста; 	<p>Развитие слухового восприятия, внимания, памяти.</p> <p>Развитие понимания обращенной речи.</p> <p>Развитие звукового восприятия и фонематического слуха.</p> <p>Раличение русских и украинских слов.</p> <p>Развитие умений соотносить слово с соответствующим предметом.</p> <p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Умение осуществлять анализ и синтез слов.</p> <p>Развитие внимания и умения сосредоточиться.</p> <p>Развитие слуховой памяти.</p>
-----	--	---	--

		<p>ние содержания текста после одного-двух прослушиваний. Восприятие на слух и запоминание инструкции с одного прослушивания.</p>	<p>– правильно запоминает и выполняет задание по инструкции учителя.</p>	<p>Формирование логической последовательности выполнения заданий по инструкции.</p>
1.2		<p>Говорение Регулирование дыхания, силы голоса, темпа речи. Воспроизведение наизусть стихотворений, рифмованных загадок. Воспроизведение прослушанных и прочитанных сказок, рассказов, пересказ содержания эпизодов, разыгрывание диалогов из прослушанных текстов. Ответы на вопросы учителя по содержанию прослушанного или прочитанного текста. Самостоятельный пересказ эпизодов из просмотренных фильмов для детей, мульт-</p>	<p><i>Ученик:</i> – регулирует дыхание, силу голоса, темп речи; – выразительно читает наизусть стихотворения, загадки; – пересказывает содержание сказок, рассказов или отдельных эпизодов из них с некоторой помощью учителя; – отвечает на вопросы учителя по содержанию текста; – самостоятельно пересказывает эпизоды из просмотренного фильма, выражает свое отношение к событиям, персонажам;</p>	<p>Развитие дыхательной системы. Развитие памяти, образного мышления. Расширение словарного запаса. Формирование умения пересказывать (с опорой на вопросы учителя). Формирование умения правильно, полно отвечать на поставленный вопрос. Воспитание критического отношения к изображенным в тексте событиям и поступкам персонажей.</p>

		фильмов, телепередач и т.п. Составление диалога или монологического высказывания с опорой на вопросы учителя, предложенные дополнительные материалы.	– участвует в составлении диалога под руководством учителя.	Формирование диалогической и логически связной речи. Воспитание речевого этикета, культуры общения.
1.3		Чтение Чтение текстов целыми словами, трудных по структуре слов – по слогам. Быстрое узнавание в тексте наиболее употребительных слов из 3–5 букв и сочетаний коротких слов (типа <i>Мы тут. Кто там?</i>). Понимание разницы в содержании двух предложений, различающихся одним словом (в том числе предлогом). Нахождение в тексте ответов на вопросы или задания учителя, их выборочное чтение. Самостоятельное чтение и вы-	<i>Ученик:</i> – читает тексты учебников целыми словами, некоторые слова – по слогам; – быстро (не читая всего подряд) узнает и слитно читает знакомые слова и простые по структуре предложения; – находит в нескольких предложениях слова, которыми они различаются; – самостоятельно находит в знакомом тексте и зачитывает ответы по заданию учителя; – понимает инструкции и зада-	Формирование техники чтения: скорости, плавности, осознанности, выразительности. Развитие аналитико-синтетической деятельности. Развитие лексической зоркости и внимательности. Формирование навыков само-

		<p>полнение инструкций к заданиям, заданий к текстам упражнений, записок учителя с поручением и т.п.</p> <p>Осознанное чтение текстов, содержащихся в упражнениях учебника.</p> <p>Чтение в текстах диалогов, нахождение с помощью учителя слов автора и слов персонажей.</p>	<p>ния к учебным текстам, правильно их выполняет;</p> <p>– выполняет поручения учителя;</p> <p>– выполняет упражнения из учебника русского языка или задания к текстам учебника по чтению, самостоятельно прочитывая задания к ним;</p> <p>– активно участвует в диалогах, их разыгрывании на основе прочитанного текста.</p>	<p>стоятельной работы с текстом для чтения или выполнения практических грамматических упражнений.</p> <p>Приучение к внимательному прочтению инструкций и заданий к различным текстам.</p> <p>Воспитание старательности, аккуратности, настойчивости, самостоятельности в выполнении заданий и поручений учителя.</p> <p>Развитие диалогической речи.</p> <p>Активизация речевой деятельности в целом.</p>
1.4		<p>Письмо</p> <p>Составление и запись подписей (названий) к картинкам, сериям картинок.</p> <p>Составление и запись предложений на основе иллюстраций, рисунков, картин, вы-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– составляет и записывает подписи к картинкам, сериям картинок (с некоторой помощью учителя в первом семестре);</p> <p>– составляет на той же основе</p>	<p>Развитие номинативной и обобщающей функции слова.</p> <p>Соотнесение слова с предметами, изображенными на картинках.</p> <p>Формирование умений пра-</p>

		<p>полняемых действий и т.п. на уроках русского языка и других предметов.</p> <p>Составление 2– 3 предложений на темы, перечисленные выше и подобные им, связь их между собой.</p> <p>Составление с помощью учителя небольшого (из 2– 3 предложений) пересказа связного текста.</p> <p>Упорядочение деформированных предложений.</p>	<p>под руководством учителя предложения и записывает их;</p> <p>– составляет под руководством и с помощью учителя небольшие связные высказывания;</p> <p>– составляет пересказ небольшого связного текста повествовательного характера;</p> <p>– исправляет неправильный порядок слов в предложении.</p>	<p>вильного построения предложений.</p> <p>Развитие связной речи.</p> <p>Практическое ознакомление со средствами связи предложений в тексте.</p> <p>Обогащение и расширение словарного запаса учащихся.</p> <p>Развитие логического мышления, внимательности, настойчивости в выполнении заданий.</p>
2		<p>Знания о языке.</p> <p>Языковые умения</p> <p>Язык как средство общения между людьми. Слово как основная единица речи.</p> <p>Устная и письменная речь (практическое различение).</p> <p>Культура речи. Обращение. Слова вежливости.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– понимает и может рассказать о роли языка в общении людей, о роли слова в предложении;</p> <p>– различает устную и письменную речь;</p> <p>– знает и умеет пользоваться словами вежливости.</p>	<p>Воспитание осознанного понимания значения слова и предложения в речи.</p> <p>Расширение представлений о формах речи.</p> <p>Воспитание культуры общения.</p> <p>Привитие практических навы-</p>

				ков пользования речью как средством общения.
2.1		<p>Звуки и буквы Звуки слова. Произношение за учителем отдельных слов и цепочки слов, состоящих из 2-5 звуков. Замена, добавление, перестановка звуков, изъятие одного из звуков в слове так, чтобы получилось другое слово (<i>сон – стон, сом – сам, риск – рис</i> и т.п). Обозначение звуков буквами. Алфавит, алфавитное название букв. Ударение. Правильное слитное произношение слов с выделением ударного гласного.</p>	<p><i>Ученик:</i> – различает звук и букву; – правильно, четко произносит звуки русской речи в словах, состоящие из нескольких звуков (вслед за учителем и самостоятельно); – выполняет под руководством учителя звуко-буквенное изменение слов; – знает алфавит и правильно называет буквы; – слитно произносит слова с выделением ударного гласного; – различает гласные и согласные; – определяет количество звуков, букв в слове; – правильно ставит ударение в словах;</p>	<p>Развитие зрительного и слухового восприятия. Воспитание сосредоточенности во время составления слов из данных звуков. Развитие звуковой стороны речи. Развитие умения подбирать слова в алфавитном порядке, правильно ставить в них ударение. Развитие звуко-буквенного анализа слов, фонематического слуха. Воспитание правильного звукопроизношения. Развитие речевого слуха. Развитие умения правильно называть, произносить и писать слова с глухими и звонки-</p>

	<p>Слог. Произношение слова по слогам (<i>со-ба-ка, ли-мон, шап-ка, шко-ла</i>). Гласные звуки (<i>а, о, у, ы, и, э</i>). Правильное произношение гласных звуков. Обозначение гласных звуков буквами <i>я, ю, е, ё</i> (в начале слова и после согласного). Ударные и безударные гласные. Произношение и написание слов с безударными гласными. Повторение за учителем слов с безударными гласными по правилам произношения, затем четкое проговаривание их «так как надо писать» (<i>в[а]-да – вода, с[и]ло – село</i>).</p> <p>Согласные звуки. Правильное произношение (с опорой на образец, данный учителем). Глухие и звонкие согласные. Правильное произношение звонких согласных в конце слова или слога.</p>	<p>– делит слова на слоги; – различает ударные и безударные гласные и слоги;</p> <p>– различает глухие и звонкие согласные звуки, правильно их произносит; – правильно произносит и обозначает на письме мягкие и твёрдые согласные;</p>	<p>ми, твёрдыми и мягкими согласными. Развитие моторики артикуляционного аппарата. Развитие внимания, памяти. Усовершенствование техники чтения и письма.</p>
--	--	--	---

	<p>Твёрдые и мягкие согласные, их различие. Обозначение мягкости согласных. Перенос слов по слогам.</p> <p>Слова с <i>ь</i> и <i>ъ</i> перед <i>и, я, е, ё, ю</i>. Повторение за учителем слов типа <i>вьётся, платье</i>. Произношение слов, объяснение их написания (<i>платье</i> – после буквы <i>т</i> пишется <i>ь</i>).</p>	<p>– пишет под диктовку, списывает с доски и учебника.</p>	
2.3	<p>Текст</p> <p>Различение группы слов и текста. Заглавие текста.</p> <p>Построение текста: <i>предложение-зачин</i>, в котором сообщается, о чём будет говориться в тексте; <i>основная часть</i>, в которой излагается содержание высказывания; <i>заключительное предложение</i>, содержащее вывод, показывающее, что высказывание завершено.</p> <p>Абзац. Роль абзацев в тексте.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– различает группу слов и текст;</p> <p>– находит в тексте предложение-зачин;</p> <p>– выделяет основную часть, заключительное предложение;</p> <p>– различает составные части текста, соблюдает их в устном высказывании;</p> <p>– понимает роль абзацев в тексте;</p>	<p>Воспитание умения отличать группу слов от связного текста. Умение правильно озаглавливать текст, называть его тему. Воспитание умения делить текст на части, составлять коллективным план с помощью учителя.</p> <p>Развитие умения в связном устном и письменном высказывании соблюдать его три основные части.</p>

		<p>Употребление слов <i>он (она, они), это (эта, это), тогда, после этого</i> для связи предложений в тексте.</p>	<p>– исправляет текст, заменяя в нём этими словами повторы.</p>	<p>Развитие умения в устной и письменной речи различать предложения по их интонации.</p>
2.4		<p>Предложение Повторение и закрепление изученного о предложении. Предложения повествовательные, вопросительные, побудительные. Различение по интонации завершенного и незавершенного предложений. Предложения, в которых содержится сообщение, вопрос, просьба или приказание, побуждение к действию. Интонационно правильное произношение таких предложений. Знаки препинания в конце предложений. Содержание предложения. Деление предложения на сло-</p>	<p><i>Ученик:</i> – различает в тексте предложения разных типов; – определяет по интонации завершенность предложения; – правильно произносит различные побудительные предложения; ставит на письме соответствующие знаки препинания;</p>	<p>Развитие умения различать предложения по их интонации. Формирование осознанного восприятия структуры простого предложения. Развитие умения осмысленно подходить к определению типов предложения.</p>

		<p>ва, связь слов в предложении. Распознавание слов, которыми различаются 2 предложения. Графическая схема предложения, состоящего из 2–5 слов. Составление предложений, разных по цели высказывания, с опорой на образец, данный учителем.</p> <p>Распространение предложений по вопросам. Самостоятельная постановка вопроса для распространения предложения. Графическая схема предложения. Объединение двух простых предложений в одно сложное – по образцу, без употребления терминов. Использование бессоюзной связи, слов <i>и, а</i>.</p>	<p>– распространяет предложения по вопросам, по графической схеме;</p> <p>– приводит примеры различных по цели высказывания предложений;</p> <p>– соединяет два простых предложения в одно, пользуясь бессоюзной связью или союзами <i>и, а</i>.</p>	<p>Умение распространять предложения по вопросам. Развитие аналитической деятельности.</p> <p>Развитие умения различать простое и сложное предложение.</p> <p>Развитие умения составлять сложные предложения.</p> <p>Развитие связной речи.</p>
2.5		<p>Слово</p> <p>Слова, обозначающие названия предметов (<i>имя существительное</i>), действия предме-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– различает по вопросам слова</p> <p>– названия предметов, действий предметов и признаков;</p>	<p>Развитие умения найти среди данных слов те, которые называют предметы, их действия и признаки.</p>

	<p>тов (<i>глагол</i>), признаки предметов (<i>имя прилагательное</i>). Общее понятие о частях речи (практически). Тематическая группировка слов (слова, называющие предметы для рисования, используемые на уроках труда), называние признаков предметов (<i>цвет, форма, размер, вкус</i>), положительная оценка и др. (<i>имя прилагательное</i>). Предлоги. Употребление предлогов для связи слов в предложении (без заучивания термина). Большая буква в именах людей, кличках животных, названиях городов, сёл, рек, озёр. Подбор слов для дополнения предложения. Слова, близкие и противоположные по значению. Нахождение их среди групп</p>	<p>– группирует слова по тематическому признаку; – дополняет предложения нужными словами по заданию учителя; – правильно употребляет предлоги на письме; – пишет собственные имена с большой буквы; – различает и подбирает слова, близкие и противоположные по значению;</p>	<p>Расширение словарного запаса по тематическим признакам. Развитие аналитической деятельности. Развитие мыслительной деятельности. Овладение правилами правописания большой буквы. Формирование умений пользоваться предлогами в письменной речи. Развитие образности речи.</p>
--	---	--	---

		разных слов (данных в учебнике). Произношение и написание в словах сочетаний <i>жи, ши, ча, ща, чу, шу</i> .	– правильно пишет изученные буквосочетания.	
2.6		Корень слова. Однокоренные слова Понятие «корень слова», «однокоренные слова». Обозначение в словах корня слова. Выделение однокоренных слов. Образование однокоренных слов (практически, в простых случаях). Составление предложений с однокоренными словами.	<i>Ученик:</i> – выделяет корень в однокоренных словах; – образует однокоренные слова с помощью учителя; – находит корень в однокоренных словах и объясняет лексическое значение этих слов; – составляет предложения с однокоренными словами.	Усвоение понятия о морфологической структуре слова. Развитие аналитической деятельности, зрительного и слухового восприятия. Воспитание внимания к составу слова. Расширение словарного запаса.
3		Правописание <i>(в течение года)</i> Обозначение звуков буквами в случаях, когда написание соответствует произношению. Употребление <i>ь</i> в конце слова	<i>Ученик:</i> – обозначает звуки соответствующими буквами; – употребляет <i>ь</i> в конце слова;	Формирование орфографических умений. Дифференциация звуков на основе артикуляционно-акус-

		<p>для обозначения мягкости согласного (<i>конь, мышь</i>).</p> <p>Написание сочетаний <i>жи, ши, ча, ща, чу, шу</i>.</p> <p>Прописная буква в начале предложения, в именах собственных.</p> <p>Точка и вопросительный знак в конце предложения. Запятая в сложных предложениях перед <i>а</i>.</p>	<p>– правильно пишет в словах указанные сочетания букв;</p> <p>– знает правило правописания заглавной буквы;</p> <p>– правильно употребляет на письме прописную букву, запятую перед <i>а</i> в сложном предложении.</p>	<p>тических признаков.</p> <p>Коррекция умения правильно обозначать звуки буквами.</p> <p>Развитие фонематического слуха.</p> <p>Развитие произносительной стороны речи.</p> <p>Развитие пунктуационной зоркости.</p>
4		<p>Техника письма, культура оформления письменных работ</p> <p><i>(в течение года)</i></p> <p>Закрепление графических навыков письма.</p> <p>Письмо строчных букв, их соеденение.</p> <p>Постепенное ускорение письма в меру индивидуальных возможностей ученика.</p> <p>Правильное безотрывочное со-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– свободно двигает всеми частями руки;</p> <p>– знает и пишет строчные буквы;</p> <p>– соединяет буквы между собой;</p>	<p>Применение в процессе списывания, письма на слух изученных правил правописания.</p> <p>Усовершенствование графических навыков письма.</p> <p>Развитие скорости письма.</p> <p>Развитие умения безотрывочно соединять буквы, правиль-</p>

	<p>единение букв типа: <i>ди, ви, км, ту, ем, шу, ме</i> и др.</p> <p>Оформление письменных работ Расположение заголовка на строке, подписи под рисунком.</p> <p>Правильное подчеркивание слов, использование условных знаков выделения корня слова, обозначения ударения.</p> <p>Слова, произношение и правописание которых необходимо запомнить: варезки, дежурный, жёлтый, здоровье, здравствуй, класс, коллектив, лагерь, мел, обувь, одежда, отец, петух, праздник, посуда, пчела, сирень, столица, украинский, улица, цыплёнок, яблоко, январь.</p>	<p>– правильно, аккуратно оформляет письменные работы;</p> <p>– правильно располагает заголовки на строке; не заходя на поля;</p> <p>– правильно записывает подпись под рисунком;</p> <p>– правильно подчёркивает слова, соединяет слова (под линейку и от руки), обозначает корень слова, ударение в слове.</p>	<p>но оформлять письменные работы.</p> <p>Формирование умения ориентироваться в тетради: правильно писать заголовок, подчеркивать слова и т. п.</p> <p>Воспитание аккуратности письма.</p>
--	---	--	--

3 класс

(3 часа в неделю)

Пор. №	К-во-час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1 1.1		<p>Развитие речевой деятельности (в течение года)</p> <p>Слушание-понимание русской речи</p> <p>Восприятие на слух рядов, состоящих из звуков, слогов, сочетаний слов, предложений (количество материала большее, чем во 2 классе).</p> <p>Выполнение задания на распознавание в воспринятом звуковом потоке отдельных его компонентов – звуков, слов, сочетаний слов, предложений после одного прослушивания.</p> <p>Соотнесение прослушанных</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – воспроизводит воспринятые на слух звуки, слоги, слова, словосочетания, предложения; – определяет количество услышанных единиц речи; – замечает слова, словосочетания, произнесённые дважды или неправильно произнесённые; – соотносит слова, словосоче- 	<p>Развитие слухового восприятия.</p> <p>Развитие запоминания словесного материала, воспринятого на слух.</p> <p>Усовершенствование правильного произношения различных единиц речи.</p> <p>Развитие умения выбирать нужное слово из ряда предложенных учителем слов.</p> <p>Развитие образного мышления.</p>

	<p>слов, словосочетаний, предложений с рисунком; выбор из ряда предложенных слов соответствующее рисунку.</p> <p>Выбор слов, подобных или противоположных по значению, разделение их на две группы по названному учителем признаку.</p> <p>Воспроизведение по памяти после одного прослушивания инструкции по выполнению учебных действий или игровых заданий (объем больший, чем во 2 классе).</p> <p>Понимание содержания текста (художественного, разговорно-бытового) после одноразового прослушивания.</p> <p>Значение общего тона, тембра, силы голоса читающего (рассказчика) для выражения</p>	<p>тания, предложения с соответствующим рисунком;</p> <p>– выбирает подобные или противоположные по значению слова из ряда предложенных учителем;</p> <p>– делит их на группы по указанному учителем признаку;</p> <p>– запоминает, понимает задание после одного прослушивания инструкции;</p> <p>– осознанно запоминает содержание прочитанного текста разных стилей;</p> <p>– осознает значение тона, тембра, силы голоса читающего (рассказчика) и использует</p>	<p>Развитие аналитической деятельности.</p> <p>Классификация предметов по указанному признаку.</p> <p>Развитие образности речи учащихся.</p> <p>Развитие эмоционально-волевой сферы.</p> <p>Развитие запоминания.</p> <p>Выразительное воспроизведение прослушанного, прочитанного.</p> <p>Развитие умения эмоционально воспринимать, понимать, оценивать точные, меткие, образные слова и выражения.</p>
--	--	---	---

		смысла произведения, его эмоциональной окраски.	эти средства выразительности в собственном опыте; – выражает свое мнение о прослушанном.	
1.2		<p>Говорение</p> <p>Регулирование дыхания, силы голоса, тембра речи во время чтения стихотворных и прозаических произведений.</p> <p>Участие в диалогах на основе прослушанного или прочитанного произведения (в лицах, без слов автора).</p> <p>Составление диалога по рисунку, описанной ситуации – с опорой на вспомогательный материал и без него.</p> <p>Правила речевого этикета, культуры общения.</p> <p>Пересказ текста с опорой на вопросы учителя или данный план.</p> <p>Пересказ эпизода из фильма,</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– рационально использует дыхание, силу голоса, тембр речи во время чтения и высказывания;</p> <p>– принимает участие в диалогах на основе прослушанного или прочитанного;</p> <p>– составляет с помощью учителя диалог по рисунку, ситуации, соблюдая речевой этикет и культуру общения;</p> <p>– пересказывает текст с опорой на вопросы или план, данный учителем;</p>	<p>Развитие умения регулировать свое дыхание, силу голоса, темп речи.</p> <p>Воспроизведение диалога в лицах по прочитанному или прослушанному тексту (без слов автора).</p> <p>Развитие устной связной речи.</p> <p>Воспитание речевой культуры.</p> <p>Развитие повествовательной, описательной разговорной речи.</p> <p>Развитие навыков самостоятельного связного высказывания на разные темы.</p> <p>Развитие критического мышления, оценочных навыков.</p>

		<p>передача рассказа, услышанного во внеурочное время от близких, знакомых людей.</p> <p>Повторение образца связного высказывания, данного учителем.</p> <p>Связное высказывание по рисунку, описанной ситуации, по данному началу, опорным словам, по данному или коллективно составленному плану.</p> <p>Самостоятельное составление высказывания на заданную тему.</p> <p>Оценка составленного диалога или высказывания.</p>	<p>– повторяет связное высказывание учителя;</p> <p>– составляет связное высказывание по указанному вспомогательному материалу и самостоятельно;</p> <p>– оценивает составленный диалог или связное высказывание.</p>	
1.3	<p>Чтение</p> <p>Чтение текстов целыми словами. Постепенный переход к фразовому чтению.</p> <p>Узнавание наиболее употреб-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– читает тексты произведений и упражнений целыми словами;</p> <p>– пытается читать знакомый текст фразами;</p> <p>– быстрое слитное чтение лег-</p>	<p>Совершенствование техники чтения: скорости, плавности, правильности, осознанности.</p> <p>Развитие зрительного восприятия и зоркости.</p>	

	<p>ляемых слов из 2–6 букв и словосочетаний типа <i>Кто там?</i>, <i>если мы, я хочу</i> и др.</p> <p>Распознавание отдельных характеристик знакомого печатного текста.</p> <p>Интонационно правильное чтение вслух.</p> <p>Молчаливое чтение по заданию учителя.</p> <p>Чтение и понимание текстов,</p>	<p>ко узнаваемых употребительных слов и словосочетаний;</p> <ul style="list-style-type: none"> – узнает диалог, выделенный с помощью тире или кавычек; – распознает с одного взгляда количество слов в предложении из 2–3 слов; – замечает изменение порядка слов в двух похожих предложениях небольшой длины (из 2–4 слов); – читает вслух, правильно произнося слова, соблюдая интонирование различных по цели высказывания предложений, делая осмысленные паузы; – интонационно правильно читает диалоги; – понимает разницу в значении 2-х предложений, прочитанных молча; – выполняет задания учителя по выборочному чтению; – самостоятельно читает тек- 	<p>Развитие процессов сравнения, сопоставления и на их основе распознавание отдельных характеристик текста.</p> <p>Развитие связной речи.</p> <p>Формирование интонационной выразительности устной речи.</p> <p>Совершенствование различных видов чтения – вслух, молча, выборочного.</p> <p>Развитие осознанности и понимания содержания прочитанного молча.</p> <p>Формирование приемов учеб-</p>
--	--	--	---

		содержащихся в упражнениях учебника.	сты упражнений и правильно их выполняет.	ной работы с различными текстами.
1.4		<p>Письмо Составление и запись предложений на основе картинки, учебной ситуации, части интервьюера класса и т.д. Составление и запись 2–3 вопросов на заданную тему. Ответы на вопросы. Работа с деформированным текстом. Изложение повествовательного текста по коллективно составленному плану, с опорой на вспомогательные материалы (данные зачин или заключение, ключевые слова и словосочетания и др.), соблюдение трех частей структуры. Составление записки о каком-нибудь факте, поздравления, письма.</p>	<p><i>Ученик:</i> – составляет и записывает предложения на разной основе; – составляет вопросы на заданную учителем тему; – восстанавливает деформированный текст; – добавляет отсутствующее заключительное предложение; – пишет изложение небольшого текста (до 35 слов) по данным опорам и коллективно составленному плану; – под руководством учителя составляет и записывает поздравительную открытку, письмо, записку;</p>	<p>Формирование письменной речи; умения составлять и записывать предложения, связанные высказывания. Умение составлять вопросы на заданную тему. Развитие умения восстанавливать порядок слов в предложении. Развитие внимания, абстрактного мышления слуховой памяти. Формирование умения пересказывать текст своими словами. Развитие и обогащение словарного запаса. Формирование навыка усовершенствования собственного высказывания.</p>

		Совершенствование написанного.	<ul style="list-style-type: none"> – участвует в обсуждении выполненных письменных работ; – дорабатывает свою работу на основе рекомендаций учителя. 	
2 2.1		<p>Знания о языке, языковые умения</p> <p>Звуки и буквы, слог, ударение</p> <p>Различение на слух, правильное произношение звуков слова, нахождение звука в указанной позиции (в начале, середине, конце слова).</p> <p>Произношение вслед за учителем пар звуков: звонкий – глухой, твердый – мягкий согласные звуки, их различение на слух и обозначение мягкости на письме.</p> <p>Ударение. Ударные и безударные гласные.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – различает на слух, правильно произносит звуки в словах; – правильно повторяет за учителем пары согласных звуков; <ul style="list-style-type: none"> – делит слово на слоги и правильно ставит ударение; – различает ударные и безударные гласные звуки и слоги; 	<p>Формирование правильного звукопроизношения.</p> <p>Усовершенствование звукобуквенного анализа слов.</p> <p>Дифференциация на слух и на письме гласных и согласных, ударных и безударных гласных, твёрдых и мягких согласных.</p>

		Алфавит. Расположение слов по алфавиту с учётом второй буквы.	– читает алфавит наизусть, располагает слова в алфавитном порядке с учётом первой, второй буквы.	Формирование умения пользоваться алфавитом в учебной и внеклассной работе.
2.2		<p>Текст Текст, основная мысль текста. Заглавие текста, соответствие заглавия и темы текста. Структура текста: зачин, основная часть, заключение. Части текста. Подбор заголовков к частям текста, выделенных учителем. Роль абзаца в тексте.</p> <p>Связь предложений в тексте. Использование слов <i>он (она, оно, они), это (эта, это, эти), такой (такая, такое, такие), тогда, в начале, потом, после этого</i> для объединения предложений в связном высказывании.</p> <p>Речевой этикет. Речевые фор-</p>	<p><i>Ученик:</i> – определяет тему и основную мысль текста с опорой на вспомогательные материалы, предложенные учителем (варианты заглавий, фрагменты текста и др.); – ориентируется в структуре текста, выделяет основные части; – делит текст на части, подбирает к ним заглавия (с помощью учителя); – пользуется необходимыми средствами для связи предложений и частей в тексте, усовершенствовании текста; – придерживается этикетных норм в общении;</p>	<p>Развитие устной связной речи. Формирование умения ориентироваться в тексте, пользоваться словами текстов. Активизация и обогащение словарного запаса. Развитие аналитико-синтетической деятельности. Развитие связной логично построенной речи. Применение полученных знаний на практике. Развитие диалогической речи.</p>

		мулы для выявления интереса к собеседнику, для стимулирования, поддержания диалога.	– использует в диалогах изученные речевые формулы;	
2.3		<p>Предложение Повторение и закрепление изученного о предложении в предыдущих классах. Знаки препинания в конце предложения (точка, вопросительный, восклицательный знак). Устное составление предложений с разной интонацией. Выделение в предложении слов, обозначающих, о ком или о чём говорится в предложении. Составление предложений по картинкам и сериям картинок, описанной ситуации, графической схеме и др. Интонационное членение предложения (пауза). Чтение предложений с отме-</p>	<p><i>Ученик:</i> – различает в тексте предложения разных типов, интонационно правильно их произносит;</p> <p>– составляет и записывает предложения по картинке, данной ситуации, на основе выполняемых действий; – правильно ставит в конце предложения нужный пунктуационный знак; – выделяет в предложении голосом обращение;</p>	<p>Развитие умения воспринимать и различать на слух разные типы предложений. Развитие умений самостоятельно составлять на слух предложения, разные по цели высказывания. Практическое использование обращения в разных ситуациях общения.</p>

	<p>ченными учителем местами возможных пауз.</p> <p>Обращение. Знаки препинания при обращении (запятая, восклицательный знак).</p> <p>Главные (подлежащие, сказуемое) и второстепенные члены предложения.</p> <p>Способы связи слов в предложении.</p> <p>Распространение предложений по вопросам.</p>	<p>– выделяет и называет главные члены предложения с помощью вопросов;</p> <p>– правильно употребляет пунктуационные знаки;</p> <p>– использует обращение в своей речи в различных ситуациях;</p> <p>– ставит вопросы от одного слова к другому;</p> <p>– распространяет предложения по вопросам.</p>	<p>Формирование умения анализировать предложения по членам предложения.</p> <p>Развитие аналитической деятельности, внимания.</p>
2.4	<p>Слово. Состав слова. Правописание</p> <p>Лексическое значение слова. Нахождение нужного слова среди данных. Самостоятельный подбор слов – названий предметов, их признаков, действий.</p> <p>Слова, близкие и противоположные по значению, нахождение их в тексте.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– объясняет значение простых слов;</p> <p>– самостоятельно подбирает слова – названия предметов, действий, признаков;</p> <p>– понимает значение слов – синонимов, антонимов, выбирает из ряда данных слов нужное;</p>	<p>Развитие понятийной стороны речи, обобщающей функции мышления, классификации.</p> <p>Развитие образности устной и письменной речи.</p> <p>Развитие умения заменять слова текста другими, подходящими по смыслу.</p> <p>Развитие речевых умений.</p>

		<p>нения слова и подбора однокоренных слов.</p> <p>Произношение и написание слов с непроизносимыми согласными, удвоенными согласными в корнях наиболее употребительных слов.</p> <p>Приставка и предлог. Правописание приставок <i>у-, в-, о-, под-, от-, за-, над-, с-, по-, про-</i> в предложении с другими словами.</p> <p>Правильное произношение и списывание слов с приставками <i>пре-, при-, раз(с)-, роз(с)-</i>, проверка написанного.</p> <p>Перенос слов с приставками.</p> <p>Написание разделительных мягкого и твёрдого знаков.</p> <p>Правильное произношение слов с ними.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – называет непроизносимые согласные; – пишет с ними слова; – практически различает приставку и предлог; – образует слова с разными приставками; – правильно произносит и списывает слова с разными приставками; – правильно переносит слова с приставками со строки на строку; – пишет слова с разделительным твёрдым и мягким знаком. 	<p>вать слова по их составу, самостоятельно проверять написанное.</p> <p>Развитие умения сопоставлять слова с разными приставками и объяснять их значение.</p> <p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Формирование правописных умений.</p>
2.5		<p>Части речи</p> <p>Нахождение среди данных слов тех, которые отвечают на</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – делает выборку слов среди 	<p>Развитие аналитической дея-</p>

	<p>вопросы: <i>кто? что? какой? какая? какое? какие? что делает? что сделает?</i>, а также тех, к которым не ставятся вопросы (предлоги, союзы).</p> <p>Имя существительное Значение, вопросы, роль в предложении. Имена существительные, обозначающие одушевленные и неодушевленные предметы. Имена собственные и нарицательные. Существительные, обозначающие такие понятия как <i>бег, высота</i>. Число имён существительных. Род имён существительных. Определение рода существительного с помощью слов <i>он (она, оно), тот (та, то)</i>. Мягкий знак в существительных женского рода на шипящий согласный.</p>	<p>данных учителем, пользуясь вопросами к соответствующей части речи;</p> <ul style="list-style-type: none"> – определяет по вопросам имя существительное; – различает по вопросам одушевлённые и неодушевлённые предметы; – различает имена собственные и нарицательные; – изменяет имя существительное по числам; – определяет род существительного с помощью дополнительных слов; – правильно употребляет мягкий знак в существительных женского рода; – находит в тексте имена суще- 	<p>тельности, памяти, слухового восприятия. Формирование сравнения, логического мышления.</p> <p>Расширение лингвистических понятий. Формирование языковых знаний и речевых умений.</p> <p>Практическое различение рода, числа имён существительных. Практические грамматические упражнения в выделении знакомых частей речи.</p> <p>Обогащение словарного запаса</p>
--	---	---	---

	<p>Имена существительные – синонимы, антонимы.</p> <p>Имя прилагательное Имя прилагательное. Значение, вопросы, роль в предложении, связь прилагательного с существительным. Изменение имён прилагательных по числам и родам в зависимости от имени существительного. Изменение прилагательных по родам и числам. Подбор прилагательных, близких и противоположных по значению. Нахождение имён прилагательных в тексте.</p> <p>Глагол Значение, вопросы, роль в предложении. Связь глагола с именами существительными.</p>	<p>существительные, синонимы и антонимы, объясняет их значение;</p> <p>– определяет имя прилагательное, объясняет его роль в предложении; – правильно ставит вопросы к именам прилагательным; – изменяет имена прилагательные по родам и числам в зависимости от имени существительного; – различает имена прилагательные – синонимы, антонимы;</p> <p>– определяет глаголы по вопросам, находит в предложении, в тексте; – правильно согласует глаго-</p>	<p>учащихся различными категориями имён существительных.</p> <p>Развитие устной и письменной речи. Обогащение словарного запаса именами прилагательными. Развитие понятийной стороны речи, конкретного и абстрактного мышления. Осознание связи имён прилагательных с именами существительными.</p> <p>Развитие понятийной стороны речи, обобщающей функции речи и мышления.</p>
--	---	--	--

		<p>Глаголы близкие и противоположные по значению.</p> <p>Времена глагола (практически в процессе выполнения упражнений).</p> <p>Образование форм настоящего, прошедшего и будущего времени (с помощью учителя).</p> <p>Правописание <i>не</i> с глаголами.</p> <p>Различение изученных частей речи в предложениях.</p> <p>Подбор однокоренных слов, относящихся к различным частям речи.</p>	<p>лы с именами существительными (с помощью учителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – определяет время глагола по вопросам; – правильно применяет на письме правило правописания <i>не</i> с глаголами; – различает в предложении изученные части речи; – подбирает однокоренные слова. 	<p>Умение составлять диалоги, пересказывать текст, используя глаголы.</p> <p>Умение анализировать предметы, называя и выделяя изученные части речи.</p>
3		<p>Техника письма, культура оформления письменных работ (в течение года)</p> <p>Совершенствование графических навыков письма.</p> <p>Переход на письмо в одну линейку. Соблюдение нужной высоты, ширины букв.</p>	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пишет в тетради в одну линейку; – соблюдает высоту и ширину букв; 	<p>Закрепление и развитие графических навыков письма.</p> <p>Совершенствование свободных ритмичных движений руки.</p>

	<p>Правильное написание прописных и строчных букв с постепенным усложнением их формы (<i>и, ш, щ...</i>) или в соответствии с тем, как начинается письмо той или иной буквы (<i>с, о, а</i> и др.). Безотрывное соединение элементов букв <i>н, р, ф</i>. Постепенное ускорение письма в силу индивидуальных возможностей учащихся.</p> <p>Правильное, аккуратное оформление письменных работ.</p> <p>Запись стихотворных столбиков, столбцов, загадок и загадок к ним.</p> <p><i>Слова, произношение и правописание которых следует запомнить:</i> Украина, украинский, Киев, адрес, багаж, библиотека, богатый, валенки, восемь, горячий, до свидания, здравствуй, кирпич, ко-</p>	<p>– пишет правильно прописные и строчные буквы;</p> <p>– самостоятельно контролирует и проверяет своё письмо;</p> <p>– аккуратно, правильно оформляет письменную работу;</p> <p>– записывает стихотворные столбцы.</p>	<p>Развитие плавности письма.</p> <p>Развитие самоконтроля.</p> <p>Умение пользоваться условными обозначениями частей слова, членов предложения, таблицами.</p>
--	---	---	---

		рабль, лестница, прекрасный, пятнадцать, телефон, теперь, четыре, чёрный, шофёр, шёл, экскурсия, электричество.		
--	--	---	--	--

4 класс

(3 часа в неделю)

Пор. №	К-во-час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1 1.1		<p>Развитие речевой деятельности (в течение года)</p> <p>Слушание-понимание русской речи</p> <p>Восприятие на слух слов, словосочетаний, предложений, заданий после одного прослушивания.</p> <p>Распознавание в звуковом потоке составляющих его единиц.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– быстро воспринимает на слух слова, словосочетания, предложения;</p> <p>– распознаёт и называет количество произнесённых единиц; замечает слово, произнесённое</p>	<p>Развитие слухового восприятия, памяти.</p> <p>Развитие умения слушать и понимать прослушанное.</p> <p>Развитие внимания, правильного произношения.</p>

		<p>Соотнесение прослушанных слов, сочетаний слов, предложений с рисунком, иллюстрацией, натуральным объектом или явлением.</p> <p>Выбор слов, близких и противоположных по значению к указанному слову. Группировка слов по указанному учителем признаку.</p> <p>Понимание, запоминание после одного прослушивания инструкции о выполнении учебных действий или игровых заданий.</p> <p>Выделение в диалоге слов автора и персонажей.</p> <p>Понимание содержания прослушанного, прочитанного текста после одного прослушивания.</p>	<p>дважды или с отклонением от нормы;</p> <p>– правильно соотносит прослушанное с соответствующим объектом;</p> <p>– подбирает к данным слова, близкие и противоположные по значению;</p> <p>– понимает, запоминает инструкцию после одного прослушивания, правильно её выполняет;</p> <p>– выделяет из прослушанного, прочитанного диалога слова автора, персонажей.</p>	<p>Развитие сообразительности. Развитие памяти, запоминания.</p> <p>Умение слушать и точно воспроизводить слова, использовать их в своей речи.</p>
1.2		<p>Говорение</p> <p>Регулирование правильного</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– осознает значение общего</p>	

	<p>дыхания, силы голоса, темпа речи.</p> <p>Заучивание наизусть стихотворений, коротких прозаических текстов.</p> <p>Составление и разыгрывание диалога с опорой на картинку, бытовую или учебную ситуацию и т.п.</p> <p>Правила речевого этикета, культуры общения.</p> <p>Устный пересказ (детальный, выборочный) текста с опорой на данный или коллективно составленный план, ключевые слова и словосочетания.</p> <p>Повторение образца связного высказывания, данного учителем, с внесением некоторых дополнений.</p>	<p>тона, тембра, силы голоса для выражения смысла прочитанного;</p> <p>– регулирует дыхание, силу голоса, темп речи в процессе говорения;</p> <p>– выразительно читает наизусть выученные произведения;</p> <p>– участвует в составлении разных диалогов;</p> <p>– соблюдает правила речевого этикета, культуры общения;</p> <p>– самостоятельно пересказывает текст с опорой на план;</p> <p>– правильно повторяет высказывание учителя, дополняя его по заданию;</p>	<p>Дальнейшее развитие выразительных средств устной речи. Развитие диалогической и монологической речи.</p> <p>Активизация произношения реплик во время диалогов с одноклассниками.</p> <p>Развитие памяти, внимания, сосредоточенности.</p> <p>Развитие эмоционально-волевой сферы.</p> <p>Воспитание культуры звукопроизношения и общения.</p> <p>Обогащение словарного запаса учащихся.</p>
--	--	--	--

		Составление связного высказывания (<i>повествования, описания, рассуждения</i>) по различным опорам на темы, близкие опыту учащихся.	– составляет связное высказывание разных типов по предложенным опорам.	
1.3		Чтение Плавное чтение быстро узнаваемых, наиболее употребительных слов из 3–6 букв, сочетаний простых слов из 3–6 букв, коротких предложений типа <i>когда же, если бы я</i> и др. Просматривание печатного текста и распознавание в нем заданных учителем материалов по определенным ориентирам (<i>кавычки, абзац, тире</i> и др.).	<i>Ученик:</i> – быстро узнает и плавно слитно прочитывает знакомые слова и словосочетания, предложения; – быстро просматривает знакомый печатный текст, находит по определенным ориентирам и перечитывает диалоги действующих лиц, слова автора, описания явлений природы, отдельные структурные части текста; – быстро находит в прочитанном тексте предложения или абзац по заданию учителя; – распознает на глаз количество слов в небольшом предложении (из 3–5 слов);	Усовершенствование техники чтения вслух и молча. Развитие диалогической и связной монологической речи. Развитие орфоэпично правильной литературной речи. Закрепление речевого этикета и культуры общения. Развитие ориентирования в книге и прочитанном тексте. Стимулирование поисковой деятельности. Становление интонационно выразительного чтения и устной речи. Стимулирование поисковой деятельности.

		<p>Интонационно правильное, плавное, слитное чтение вслух с постепенным увеличением скорости чтения.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – просматривает оглавление книги, находит нужный текст, в алфавитном справочнике – нужное слово; – читает любой текст правильно, плавно, выразительно, в достаточном темпе, понимая содержание прочитанного; – соблюдает при чтении вслух интонацию различных по цели высказывания предложений, интонацию перечисления в предложениях с обращением, однородными членами, обобщающими словами; – делает при чтении вслух осмысленные паузы в предложениях, правильно интонирует конец предложения или определенной части текста; – достаточно быстро выполняет задания учителя по выборочному чтению; – следит за чтением однокласс- 	<p>Развитие произвольного внимания, лексической зоркости. Формирование правильного, осознанного чтения текстов учебного характера. Развитие словесно-логической памяти, самостоятельного применения знаний.</p>
		<p>Осознанное чтение молча.</p>		

		Осознанное чтение инструкций и заданий к художественным текстам, учебным, игровым и другим материалам.	<p>ников вслух и быстро продолжает прерванное учителем чтение другого ученика;</p> <p>– самостоятельно читает и понимает различные инструкции и задания, соответственно правильно их выполняет.</p>	
1.4		<p>Письменная речь</p> <p>Составление и запись 3–4 связанных между собой предложений, описывающих содержание рисунка, части интерьера классной комнаты, учебную ситуацию на уроке и др.</p> <p>Составление и запись 3–4 вопросов на заданную тему, ответов на вопросы одноклассников.</p> <p>Упорядочение деформированного текста.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– самостоятельно составляет и записывает связный текст из 3–4 предложений (по данным опорам);</p> <p>– составляет и записывает на заданную тему вопросы;</p> <p>– письменно отвечает на вопросы других учащихся;</p> <p>– исправляет неправильный порядок предложений, структурных частей деформированного текста;</p> <p>– добавляет в текст пропущенные части;</p>	<p>Развитие умения выражать свои мысли на письме.</p> <p>Развитие памяти, запоминания.</p> <p>Развитие описательно-разговорной речи.</p> <p>Развитие логически последовательной письменной речи.</p> <p>Формирование орфографических знаний и умений.</p>

		<p>Письменное изложение повествовательного характера с элементами описания или рассуждения по коллективно и самостоятельно составленному плану, соблюдая трехчастную структуру.</p> <p>Составление небольшого письма, поздравительной открытки, записки, приглашения и др.</p> <p>Усовершенствование написанного.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – пишет изложение по самостоятельно или коллективно составленному плану; – составляет и записывает письмо, записку и др. с некоторой помощью учителя; – обсуждает с одноклассниками и дает оценку своих и чужих письменных работ; – усовершенствует и дорабатывает собственные виды письменных текстов; 	<p>Развитие умения правильно передавать на письме высказывания о фактах, событиях, выражать свое мнение о собственной работе, оценивать работы других.</p> <p>Развитие логического мышления, умения последовательно излагать свои мысли в письменной форме.</p> <p>Совершенствование почерка.</p> <p>Развитие элементарной редакторской деятельности.</p>
2		<p>Знания о языке, языковые умения (в течение года)</p>		
2.1		<p>Звуки и буквы, слог, ударение</p> <p>Различение на слух места в слове звуков в указанной позиции (в начале, конце и середине слова); ударных и безударных гласных, глухих,</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостоятельно осуществляет звуко-буквенный и слоговой анализ слова; 	<p>Развитие слухового восприятия, памяти, звукового и слогового анализа.</p>

		<p>звонких, твёрдых, мягких согласных.</p> <p>Изученные правила правописания.</p>	<p>– самостоятельно определяет место звука в слове, ударный слог;</p> <p>– применяет на письме способы проверки безударных гласных, произносимых звонких и глухих согласных;</p> <p>– применяет другие изученные во 2-3 классах правила правописания.</p>	<p>Формирование умения применять изученные правила правописания.</p> <p>Развитие аналитико-синтетической деятельности, операций сравнения, сопоставления.</p> <p>Развитие орфографической зоркости.</p>
2.2		<p>Слово. Части речи</p> <p>Разбор слов по составу. Образование новых слов с данными префиксами или суффиксами. Подбор однокоренных слов, изменение их значения. Использование однокоренных слов для проверки написания безударных гласных, звонких и глухих согласных. Слова с переносным значением.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– осуществляет разбор слова по составу;</p> <p>– образует новые слова с данными префиксами или суффиксами;</p> <p>– подбирает ряды однокоренных слов, объясняет их лексическое значение;</p> <p>– использует в практике способ подбора однокоренных слов для проверки правописания гласных и согласных;</p>	<p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Развитие самоконтроля.</p> <p>Формирование правописных умений.</p> <p>Развитие орфографической зоркости.</p> <p>Умение использовать слова разных тематических групп для составления предложений.</p> <p>Развитие умения выбирать слова из ряда данных (по заданию учителя).</p>

		Использование учебного толкового словаря для уточнения значения слова.	<ul style="list-style-type: none"> – пользуется орфографическим словарем; – понимает слова, различные по лексическому значению, находит их в текстах. 	
2.3		<p>Текст Расширение представлений о тексте, его построении. Наблюдение характерных признаков текстов разных типов (повествование, описание, рассуждение).</p> <p>Тема и цель высказывания в текстах разных типов – пове-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – объясняет отличие текста от группы предложений, тематически близких по содержанию, на основе выделения его характерных особенностей; – устанавливает содержательную связь между частями текста; – упорядочивает деформированные тексты с нарушенным порядком структурных частей; – наблюдает и выделяет под руководством учителя характерные признаки текстов разных типов; – формулирует тему и цель высказывания в текстах раз- 	<p>Развитие логического мышления.</p> <p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Становление умений устанавливать логические связи между структурными частями текста.</p> <p>Формирование умений усовершенствовать тексты.</p> <p>Расширение представлений о стиле и лексике различных типов текста.</p> <p>Развитие привычки обдумывать свое высказывание, формулировать его цель и тему.</p>

	<p>ствовании, описании, рассуждении. Заголовок текста.</p> <p>План текста. Роль абзацев. Средства содержательной связи между предложениями в тексте.</p> <p>Расширение представлений о речевом этикете, культуре речи.</p>	<p>ных типов (с помощью учителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – подбирает заголовки к текстам различных типов; – делит текст на логически завершенные части (под руководством учителя); – принимает участие в коллективном составлении плана высказывания; – соотносит пункты плана с абзацами в тексте; – соблюдает абзацы при написании творческих видов работ; – использует в самостоятельных высказываниях лексические повторы, близкие по значению слова <i>он, она, они, этот, эта, эти, тот, та, те, тогда, потом, в начале, после того</i> и др.; – правильно употребляет в своей речи, во время общения слова, выражающие просьбу, по- 	<p>Формирование обобщающей функции слова.</p> <p>Развитие планирующей функции речевой деятельности. Развитие логически последовательной речи на основе плана.</p> <p>Применение изученных способов связи предложений и частей текста.</p> <p>Воспитание культуры речи и общения.</p> <p>Развитие устной и письменной связной речи</p> <p>Стимулирование свободного, правильного высказывания собственных мыслей, впечатлений, наблюдений.</p> <p>Совершенствование содержания и формы собственных высказываний.</p>
--	--	---	---

		<p>Пересказ текста-повествования и текста-описания. Свободный и выборочный пересказ.</p> <p>Составление рассказов, повествований, описаний.</p> <p>Составление элементарных рассуждений.</p> <p>Тексты-инструкции. Деловые бумаги.</p>	<p>желание, извинения, предложения, обращения и др.;</p> <p>– пишет изложение повествовательного текста (40–50 слов) по коллективно составленному плану;</p> <p>– свободно и выборочно пересказывает текст по заданию учителя;</p> <p>– строит рассказ, соблюдая структурные компоненты (зачин, основную часть, заключение);</p> <p>– составляет и записывает небольшие описания по аналогии с образцом;</p> <p>– составляет с помощью учителя тексты-рассуждения по образцу и данному началу (о поступках людей, взаимоотношениях с ровесниками, оценивании событий, фактов);</p> <p>– составляет элементарные инструкции о порядке проведе-</p>	<p>Формирование логической последовательности и образности самостоятельной речи.</p> <p>Развитие описательной и доказательной речи.</p> <p>Развитие логического мышления.</p> <p>Развитие деловой речи.</p> <p>Формирование умений состав-</p>
--	--	--	---	--

			<p>ния или действий при выполнении различного рода практических работ, заданий и поручений учителя;</p> <p>– умеет написать письмо, приглашение, записку, поздравление, используя нормы речевого этикета.</p>	<p>лять инструкции и действовать по их предписаниям.</p> <p>Закрепление навыков речевого этикета, правил правописания.</p>
2.4		<p>Предложение Повторение и обобщение изученного о предложении: виды предложений по цели высказывания, главные и второстепенные члены предложения, связь слов в предложении.</p> <p>Чтение и составление предложений с соответствующей интонацией. Знаки препинания в конце предложения. Обращение в предложении. Знаки препинания при обра-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– определяет вид предложения по цели высказывания;</p> <p>– выделяет по вопросам главные (подлежащее и сказуемое) и второстепенные члены предложения;</p> <p>– устанавливает по вопросам связь слов в предложении;</p> <p>– самостоятельно составляет предложения, различные по цели высказывания, правильно ставит знаки препинания;</p> <p>– правильно интонирует обращения в разных ситуациях;</p>	<p>Развитие умения различать на слух и в тексте различные типы предложений.</p> <p>Усовершенствование практических умений построения предложений.</p> <p>Развитие письменной речи, выработка правильного грамматического строя речи.</p>

	<p>щении (запятая, восклицательный знак).</p> <p>Однородные члены предложения.</p> <p>Запятая при однородных членах предложения.</p> <p>Составление предложений с однородными членами.</p> <p>Сложное предложение. Объединение двух простых предложений в одно сложное с помощью союзов <i>и, а, но</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – выделяет в предложениях обращение знаками препинания; – выделяет и называет однородные члены в предложении; – подчеркивает главные члены предложения; – называет, каким членом являются однородные члены в предложении; – самостоятельно составляет предложения с однородными членами; – объединяет два простых предложения в одно сложное; – находит по вопросам в предложениях и текстах разные части речи; – выделяет слова, к которым нельзя поставить вопрос; – делает разбор слов-названий предметов по составу; – образует однокоренные слова. 	<p>Расширение понятийной стороны речи.</p> <p>Развитие умения ставить вопрос от одного слова к другому, к однородным членам предложения.</p> <p>Обогащение активного словарного запаса.</p> <p>Работа над правильной интонацией предложений.</p> <p>Формирование сознательного отношения к грамматическому строю речи.</p> <p>Применение правописных знаний.</p> <p>Закрепление понятия о разнообразии лексических значений слов и частей речи.</p> <p>Уточнение и обогащение словарного запаса учащихся.</p> <p>Осознание связей между содержанием и формой слова.</p> <p>Усовершенствование словообразования.</p>
--	--	--	---

2.5	<p>Части речи Наблюдения над словами, которые отвечают на вопросы <i>кто? что? какой? какая? какое? какие? что делает? что делают?</i>, а также теми словами, к которым нельзя поставить вопрос (<i>и, на, от, под</i> и др.).</p> <p>Имя существительное Лексическое значение (что обозначают, в том числе и с абстрактным значением типа <i>радость, смелость, тоска</i>). Имена существительные – синонимы и антонимы. Многозначность отдельных имён существительных. Прямое и переносное значение слов. Имена существительные, обозначающие живые и неживые</p>	<p>Ученик: – определяет конкретное и абстрактное значение имён существительных; – наблюдает под руководством учителя точное, меткое и образное употребление разных имён существительных, которые наиболее отвечают содержанию предложения, текста;</p> <p>– определяет конкретное и абстрактное значение имён существительных; – наблюдает под руководством учителя точное, меткое, образное употребление имён существительных, которые наиболее отвечают содержанию предложения, текста;</p> <p>– находит среди существительных те, которые обозначают</p>	<p>Конкретизация представлений о названиях предметов, явлений, действий, состояний живых существ, абстрактных понятий. Обогащение активного словаря учащихся словами разного значения. Развитие образной устной и письменной речи.</p> <p>Конкретизация представлений о предметах, явлениях, действиях, состояниях живых существ, абстрактных понятий. Осознание роли существительных в предложениях и речи. Расширение представлений о лексическом значении имён существительных (слова с абстрактным значением). Дальнейшее обогащение сло-</p>
-----	---	--	---

	<p>предметы, собственные имена.</p> <p>Род имён существительных. «Б» в существительных женского рода на шипящий. Число имени существительного.</p> <p>Склонение имён существительных.</p> <p>Практическое знакомство с изменением существительных по падежам. Вопросы разных падежей.</p> <p>Окончания существительных в разных падежах. Правильное произношение и написание (практически).</p>	<p>живые и неживые предметы, собственные имена;</p> <ul style="list-style-type: none"> – выделяет имена существительные в тексте с помощью вопросов; – определяет род существительных с помощью слов <i>он (она, оно, они), этот (эта, это, эти)</i>; – определяет и употребляет число существительных (по принципу «один–много» предметов); – склоняет имена существительные по падежам; – правильно называет окончания имён существительных во всех падежах единственного числа; – выделяет окончания существительного в речи; – составляет предложения с именами существительными 	<p>варя учащихся словами-синонимами, антонимами, с многозначным значением.</p> <p>Развитие умения распределять существительные по родам и числам.</p> <p>Развитие умения видеть различия в падежных окончаниях существительных разного рода.</p> <p>Усовершенствование навыка письма.</p> <p>Развитие умений пользоваться орфографическим словарем.</p>
--	---	---	---

	<p>Построение предложений с существительными, стоящими в разных падежах.</p> <p>Списывание существительных разных падежных форм, проверка их написания путём сравнения с образцом.</p> <p>Имя прилагательное</p> <p>Повторение изученного в предыдущих классах об имени прилагательном. Распознавание прилагательных в текстах. Роль имени прилагательного в речи.</p> <p>Нахождение прилагательных среди других частей речи.</p> <p>Имена прилагательные, близкие и противоположные по значению.</p> <p>Связь имен прилагательных с существительными.</p> <p>Род и число имён прилагательных.</p>	<p>разного рода, числа, падежной формы;</p> <p>– находит в предложении и списывает разные существительные по заданию учителя;</p> <p>– находит имена прилагательные среди других частей речи, ставит к ним вопросы;</p> <p>– называет прилагательные, обозначающие свойства, качества предметов, явлений;</p> <p>– различает имена прилагательные, близкие и противоположные по значению;</p> <p>– устанавливает по вопросам связь имен прилагательных с существительными;</p> <p>– определяет род и число имён прилагательных;</p>	<p>Формирование умения использовать предлоги с именами существительными в разных падежах.</p> <p>Развитие умений находить имена прилагательные среди других частей речи; правильно ставить к ним вопросы.</p> <p>Расширение словарного запаса именами прилагательными, близкими и противоположными по значению.</p> <p>Усовершенствование грамматического строя устной и письменной речи.</p> <p>Применение знаний о согласовании имён прилагательных и существительных в роде и числе.</p>
--	---	---	---

	<p>Изменение рода и числа прилагательных в зависимости от существительного.</p> <p>Изменение прилагательных по падежам в единственном числе.</p> <p>Постановка вопросов к сочетанию существительных с прилагательными.</p> <p>Письмо и произношение прилагательных на <i>-ский, -цкий, -зкий</i>, с различными префиксами (<i>пришкольный, бессмертный</i> и др.).</p> <p>Имя числительное</p> <p>Понятие о количественных и порядковых числительных.</p> <p>Вопросы к именам числительным.</p> <p>Наблюдение за использованием имён числительных в тексте.</p>	<p>– пишет и правильно произносит окончания прилагательных;</p> <p>– использует прилагательные в самостоятельной речи;</p> <p>– правильно пишет изученные формы прилагательных;</p> <p>– понимает значение числительных, обозначает словом количество;</p> <p>– ставит вопросы к именам числительным;</p> <p>– использует в речи наиболее употребляемые числительные в правильной грамматической</p>	<p>Совершенствование произношения имён прилагательных, стоящих в разных падежных формах.</p> <p>Развитие умений образовывать и употреблять в собственной речи словосочетания из прилагательных и имен существительных.</p> <p>Расширение представлений и понятий о частях речи.</p> <p>Обогащение словарного запаса учащихся количественными числительными.</p> <p>Развитие умений правильно строить словосочетания и предложения с числительными.</p>
--	--	--	--

		<p>Местоимение</p> <p>Понятие о местоимении как части речи. Роль местоимений в тексте.</p> <p>Личные местоимения, их изменение по лицам.</p> <p>Местоимения <i>этот (эта, это, эти), тот (та, то, те)</i>. Их употребление в тексте.</p> <p>Замена имён существительных местоимениями в нужной падежной форме (по образцу).</p> <p>Раздельное написание местоимений с предлогами (практически).</p> <p>Глагол</p> <p>Повторение изученного о глаголе.</p>	<p>форме с соответствующим ударением;</p> <p>– выделяет числительные в предложенном тексте;</p> <p>– объясняет роль местоимений в речи и в тексте;</p> <p>– называет личные местоимения;</p> <p>– составляет с ними предложения, правильно согласовывая их с другими частями речи; находит местоимения в текстах;</p> <p>– составляет предложения и тексты, употребляя местоимения;</p> <p>– выделяет в предложениях и текстах глаголы по вопросам;</p>	<p>Усовершенствование произносительных навыков.</p> <p>Расширение круга грамматических понятий.</p> <p>Обогащение словарного запаса.</p> <p>Развитие умения различать, находить, пользоваться местоимениями при составление предложений, собственных высказываний.</p> <p>Усовершенствование собственных текстов с помощью употребления местоимений.</p> <p>Расширение круга грамматических понятий.</p>
--	--	---	---	--

	<p>Вопросы для определения глаголов, лексическое значение, роль в предложении, связь с именем существительным.</p> <p>Обобщение и расширение представлений о лексическом значении глаголов:</p> <ul style="list-style-type: none"> – глаголы действия, речи, мышления, движения, природных явлений и др.; – глаголы-синонимы, глаголы-антонимы; – прямое и переносное значение глаголов; – однокоренные глаголы; – однородные сказуемые. <p>Правописание «не» с глаголами.</p> <p>Неопределенная форма глагола.</p> <p>Время глаголов: настоящее, прошедшее и будущее.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – определяет роль глагола в предложении (сказуемое, второстепенные члены предложения); – различает глаголы по лексическому значению в своей речи; – пишет отдельно <i>не</i> с глаголами; – выделяет глаголы неопределенной формы в пословицах, поговорках, советах, инструкциях; – изменяет глаголы по временам, родам, лицам и числам; 	<p>Развитие познавательной деятельности.</p> <p>Обогащение активного словаря глаголами разного лексического значения.</p> <p>Развитие умения пользоваться усвоенными глаголами в своей речи.</p> <p>Формирование правописных умений, умения пользоваться орфографическим словарем.</p> <p>Усовершенствование познавательных процессов.</p> <p>Становление точной, образной, грамматически правильной устной речи.</p>
--	---	--	---

	<p>Изменение глаголов прошедшего времени по родам. Изменение глаголов настоящего и будущего времени по лицам и числам. Глаголы на <i>-ся</i> (в прошедшем, настоящем и будущем времени). Мягкий знак в глаголах на <i>-ся</i> (по вопросам <i>что делает? что сделает? что делать? что сделать?</i>). Роль глагола в предложении, тексте повествовательного и описательного характера.</p> <p>Наречие Роль наречий в тексте, в речи. Наречие места, времени, образа действия, причины, цели. Практическое знакомство с правописанием наиболее употребляемых наречий.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – подбирает временную форму глагола в зависимости от содержания предложения, текста; – правильно пишет <i>ь</i> в глаголах на <i>ться</i>; – составляет словосочетания существительных с глаголами, однородными сказуемыми; – понимает роль глаголов в тексте и употребляет их в своих высказываниях; – переконструирует текст с заменой одной временной формы глагола другой, неопределенной формой, временной и др.; – различает наречия в тексте, в речи; – находит различные по значению наречия в предложениях, текстах; 	<p>Развитие образной стороны речи. Развитие умения применять в процессе практических работ свои знания. Выработка правописных навыков. Развитие орфографической зоркости.</p> <p>Развитие навыков усвершенствования текстов.</p> <p>Расширение круга грамматических понятий. Обогащение словарного запаса наречиями с разным лексическим значением. Усовершенствование грамма-</p>
--	---	---	--

	<p>Наречие, близкие и противоположные по значению. Составление предложений с наречиями.</p> <p>Предлог Использование в речи наиболее употребительных предлогов, изученных в предыдущих классах (практически). Различение предлогов и префиксов. Раздельное написание предлогов с изученными частями речи.</p> <p>Союз (практически) Использование в устной и письменной речи наиболее употребительных союзов <i>и, а, но, или</i>. Знаки препинания при употреблении в сложном предложении союзов <i>а, но</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – выписывает из текста заданные наречия; – самостоятельно составляет с наречиями предложения, вводит их в устные высказывания; – правильно использует в речи знакомые предлоги; – отличает предлог от префикса; – пишет предлоги раздельно с другими частями речи; – понимает роль союзов в предложении, в устной речи; – правильно использует союзы в составе простого и сложного предложения; – ставит запятую перед союза- 	<p>тического строя устной и письменной речи. Формирование орфографических умений.</p> <p>Обобщение понятия о частях речи. Дифференциация самостоятельных и служебных частей речи. Совершенствование грамматического строя речи. Развитие процессов сравнения, сопоставления, обобщения. Развитие орфографической зоркости. Воспитание наблюдательности, внимания, самостоятельности, настойчивости в выполнении учебных заданий и творческих видов работ.</p>
--	---	--	---

			ми <i>а</i> , но в сложном предложении.	
		<p>Техника письма, культура оформления письменных работ <i>(в течение года)</i></p> <p>Закрепление и усовершенствование графических навыков письма.</p> <p>Совершенствование плавного, ритмичного письма в тетради в одну линейку.</p> <p>Безотрывное соединение элементов букв <i>ж</i>, <i>х</i>, <i>ю</i>, сочетаний букв (<i>лю</i>, <i>ство</i>, <i>ствле</i> и др.).</p> <p>Постепенное ускорение скорости письма (в соответствии с индивидуальными способностями учащихся).</p> <p>Правильное, аккуратное оформление письменных работ.</p> <p>Правильное подчеркивание слов прямой или зигзагооб-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – владеет графическими навыками письма; – плавно, ритмично пишет в тетради; – самостоятельно правильно располагает заголовки на строке, не заходя на правый край работы; – безотрывно соединяет элементы букв; – постепенно ускоряет темп письма; – правильно, аккуратно списывает, использует с учебной целью разные условные обозначения и таблицы; – списывает рукописный и пе- 	<p>Дальнейшее развитие графических навыков, зрительного восприятия, моторики руки при письме.</p> <p>Развитие самоконтроля при выполнении движений руки при письме.</p>

	<p>разной линией, использование условных обозначений при разборе слов по составу, анализе частей речи, членов предложения.</p> <p><i>Слова, произношение и правописание которых необходимо запомнить:</i> Украина, украинский, Киев, автомобиль, аккуратно, видеть, вокзал, вокруг, всегда, глубокий, двадцать, двенадцать, директор, дорога, железо, женщина, здесь, инженер, килограмм, километр, конечно, компьютер, костёр, легко, ломать, медленно, назад, налево, направо, одиннадцать, помогать, портрет, пятнадцать, сверкать, свобода, сегодня, сейчас, сзади, снизу, сочинение, спасибо, считать, фамилия, хозяйство, четыре, человек, шестнадцать, шоссе.</p>	<p>чатный текст;</p> <p>– записывает под диктовку текст из 60–80 слов, написание которых не расходится с произношением.</p>	
--	---	---	--

РУССКИЙ ЯЗЫК

(ЧТЕНИЕ)

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Главная цель чтения – научить учащихся с ЗПР осмысленно читать, заложить основу для полноценного усвоения текстовой информации, корригировать и развивать речевые и познавательные умения, воспитывать читательскую самостоятельность, умения формулировать основную идею, оценочные высказывания о содержании прочитанного, характерах персонажей, выделять выразительные средства произведения, формировать национальное самосознание учащихся, их духовность.

При подборе произведений для чтения основным принципом является *тематически-жанровый и художественно-эстетический*, способствующие знакомству учеников с литературой как искусством слова, всестороннему развитию на этой основе их речи. *Литературоведческий принцип* реализуется в процессе анализа художественного текста. Художественные средства произведения помогают созданию словесно-художественных образов.

Коррекционно-развивающий принцип предусматривает развитие всех сторон речи, мыслительных процессов, повышение познавательной активности, преодоление специфических трудностей чтения у школьников с ЗПР.

Данные принципы создают возможность раскрыть перед учениками богатство окружающего мира и человеческих взаимоотношений, помогают накоплению морально-этического и социального опыта, формируют у школьников личностное отношение к действительности.

На уроках чтения решаются как общеобразовательные, так и специфические задачи обучения детей с ЗПР.

Основными задачами чтения и развития речи в младших классах является:

- формирование, закрепление и постепенное совершенствование навыка правильного, сознательного, беглого, выразительного чтения вслух и молча;
- формирование умений речевой деятельности (слу-

шать—понимать и говорить, читать и писать), культуры литературной речи, этических навыков речевого поведения;

- уточнение, обогащение, активизация словарного запаса школьников;

- преодоление речевых нарушений;

- формирование у детей фонематического восприятия, основных операций познавательной деятельности: анализа и синтеза, сравнения, классификации и обобщения;

- развитие умения самостоятельно строить диалог и монолог (отвечать на вопросы, задавать вопросы по содержанию прочитанного, связно рассказывать о прочитанном, увиденном, услышанном, высказывать собственные суждения);

- воспитание интереса к традициям своего народа, его прошлого, настоящего и будущего;

- развитие морально-этических, эстетических представлений, творческих способностей;

- формирование интереса к книге, к самостоятельному чтению;

- ознакомление детей с детской литературой, которая способствует воспитанию честности, доброжелательности, уважения к людям, любви к природе.

Различные задачи обучения чтению осуществляются в процессе работы над текстами книг, для чтения доступной, художественной, научно-популярной литературы, детских периодических изданий. Речевое развитие в курсе чтения является ведущим принципом обучения. Оно сориентировано на практическое формирование речевой деятельности и осуществляется в тесной взаимосвязи с другими уроками. В программе заложены предпосылки воспитания читательской самостоятельности младших школьников.

Художественные произведения и их содержание

Круг чтения младших школьников с ЗПР охватывает доступные их восприятию и пониманию произведения классиков и современных авторов украинской, русской и зарубежной литературы для детей, устного народного творчества – загадки, пословицы, поговорки, скороговорки, легенды, литературные сказки, детская периодика: газеты и

журналы, словари для детей, справочники, энциклопедии для детей.

По жанровой форме – это сказки, басни, рассказы, повести, пейзажная лирика, сюжетная лирика, стихотворения-рассуждения, детские игры, пьесы.

По тематической направленности – это произведения о любви к родному краю, родному языку, своему роду; об уважении к народным традициям, которые включают морально-этические понятия добра, сопереживания, человечности, дружбы; юмористические произведения; научно-художественные произведения о живой и неживой природе, о людях труда, о профессиях; произведения о детях, их полезных занятиях, взаимоотношениях в школе и семье, заботе о сохранении окружающей природы; о приключениях, на историческую тематику.

Формирование и развитие навыков чтения, работы над текстом

В процессе обучения в начальных классах ученики с ЗПР овладевают полноценной техникой чтения.

Техника чтения включает такие компоненты, как скорость чтения (темп), правильность, осознанность и выразительность. Каждый из них связан со смысловой стороной чтения, т.е. пониманием прочитанного. Это качество предусматривает понимание слов в тексте, содержания каждого предложения текста, смысловых связей между ними и между частями текста, текста в целом.

В период начального обучения школьники овладевают двумя видами чтения – громким чтением (вслух) и молчаливым (про себя). Чтение вслух – это чёткое, плавное, безошибочное, достаточно выразительное чтение целыми словами. Молчаливое чтение – это чтение «глазами» без речевых движений, характеризуется активизацией процесса понимания, запоминания прочитанного, а также более ускоренным темпом, по сравнению с чтением вслух.

Для каждого класса у учеников с ЗПР с учетом особенностей их психической деятельности определяются нормы чтения вслух, которые представлены в «Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів із ЗПР» (2002 год). Навык чтения у данной категории детей формируется мед-

ленно, что обусловлено спецификой мыслительных процессов, своеобразием связей между зрительным и слуховым восприятием и звукопроизношением. Эти особенности задерживают процесс автоматизации чтения, усложняют осознание содержания текстов, с одной стороны, а с другой, – трудности понимания прочитанного задерживают усовершенствование беглости и правильности чтения (большое количество ошибок, низкий темп). Такое взаимное влияние этих особенностей у учеников с ЗПР определяет необходимость систематического усовершенствования всех компонентов техники чтения.

Основными приемами самостоятельного осмысления содержания незнакомого текста являются: выделение в тексте сложных для понимания слов, раскрытие их значения, постановка вопросов к тексту (разного характера), нахождение опорных слов, помогающих раскрыть главную мысль автора.

Систематическая работа по анализу текста постепенно готовит учеников к самостоятельному пониманию прочитанного.

В процессе самостоятельной работы с книгой (газетой, журналом, словарем) у детей вырабатывается умение различать элементы книжки, их назначение (обложка, заголовки, корешок, страницы, название, фамилия автора, иллюстрации, содержание), знакомит с разными изданиями.

В 1–2 классах основное внимание уделяется чтению вслух, а со второго семестра 2 класса вводится молчаливое чтение. В этот период целесообразным является полугромкое чтение как переход к молчаливому. В 3–4 классах основное внимание на уроках чтения должно уделяться развитию молчаливого чтения. В работе с текстом увеличивается количество упражнений и заданий на развитие понимания прочитанного.

Особенности познавательной деятельности учеников с ЗПР обуславливают трудности восприятия и понимания прочитанного. Потому уже в букварный период проводится *работа по осознанию учениками содержания прочитанного*. С этой целью целесообразно давать ученикам задания составлять слова из прочитанных слогов, объяснять значение отдельных слов, вводить их в простые предложения,

подбирать к ним предметные картинки (рисунки), синонимы и антонимы. Большое значение имеет словарная работа. В процессе анализа содержания текстов выявляется, что часть слов детям с ЗПР может быть не понятна. К таким словам относятся абстрактные понятия, некоторые слова – признаки предметов, эпитеты, метафоры, идиоматические обороты речи и др.

Развитие осознанности чтения непосредственно связано с *работой над лексикой*. Лексический запас речи детей с ЗПР бедный, для него характерны нечёткость, слабая дифференциация значения слов. Дети нередко с трудом понимают общеизвестные слова, если они обозначают явления, которые отделены от контекста. Развитие понятийной стороны мышления, расширение словаря детей осуществляется как на уроках чтения, так и на занятиях по развитию речи.

Для объяснения слов и выражений используются разные средства: показ конкретного предмета или муляжа, макета, картинки, замена незнакомых слов знакомыми, раскрытие значения слова через его корень, выделение непонятных слов путём объяснения их значений и др.

Развитие навыков выразительного чтения достигается упражнениями для осознания логического ударения, смысловой паузы, интонации, темпа чтения. Развитие и усовершенствование правильности и беглости чтения достигается систематическим чтением и перечитыванием произведений в целом, отрывков из них, использованием выборочного чтения, соотнесения читаемого с иллюстрацией и, наоборот, нахождение предложений, соответствующих данной иллюстрации, и др.

В *работе с текстом* учащиеся с ЗПР учатся отвечать на вопросы учителя, работать с методическим аппаратом к текстам учебника, рассказывать о своих наблюдениях, о прочитанном. Постепенно у них формируются умения сравнивать то, о чём прочитали в тексте, с личным опытом, наблюдениями. Они овладевают умениями делить текст на части с помощью учителя и самостоятельно, придумывать к ним заголовки, которые могут быть пунктами коллективно или самостоятельно составленного плана.

В связи с трудностями, которые возникают у данной категории детей при работе с текстом, проводится его де-

тальный содержательный анализ, устанавливаются причинно-следственные связи между описанными событиями и поступками героев, частями текста (особенно при чтении текстов научно-популярного характера). При анализе текста учитываются особенности восприятия младших школьников с ЗПР, их неумение выделять главное, самостоятельно получать из текстов новые сведения.

Ученики знакомятся с различными жанрами художественной литературы. Так, во 2 классе учеников знакомят с особенностями разных жанров (например, вымысел в сказках о животных); в 3 классе – с героико-фантастическими сказками; в 4 классе – с лирической поэзией.

При работе с рассказами учитель должен предусмотреть особенности их содержания. В одних рассказах события излагаются последовательно, в других может быть опущен какой-либо эпизод; в третьих основная мысль заключается в определенных словах, для этого необходим более глубокий анализ содержания. В связи с этим меняется методика работы с произведениями. При анализе текста уделяется внимание работе с персонажами, оцениваются их поступки, мотивы, даются оценки, выявляется и формируется отношение детей к прочитанному. Значительное место отводится работе над словом, выразительными средствами произведения, обращать внимание на эмоциональность художественного произведения. Значительное внимание на уроках чтения уделяется воспитанию культуры речи, обогащению, уточнению, активизации словаря детей.

Развитие навыка самостоятельного чтения. Систематическая работа по анализу текста направлена на формирование готовности к пониманию содержания прочитанного и вместе с усовершенствованием беглого и правильного чтения способствует формированию навыка самостоятельного чтения младших школьников с ЗПР.

Школьники должны ориентироваться в учебниках по содержанию, самостоятельно пользоваться методическим и справочным материалом, ориентироваться в понятиях «абзац», «подзаголовок», «иллюстрация», «выводы», «параграф».

С 3 класса – пользоваться библиотекой, с помощью библиотекаря подбирать книги для самостоятельного чтения,

придерживаться правил гигиены в обращении с книгой. Нормальный темп чтения ученика должен равняться темпу его разговорной речи.

Развитие творческой деятельности. Уроки чтения являются одним из средств развития творческой деятельности детей. Они учатся дополнять тексты, создавать в своём воображении образные картины, составлять рассказы-миниатюры, участвовать в инсценировании художественных произведений.

Важным для развития связной речи учащихся с ЗПР является «словесное рисование», составление устных описаний природы, наблюдений, что способствует формированию образного мышления, творческих представлений, эстетического восприятия прочитанных произведений, развитию описательно-разговорной речи. Осознанию текста в процессе чтения помогает словарная работа (использование разных приемов объяснения слов). Работа с текстом после чтения проводится путём анализа художественных средств, раскрытие причинно-следственных связей между описанными событиями, выявление главной мысли, повторное обращение к тексту, соотнесение текста с иллюстрацией, оценочное суждение по поводу его содержания, поступков героев.

Развитие творческой деятельности учеников с ЗПР предусматривает систематическую работу по усовершенствованию понимания прочитанного. Целесообразно упражнять их в нахождении существенных признаков и связей в содержании прочитанного, дифференциации существенного и несущественного, сравнения событий, фактов из своей жизни с прочитанным, что способствует творческой работе с книгой. Работа по развитию творческой деятельности продолжается и во внеклассном чтении.

Коррекционно-развивающая линия. Развитие школьников с ЗПР на уроках чтения предусматривает работу над чётким произношением всех звуков русской речи, установлением смысловых связей в тексте. Существенным компонентом техники чтения является его выразительность, которая непосредственно связана с осознанием прочитанного. На начальном этапе обучения чтению понимание прочитанного отстает от техники чтения. Чтение младших

школьников отличается монотонностью, невыразительностью, неумением расставлять паузы между предложениями, трудностями использованием логического ударения, интонационной пунктуации. Вялость артикуляционного аппарата, нечёткость звукопроизношения обуславливает необходимость сочетать работу по чтению с отработкой правильного литературного произношения.

С развитием сознательного чтения усваивается не только пунктуационная интонация, но и смысловые паузы, логическое ударение.

Коррекционная направленность обучения чтению детей с ЗПР предусматривает также повышение их общего развития. Осуществляется развитие аналитическо-синтетической деятельности путём постановки вопросов о значении отдельных слов, выражений, предложений. В одних случаях вопросы задаются последовательно по ходу текста. Такой разбор текста привлекает внимание учеников к читаемому. В других случаях, когда мысль автора непосредственно не раскрыта в тексте, а заключается в отдельных словах или предложениях, целесообразно задавать ученикам вопросы, начиная с тех предложений, в которых заключается основная мысль. Вопрос «Почему так?» помогает детям раскрыть сущность содержания. Такая вариативность постановки вопросов готовит детей к выборочному чтению, пересказу прочитанного по вопросам учителя.

Внеклассное чтение – это составная часть чтения, развития речи и мышления учащихся, цель которого – дальнейшее совершенствование техники чтения. Учащихся знакомят с разнообразием детской литературы, развивают познавательный интерес к книге, к самостоятельному чтению, формируют умение воспринимать, понимать и воспроизводить содержание прочитанного, выражать к нему своё отношение, пользоваться библиотекой. Интенсивно формируются морально-этические представления. Работа с книгой осуществляется на уроках внеклассного чтения, на занятиях в библиотеке, во внеурочное время (проведение праздников книги, литературных утреников, игр, викторин).

Уроки внеклассного чтения проводит учитель. Внеклассным чтением и другими видами занятий во внеурочное время руководит воспитатель и библиотекарь.

Внеклассное чтение в младших классах школы для детей с ЗПР включает три этапа:

– **подготовительный** – с первой учебной недели параллельно с обучением грамоте (10–15 минут в неделю на уроках чтения);

– **начальный**, когда дети учатся самостоятельно читать (1 час в неделю);

– **основной** – 3–4 классы (1 час в две недели).

Уроки внеклассного чтения проводятся в разных формах: *уроки громкого чтения*, когда учитель начинает читать книгу, а ученики продолжают чтение вслух; *уроки рассказывания*, когда дети обмениваются впечатлениями о прочитанной книге (хорошо, если все ученики класса прочитают одну и ту же книгу), ответы на вопросы учителя, вопросы учеников друг к другу или учителю, рассказы об аналогичных событиях из личной жизни; *уроки учета прочитанных книг* – ведение тетрадей для внеклассного чтения (под руководством учителя), заполнение классного стенда прочитанных книг. Во 2 классе целесообразно организовать библиотечку в классе с тем, чтобы учитель имел возможность проверить количество и качество прочитанных учениками книг, понимание содержания прочитанного. На таких уроках подводятся итоги самостоятельной читательской деятельности учащихся, даются задания на дальнейший период.

При планировании уроков внеклассного чтения необходимо учитывать, сколько занятий будет проводиться в библиотеке. Эту работу ведут вместе учитель и библиотекарь. Библиотекарь знакомит детей с книжным фондом библиотеки, порядком получения книги.

Приобщать детей к обмену книг в библиотеке целесообразно начинать с 3 класса, когда техника самостоятельного чтения выше, чем во 2 классе. Подбирая книги и произведения для внеклассного чтения детей с ЗПР, необходимо учитывать их интересы и возраст, возможности, гигиенические требования к оформлению книг. Тематика чтения должна быть близкой детям – о жизни детей и животных, об окружающей действительности, для развития кругозора учащихся, для формирования моральных качеств, гуманных чувств к своей земле, народу, языку, о природе родного

края, уважительном отношении к народным традициям, общественным ценностям.

Содержание программы по чтению имеет чёткую структуру и отражается в пяти колонках: в первой колонке – номер по порядку; во второй определяется количество часов, отведенных на изучение каждой отдельной темы; в третьей колонке – содержание учебного материала, включающее темы и подтемы; четвёртая – требования к учебным достижениям учащихся; в пятой определяются основные направления коррекционно-развивающей работы с детьми на материале изучаемой темы.

В круг чтения должны быть включены небольшие по объёму прозаические и лирические произведения отечественной детской литературы, интересные учащимся с задержкой психического развития. Обязательно рекомендуется на всех годах обучения познакомить их с рассказами В. Сухомлинского, И. Мамина-Сибиряка, Л. Успенского, И. Соколова-Микитова, К. Ушинского, М. Пришвина, К. Паустовского; Леси Украинки, Тараса Шевченка, В. Скрягина, В. Сосюры, Ю. Коренца, С. Маршака, А. Пушкина.

ПРОГРАММА

1 класс

(2 часа в неделю)

Пор. №	К-во-час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1		<p>Здравствуй, школа!</p> <p>Рассказы, стихотворения, сказки, загадки о школе и об учебе, о детях и их взаимоотношениях в школе.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – внимательно слушает чтение учителя, отвечает на вопросы по содержанию прослушанного; – правильно, сознательно читает целыми словами (допускается чтение отдельных слов по слогам); – чётко произносит все звуки русской речи; – объясняет значение большинства слов прочитанного текста (с некоторой помощью учителя). 	<p>Развитие правильного произношения звуков, слогов, слов, ударения в словах.</p> <p>Формирование понимания содержания прочитанного: ответы на вопросы о прослушанном и прочитанном (с помощью учителя).</p> <p>Соотнесение словесного материала с иллюстрациями учебника.</p> <p>Выработка положительных качеств личности.</p>

2		<p>Золотая осень</p> <p>Рассказы, стихотворения, тексты, сказки об осени. Природа осенью. Отношение людей к природе, забота о сохранении природы.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно читает вслух целыми словами и по слогам; – отвечает на вопросы по содержанию прочитанного; – сопоставляет прочитанное об основных признаках осени с наблюдаемыми изменениями в природе осенью; – называет основные слова-признаки осенней поры; – сравнивает изменения в природе осенью и летом; – рассказывает эпизоды из прочитанного текста, по иллюстрациям в учебнике. 	<p>Уточнение основных признаков окружающих предметов, явлений природы на основе прочитанных текстов.</p> <p>Нахождение в текстах слов, предложений, выражающих красоту осенней природы, любовь к природе; проявление чувства любви к животным, заботы о них.</p>
3		<p>Родина. Мой дом родной</p> <p>Рассказы, песни, пословицы, поговорки, сказки об Украине, родном крае, родной семье. Любовь к своей семье. Природа родного края.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно плавно читает целыми словами, фразами; – понимает содержание прочитанного, конкретное значение большинства слов в тексте; – разграничивает по жанрам 	<p>Развитие умения строить полные ответы на вопросы, составлять высказывания монологического характера, выделять в тексте слова, сложные по содержанию, самостоятельно за-</p>

			<p>художественные произведения (рассказ, сказку, стихотворение);</p> <ul style="list-style-type: none"> – называет действующих лиц в произведениях; – полно отвечает на вопросы, используя лексику и фразы текста; – понимает пространственные отношения (<i>Куда? Откуда?</i>); – знает название столицы нашей родины, город (село), в котором живет, состав своей семьи, имена членов своей семьи; – внимательно слушает и понимает текст, прочитанный учителем. 	<p>давать вопросы учителю и одноклассникам.</p> <p>Формирование умения устанавливать причинно-следственные связи между событиями, фактами, явлениями.</p> <p>Формулирование собственного мнения о прочитанном, поступках персонажей.</p> <p>Развитие положительного отношения к своей семье, умения выразить любовь к своим близким и родным.</p>
4		<p>Сказочный мир прекрасен</p> <p>Русские и украинские народные и литературные сказки; детские потешки, песенки, пословицы, скороговорки, загадки, в которых прославля-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – выразительно читает сказки; – читает сказки в лицах; – принимает участие в инсценировках сказок; – устно рисует образные кар- 	<p>Развитие речевой культуры, чёткой дикции.</p> <p>Размышления над темой сказки, с чего начинается и чем заканчивается сказка, умение</p>

		<p>ется добро, благородство, желание оказать помощь людям, ответственность людей за свои поступки.</p> <p>Выразительные средства языка сказок, песен, загадок.</p>	<p>тины к эпизодам сказок, песен;</p> <p>– сравнивает действия и поступки персонажей сказок;</p> <p>– определяет с помощью учителя главную мысль в сказке (чему учит сказка);</p> <p>– под руководством учителя наблюдает выразительные средства языка сказок, загадок, песен.</p>	<p>отличать вымысел от правды, осознание того, что в сказках животные наделены человеческими качествами.</p> <p>Формирование умений эмоционально воспринимать содержание сказки, средства выражения эмоций, чувств героев сказки.</p> <p>Использование образных выражений в речи.</p>
5	<p>Зимушка-зима белоснежная пришла</p> <p>Произведения детской литературы о природе зимой русских и украинских авторов. Зимние праздники – Новый год, Рождество. Зимние развлечения детей. Забота людей о живой и неживой природе в зимнее время. Труд людей зимой. Рассказы, сказки, стихотворения, загадки, пословицы о зиме.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– правильно, плавно читает тексты о зиме,</p> <p>– пересказывает содержание прочитанного по вопросам;</p> <p>– объясняет слова в прямом значении;</p> <p>– находит в тексте и читает слова и предложения о признаках зимы, явлениях природы зимой;</p> <p>– помнит название произведе-</p>	<p>Развитие правильности, темпа, осознанности чтения.</p> <p>Понимание и использование в своей речи образных слов и выражений о зимней погоде, о природе зимой, употреблённых в текстах.</p> <p>Устные описания изменений в природе зимой на основе прочитанного, собственных наблюдений, по картинкам.</p>	

		<p>ний и называет основных действующих лиц из прочитанного произведения;</p> <ul style="list-style-type: none"> – составляет краткую характеристику одного из персонажей (с помощью учителя); – выбирает предложения, в которых заключается основная мысль текста; – различает произведения по их эмоциональной окраске (веселые, печальные); – читает текст в лицах; – задает вопросы по содержанию текста (с помощью учителя), которые помогают раскрыть причинно-следственные связи (<i>почему?</i>) и отвечает на них простыми предложениями. 	<p>Развитие описательно-разговорной речи.</p> <p>Установление временных связей между событиями, описанными в тексте, ответы на вопросы своими словами и словами текста, сравнение двух произведений о природе зимой, нахождение общего и различного в содержании текстов.</p> <p>Развитие умения видеть красоту зимней природы, устно рассказывать о ней, используя образные выражения произведения, оказывать зимой помощь растениям и животным.</p> <p>Установление причинно-следственных, временных связей между событиями прочитанного текста на основе вопросов учителя, оценочные суждения о поведении действующих лиц.</p> <p>Понимание положительных и</p>
--	--	--	--

				отрицательных поступков детей, заимствование положительных черт персонажей.
6		<p>Землю красит человек трудом</p> <p>Произведения разных жанров о труде и трудолюбии людей, о детских заботах, делах, играх в зимнее время года.</p> <p>Жизнь животных, птиц, растений зимой.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – воспринимает и понимает текст, прочитанный учителем; – плавно, правильно читает по слогам с переходом на чтение целыми словами; – находит незнакомые слова, с помощью учителя осмысливает их значение; – находит в тексте слова, которые характеризуют живую и неживую природу; – разучивает наизусть стихотворения; – определяет с помощью учителя главную мысль прочитанного произведения; – выявляет уважение к труду, людям труда. 	<p>Регулирование темпа и силы голоса в зависимости от содержания и жанра произведения.</p> <p>Воспитание эстетического восприятия красоты зимней природы.</p> <p>Словесное рисование картин к отдельным частям текста.</p> <p>Формирование понятий об основных жанрах произведений: рассказ, сказка, стихотворение, загадка.</p> <p>Воспитание трудолюбия.</p> <p>Понимание прямого и переносного значения слов в тексте.</p> <p>Выделение в тексте описаний живой и неживой природы.</p> <p>Положительное отношение к</p>

				природе, осознание необходимости охранять природу; умение выражать свои чувства, впечатления от прочитанного.
7		<p>Береги природу!</p> <p>Произведения разных жанров о приближении весны, об охране природы.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно плавно читает тексты с соответствующей интонацией; – четко и правильно произносит слова, предложения, придерживается пауз, ударений; – определяет в тексте действующих лиц и последовательность событий (на вопросы учителя: <i>что было сначала, что было потом, чем окончилось?</i>); – выборочно читает по заданию учителя; – находит в тексте предложения, в которых заключается главная мысль; 	<p>Совершенствование техники чтения.</p> <p>Воспитание правильного звукопроизношения.</p> <p>Выделение в текстах существенных признаков весны.</p> <p>Устное описание картин весенней природы на основе прочитанных произведений, наблюдений, по картинкам и иллюстрациям.</p> <p>Формирование умений передавать свои впечатления о прочитанном (с помощью учителя).</p> <p>Развитие умений анализировать события, сопоставлять</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – рассматривает рисунки, иллюстрации к тексту; – отвечает на вопросы по содержанию текста и иллюстраций к нему; – знает названия произведений по теме «Весна»; – находит в тексте слова – описания весенней природы, погоды. 	<p>признаки разных времен года (осень, зима, весна).</p> <p>Умение сопоставлять поступки действующих лиц с собственными.</p> <p>Осознание роли абзацев в тексте.</p> <p>Подбор заголовков к прочитанным текстам с помощью учителя.</p> <p>Участие в сюжетно-ролевых играх по теме «Весна».</p>
8		<p>Мама дорогая</p> <p>Стихотворения, рассказы, пословицы и поговорки о матери, бабушке, сестре. Любовь к родным людям.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – называет на основе прочитанных произведений признаки весны; – правильно, бегло читает произведения по теме; – пересказывает содержание прочитанного по вопросам учителя и самостоятельно; – чётко произносит слова, придерживаясь правильного уда- 	<p>Формирование приемов регулирования силы и темпа голоса в зависимости от содержания и жанровой специфики произведения.</p> <p>Понимание роли абзаца в тексте.</p> <p>Развитие умений составлять план прочитанного, своего рассказа.</p>

			<p>рения, интонации предложений по цели высказывания, логических ударений и пауз;</p> <p>– читает выборочно по заданию учителя;</p> <p>– находит в тексте слова, в которых заключена основная мысль произведения;</p> <p>– составляет по аналогии с прочитанным небольшие рассказы о самых близких людях.</p>	<p>Формирование осознанного положительного отношения к матери, бабушке, сестре, подруге.</p> <p>Эмоциональная реакция на прослушанный и прочитанный текст.</p> <p>Формирование собранности, волевых усилий.</p>
9	<p>Пришла весна с радостью, с великою милостью</p> <p>Произведения разных жанров о весне, о пробуждении природы, о весенних работах людей, весенних праздниках, обычаях и обрядах .</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– правильно, плавно, выразительно читает тексты различных жанров;</p> <p>– самостоятельно пересказывает содержание прочитанного;</p> <p>– полным, развёрнутым предложением отвечает на вопросы по содержанию прочитанного;</p> <p>– выделяет главных героев прочитанного произведения, даёт</p>	<p>Становление всех компонентов техники чтения.</p> <p>Развитие самостоятельности пересказа прочитанного, описания собственных наблюдений и впечатлений от увиденного.</p> <p>Воспитание выразительности и образности речи учащихся.</p> <p>Формирование умений подво-</p>	

			<p>собственную оценку их поступкам;</p> <ul style="list-style-type: none"> – определяет с некоторой помощью учителя главную мысль произведения; – выделяет под руководством учителя выразительные средства произведения; – сравнивает и различает похожие и не похожие по содержанию произведения; – использует усвоенный словарь в собственной речи, при передаче содержания текстов о весне; – рассказывает о весенних праздниках, обрядах и обычаях украинского и русского народов. 	<p>дить итоги анализа прочитанного произведения: определять тему, главную мысль, выделять действующих лиц и проч.</p> <p>Выявление интереса к родному языку, природе в разные времена года, народным традициям.</p> <p>Развитие самостоятельной связной речи.</p>
10		<p>Лето красное пришло</p> <p>Произведения разных жанров о лете, о летней природе. Отдых и развлечения детей летом. Бережливое отношение</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно, слитно, бегло, выразительно читает разные тексты; 	

		<p>взрослых и детей к природе в разные времена года.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – различает жанры прочитанных произведений; – выделяет главную мысль произведения; – пересказывает прочитанное свободно, близко к тексту, выборочно, самостоятельно; – выделяет части произведения, дает им названия (заголовки); – составляет под руководством учителя план прочитанного произведения; – знает наизусть стихотворения, выученные на протяжении года, называет авторов этих стихотворений; – знает пословицы, поговорки, загадки о лете; – использует образные слова и выражения прочитанных произведений в собственных высказываниях. 	
--	--	--	---	--

На конец учебного года ученик:

- пользуется сохраненными анализаторами (слухом, зрением, осязанием) во время чтения текстов и письма;
- ориентируется на странице во время чтения текстов, в учебнике и книге;
- внимательно слушает учителя, отвечает на вопросы по содержанию прочитанного;
- понимает и правильно воспроизводит прослушанное и прочитанное с помощью учителя и самостоятельно;
- бегло читает целыми словами, сложные по структуре слова – по слогам;
- называет признаки предметов, разных времен года;
- устно описывает предложенные учителем предметы, явления природы;
- поддерживает диалог;
- участвует в играх, праздниках, посвященных народным традициям;
- называет произведения по жанрам (сказка, стихотворение, рассказ).

2 класс

(2 час в неделю)

Пор. №	К-во час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1		Школа открывает двери нам свои Произведения разных жанров: о школе, учениках, кни-	<i>Ученик:</i> слушает и понимает чтение учителя;	Усовершенствование техники чтения.

		<p>гах, родном языке, о дружбе и товариществе, уважении к старшим, о труде и людях труда, родном крае и его богатствах.</p>	<p>– читает вслух преимущественно целыми словами небольшие тексты (рассказы, статьи, стихотворения, пословицы и поговорки);</p> <p>отвечает на вопросы учителя о прослушанном, прочитанном;</p> <p>– соблюдает правильное произношение звуков, слов, ударение в словах;</p> <p>пересказывает прочитанное по вопросам учителя, по заданиям к текстам;</p> <p>– выполняет задания на выборочное чтение;</p> <p>– делит текст на законченные части, озаглавливает их (с помощью учителя).</p>	<p>Преодоление монотонности речи.</p> <p>Развитие связной устной речи.</p> <p>Развитие соотносительности слова с наглядностью, иллюстрациями учебника, картинками.</p> <p>Обогащение словарного запаса учащихся.</p> <p>Воспитание доброты, ответственности за порученное дело.</p>
2		<p>Уж небо осенью дышало...</p> <p>Произведения разных жанров об осенней природе, художественные образы осени. Отношение взрослых и детей к при-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– правильно, бегло читает рассказы, стихотворения, статьи об осени;</p> <p>– рассказывает об осенних по-</p>	<p>Развитие правильного, беглого, сознательного чтения по слогам с переходом на чтение целыми словами.</p>

		роде; осенние полевые работы. Народные традиции, осенние обряды.	<p>левых работах, народных осенних праздниках;</p> <p>– правильно отвечает на вопросы учителя по содержанию прочитанного;</p> <p>– пересказывает прочитанное близко к тексту, выборочно;</p> <p>под руководством учителя выделяет в текстах образные слова и выражения, характеризующие осеннее время года;</p> <p>– использует их в пересказах, самостоятельных высказываниях;</p> <p>– выразительно декламирует наизусть стихотворения.</p>	<p>Формирование выразительных средств речи на основе прослушанных и прочитанных текстов.</p> <p>Развитие слуховых и зрительных восприятий, моторики, внимания.</p> <p>Развитие восприятия красоты природы, умения видеть существенные изменения в природе.</p>
3		<p>Человека красит труд</p> <p>Произведения разных жанров о труде людей. Уважительное отношение к человеку труда. Отношение детей к труду. Произведения о мастерстве талан-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– слушает и рассказывает (по вопросам учителя) о содержании прочитанных и прослушанных рассказов, статей о труде людей и детей;</p>	<p>Развитие умений читать правильно, бегло, сознательно, выразительно.</p> <p>Усовершенствование темпа чтения вслух.</p>

		<p>тливых художников, о музыкантах.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – декламирует стихотворения, выученные наизусть; – читает правильно, плавно, сознательно, с соответствующей интонацией; – выбирает из текстов по заданию учителя нужные слова, предложения; – запоминает и устно воспроизводит названия изученных произведений, имена действующих лиц; – формулирует вопросы к тексту (с помощью учителя), помогающие раскрыть причинные связи; – выявляет положительное отношение, уважение к труду, людям труда. 	<p>Установление временных, причинно-следственных связей между эпизодами прочитанного текста.</p> <p>Оценочные суждения о действиях персонажей произведения.</p> <p>Осознание положительного и отрицательного в действиях персонажа.</p> <p>Умение дифференцировать действия персонажей по их характеристикам.</p> <p>Понимание необходимости подражать положительным качествам и поступкам героев произведения.</p>
4		<p>Спорт поможет сильным стать</p> <p>Рассказы, стихотворения, разговорки о пользе занятий фи-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно читает и понимает прочитанное; 	<p>Развитие связной устной речи.</p> <p>Формирование умений расска-</p>

		<p>зической культурой, самообслуживании, гигиене здоровья, правилах поведения в школе, семье, на улице.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – пересказывает содержание прочитанного по вопросам учителя; – принимает участие в анализе содержания прочитанного, выразительных средств языка художественного произведения; – выделяет с помощью учителя главную мысль прочитанного; – рассказывает о пользе занятий физкультурой для своего здоровья; – знает правила поведения на улице; – соблюдает личную гигиену. 	<p>зывать о прочитанном, прослушанном, о собственном опыте поведения в классе, школе, дома.</p> <p>Развитие двигательной сферы, коррекция выполняемых действий и представлений о них. Расширение представлений о средствах личной гигиены, заботе о своем здоровье.</p> <p>Развитие навыков самообслуживания, личной гигиены. Воспитание силы, координации движений, выносливости.</p>
5		<p>Скатерть бела всю землю одела</p> <p>Образ зимы в художественной литературе (рассказы, стихотворения, сказки), песнях, загадках, пословицах. Жизнь людей и животных зимой.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – слушает, читает, пересказывает с помощью учителя содержание прочитанного; – читает стихотворения наизусть; 	<p>Понимание и использование в своей речи образных выражений, слов – названий признаков, характеризующих описанные в тексте явления природы зимой.</p>

		<p>Зимние забавы детей. Зимние праздники, обычаи, обряды.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – находит в текстах слова, обозначающие признаки зимы; – устно описывает картины зимней природы; – рассказывает о жизни животных и птиц зимой; – наблюдает под руководством учителя употребление образных слов и выражений в описании зимней природы; – использует усвоенную лексику в собственной речи. 	<p>В ответах на вопросы использование личных наблюдений за зимними явлениями.</p> <p>Развитие умения находить общее и отличное в содержании двух текстов (стихотворений, сказок, рассказов) об одном из явлений зимней природы.</p> <p>Развитие логического мышления, памяти.</p> <p>Развитие эстетического отношения к красотам зимней природы.</p> <p>Развитие умения подмечать красоту зимней природы, описывать ее своими словами, используя образную лексику, «словесно рисовать» картины зимы.</p> <p>Формирование положительных качеств личности.</p>
6		<p>Буду я природе другом</p> <p>Произведения разных жанров</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сознательно, правильно, с 	<p>Развитие монологической описательной речи.</p>

		о природе, о жизни животных, птицах, заботе людей и детей о природе, бережном отношении к ней.	<p>интонацией читает тексты целыми словами;</p> <p>– выделяет действующих лиц;</p> <p>– выборочно читает по заданию учителя;</p> <p>– составляет небольшие рассказы по данному началу, по аналогии;</p> <p>– сознательно отвечает на вопросы учителя и учебника;</p> <p>– составляет небольшие описания предметов;</p> <p>– находит в тексте слова, подтверждающие основную мысль текста;</p> <p>– задает вопросы по тексту (под руководством учителя);</p> <p>– составляет небольшие описания животных, птиц по опорным словам из прочитанных текстов.</p>	<p>Формирование умений передавать свои впечатления от прочитанного (с помощью учителя).</p> <p>Развитие умений пользоваться простейшим планом народной и литературной сказки, рассказа.</p> <p>Формирование аналитико-синтетической деятельности, логического мышления.</p> <p>Развитие эмоционально-волевой сферы.</p> <p>Понимание красоты окружающей природы во время ее наблюдений.</p> <p>Формирование умений высказывать свои впечатления от прочитанного, наблюдаемого.</p> <p>Формирование бережного отношения к природе, ее охране.</p>
7		Весна в окно стучится... Произведения разных авторов	<p><i>Ученик:</i></p> <p>– бегло, выразительно, осмыс-</p>	Формирование умений переда-

		<p>и жанров о весне, пробуждении природы весной, о труде взрослых и детей, весенних обычаях, праздниках украинского и русского народов.</p>	<p>ленно читает произведения о весне;</p> <ul style="list-style-type: none"> – выборочно читает отрывки из текстов по заданию учителя (о поведении птиц, животных, пробуждении природы весной); – определяет тему текста, опираясь на заглавие, иллюстрации; – составляет небольшой рассказ по картинкам, близко к тексту; – делает выводы по прочитанному; – называет произведения по теме «Весна» и их авторов; – использует новые слова весенней тематики в своих высказываниях; – выделяет характерные признаки весны по прочитанным произведениям. 	<p>вать свои впечатления о прочитанном, наблюдаемом.</p> <p>Развитие умений анализировать, обобщать и сравнивать признаки, качества предметов, события.</p> <p>Развитие эстетического отношения к картинам весенней природы.</p> <p>Развитие умений сравнивать поступки литературных героев с собственными, выделять положительные черты в поступках героев.</p>
--	--	---	--	--

8		<p>Мама дорогая</p> <p>Стихотворения, песни, рассказы о матери, бабушке, сестре, любви к дорогим людям.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно, выразительно читает тексты по теме; – четко произносит слова, придерживается ударений, пауз, интонации конца предложения; – определяет действующих лиц и последовательность описываемых событий (отвечает на вопросы учителя: <i>Что было сначала? Что будет потом?</i> и т.д.); – выборочно читает по заданию учителя; – составляет небольшие рассказы по заданию учителя по аналогии с прослушанным, прочитанным; – понимает вопросы учителя к тексту, полно и правильно отвечает на них; – задает простые вопросы по содержанию текста (под руководством учителя); 	<p>Формирование темпа чтения, силы голоса в соответствии с сюжетом.</p> <p>«Словесное рисование» отдельных эпизодов из текста, образов персонажей.</p> <p>Составление с помощью учителя рассказов о маме, бабушке, сестре.</p> <p>Нахождение причинно-следственных связей между описанными в тексте фактами, событиями.</p> <p>Дифференциация существенного и несущественного в тексте, понимание роли абзацев в тексте.</p> <p>Формирование умений осознавать связь между заголовком и содержанием текста.</p> <p>Понимание положительного отношения к матери, бабушке, сестре, подруге.</p>
---	--	--	--	---

			– находит в тексте предложения, которые подтверждают его основную мысль.	
9		<p>Сказочный мир прекрасен</p> <p>Русские и украинские народные и литературные сказки, детские игры, песенки, пословицы, поговорки, загадки, в которых прославляется добро, благородство, желание оказать помощь людям. Язык сказок, песен, загадок.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – внимательно слушает, воспринимает и понимает текст, прочитанный учителем; – выразительно и в лицах читает сказки; – понимает, запоминает, воспроизводит содержание текста, прочитанного учителем; – адекватно понимает текст, прочитанный самостоятельно; – составляет заголовки к прочитанному тексту (с помощью учителя); – выделяет в тексте составные части (вступление, основная часть, заключение); – понимает роль абзацев в тексте; – определяет главных и вто- 	<p>Развитие диалогической речи. Развитие речевой культуры, четкой дикции, выразительности речи.</p> <p>Развитие умений размышлять над темой прочитанного (с чего начинается, чем заканчивается сказка), выявление основной мысли сказки (чему учит сказка); выявление вымысла и правды в сказке.</p> <p>Развитие эмоционального восприятия содержания сказок. Развитие умения анализировать содержание и выразительные средства прочитанного произведения.</p> <p>Формирование умений ставить вопросы к содержанию</p>

		<p>ростепенных действующих лиц;</p> <p>– выделяет в тексте с помощью учителя существенные черты поведения героев произведения;</p> <p>– принимает участие в инсценизации сказок;</p> <p>– наблюдает под руководством учителя выразительные средства языка народных и литературных сказок, пословиц, поговорок, загадок;</p> <p>– использует образную лексику прочитанных произведений устного народного творчества в самостоятельной речи;</p> <p>– знает наизусть несколько загадок, пословиц, поговорок;</p> <p>– частично использует усвоенный словарь в собственных высказываниях, при пересказе содержания прочитанного;</p>	<p>прочитанного (с помощью учителя).</p> <p>Развитие познавательного интереса, желания больше узнать о живой и неживой природе в разные времена года.</p> <p>Развитие эмоционально-волевой сферы.</p> <p>Проявление собранности, волевых усилий для доведения начатой работы до конца; интереса к народным праздникам, родному языку, природе в разные времена года.</p> <p>Эмоциональное реагирование на содержание прочитанного или прослушанного произведения.</p>
--	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> – описывает характерные признаки лета; – помнит стихотворения, изученные в течение года, называет автора, названия прочитанных книг. 	
		<p>Внеклассное чтение <i>(1 час в неделю)</i></p> <p>Рассматривание, рассказывание, чтение доступных книжек, ориентировка в детской книге (обложка, страница, оглавление, автор).</p> <p>Знакомство с библиотекой.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – придерживается гигиенических правил чтения; – с помощью учителя осознает, почему так называется произведение; – оценивает действия героя, опираясь на текст и личный опыт (с помощью учителя); различает шрифт разных произведений; – высказывает свою оценку к прочитанному, используя слова, выражения текста; – выявляет интерес к самостоятельному чтению. 	<p>Закрепление навыков чтения, развитие интереса к чтению. Формирование умений пользоваться книгой.</p> <p>Развитие познавательных интересов, интереса к чтению. Формирование умений пользоваться библиотекой.</p>

3 класс

(2 часа в неделю)

Пор. №	К-во-час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1		Устное народное творчество Произведения разных жанров устного народного творчества о добре и зле, трудолюбии, добром отношении к людям, детям, о моральных качествах: милосердии, ответственности. Осуждение недружелюбия, зависти, враждебности, безразличия, жестокости, грубости. Народные обычаи и обряды.	<i>Ученик:</i> – читает вслух плавно, правильно, сознательно, целыми словами и фразами в темпе разговорной речи; – придерживается при чтении орфоэпических норм, интонационных пауз; – выделяет из текста слова, важные для понимания содержания; – объясняет значение знакомых слов.	Развитие осознанного слушания-понимания читаемого и рассказываемого учителем. Усовершенствование техники чтения учащихся. Обогащение словарного запаса. Развитие образности и меткости устной речи.
2		Прощай, лето. Здравствуй, осень! Картины летней и осенней природы в произведениях раз-	<i>Ученик:</i> – читает правильно, сознательно, целыми словами, с со-	Формирование умения восстанавливать логическую последо-

	<p>ных жанров. Труд людей и детей осенью. Жизнь животных в изображении писателей, поэтов, в народном творчестве. Обрядовые и традиционные осенние праздники. Экскурсии в природу.</p>	<p>ответствующей интонацией тексты разных жанров;</p> <ul style="list-style-type: none"> – объясняет значение слова; – пользуется художественными выражениями при пересказе прочитанного; – выделяет при чтении с помощью интонации предложения разных типов (побудительные, вопросительные, повествовательные); – осознанно читает молча; – путём выборочного чтения находит части текста, характеризующие внешний вид, действия, персонажей; – выделяет главных и второстепенных действующих лиц; – определяет с помощью учителя тему и главную мысль произведения; – наблюдает под руководством учителя выразительные сред- 	<p>вательность и причинно-следственную связь между описанными событиями в несложных рассказах, сказках.</p> <p>Использование в пересказах, устной речи усвоенных выразительных средств из прочитанных произведений.</p> <p>Развитие умений анализировать текст, находить в нём главную мысль (с помощью учителя).</p> <p>Развитие умений самостоятельно пользоваться заданиями к тексту.</p> <p>Развитие положительного, доброжелательного отношения к людям, животным, заботы о животных и природе.</p>
--	---	--	--

			ства речи в прочитанных текстах; – делит текст на завершённые части, даёт им названия;	
3		<p>Жизнь и дружба школьников</p> <p>Произведения разных жанров о жизни и дружбе школьников, об их школьных и общественных делах, о взаимоотношениях, о настоящих товарищах, об отношении к людям, понятиях о том, что такое хорошо и что такое плохо.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сознательно слушает чтение и рассказ учителя, одноклассников; – интонационно выделяет слова, которые помогают раскрыть главную мысль произведения; – соотносит текст с соответствующей иллюстрацией; – с помощью учителя выделяет главных и второстепенных действующих лиц, даёт оценку их поведению, действиям, поступкам; – принимает участие в коллективном составлении плана прочитанного текста; 	<p>Преодоление послогового чтения; употребление пауз между словами и предложениями. Расширение словарного запаса; употребление новых слов, взятых из текста. Развитие познавательной деятельности: вычленение главных признаков предметов, событий, явлений на основе произведения; анализ и обобщение, выделение общего, похожего и отличного в предложениях, событиях, явлениях прочитанных текстов. Развитие умения находить положительные качества в това-</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – правильно соотносит пункты плана с соответствующими частями текста, абзацами; – выразительно читает диалоги из текстов; – участвует в инсценизации отдельных эпизодов, чтении по лицам. 	рицах, проявлять своё отношение к поступкам товарищей, давать им объективную оценку.
4	<p>Краса земли – краса жизни</p> <p>Рассказы, стихотворения, сказки, песни, пословицы, поговорки, загадки о природе и жизни людей в Украине. Красота природы родного края, родной земли в песнях и стихотворениях поэтов, прозаиков, композиторов и художников. Бережливое отношение к природе, родной земле. Знакомство с историей своего края.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – бегло читает самостоятельно, внимательно слушает и понимает чтение учителя; – пересказывает (полно, выборочно с помощью вопросов учителя) содержание прочитанного; – отвечает на вопросы, выполняет учебные задания к тексту; – самостоятельно пересказывает прочитанное, используя иллюстрации, картины к тексту; 	<p>Развитие умения развёрнуто, полно отвечать на вопросы, задавать простые вопросы по содержанию текста.</p> <p>Развитие описательной речи.</p> <p>Развитие восприятия предметных и пространственных, временных связей между описанными фактами, событиями.</p> <p>Умение прочитать два–три предложения и найти среди них то, которое соответствует указанному учителем содержанию.</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> – рисует словесные картинки эпизодов текста; – знает историю своего края; – использует в собственной речи, при пересказах прочитанного эпитеты, образные выражения из текстов о красоте природы; – выявляет личное отношения к прочитанному, поступкам литературных героев; – выразительно декламирует наизусть. 	<p>Личностное развитие и развитие эмоционально волевой сферы.</p> <p>Воспитание любви к родине, народу, родному языку</p> <p>Положительное отношение к своему роду, своей семье.</p>
5		<p>Произведения русских и украинских писателей и поэтов о красоте окружающей природы, о жизни и труде людей в разные времена года; о жизни животных и отношении к ним людей, детей. Забота о них. А. Пушкин, Т. Шевченко, Н. Некрасов, И. Крылов, Л.Глибов, Леся Украинка,</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сознательно, правильно, выразительно читает с соблюдением норм литературного произношения, придерживаясь пауз, логического и смыслового ударения, тона, силы голоса, темпа чтения; – понимает содержание прочи- 	<p>Формирование беглого чтения, умений замедлять или ускорять темп чтения; выделять в тексте слова, помогающие определить основную мысль произведения.</p> <p>Развитие познавательной активности.</p> <p>Установление временных и</p>

		И. Франко, М. Коцюбинский, Л. Толстой, И. Мамин-Сибиряк, М. Пришвин, Н. Забила, М. Познанская, С. Есенин, К. Паустовский.	танного и прослушанного текста; – высказывает свое отношение к содержанию; – дает оценку поведения персонажей; – самостоятельно пересказывает прочитанное (полно, выборочно); – знает имена выдающихся писателей; – определяет (с некоторой помощью учителя) тему и главную мысль произведения.	причинно-следственных связей на основе прочитанного. Формирование оценочных суждений о действиях главного персонажа произведения, других персонажей. Формирование положительных качеств личности на основе анализа поступков героев произведений. Осознание положительных и отрицательных качеств.
6		Пришла волшебница зима Рассказы, сказки, стихотворения о зиме, жизни животных зимой, о труде людей в зимнее время. Картины зимней природы в изображении писателей и художников. Охрана природы зимой. Обрядовые и традиционные зимние праздники.	<i>Ученик:</i> – правильно, сознательно, выразительно читает целыми словами с постепенным переходом к беглому чтению; – выделяет при чтении важные по смыслу слова; – соблюдает паузы между предложениями и частями текста;	Развитие умений путем выборочного чтения находить отрывки из текста, которые характеризуют действующих лиц, события. Воспитание умений оценивать поступки действующих лиц, события. Выявление мотивов поведения

			<ul style="list-style-type: none"> – подбирает необходимые слова и предложения к иллюстрациям; – определяет тему и главную мысль произведения с помощью учителя; – соблюдает нужную интонацию, темп, тон при чтении, соответствующие содержанию текста; – осознает читаемое молча; – определяет признаки зимы, сравнивает действия разных персонажей. 	<p>героев; сравнение поведения двух героев, собственная оценка их действий.</p> <p>Формирование положительных качеств личности.</p> <p>Воспитание сочувствия к животным в зимнюю пору, важности помощи птицам зимой.</p>
7		<p>Весна, весна! Пришла красна!</p> <p>Картины прихода весны в изображении писателей, поэтов, художников. Жизнь животных, прилёт птиц, труд людей весной, бережливое отношение человека к природе. Весенние праздники, традиции, обряды. Экскурсия в природу.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сознательно читает вслух и молча целыми словами; – слушает и понимает чтение рассказов учителя о весне; – рассказывает по картине и личным наблюдениям о приходе весны; – составляет устные словес- 	<p>Формирование умений передавать впечатления от прочитанного с помощью учителя.</p> <p>Формирование умений анализировать, обобщать, сравнивать качества, признаки, предметы, события, охарактеризованные в произведениях (в</p>

			<p>ные описания картин весенней природы;</p> <ul style="list-style-type: none"> – заполняет пропуски в художественном описании; – делит текст под руководством учителя на законченные по смыслу части; – выделяет в них главную мысль, концентрируя её в заглавии; – выразительно декламирует наизусть; – использует в пересказах, самостоятельных высказываниях образную лексику прочитанных произведений; – рассказывает о весенних обрядах жителей своего региона. 	<p>разные времена года – осень, зима, весна).</p> <p>Поддержка стремления к творческой активности на основе осознания влияния художественных образов на тему о весне, рисование весенних сюжетов.</p> <p>Создание игровых ситуаций, в которых школьники выступают в роли актеров.</p> <p>Развитие умения сравнивать поступки литературных героев с собственными действиями, выделять положительное в поступках.</p>
8		<p>Праздник мамы, бабушки, сестры</p> <p>Легенды, народные сказания, рассказы, сказки, стихотворения, песни, пословицы о маме.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно, плавно, выразительно читает тексты; – четко произносит слова, пред- 	<p>Усовершенствование приемов регулирования темпа чтения, силы голоса в связи с чтением</p>

		<p>Преклонение перед образом женщины-матери. Образ матери в изображении писателей, художников. Праздник матери. Известные женщины Украины.</p>	<p>ложения, придерживаясь ударений, пауз между предложениями;</p> <ul style="list-style-type: none"> – определяет действующих лиц в тексте и последовательность событий; – выборочно читает по заданию учителя; – составляет небольшие рассказы по данному началу, по аналогии с прослушанным; – полно, распространено отвечает на вопросы учителя по тексту; – выполняет учебные задания к текстам произведений; – рисует словесные картины к отдельным фрагментам текста; – пересказывает прочитанный текст своими словами; – рассказывает о своих наблюдениях, о близких женщинах; – составляет рассказы о маме, бабушке, сестре; 	<p>соответствующих элементов жанровой специфики произведений.</p> <p>Развитие монологической речи.</p> <p>Обогащение словаря «ласковыми» словами, образными выражениями.</p> <p>Нахождение существенных связей между изображенными в тексте фактами, событиями.</p> <p>Формирование умений осознавать связь заголовка и содержания текста.</p> <p>Формирование положительных качеств личности.</p> <p>Осознание положительного отношения к бабушке, матери, сестре, подруге.</p>
--	--	--	---	--

			– знает имена известных женщин Украины, своего региона.	
9		<p>Любим свою Украину</p> <p>Произведения разных жанров, научно-популярные статьи (из учебника) о земле, труде людей на благо своей Родины, об отношении людей к традициям своего народа, его культуре, бережном отношении к природным богатствам. Столица Украины.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читает правильно, сознательно вслух и молча; – правильно произносит все звуки, слоги, слова; – с правильной интонацией читает произведения разных жанров, участвует в диалоге; – выразительно прочитывает и произносит разные по цели высказывания предложения; – правильно читает предложения текста с обращением; – находит в тексте слова автора и персонажей; – определяет тему и главных действующих лиц произведений (с помощью учителя); – определяет главную мысль прочитанного произведения; 	<p>Развитие диалогической речи. Формирование умений работать с текстом, осознанно слушать чтение и рассказы учителя и одноклассников.</p> <p>Развитие умения устанавливать причинно-следственные связи между предложениями в тексте.</p> <p>Развитие познавательной деятельности: процессов анализа, сравнения, обобщения.</p> <p>Формирование интонационно-выразительной устной речи.</p> <p>Обогащение словарного запаса учащихся.</p> <p>Развитие оценочных умений.</p> <p>Умение анализировать прочитанное, делать выводы, обобщения (с помощью учителя).</p>

			– знает название своей Родины, её столицы.	Проявление волевых усилий при выполнении заданий, доведение начатого дела до конца. Воспитание интереса к самостоятельному чтению.
10		Вот и лето пришло! Рассказы, стихотворения, пословицы, поговорки, загадки о лете, о труде детей и взрослых. Отдых и труд. Отражение труда в народном творчестве. Летние праздники. Забота взрослых и детей о сохранении природы.	<i>Ученик:</i> – читает, самостоятельно пересказывает произведения разных жанров; – самостоятельно выполняет задания выборочного чтения; – ставит самостоятельно адекватные вопросы по содержанию прочитанного; – выделяет главное и второстепенное в содержании текста; – выделяет основные части текста, составляет план прочитанного; – выделяет существенные признаки в поведении героев произведения, а также природных явлениях.	Осознанное понимание понятий <i>часть текста, абзац, зачин, окончание</i> . Формирование умений задавать вопросы к тексту прочитанного. Развитие познавательной деятельности. Воспитание познавательного интереса к самостоятельному чтению. Развитие эмоционально-волевой сферы. Проявление собранности, волевых усилий для доведения начатого дела до конца. Проявление интереса к народным традициям, родному языку, природе.

	<p>Внеклассное чтение (1 час в две недели).</p> <p>Книги русских, украинских, зарубежных писателей для детей младшего школьного возраста (художественная литература, научно-популярные статьи, детские журналы, газеты – по выбору учителя): С.Михалков, С.Маршак, В.Винниченко, Л.Костенко, Б.Житков, В.Бианки, М.Пришвин, Н.Носов, В.Воронкова, К.Паустовский, И.Соколов-Микитов, О.Осеева, Д.Билоус, Н.Сингаевский; зарубежные писатели (Г.Х.Андерсен, Д.Родари); стихи русских и украинских поэтов и писателей (А.Пушкин, Н.Некрасов, Т.Шевченко, Л.Украинка, П.Тычина, М.Рыльский, В.Сосюра и др.).</p>	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> – использует усвоенные слова художественного произведения в своих высказываниях; – читает стихотворения наизусть; – самостоятельно читает книги, взятые в школьной библиотеке; – слушает и понимает чтение учителя; – знаком с элементами книги (титульный лист, оглавление, предисловие, послесловие); – пересказывает с помощью вопросов учителя содержание прочитанного; – называет авторов прочитанных книг. 	<p>Формирование умений самостоятельно пользоваться библиотекой; самостоятельно читать небольшие и несложные по содержанию книги.</p> <p>Формирование познавательной активности.</p> <p>Формирование интереса к чтению, книге, умения отвечать на вопросы учителя и товарищей. Выявление читательской активности, читательских интересов, привитие санитарно-гигиенических навыков работы с книгой.</p>
--	---	--	--

4 класс

(2 часа в неделю)

Пор. №	К-во-час	Содержание учебного материала	Учебные достижения учащихся	Направленность коррекционно-развивающей работы и ожидаемые результаты
1		<p>Устное народное творчество</p> <p>Разные жанры устного народного творчества, в которых раскрываются нравственные качества человека (трудолюбие, добропорядочность, мудрость, милосердие, ответственность), осуждаются жадность, хитрость, зло, безразличие, зависть, жестокость, грубость.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – различает основные жанры устного народного творчества; – правильно, плавно, выразительно читает вслух и молча; – осознает содержание прочитанного; – знает несколько песен из устного народного творчества; – читает самостоятельно и понимает задания учебника к текстам; – делает элементарные обобщения основных идей прочитанного произведения (<i>Чему учит? Что осуждает?</i>) – использует в своей речи лек- 	<p>Усовершенствование правильного произношения звуков, слов, правильных ударений, пауз между предложениями.</p> <p>Формирование умений выразительно читать тексты и их части.</p> <p>Самостоятельное различение описания и повествования.</p> <p>Развитие аналитико-синтетической деятельности.</p> <p>Наблюдение под руководством учителя языка произведений устного народного творчества.</p>

			сику изученных произведений.	Выработка оценочных суждений. Воспитание положительных качеств личности. Воспитание умения ценить и уважать народные традиции.
2		<p>Картины родной природы (лето, осень)</p> <p>Картины летней и осенней природы в художественных произведениях, отражение в них любви к Родине, родной природе. Обрядовые и традиционные осенние праздники.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читает правильно, плавно с соблюдением интонационных пауз, ударений; слушает-понимает чтение учителя; – пересказывает содержание прочитанного по вопросам и без них; – принимает участие в коллективном составлении плана к тексту; – употребляет нужные слова для характеристики признаков природы летом, осенью; – составляет устные описания осенней природы на основе 	<p>Развитие устной речи на основе использования новых слов из текстов.</p> <p>Развитие описательной речи.</p> <p>Расширение и обогащение словарного запаса.</p> <p>Усовершенствование техники чтения.</p> <p>Развитие познавательной деятельности: выделение существенных признаков предметов, явлений, событий.</p> <p>Развитие умения находить в тексте новые или непонятные слова.</p>

			<p>прочитанного, личных наблюдений, по картине;</p> <ul style="list-style-type: none"> – задает собственные вопросы учителю, одноклассникам; – находит общие и различные признаки в природе осенью и летом; – рассказывает об обрядах и традициях украинского народа в летне-осеннее время; 	<p>Развитие эстетического восприятия картин осенней природы.</p> <p>Формирование интереса к картинам природы, описанным в произведениях, лично наблюдаемых в природе.</p>
3		<p>Люби Украину, люби всей душой</p> <p>Рассказы, сказки, стихотворения, легенды, о прошлом и настоящем Украины, о жизни людей в разные исторические эпохи.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – осознанно читает самостоятельно, понимает чтение учителя; – отвечает на вопросы учителя; – соотносит словесный и иллюстративный материал в учебнике по чтению; – самостоятельно пересказывает прочитанное; – находит толкование непонятных слов в словаре; 	<p>Развитие умений самостоятельно строить монолог, принимать участие в диалоге, отвечать на вопросы учителя по содержанию прочитанного; выделять в тексте сложные для понимания слова; записывать новые слова в словари; подбирать эпитеты, синонимы к словам текста.</p> <p>Развитие познавательной деятельности.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – с помощью учителя и самостоятельно определяет главную мысль текста; – выборочно читает по заданию учителя; – рассказывает о народных традициях своего края; – знает легенды о прошлом Украины, своего края. 	<p>Установление временных связей между описанными событиями.</p> <p>Воспитание любви к своему народу, родному языку, уважения к традициям народа.</p>
4		<p>Это было давно</p> <p>Произведения разных жанров о прошлом украинского народа, его мечтах о лучшей жизни. Народные обычаи.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостоятельно бегло и выразительно читает произведения; – определяет, о чём говорится в том или ином отрывке и произведении в целом; – высказывает своё личное отношение к действующим лицам; – определяет главную мысль прочитанного произведения; – передает своими словами речь персонажей; 	<p>Совершенствование техники чтения учащихся.</p> <p>Развитие умений выявлять художественные средства описания, повествования.</p> <p>Развитие устной речи.</p> <p>Развитие познавательной деятельности: процессов анализа, обобщения, сравнения, классификации.</p> <p>Развитие абстрактного мышления.</p> <p>Воспитание гордости за свой</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – самостоятельно определяет жанр произведения; – умеет выбрать из текста основные характеристики персонажей; – определяет мотивы поведения действующих лиц; – выделяет в тексте основные структурные части; – составляет план прочитанного текста; – рассказывает о событиях из прошлого украинского народа, о зимних народных традициях. 	народ, положительного отношения к людям разных возрастов.
5	<p>Картины родной природы (зима, весна)</p> <p>Картины зимней и весенней природы в произведениях русских и украинских авторов, отражение в них любви к родной земле. Охрана родной природы в разные времена года.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно, сознательно, выразительно читает вслух с соблюдением норм литературного произношения; – соблюдает паузы, логические ударения, темп во время чтения разных жанров произведений; 	Усовершенствование умений работать с текстом, готовиться к выразительному чтению, определять, о чём говорится в том или ином отрывке, выражать личное отношение к действующим лицам.	

			<ul style="list-style-type: none"> – осознанно читает молча; – понимает смысл прочитанного текста; – выражает свое отношение к содержанию прочитанного; – выделяет в текстах выразительные средства речи; – использует их в самостоятельных высказываниях. 	<p>Развитие познавательной деятельности: сравнение поступков персонажей, их анализ, обобщение.</p> <p>Воспитание эстетического отношения к родной природе.</p> <p>Воспитание положительного отношения к растительному и животному миру.</p>
6		<p>Жизнь и дела школьников</p> <p>Произведения о жизни и занятиях школьников, об их отношениях к учёбе, труду, дружбе, к товарищам, о моральном облике человека. Рассказы и стихотворения о жизни школьников в зарубежных странах.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читает вслух сознательно, правильно, выразительно, молча; – самостоятельно (полно, выборочно, сжато) пересказывает прочитанное; – определяет причинные, временные связи между событиями, между частями произведения; – полно, распространённо отвечает на вопросы по содержанию прочитанного; 	<p>Усовершенствование техники чтения, правильного произношения, пересказа прослушанного или прочитанного.</p> <p>Развитие связной, логически последовательной речи.</p> <p>Развитие планирующей деятельности.</p> <p>Развитие умения анализировать прочитанное или прослушанное, выделять главную мысль, сопоставлять описанные факты, обобщать их, делать выводы.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – пересказывает прочитанное по коллективно составленному плану; – самостоятельно рассказывает о своих наблюдениях, событиях из жизни; – находит образные выражения, описания портретов людей в тексте; – знает и ценит дружбу и взаимопомощь; – понимает необходимость взаимовыручки, сочувствия, поддержки. 	Воспитание чувства товарищества, взаимопомощи, сочувствия.
7	<p>Любим Родину свою</p> <p>Рассказы, стихотворения, басни, поговорки, научно-популярные статьи о земле, где живёт человек, его отношении к культуре, языку, людям других национальностей, их традициям.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостоятельно вслух и молча читает произведения разных жанров; – соблюдает при чтении выразительность речи, правильную орфоэпию; – самостоятельно пересказывает прочитанное; 	Развитие разговорно-диалогической и описательной речи. Устные описания наблюдений в природе, сюжетных картин. Развитие познавательной деятельности: анализа содержания прочитанного, выбора слов и предложений, помогаю-	

			<ul style="list-style-type: none"> – различает жанры прочитанных произведений; – отличает правду от вымысла; – делает с некоторой помощью учителя выводы из содержания прочитанного. 	<p>щих раскрыть основную мысль произведения.</p> <p>Воспитание любви к своей Родине, к своему народу, языку, гордости за свой народ.</p>
8		<p>Идёт красавица-весна. Праздник матери Рассказы, легенды, сказки, песни, стихотворения о матери и о весне. Образ матери в различных видах искусства. Знаменитые женщины Украины. Весенние праздники, связанные с народными традициями.</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читает произведения разных жанров, придерживаясь нужных пауз, знаков препинания, логического ударения, темпа речи; – пересказывает содержание прочитанного или прослушанного по вопросам учителя и самостоятельно; – осмысленно читает молча; – находит необходимые слова, предложения для выяснения основной мысли текста, характеристики действующих персонажей; 	<p>Совершенствование техники чтения.</p> <p>Развитие монологической и диалогической речи.</p> <p>Развитие понимания слов, умения объяснить значение слов из текста.</p> <p>Развитие интереса к книге, самостоятельному чтению.</p> <p>Ориентирование в книге, в содержании текста, заданиях к тексту.</p> <p>Формирование умения работать со словарем.</p> <p>Развитие познавательных ин-</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – умеет дать оценку поступкам персонажей, сравнивает с аналогичными поступками из других произведений; – выделяет в тексте основные части; – составляет план прочитанного (под руководством учителя); – определяет тему и основную мысль произведения; – знает знаменитых женщин Украины (Княгиня Ольга, Роксолана, Леся Украинка, Наталия Забила, Яна Клочкова и др.). 	<p>тересов.</p> <p>Развитие культуры общения.</p> <p>Воспитание любви и уважения к женщине-матери, бабушке, сестре.</p> <p>Развитие сопереживания с героями текста, с близкими людьми.</p> <p>Воспитания положительных качеств личности.</p>
9		<p>Зарубежные писатели о детях</p> <p>Произведения для детей писателей других стран. Ознакомление учащихся с элементами мировой культуры. Сравнение разделов по проблемати-</p>	<p><i>Ученик:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостоятельно читает вслух и молча произведения разных жанров; – различает произведения по жанрам; 	<p>Развитие умения рассказать о виденном, прочитанном, пересказать, используя образные слова и выражения текстов.</p> <p>Развитие планирующей деятельности.</p>

		<p>ке: «Сказки народов мира», «Из багажа известных сказочников».</p> <p>Произведения для заучивания наизусть: А.С. Пушкин, Н. Некрасов, А. И. Крылов, Леся Украинка, Т. Шевченко, Н. Сингаивский, Д. Родари.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – декламирует стихотворения наизусть; – дает персонажам оценочные характеристики; – находит основную мысль произведения, подтверждает её словами из текста; – приводит аналогичные случаи из других произведений; – рисует словесные картины к прочитанному; – выделяет в тексте основные части, придумывает свой зачин или окончание к тексту; – составляет план прочитанного рассказа. 	<p>Развитие связной устной речи. Развитие памяти, логического мышления.</p> <p>Формирование умения анализировать текст, делать выводы, давать собственные оценки прочитанному, придумывать заголовки к целому тексту, его частям, пользоваться словарем.</p> <p>Воспитание читательских интересов, трудолюбия, настойчивости и других личностных качеств.</p>
		<p>Внеклассное чтение (1 час в две недели).</p> <p>Чтение различных по стилю произведений (художественных, научно-популярных). Рассказы, сказки классиков русской и украинской литературы.</p>	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> – делает самостоятельный выбор произведений в библиотеке; – самостоятельно читает доступные произведения разных стилей, разных авторов; 	<p>Проявление интереса к самостоятельному чтению книг. Совершенствование техники чтения.</p> <p>Развитие описательно-разговорной речи.</p>

		<p>туры, современных писателей Украины, пишущих на русском языке. Сказки разных народов о жизни школьников, животных, природы, оключениях и др.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – понимает содержание прочитанного; – пересказывает близко к тексту, своими словами, используя лексику произведения; – принимает участие в обсуждении прочитанных книг; – высказывает оценочное суждение о прочитанном. 	<p>Развитие скорости зрительного восприятия.</p> <p>Формирование самостоятельного мышления.</p> <p>Выработка умения чутко реагировать на точное слово, яркий образ, осознавать смысл прочитанного произведения.</p> <p>Умение просматривать текст, находить нужные слова при беглом взгляде на текст.</p> <p>Развитие умения видеть красоту, описанную в произведении, восхищаться и переживать вместе с его героями.</p> <p>Развитие потребности самостоятельно пользоваться библиотекой.</p>
--	--	---	--	--

ІНОЗЕМНА МОВА (АНГЛІЙСЬКА)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її до європейського та світового простору зумовлюють розглядати іноземну мову як важливий засіб спілкування та співпраці між країнами і людьми з різними мовами та культурними традиціями. Нова освітня система в Україні вимагає суттєвих змін у підході до викладання, оновлення змісту та методів навчання іноземних мов в усіх навчальних закладах.

Велика увага приділяється загальноосвітнім спеціальним школам інтенсивної педагогічної корекції, використовуючи досягнення сучасних психолого-педагогічних та методичних досліджень, які розглядають навчання іноземних мов як процес особистісного розвитку учня. При цьому забезпечуючи комплексну реалізацію практичних, виховних і розвивальних цілей.

Програма не обмежує творчість учителя, передбачаючи гнучкість у доборі та розподілу навчального матеріалу, враховуючи наявність підручників, посібників, аудіо- та відеоматеріалів.

Головна мета навчання іноземної мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціокультурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві.

Основними комунікативними вміннями є:

- уміння здійснювати усне мовленнєве спілкування (у монологічній і діалогічній формах);
- уміння розуміти зі слуху зміст автентичних текстів;
- уміння читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту, розглядаючи їх як джерело різноманітної інформації і як засіб оволодіння нею;

- уміння здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених завдань;
- уміння адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння мовою іноземною;
- уміння використовувати у разі необхідності невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів.

Розвиток комунікативних умінь неможливий без оволодіння мовними засобами реалізації усного і писемного мовлення. Проте знання лексичного і граматичного матеріалу ще не забезпечує становлення комунікативних умінь. Необхідні уміння оперувати цим матеріалом, а також використовувати його для формування і розпізнавання інформації у певних сферах спілкування.

Комунікативні мовні компетенції формуються на основі взаємопов'язаного мовленнєвого, соціокультурного, соціолінгвістичного і мовного розвитку учнів відповідно до їхніх вікових особливостей та інтересів на кожному етапі оволодіння іноземною мовою і складаються з:

- мовної (лінгвістичної) компетенції, яка забезпечує оволодіння учнями мовним матеріалом з метою використання його в усному і писемному мовленні;
- соціолінгвістичної компетенції, яка забезпечує формування умінь користуватися у процесі спілкування мовленнєвими реаліями (зразками), особливими правилами мовленнєвої поведінки, характерними для країни, мова якої вивчається;
- прагматичної компетенції, яка пов'язана із знаннями принципів, за якими висловлювання організовуються, структуруються, використовуються для здійснення комунікативних функцій та узгоджуються згідно з інтерактивними та трансактивними схемами.

Кінцевою метою програми є розвиток здібностей та здатність учнів користуватися іноземною мовою для досягнення комунікативних цілей.

Принципи добору змісту

Зміст, з погляду сфер спілкування, функцій, понять, фонетичного, граматичного та лексичного матеріалу, добирається на таких засадах:

– повторюваність: діапазон умінь для адекватної поведінки буде досягнутий учнем поступово, функції та поняття повторюються щороку циклічно;

– поступове зростання складності; зміст, обраний для ранніх стадій, у цілому буде легшим, ніж для наступних, складність зростатиме поступово;

– мотивація: пріоритет у доборі й послідовності надаватиметься тим темам, які будуть найнеобхідніші учням;

– потенціал вивчення мови: зміст програми не тільки задовольняє загальні освітні потреби учнів, а й дає змогу також сформувати міцну базу для подальшого самовдосконалення і використання мови у професійній сфері;

– поняття, функції та функціональні показники: сфери спілкування передбачають практику учнів в оперуванні різноманітними поняттями та певними мовними функціями.

Поняття розглядаються як значення та загальні ідеї, необхідні учням для спілкування. Вони поділяються на загальні та специфічні. Загальні поняття можуть з'являтися в кожній темі. Специфічні поняття безпосередньо визначені певною темою.

Функція мови розглядається як мета використання мовної одиниці у висловлюванні. У методиці навчання іноземних мов комунікативні функції, як правило, описуються як категорії поведінки (наприклад, прохання, дозвіл, привітання тощо). Згідно з принципом повторюваності функції можуть траплятися в різних темах. Учителі надаватимуть перевагу тим чи іншим функціям на уроці залежно від наявності навчальних матеріалів.

Оптимальні показники визначаються для кожної функції. Функції, які можуть бути виконані в будь-якій розмові чи дискусії (наприклад, пропозиція іншого погляду тощо), не приписуються до певних тем і можуть вживатися в будь-якій з них.

У процесі навчання іноземної мови формуються загальні компетенції, які складаються з:

– декларативних знань, що включають знання світу, соціокультурні знання та міжкультурне усвідомлення; соціокультурна компетенція передбачає засвоєння учнями знань соціокультурних особливостей країни, мова якої вивчається, культурних цінностей та морально-етичних норм

свого та інших народів, а також формування умінь їх використовувати у практичній діяльності;

- практичних та міжкультурних умінь і навичок, таких, як соціальні вміння, навички повсякденного життя тощо;

- «компетенції існування», яка пов'язана з індивідуальними особливостями поведінки, мотивацій, цінностей, ідеалів та типу особистості;

- загальнонавчальних компетенцій (уміння вчитися), що сприяють оволодінню учнями стратегіями мовленнєвої діяльності, спрямованої на розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем.

Під час навчання реалізуються також освітня, виховна і розвивальна цілі.

Освітня мета передбачає формування в учнів таких особистісних якостей, як:

- усвідомлення функцій іноземної мови у навчальному процесі і у суспільстві;

- усвідомлення значень мовних явищ, іншої системи понять, за допомогою якої сприймається дійсність;

- розуміння особливостей власного мислення;

- зіставлення іноземної мови з рідною;

- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни, мова якої вивчається (країнознавство, лінгвокраїнознавство);

- залучення учнів до діалогу культур (іншомовної та рідної);

- уміння використовувати за необхідності різноманітні стратегії для задоволення дидактичних потреб (працювати з книжкою, підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

Засобами іноземної мови відбувається виховання учнів, яке здійснюється через систему особистісних стосунків із новою культурою і процесом оволодіння нею. Цьому сприяє виховання в учнів:

- позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;

- культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому світі;

- емоційно-ціннісного ставлення до всього, що нас оточує;

– розуміння важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Оволодіння іноземною мовою сприяє розвитку в учнів:

- мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;
- готовності брати участь в іншомовному спілкуванні;
- бажання до подальшого самовдосконалення у галузі володіння іноземною мовою;
- уміння переносу знань і навичок у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

Усі цілі навчання досягаються у комплексі, підпорядковуються головній меті та реалізуються у процесі її досягнення і сприяють таким чином різнобічному розвитку особистості учня.

Оволодіння учнями іноземною мовою сприяє розвитку в них здібностей використовувати її як інструмент спілкування в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, вона розглядається як засіб міжособистісної взаємодії в умовах багатонаціонального і полікультурного світового простору.

Сучасний розвиток міжнародних зв'язків між державами слугує передумовою для активізації знань про культурні особливості країн і народів, мова яких вивчається. Цьому сприяє міжкультурний підхід до вивчення іноземної мови. Вона є суттєвим елементом культури народу – носія цієї мови і засобом передачі її іншим, допомагає учням пізнати духовне багатство іншого народу, краще розуміти власну культуру і культуру свого народу, підвищує рівень їхньої гуманітарної освіти, сприяє входженню у світову спільноту.

Навчально-виховний процес здійснюється з опорою на такі основні дидактичні та методичні принципи:

1. Принцип комунікативної спрямованості навчання забезпечує таку організацію навчального процесу, який веде до належного рівня практичного оволодіння іноземною мовою в усній і писемній формах.

2. Принципи ситуативності та тематичної організації навчального матеріалу створюють умови для адекватного здійснення ідеї комунікативності. За змістом оволодіння мовою відбувається у межах тем, визначених програмою, а основною формою організації спілкування вважається мовленнєва ситуація.

3. Принцип урахування особливостей рідної мови, а також досвід, набутий учнями у її вивченні, дозволяють прогнозувати можливі труднощі у навчанні іноземної мови і таким чином раціоналізувати навчальний процес.

4. Принцип свідомості навчання розглядається як загальнометодичний принцип, який враховує якісну своєрідність оволодіння іноземною мовою. Він передбачає не тільки усвідомлене використання мовних одиниць відповідно до їх значення, форми і особливостей вживання у мовленні, але й до ситуацій спілкування та сфери мовленнєвих функцій кожної мовної одиниці.

5. Принцип урахування особливостей учнів із ЗПР зумовлює відбір методичних підходів та змісту для спілкування на кожному етапі навчання іноземної мови.

6. Принцип взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності враховує спільні психологічні механізми, спирається на використання максимуму відповідних аналізаторів для досягнення належного рівня сформованості умінь і навичок, не суперечить ідеї усного випередження, оскільки генетично мовлення, насамперед, існує в усній формі. Тривалість усного випередження залежить від конкретних умов і етапу навчання.

Відповідно до комунікативно орієнтованого підходу до навчання іноземних мов пріоритет надається комунікативно спрямованим завданням і вправам, які забезпечують оволодіння мовою як засобом спілкування. Проте це не означає, що у навчальному процесі ігноруються мовні вправи, що сприяють засвоєнню нормативного мовлення у фонетичному, лексичному і граматичному відношеннях. Відповідно до чинних умов навчання іноземної мови такі вправи відіграють допоміжну роль і, зазвичай, використовуються у контексті з комунікативними завданнями і підпорядковані їм.

Успішна реалізація змісту навчання іноземної мови можлива за умови раціонального застосування навчальних засобів як основних механізмів виконання мети і завдань. Основними засобами навчання є підручники, підготовка яких має здійснюватися відповідно до наукових засад, прийнятих у галузі підручникотворення. Учителю надається право вибору підручника, який відповідав би конкрет-

ним умовам навчання. Проте лише підручник не може забезпечити досягнення основних цілей. Потрібно широко використовувати й інші засоби: робочі зошити, аудіо та відео-матеріали, книжки для домашнього читання, текстові завдання тощо.

Доцільно активніше впроваджувати у практику школи електронні носії інформації, що не тільки урізноманітнюють навчальний процес, а й сприяють його ефективності, дозволяють індивідуалізувати та диференціювати навчальну діяльність учнів відповідно до їхніх особистісних рис, здібностей та рівнів навченості.

Основною формою навчання іноземної мови є урок. Зміст його визначає сам учитель. Він спирається на матеріал підручника або посібника, який використовує у своїй роботі, враховує рівень навченості учнів і умови, у яких відбувається навчання. Види діяльності на уроці залежать від мети і завдань, вікових особливостей та інтересів учнів. Уроки мають бути комунікативно спрямованими, а тому пріоритетними видами діяльності є ті, що пов'язані з формуванням в учнів умінь і навичок використовувати мову як засіб спілкування. Зацікавленість учнів у засвоєнні мови значною мірою залежить від умотивованості навчальних дій, які виконуються на уроці.

Оволодіння іноземною мовою відбувається не тільки на уроці. А тому органічне поєднання уроку, домашньої і позакласної роботи забезпечить ефективне формування комунікативних навичок і вмінь, сприятиме розвитку в учнів самостійності, комунікативно-пізнавальної та соціальної активності.

Програма має особливу структуру. Вона складається з пояснювальної записки, основного змісту навчання іноземної мови та орієнтовних результатів навчальних досягнень учнів.

У пояснювальній записці визначені цілі навчання, розкрито основний зміст компонентів комунікативної компетенції, вказано на пріоритетні принципи і засоби оволодіння мовою відповідно до комунікативно орієнтованого підходу, який об'єктивно стає визначальним у сучасних соціально-економічних умовах людської життєдіяльності.

Зміст навчання іноземної мови з метою чіткого його

розуміння структуровано у кілька компонентів, розподілених в окремі граfi: сфери спілкування, тематика ситуативного мовлення, мовленнєві функції та засоби вираження, лінгвістичні, соціокультурна та соціолінгвістична, загальнонавчальні компетенції. Весь матеріал змісту сформовано і розміщено відповідно до мети і етапів навчання, вікових особливостей та інтересів учнів, їхнього життєвого і навчального досвіду.

Результати навчальних досягнень, яких мають досягти учні, визначені для кожного етапу навчання. Вони характеризують рівень умінь і навичок у кожному виді мовленнєвої діяльності.

У початковій школі (2–4 класи) важливо зацікавити учнів у вивченні іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність і значущість володіння іноземною мовою як неповторним засобом міжкультурного спілкування. Початкова школа має забезпечити наступність і безперервність процесу навчання іноземної мови у всьому курсі середньої школи, сформувати базові навички і вміння, необхідні для подальшого розвитку комунікативної компетенції в основній і старшій школі. Вона має виховувати комунікативні потреби у пізнанні інших країн і народів, у пошуку друзів не тільки для спілкування, а й для розв'язання певних проблем власної життєдіяльності. На цьому етапі здійснюється формування навичок і вмінь спілкуватися в усній і писемній формах у межах визначених сфер і ситуацій відповідно до вікових особливостей учнів і їхніх інтересів, на основі використання для цього прийнятих мовленнєвих зразків. Учні вчаться виконувати нескладні творчі вправи і завдання, спрямовані на розвиток креативного мислення, у них формуються вміння переносити засвоєний навчальний матеріал в інші ситуації спілкування, давати оцінку певним явищам і діям.

Для успішної реалізації освітньо-розвивального потенціалу іноземної мови у початковій школі необхідно сприяти тому, щоб процес залучення учнів до вивчення предмета не тільки розширював їхній світогляд, а й сприяв би більш глибокому розумінню власної культури та її ролі в духовному та моральному розвитку людства.

Процес навчання іноземної мови у початковій школі організовується відповідно до мережі годин, визначених навчальним планом, і з урахуванням можливості збільшення їх кількості за рахунок варіативної частини. У зв'язку з цим для повноцінного забезпечення навчального процесу вчитель, окрім підручника, який використовує у своїй роботі, може залучати інші засоби, адаптуючи їх до умов навчання.

Контроль та оцінювання

Існуюча в Україні загальноосвітня спеціальна школа інтенсивної педагогічної корекції, здійснюючи корекційно-розвивальну роботу, забезпечує базову середню освіту, яка відповідає державному ценовому рівню освіти. Тому оцінювання психофізичного розвитку дітей з ЗПР і має бути зорієнтованим на критерії оцінювання навчальних досягнень учнів масової школи. Оцінювання має ґрунтуватися на методологічній переорієнтації процесу спеціального навчання на розвиток особистості кожного учня, гуманного ставлення до нього, на позитивному підході до найменших навчальних успіхів, на постійній підтримці прагнень до самостійності, саморозвитку, всебічної допомоги з боку педагогів, батьків для досягнення можливих найвищих результатів навчання.

Дотримання цих вимог у процесі спеціального навчання та оцінювання рівня навчальних досягнень допоможе кожній дитині із ЗПР здобути базову середню освіту, набути тієї основної компетенції, яка необхідна для сучасного життя.

Компетенції особистості узагальнюють у собі як суму набутих завдяки навчанню знань, умінь і навичок, досвіду, цінностей, так і низку особистісних якостей, які формуються в учня на основі опанування змісту освіти та внаслідок спеціального корекційного впливу.

До основної групи компетенції учнів із ЗПР належать:

- соціальні, пов'язані з готовністю бути відповідальним й активним у прийнятті власних рішень, у соціальному житті, у врегулюванні конфліктів ненасильницьким шляхом;
- полікультурні, що стосуються розуміння несхожості людей, поваги до їхньої мови, релігії, культури тощо;
- комунікативні, що передбачають опанування важливого в роботі та суспільному житті усного і писемного спілкування;

– саморозвитку, що пов'язаний з потребою і готовністю навчатися, в тому числі й професійно, залежно від індивідуальних можливостей кожної дитини;

– прагнення та здатність до раціонально продуктивної діяльності.

Компетенції є інтегрованим результатом навчальної діяльності учнів із затримкою психічного розвитку та проведеної з ними корекційно-розвивальної роботи.

Виявлення рівня навчальних досягнень учнів відбувається в процесі контролю. Структурними компонентами контролю є виявлення і вимірювання (перевірка) та оцінювання навчальних досягнень учнів. Облік результатів контролю у формі оцінних суджень та висновків чи балів ведеться вчителем у класних журналах, щоденниках, зошитах.

Об'єктами контролю у процесі навчання є: знання, уміння та навички, визначені навчальною програмою; навчально-пізнавальні знання та вміння; власне діяльність; емоційно-ціннісні риси особистості, значущі для життєдіяльності в суспільстві.

Основними функціями перевірки й оцінювання навчальних досягнень учнів є: діагностична, навчальна, діагностико-коригуюча, стимулюючо-мотиваційна, розвивально-виховна.

Здійснення контролю (перевірка й оцінювання) в процесі навчання в початкових класах загальноосвітньої спеціальної школи інтенсивної педагогічної корекції визначається такими дидактичними принципами:

а) систематичність, зумовлена необхідністю здійснювати контроль упродовж усіх етапів навчання;

б) всебічність, яка передбачає визначення в учнів результативності корекції навчально-пізнавальної діяльності та власне діяльності, рівня опанування знаннями, уміннями відповідно до навчальних цілей;

в) диференційованість та індивідуалізація, що зумовлені поліморфністю проявів порушень навчально-пізнавальної діяльності в учнів із затримкою психічного розвитку.

Типи порушень структури навчально-пізнавальної діяльності цієї категорії учнів можуть бути представлені таким чином:

Порушення, пов'язані з дефіцитним розвитком функції регуляції навчально-пізнавальної діяльності. Це, насамперед, стани дефіциту уваги з гіпер- чи гіпоактивністю, недорозвиненістю мотиваційної та емоційно-вольової сфер, розладами працездатності різного походження. Як правило, ці діти неспроможні працювати на уроці з усім класом і засвоюють навчальний матеріал у процесі індивідуальної роботи, коли вчитель бере на себе функцію організації контролю їхньої діяльності.

Порушення, які є наслідком зниженого інтелектуального розвитку дітей при порівняно збереженому рівні їхньої навчуваності. Діти можуть успішно засвоювати навчальний матеріал, якщо він подається невеликими частинами, здатні користуватися допомогою, дуже чутливі до заохочення, похвали. Ці фактори значно підвищують їхню продуктивність.

Ще одна група порушень навчально-пізнавальної діяльності пов'язана з недостатнім інтелектуальним розвитком, зумовленим зниженою навчуваністю. Остання виявляється в особливій ригідності, негнучкості мислення, внаслідок чого діти дуже обмежено користуються допомогою, мають труднощі в оперуванні наявними у них досвідом. Ці діти засвоюють програмовий матеріал з великими труднощами.

Зорієнтованість контролю навчальних досягнень на структуру порушень навчально-пізнавальної діяльності, дозволяє добирати відповідні засоби індивідуалізації, які допоможуть виявити навіть найменші досягнення поелементного і поопераційного контролю, прийомів, які полегшують відтворення змісту навчального матеріалу тощо.

Об'єктивність контролю покликана уникати суб'єктивних і помилкових оцінних суджень, які не відображають реальних досягнень учнів в оволодінні знаннями. Об'єктивність контролю забезпечується такими чинниками:

- чітке визначення конкретних і загальних цілей оволодіння учнями змістом навчального предмета;
- визначення конкретних цілей корекції навчально-пізнавальної діяльності та власне діяльності кожного учня;
- обґрунтоване виділення об'єктів контролю (перевірка й оцінювання).

У початкових класах загальноосвітньої спеціальної

школи інтенсивної педагогічної корекції застосовують такі види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий.

Попередній контроль проводиться з діагностичною метою перед вивченням навчального предмета. Він дає змогу визначити готовність учнів класу до оволодіння предметним змістом, виявити рівень сформованості навчально-пізнавальних умінь та особливості діяльності кожного учня. На основі одержаних результатів та враховуючи принцип індивідуалізації, вчитель планує роботу з коригування опорних знань, умінь і навичок, їх цілеспрямоване повторення і систематизацію.

Поточний контроль здійснюється на всіх етапах вивчення учнями змісту поурочної теми. Він виконує навчальну, діагностико-коригуючу, заохочувальну та стимулюючу функції.

Навчальна функція полягає у визначенні рівня розуміння і первинного оволодіння змістом поурочної теми, встановлення зв'язків між її елементами та засвоєння змісту попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок та їх актуалізація для засвоєння нової теми.

Діагностико-коригуюча на етапі засвоєння нових елементів знань і навчально-пізнавальних умінь може бути представлена як поелементний і поопераційний контроль. Він дозволяє своєчасно виявити допущені помилки та причини їх виникнення, встановити рівень первинного розуміння учнями змісту окремих частин поурочної теми, визначити ефективність корекційного впливу формування конкретних навчально-пізнавальних умінь та етапів діяльності.

Заохочувальна та стимулююча функції спрямовані на усунення труднощів, зумовлених недостатньою пізнавальною активністю, уповільненим темпом діяльності, заниженою самооцінкою, невпевненістю у своїх силах учнів із ЗПР.

Поточна перевірка супроводжується вербальним оцінюванням учителя. З метою заохочення і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів повні відповіді оцінюються балами.

Тематичний контроль передбачає оцінювання навчальних досягнень учнів після вивчення однієї або кількох про-

грамових тем (розділів). Учитель, враховуючи індивідуальні навчально-пізнавальні можливості учнів, може оцінювати якість засвоєння основних більш узагальнених елементів знань і способів діяльності, уміння застосовувати їх за зразком і в новій ситуації. У такому випадку тематична перевірка може здійснюватися на окремому уроці або на самостійному етапі узагальнюючого уроку. При цьому враховується її результат та поточна успішність.

Тематична оцінка може виставлятися й автоматично, на підставі результатів вивчення учнем матеріалу теми упродовж її застосування з урахуванням поточних оцінок, навчальної активності учня, рівня самостійності тощо.

Підсумковий контроль здійснюється в кінці півріччя і навчального року. Підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання. А за рік – на основі семестрових оцінок.

Кожну оцінку будь-якого виду контролю вчитель повинен мотивувати, доводити до відома учня та оголошувати перед класом (групою).

Всі види контролю реалізуються за допомогою різних методів.

Методи контролю – це способи взаємопов’язаної діяльності вчителя і учнів, спрямовані на виявлення та оцінювання змісту і характеру досягнень навчально-пізнавальної діяльності учнів.

У початкових класах для виявлення навчальних досягнень учнів використовуються методи: усної перевірки (повторення, відповідь на запитання, формування питань); письмової перевірки (списування, самостійна та контрольна роботи, диктанти).

Усна перевірка дає змогу виявити зміст, яким володіють учні, вміння будувати відповідь у логічній послідовності, словниковий запас, а також рівень розвитку зв’язного мовлення, логічного мислення та інших навчально-пізнавальних процесів. Вона дає змогу одразу коригувати відповіді, спонукати учнів до усвідомлення недоліків, до виправлення помилок, аналізувати свою діяльність і діяльність інших учнів.

Виявлені під час перевірки результати навчально-пізнавальної діяльності учнів оцінюються.

Оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень учня в оволодінні змістом предмета порівняно з вимогами чинних програм.

Оцінювання – особлива функція контролю, а педагогічна оцінка – її результат. Оцінка виражається в оцінних судженнях і висновках учителя, які є її якісними (словесними, вербальними) показниками, або в балах, або в кількісних показниках.

Основоположним у розробці критеріїв і норм оцінювання досягнень молодших школярів із ЗПР з іноземної мови є розвиток навичок мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо.

Об'єктами перевірки та оцінювання є:

- мовленнєві уміння й навички (аудіювання, говоріння, читання, письмо);
- знання про мову й мовлення, мовні уміння й навички;
- графічні навички письма і якість ведення зошитів.

Виділяються **чотири інтегровані рівні** навчальних досягнень учнів початкових класів: початковий, середній, достатній, високий.

1 рівень – початковий. Знання учня обмежуються елементарними уявленнями, які він може відтворити у вигляді окремих фактів, елементів, об'єктів; різними видами умінь володіє на рівні копіювання зразка способу діяльності; потребує постійної допомоги учителя.

2 рівень – середній. Учень відтворює основний навчальний матеріал, але з помилками, навчально-пізнавальними умінями володіє на рівні виконання способу діяльності за зразком, завдання виконує з певною допомогою учителя.

3 рівень – достатній. Учень володіє знаннями у формі понять; відтворює їх зміст, ілюструє прикладами з підручника, вміннями володіє на рівні виконання способу діяльності за аналогією, завдання виконує з незначною допомогою або самостійно.

4 рівень – високий. Учень достатньо володіє поняттями, відтворює їх зміст, ілюструє не тільки вже відомими, а й новими прикладами; встановлює відомі внутрішньопонятійні і міжпонятійні зв'язки; під час відповіді може відтворити засвоєний зміст в іншій послідовності, не змінюючи логічних зв'язків; володіє вміннями виконувати окремі ета-

пи вирішення проблеми і застосовувати їх у співпраці з учителем.

Рівні	Бали
1 – початковий	1–3
2 – середній	4–6
3 – достатній	7–9
4 – високий	10–12

Так у 2 та 3 класах початкової школи оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземної мови – вербальне, а в 4 класі – в балах за 12-бальною шкалою.

Вербальне оцінювання дуже важливе у початковій спеціальній загальноосвітній школі інтенсивної педагогічної корекції. На початку навчання у більшості дітей із ЗПР ці компоненти готовності до шкільного навчання виявляються несформованими. У зв'язку з низьким рівнем довільності поведінки дітей важко залучити до роботи на уроці - за вказівкою вчителя виконувати те чи інше завдання, дотримуватися шкільного режиму.

Тому на початку навчання оцінка повинна бути засобом формування мотиваційної готовності до навчання та довільної поведінки дитини. Слід помічати і заохочувати найменші прояви її самостійності на уроці і позаурочний час, всіляко підтримувати бажання бути дорослішою, виконувати правила шкільного життя.

З перших днів перебування в школі у частини дітей із ЗПР виявляються труднощі у навчанні, зумовлені особливостями їхньої працездатності. Розлади працездатності у дітей із ЗПР можуть бути наслідком незрілості чи ослабленості вищої нервової діяльності. При цьому нервові процеси бувають надмірно виснажувальними, інертними, неврайонованими. Дитина з такою нервовою системою дуже швидко стомлюється від будь-якого інтелектуального навантаження. В стані втоми вона не може засвоювати не лише нові завдання, але й впоратися з тим завданням, яке перед цим виконувала досить успішно. Крім того, у дітей із

ЗПР можна спостерігати і періодичне коливання працездатності без видимих зовнішніх причин. Тоді діти стають особливо малопродуктивними як у засвоєнні, так і у відтворенні навчального матеріалу.

В частини дітей загальна нервова ослабленість може поєднуватися з переважанням процесів збудження. Такі діти розгальмовані, їм важко зосередитися під час пояснення нового матеріалу, виконати навіть найпростіше завдання без підтримки їхньої уваги з боку вчителя. На уроці вони постійно крутяться, зачіпають інших дітей і можуть бути серйозною перешкодою роботи учителя з класом.

В міру залучення учнів у навчальний процес, який унеможливорює перевантаження та передбачає індивідуальний підхід до кожної дитини, поступово згладжує негативні випрояви під час роботи. І знову ж таки суттєву роль у підвищенні продуктивності навчання відіграватиме оцінка. Функція оцінювання навчальної діяльності полягатиме у постійному стимулюванні дитини, заохочуванні, привертанні її уваги до об'єкта засвоєння.

Для розвитку дитячої психіки дуже важливою умовою є емоційний комфорт від усвідомлення «Я хороший». Ця впевненість підтримується позитивним ставленням до дитини дорослих. Діти із ЗПР приходять до школи з досвідом неуспішного попереднього навчання або перебування в групі дитячого садка, де вони терпіли відчуття меншовартості у колективі, часто бували об'єктом глузування, зневаги. Ними часто були незадоволені батьки, які порівнювали свою дитину з дітьми, що нормально розвиваються. Тому ці діти особливо потребують розуміння, співчуття з боку вчителя. Дуже важливо підмічати і заохочувати навіть незначні успіхи кожної дитини, розвивати у неї віру у власні сили та можливості. Оцінюючи діяльність молодшого школяра, вчитель повинен пам'ятати, що той не здатний відокремлювати негативні результати своїх дій і вчинків від позитивної оцінки себе. Тому під час оцінювання важливо формувати у дитини розуміння – оцінюється те, що вона зробила, а не її особистість. Це потрібно підкреслювати не лише в розгорнутому словесному оцінюванні, а й у лаконічних висловлюваннях. Наприклад, «я задоволена тим, як ти написав», «я не задоволена, що ти не розв'язав задачу»,

краще, ніж «молодець», «я тобою не задоволена». В першому випадку оцінюється те, що виконав учень, а в іншому – його особистість. Учень повинен розглядати оцінку як показник рівня його знань і вмінь, розуміти, що оцінюються його конкретні дії. Слід порівнювати роботу дитини з тим, як вона працювала раніше, підкреслюючи при цьому її позитивні зрушення, і не порівнювати успіхи чи невдачі дитини з показниками інших дітей. Доцільно вчити дітей здійснювати само- та взаємооцінки, колективну оцінку. Це активізує навчальну роботу, підвищує самооцінку дитини, відчуття її значущості у колективі, сприяє усвідомленню турботи про неї товаришів.

Форми і прийоми оцінювання навчальної діяльності учнів другого та третього класів, які вивчають іноземну мову, спеціальної загальноосвітньої школи інтенсивної педагогічної корекції можуть бути такими:

Різні форми схвалення, заохочення, стимулювання: справився; чудово, стараєшся; добре виконав, постарайся ще краще. У такій формі висловлюються зауваження: пиши охайніше, не поспішай, ще раз подивись на зразок і напиши так само та ін.

Розгорнуте словесне оцінювання (учитель аналізує хід роботи, її результат, спосіб виконання, показує, що саме варте уваги, стимулює учнів наслідувати зразок відповіді, пояснює можливість сказати чіткіше, точніше).

Перспективна й відточена оцінка (вчитель роз'яснює, за яких умов учень може в перспективі одержати найвище схвалення).

Відзначення активності учнів на уроці умовними символами, геометричними фігурами тощо.

Ігрова оцінка – нагородження переможців, учасників гри різними ігровими атрибутами (книжками, іграшками тощо).

ПРОГРАМА

2 клас (1 рік навчання)

(34 год, 1 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		<p>Навчання вимови</p> <p>Формування основних механізмів вимови.</p> <p>Вивчення фонем</p> <ul style="list-style-type: none"> – фонемі подібного ряду: приголосні – {m, b, g, f, v, s, z, j} дифтонг – {ei} – фонемі близького ряду приголосні – {p, k, n, t, d, l, ʒ, ʃ, tʃ, dʒ} голосні – {i:, ɪ, e, æ, a:, ɔ, ɜ:, u, u:, ʌ, ə, ə:} дифтонги – {ai, au, ɔɪ, ou, iə, eə, uə, ɜə} 	<p><i>Учень повинен:</i></p> <p><i>розрізняти</i> (впізнавати) загальноновживані слова, повторювати їх;</p> <p><i>розуміти і реагувати</i> на прості запитання, які вимагають відповіді «так/ні» чи інших простих відповідей;</p> <p><i>демонструвати</i> розуміння слів, даючи відповіді;</p> <p><i>розуміти</i> прості інструкції;</p> <p><i>робити</i> короткі повідомлення про себе;</p> <p><i>повідомляти</i>, що бачить навкруги або на картинці;</p>	<p>Розвивати вміння утримувати інформацію протягом певного часу, враховуючи, що перший і останній елементи в ряду інформації утримуються краще, ніж середні (крайовий ефект пам'яті).</p> <p>Розвивати пам'ять, враховуючи закономірність забування.</p> <p>Використовувати прийоми пригадування.</p> <p>Систематичне заучування матеріалу невеликими порціями.</p>

2	<p>– фонемі далекого ряду: приголосні – {θ, ð, ɲ, w, r, h}.</p> <p>Навчання лексики</p> <p>Введення лексичної одиниці та її закріплення.</p>	<p><i>ставити</i> питання вивчених типів;</p>	<p>Формування усіх видів пам'яті: довільної, смислової, мимовільної та механічної.</p> <p>Посилення наочності уявлень, посилення стійкості і постійності, формування узагальненості уявлень.</p>
3	<p>Навчання граматики</p> <p>Запам'ятовування фрази як лексичної одиниці без усвідомлення її форми;</p> <p>запам'ятовування фрази й узагальнення її структури за допомогою опорних схем;</p> <p>запам'ятовування фрази і виконання різних операцій з нею: трансформації, підстановки, розширення, об'єднання;</p> <p>Узагальнення на рівні словесного формулювання правил.</p> <p><i>Наприклад:</i> «Щоб утворити запитання, треба <i>is</i> поставити на перше місце».</p>	<p><i>висловлювати</i> згоду (незгоду), радість, сум;</p> <p><i>уміти</i> читати слова, словосполучення, речення (з дотриманням орфоепічних норм);</p> <p><i>знати</i> букви алфавіту, деякі звукобуквені відповідники;</p> <p><i>каліграфічно друкувати</i> букви, слова, словосполучення;</p> <p><i>складати речення</i> на основі вербальних чи зорових опор.</p>	<p><i>Корекційно-розвивальна робота</i> має спрямовуватися на наочно-дійове мислення (формування цілеспрямованої діяльності), наочно-образне мислення (що відбулося спочатку, що потім, чим закінчилося) та на абстрактно-логічне мислення (групувати, класифікувати предмети).</p> <p>Розвиток регулюючої функції мовлення щодо виконання практичної діяльності: розуміння інструкції, виконання словесних вказівок, прийняття вербальної допомоги. Особ-</p>

		<p>Навчання усного мовлення: аудіювання і говоріння.</p> <p>Навчання писемного мовлення: друкування букв, слів, речень</p>	<p>ливе значення має розвиток довільної уваги.</p> <p>Формування доброзичливості, любові, дружби, естетичних почуттів.</p> <p>Формування довільності дій та волі, пов'язаної з доданням сильних перешкод у розв'язанні поставлених задач.</p>
--	--	--	---

3 клас (2 рік навчання)

(68 год, 2 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		<p>Навчання вимови</p> <p>Формування основних механізмів вимови.</p> <p>Повторення вивчених фонем подібного ряду, близького ряду та фонем далекого ряду.</p>	<p><i>Учень повинен:</i></p> <p>Аудіювання:</p> <p><i>розрізняти</i> (впізнавати) загальноновживані слова, прості інструкції;</p> <p><i>розуміти і реагувати</i> на про-</p>	<p>Продовжувати виконувати корекційно-розвивальну роботу, розпочату на першому році вивчення іноземної мови.</p> <p>Щоб підтримати ще нестабіль-</p>

	<p>Читання слів з буквосполученнями th, all, ow, ar, ch, sh, ai, ay, ee, ea, er, or, qu, ck. Звороти there is, there are.</p> <p>Навчання лексики</p> <p>Введення лексичної одиниці та її закріплення.</p> <p>Навчання граматики</p> <p>Граматичні явища вивчаються шляхом сприймання і використання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях.</p> <p>Сфери спілкування</p> <p>Особистісна:</p> <p>14 – я, моя сім'я та друзі;</p> <p>15 – пори року і погода; тварини;</p> <p>10 – улюблені іграшки, дозволя.</p> <p>Публічна:</p> <p>7 – короткі відомості про країну, мова якої вивчається;</p>	<p>сті запитання, які вимагають відповіді «так/ні» чи інших простих відповідей; <i>демонструвати</i> розуміння слів, ведучи діалог; <i>розуміти</i> мовлення вчителя, своїх однокласників, під час слухання віршів, пісень.</p> <p>Монологічне мовлення: <i>робити короткі повідомлення</i> у межах відповідної сфери спілкування, використовуючи у разі необхідності вербальні або зорові опори; <i>висловлювати</i> своє ставлення: згода/незгода, задоволення/незадоволення.</p> <p>Діалогічне мовлення: <i>спілкуватися</i> із співрозмовником у простих типових ситуаціях; <i>ставити</i> питання вивчених типів.</p>	<p>ну довільну увагу учнів із ЗПР, пропонується наповнити навчальний процес іграми, віршами, піснями, які не тільки задовольняють потребу у відпочинку, а й забезпечують засвоєння навчального матеріалу. В результаті гра на уроках (у тому числі рольова) як основний вид діяльності молодших школярів стає прототипом реальних взаємин у дитячому колективі, сприяє встановленню дружніх стосунків у групі, підвищує зацікавленість у діалозі з ровесниками. Вагомого значення набуває вміння вчителя створити з учнями дружню команду, в якій би вони вчилися єдності, толерантності, відкритості, а також ставленню до іноземної мови як до засобу комунікації та взаємодії. Міцність засвоєння матеріалу</p>
--	---	--	--

	<p>11 – школа, клас;</p> <p>11 – шкільне приладдя, лічба до 20.</p> <p>Навчання усного мовлення аудіювання і говоріння.</p> <p>Навчання писемного мовлення каліграфічне написання букв, слів, речень</p>	<p>Читання: <i>уміти</i> читати слова, словосполучення, речення (з дотриманням орфоепічних норм).</p> <p>Письмо: <i>каліграфічно писати</i> великі та малі букви; слова, словосполучення, речення; <i>писати</i> під диктовку вчителя вивчені слова, словосполучення, речення.</p>	<p>залежить також від комплексності підключення аналізаторів (зорового, слухового, рухового). <i>Корекційно-розвивальна робота</i> передбачає:</p> <p>1 – формування усіх сторін та складових діяльності (потреб, мотивів, інтересу до процесу, змісту, результату);</p> <p>2 – здобуття необхідних для виконання діяльності знань;</p> <p>3 – навчання дій, операцій, рухів, за допомогою яких виконується діяльність.</p> <p>Засвоєння етапів діяльності (аналіз та розуміння умов завдань, планування та організація його виконання, власне виконання завдання, самоконтроль діяльності); надання діяльності усвідомленого характеру, що виявляється в її регульованості – розумінні, вербалізації, доцільності, доцільності.</p>
--	--	--	--

				<p>Формування рис характеру, необхідних для ефективного розв'язання задач: самостійності, акуратності, дисциплінованості, працелюбства, організованості, бережливого ставлення до предметів.</p> <p>Розвиток регулюючої функції мовлення щодо виконання практичної діяльності: розуміння інструкції, виконання словесних вказівок, прийняття вербальної допомоги.</p>
--	--	--	--	---

4 клас (3 рік навчання)

(68 год, 2 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	14	<p>Сфери спілкування</p> <p>Особистісна:</p> <p>– місце проживання;</p>	<p><i>Учень повинен:</i></p> <p>Аудіювання:</p> <p><i>розрізняти окремі знайомі</i></p>	Продовжувати виконувати корекційно-розвивальну роботу,

15	– допомога батькам;	слова і прості найбільш вживані фрази у мовленні, яке звучить повільно та чітко в ситуаціях повсякденного спілкування;	розпочату на першому та другому році вивчення іноземної мови.
10	– тварини та пори року;		
	Публічна:		
7	– свято Нового року (<i>Merry Christmas!</i>), привітання зі святом	<i>розуміти</i> невеликі за обсягом повідомлення й інструкції;	Потребують розвитку мова і мовлення, усі функції та види мовлення.
	Освітня:	<i>розуміти</i> повний зміст;	Для посилення мовленнєвої регуляції діяльності необхідна робота по відтворенню дитиною інструкції (завдання), сприяння розумінню цієї інструкції, а також формування фіксуючого, супроводжуючого і, особливо, плануючого мовлення у зазначеній послідовності. При цьому, до самостійного мовленнєвого звіту про діяльність дитина підводиться поступово.
11	– розпорядок дня, годинник;	<i>розуміти</i> нескладне мовлення в межах приватної, публічної та освітньої сфери з метою задоволення елементарних потреб, за необхідності вміти перепитати;	Розвиток регулюючої функції мовлення щодо виконання практичної діяльності: розуміння інструкції, виконання словесних вказівок, прийняття вербальної допомоги.
11	– правила безпеки;	<i>розуміти</i> короткі прості пояснення.	
2	Навчання усного мовлення аудіювання і говоріння.	Монологічне мовлення: <i>робити короткі повідомлення</i> у межах відповідної сфери спілкування, використовуючи за необхідності вербальні або зорові опори;	
3	Навчання писемного мовлення каліграфічне написання слів, речень, текстів.	<i>передавати</i> основний зміст прочитаного, побаченого або почутого (на уроці, у школі,	
4	Навчання лексики Введення лексичної одиниці та її закріплення.		
5	Навчання граматики Граматичні явища вивчають-		

		<p>ся шляхом сприймання і використання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Повторення вивчених фонем подібного ряду, близького ряду та фонеми далекого ряду.</p>	<p>вдома), коротко висловлюючи своє ставлення до осіб, явищ тощо, про які йде мова; <i>описувати</i> малюнок, використовуючи для цього за необхідності вербальні опори.</p> <p>Діалогічне мовлення: <i>спілкуватися</i> із співрозмовником у простих типових ситуаціях, передбачених програмою, які не вимагають обґрунтувань, роздумів тощо; <i>будувати</i> діалог, використовуючи найбільш уживані типи діалогічних єдностей, основні формули мовленнєвого етикету, прийнятого у країнах, мова якої вивчається; <i>запрошувати</i> нову інформацію, використовуючи для цього запитання різних типів.</p> <p>Читання: <i>розуміти</i> досить прості корот-</p>	<p>Робота у напрямі долання неорганізованого розмовного стилю.</p> <p>Розвиток емоційної сфери для формування відповідності переживань ситуації, регульованості надто сильних емоцій як негативних, так і позитивних. Послаблення негативних емоцій, формування:</p> <ul style="list-style-type: none"> – моральних почуттів (почуття обов'язку, гуманність, доброзичливість, любов, дружба, співпереживання і чесність); – морально-політичних почуттів (позитивне емоційне ставлення до державних установ, держави, державної символіки, любов до Батьківщини); – інтелектуальних почуттів (передусім зацікавленого ставлення до діяльності); – естетичних почуттів (емоційне ставлення до прекрасно-
--	--	--	---	---

		<p>кі навчальні тексти, фрази чи речення, побудовані на вивченому мовному матеріалі, який співвідноситься з визначеними програмою сферами спілкування для одержання повної інформації і передачі її іншим, використовуючи мовну здогадку.</p> <p>Письмо: <i>каліграфічно писати</i> слова, словосполучення, речення, короткі тексти; <i>самостійно</i> складати речення; <i>писати</i> під диктовку вчителя вивчені слова, словосполучення, речення.</p>	<p>го у природі, житті людини, мистецтві);</p> <ul style="list-style-type: none"> – практичних почуттів (позитивне ставлення до практичної діяльності). <p>Шляхи послаблення негативних емоцій:</p> <ul style="list-style-type: none"> – переключення на діяльність, що викликає позитивні емоції; – заняття фізичною культурою, м'язові навантаження; – переключення уваги зі значущості результатів на технічні деталі розв'язання завдання; – загальне розслаблення мускулатури; – регуляція зовнішнього прояву емоцій; – активізація почуття гумору.
--	--	--	---

Програми підготували:

Українська мова

Колупаєва Алла Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, ст. науковий співробітник, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Українська мова (читання)

Марчук Таміла Федорівна, кандидат психологічних наук, ст. науковий співробітник лабораторії інтенсивної педагогічної корекції, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Математика

Прохоренко Леся Іванівна, аспірант, Інститут спеціальної педагогіки АПН України

Шпакова Валентина Степанівна, науковий співробітник, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Русский язык, Русский язык (чтение)

Ульянова Тетяна Костянтинівна, кандидат педагогічних наук, доцент.

Іноземна (англійська) мова

Сиротюк Антоніна Миколаївна, перекладач.

Навчально-практичне видання

Програми для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку). Частина 1.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Редактори: *І.О. Нізельська,*
Ю.І. Колеснікова

Підписано до друку 02.08.2006 р.
Формат 84х108/32. Друк офсетний. Папір газетний.
Гарнітура «Шкільна».
Ум. друк. арк. 16,80. Обл.-вид. арк. 10,78.
Наклад 1000 прим.

ТОВ «Видавництво «Неопалима купина».
Україна, м. Київ, вул. Банкова, 2
Свідоцтво серія ДК № 855 від 18.03.2002 р.

Для нотаток

Для нотаток
